

တၢ်အိၣ်မံၤလိၤဖျိ

တၢ်လီၤစ့ၤလၢတၢ်ဖဲးခုးလုၢ်လၢ်ဒီးတၢ်မူအိၣ်ကလုာ်

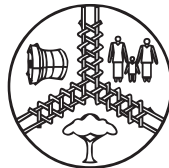
KESAN

တၢ်ပာ်ဖျါလၢကညီဖိခိၣ်ဃၢဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီ
တၢ်မၤပုၣ်ဘျးစဲကရၢ, ဖုၤတြူၤအါရံၤ ၂၀၀၆

တၢ်အါမၤလီၤဃီ

တၢ်လီၤစ့ၤလၢတၢ်ဖဲးခူးလၢ်လၢ်ဒီးတၢ်မူအါကလၢ်

တၢ်ပာ်ဖျါလၢ
ကညီဖိခိၣ်ဃၢဒီးပုၤဂံၢ်တၢ်မၤပာ်ဘျးစဲကရၢ

K E S A N

လၢဖၢတြၢအါရံၤ ၂၀၀၆ နံၣ်

တၢ်အါမံလီၤဃီ

တၢ်လီၤစ့ၤလၢတၢ်ဖဲးခူးလုၢ်လၢ်ဒီးတၢ်မူအါကလုာ်

ဘၣ်တၢ်ထူးထီၣ်ရၢလီၤအီၤလၢ

ကညီဖိခိၣ်ဃၢဒီးပျၢဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤပၣ်ဘျးစဲကရၢ

လီၤဆိးထံး

P.O.Box 204, Prasing Post Office, Muang, Chiang Mai, Thailand 50205

E-mail: kesan@access.inet.co.th

ပၤမၤသကိးတၢ်ဖိကရၢ

စီၤခုဖိတြီၢ်ဂုၤ - ဃုသုၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢလီၢ်ကဝီၤပူၤ

တၢ်ဖိအသဝီဖိ - ပျၢဟ့ၣ်တၢ်ကစီၣ်

စီၤဖိလံစ့ၣ်ထွါ - ပျၢဃုသုၣ်ညါတၢ်မူဒါခိၣ်

စီၤဝံအဲၣ်ထူ - ပျၢကျၢၢ်ခွဲလံၣ်ဒီးဒဲးကံၣ်ဒဲးဂ့ၢ်လံၣ်

လံၣ်စဲကျဲးတၢ်

နိးဖဲဘူရံစဲကျဲးတၢ်, ဝုၢ်ကံၢ်မဲ, ကီၢ်ကူၣ်တဲၣ်

စဲကျဲးအခိၣ်ထံးကတၢ်တဘျီ

၁,၀၀၀ ဘၣ်, လါဖုၤတြျုးအါရံၤ ၂၀၀၆

Copyright

ကညီဖိခိၣ်ဃၢဒီးပျၢဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤပၣ်ဘျးစဲကရၢ, လါဖုၤတြျုးအါရံၤ ၂၀၀၆

ISBN

974-94107-6-9

တၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ဃး ခုစဲၢ်ကရၢ

ကညီဖိခိၣ်ဃးဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤပျၢ်ဘျးစဲကရၢ (လၢကီၢ်လၢဝါကျိၣ်ပကိးလၢ- Karen Environmental and Social Action Network, မံၤအဖျၢၣ်လၢကျိၣ်လၢဝါကျိၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ ခုစဲၢ်- KESAN) အံၤ တမ့ၢ်မုၢ်ကျိၣ်ဝဲကွၢ်အကရၢဘၣ်. မ့ၢ်တခါ မ့ၢ်ဝဲဂံၢ်ခိၣ်ထံးကမျါတၢ်ကရၢကရီၣ် တဖု လၢဘၣ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အီၤလၢကညီဖိအါဒံအါဂၤ လၢအိၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘီတမံၤ ဃီလၢ တၢ်ကမၤအသးဒီးအဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်လၢခါဆူညါန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ဝဲန့ၣ်ဆၢၣ်ခိၣ်ဃးတၢ်ကရၢ ကရီၣ်အဆိကတၢ်တဖုလၢ အဂုၢ်ကျးစးစၢဖျိၣ် ဒီးယဲၣ်လီၤဝဲ ပုၤဂ့ၢ်ဝီဒီးခိၣ်ဃးန့ၣ်ဆၢၣ်အတၢ်ဂ့ၢ် ကီ တပူၤဃီန့ၣ်လီၤ.

ခုစဲၢ် ဘျၣ်လီၤခိၣ်ဃးန့ၣ်ဆၢၣ်အတၢ်ဂ့ၢ်ကီ လၢလီၢ်ကဝီၤကညီဖိအကျဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ပနၣ် လၢ တၢ်ပၤယၢ်ကွၢ် ပတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံးန့ၣ် ကဒီးသးအဲၤပထံကျိထံကွၢ်, သ့ၣ်ပုၤ ဒီးဟီၣ်ခိၣ် ကပံၣ်တဖၣ် လၢခါဆူညါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အါန့ၢ်အန့ၢ် ပနၣ်လၢ တၢ်ကဟုကယၢ်ကွၢ်ပဟီၣ် ခိၣ်ကပံၣ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်ကတဲာ်ကတီၤကွၢ် ပလုၢ်လၢထူသနူထူလံး တကတီၢ်ဃီစ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်ခံခါအံၤ မ့ၢ်တၢ်လၢအဘျးစဲလိာ်အသးဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒီးသးန့ၣ်ဆၢၣ်ခိၣ်ဃး ဒီးလုၢ် လၢထူသနူထူလံးစံးတၢ်န့ၣ် ကဘၣ်စးထီၣ်အသးလၢ တၢ်ဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမီၤထီၣ်ကမျါ, ဟ့ၣ် အခွဲးလၢ ကမျါကတဲာ်ထီၣ်တၢ်, ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်အီၤတၢ်လီၢ်လၢ ကဒိၣ်ထီၣ်ထီၣ် ဒီးကပၢ်ဖျါ ထီၣ်ဘၣ်အတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံးဒီးအတၢ်လဲၤခီဖျိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ခုစဲၢ်ကရၢဟဲလိာ်ထီၣ်ဖးထီၣ်ဝဲခီဖျိ ကညီဖိအါဒံအါဂၤ ယုၢ်ဒီးဂံၢ်ခိၣ်ထံးကညီတၢ်ရဲၣ်သဲ ကတီၤန့ၣ်ဆၢၣ်ကရၢ (Karen Nature Conservation Group) လၢတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အီၤဝဲ ၁၉၉၇ နံၣ် သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ အတၢ်ပၢ်ဖျိၣ်ထီၣ်သးအယီၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်တၢ်ပၢ်ပနီၣ်အသိး ခုစဲၢ်ကရၢ ဘၣ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အီၤဝဲ လၢနီၣ်ဝုဘၣ် ၁၈ သီ, ၂၀၀၁ နံၣ် ဖဲကီၢ်ကျိၣ်တဲာ်-ကီၢ်ပယီၤကီၢ် ဆၢန့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်လၢအအိၣ်ထီၣ်လံးလံးန့ၣ် ခုစဲၢ်ကရၢဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်လံတၢ်တီၢ်ကျဲတ ဘျးခါ ဒီးမၤတၢ်လံန့ၣ်ဆၢၣ်ခိၣ်ဃးတၢ်ယုသ့ၣ်ညါတဘျးမံၤလဲၤန့ၣ်လီၤ. အါဒၣ်တၢ်တက့ၢ် ခု စဲၢ် မၤဝဲန့ၣ်ဆၢၣ်ခိၣ်ဃးအတၢ်ဖဲတၢ်မၤတဖၣ်လၢကညီကီၢ်စဲၣ်, ကီၢ်ပယီၤအပူၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကတိၤစံးဘျးစံးဖှိၣ်

အဆိကတၢ် သးအိၣ်စံးဘျးက့ၤသဝီဖိလၢတၢ်ဖိၤ၊ ဒီးသဝီအိၣ်ဘျးလိၣ်တံၢ်လိၣ်သးခဲလၢ် လၢဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ တၢ်ကစီၣ်တဖၣ်အယိၣ်လီၤ. မ့တမ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်မၤသကိးဘၣ်န့ၣ် တၢ်ပၢ်ဖျါအဝဲအံၤ ကဲထီၣ်ဝဲတသ့ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

သးအိၣ်စံးဘျးဘၣ် ထဲဒံၣ်စိ-ကီၢ်က့ၤမနံၣ် (terre des hommes-Germany), အ့ၣ်မ့းကွဲးစံးအုၣ်-အံၤဒဲး (Images Asia E-Desk) ဒီးကရၢအဂၤ လၢအဟ့ၣ်ကျိၣ်စ့အတၢ်ဆီၣ်ထွဲမၤစၢလၢလံၣ်ပၢ်ဖျါတဘျၣ်အံၤကဲထီၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

သးအိၣ်စံးဘျးဘၣ်သရၣ်ခဲးစံးဝဲလ် (J.F. Maxwell) လၢအယုနုၤပျၢတၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိတနီၤအမံၤလၢခဲအ့ၣ်ကျိၣ်, လံၤအဲနံၢ် (Liane Chamsai) လၢအတၢ်မၤစၢ, ခူးထလံၣ်ဖြဲး (Katelyn Friendship) လၢအယိၣ်ထံသ့ၣ်ညါဒီးကွဲးစၢလံၣ်ပၢ်ဖျါ, ဒီးမိၢ်လံၤဝဲ (Molly White) လၢအယုထီၣ်ဖှိၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

စံးဘျးသရၣ်မုၢ်စူးဖးဖိ ဖိကဲးစိး (Ajarn Supaporn Phokaew) လၢအဟ့ၣ်ကျိၣ်ဟ့ၣ်ဖးဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါပျၢအယိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိးစံးဘျးဘၣ်ဖါတံၢ်သူးသ့ၣ်ခိး, ဖါတံၢ်ဒီးလ့မ့ၢ် ဒီးသရၣ်စိးဘိဖိ လၢအဖးဘျးဒီးဟ့ၣ်ကျိၣ်မၤဂ့ၢ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤသ့ၣ်တဖၣ်အယိၣ်လီၤ. ပသးခုစံးဘျးဘၣ် ကညီတၢ်တိစၢမၤစၢဒီးတၢ်ဂ့ၢ်ထီၣ်ပသိထီၣ်ဝဲဒၤ (Karen Office of Relief and Development) တၢ်ကရၢကရိ လၢအဟ့ၣ်သ့ပျၢအတၢ်ဂီၤ ဘၣ်သးကညီပျၢလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်ဖိအယိၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီ

တၢ်ကတိၤလၢညါ	၈
တၢ်ကွဲးကၢဖျိၣ်	၉
တၢ်ကတိၤဆၢန့ၢ်	၁၁
တၢ်ပညိၣ်ဒီးတၢ်ဃုသ့ၣ်ညါအကျိၤအကျဲ	၁၄
ခိၣ်တဃၢ်တၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ဃးကီၢ်ပယီၤ	၁၅
ဟီၣ်ခိၣ်ဃဲၣ်ဖဲခိၣ်	၁၅
တၢ်ကသုၣ်ကသံး	၁၅
ထံဖိကီၢ်ဖိနီၣ်ဂံၢ်	၁၅
တၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤ	၁၆
ကညီကီၢ်စံၣ်ဒီးမုၢ်တြီၤကီၢ်ရၣ်	၁၉
မုၢ်မဆါတနံၤအံၤအတၢ်အိၣ်သး - တၢ်ဂ့ၢ်ကီၤလၢအမၤဘၣ်ဒိတၢ်မူအါကလုာ်	၂၁
တၢ်မၤအါထီၣ်သုးမုၢ်သံၣ်ဘိ	၂၂
တၢ်မၤဟးဂီၤဒုသဝီဒီးပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်ဖိ	၂၃
တၢ်သုးဖျိၣ်အလီၢ်	၂၄
ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဖိလၢကီၢ်က့ၢ်တဲၣ်	၂၅
ခိၣ်တဃၢ်တၢ်ဂ့ၢ်အကလုာ်ကလုာ်ဘၣ်ဃးတၢ်ဖိအသဝီ	၂၉
တၢ်အိၣ်သ့ၣ်လီၤသး	၂၉
တၢ်ပၢ်ပနီၣ်ဒုသဝီအကီၢ်ဆါ (တၢ်ယီၢ်ကီၢ်ဆါ)	၃၂
ပုၤနီၣ်ဂံၢ်	၃၂
လုာ်လၢ်တၢ်ဆဲးတၢ်လၢ	၃၃
မိၢ်လုာ်ပၢ်လၢ်တၢ်အိၣ်သးအိၣ်မုၢ်	၃၆
တၢ်တူၢ်တၢ်တူၢ်တမ့ၢ်	၃၈
တၢ်ဘျုးတၢ်ဘါ	၃၉

တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့	၄၁
တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့	၄၂
ကျိၣ်စ့တၢ်ဟဲန့ၣ်	၄၃
တၢ်ဖိအသဝီန့ၣ်တၢ်ထူးတီၤအိၣ်ယၢၤဒီးအတၢ်ကဲဘျူးကဲဖျိၣ်အဂ့ၢ်	၄၅
သ့ၣ်ပျီၣ်အတၢ်အိၣ်သးအက့ၢ်အဂီၢ်ဒီးအတၢ်ကဲဘျူးကဲဖျိၣ်	၄၅
ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤ	၅၄
ထံနီၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤ	၅၆
တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူတၢ်ဖဲးအိၣ်ခူးဖဲးအိၣ်သံၣ်ဒီးတၢ်မၤအိၣ်အကျိၣ်အကျဲ	၆၃
တၢ်ပဲၣ်လီၤဖူခံ	၆၆
တၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်တၢ်န့ၣ်တၢ်ထုဲတၢ်စးထီၣ်ဖဲးခူးဒီးတုၤပုၤထီၣ်ခူးဝံၤ	၆၈
သ့ၣ်လီၤဖျူးလီၤတၢ်	၆၉
မိၢ်လုၢ်ပၢ်လၢ်အတၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်ဘၣ်သးတၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျူးအိၣ်လၢခူးပူၤ	၇၉
တၢ်လုၢ်ခူးသဲးခူး	၈၀
(၁) တၢ်လုၢ်ခူး	၈၁
(၂) တၢ်သဲးခူး	၈၂
(၃) တၢ်တမိၣ်ခူး	၈၃
(၄) မၤကဆီ	၈၄
(၅) တၢ်တီၢ်သ့ၣ်ခူး	၈၅
(၆) တၢ်ခးကဲခူး	၉၀
(၇) တၢ်ပနါဝါ	၉၁
(၈) တၢ်ဟၢထီၣ်ကွံၣ်တၢ်ကသံၣ်ကဖး	၉၁
(၉) တၢ်တီၢ်ဆံၣ်တီၢ်ခၣ်တၢ်ယံၤပအူး	၉၂
တၢ်ကွဲးဘုကလၤ	၉၂
မၤတၢ်ဝံၤသၢထီၣ်က့ၤထီၣ်ဘံၤဟံၢ်	၉၃
အိၣ်အူးအိၣ်ယီၤဘု (အိၣ်လီၢ်လံၤကွံၣ်ဘုအသီ)	၉၉
တၢ်ထီၣ်ဒွဲးတယးဒီးကွၢ်နီၣ်ကွၢ်ယါမူခိၣ်မူလါတၢ်ဆၢကတီၢ်လၢန့ၣ်အကျဲ	၁၀၁
တၢ်ကွၢ်နီၣ်ကွၢ်ယါဒီးမၤနီၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်ခိဖျိတၢ်ဖိယၢ်လၢပုၤလၢက့ၢ်	၁၀၂

တၢ်ပနီၣ်ဘျီဆိ	၁၀၅
တၢ်ပနီၣ်ဘၣ်ထွဲဒီးမုၢ်ခိၣ်ကလံၤသိၣ်ဂီၤ	၁၀၇
ကျဲခိၣ်သ့ၣ်လၢပုၤမၤဝဲၤဖိသ့ၣ်လၢတၢ်ဒိသအတၢ်အိၣ်အမုၢ်အဘိအါကလုာ်	၁၁၁
သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်တၢ်ဘၣ်ဆၢဘၣ်ကတီၢ်	၁၁၂
တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးလၢလီၤဘၣ်ကျဲဘၣ်	၁၁၆
တၢ်ထၢဖျိၣ်ဝၢ်ဖျိၣ်က့ၤတၢ်ချံအဆၢကတီၢ်	၁၁၉
ကျိၤကျဲလၢတၢ်သံၣ်ခွဲၣ်ကတီၢ်တၢ်ချံတၢ်သၣ်အကလုာ်ကလုာ်	၁၂၀
တၢ်ဟ့ၣ်လီၢ်ဟ့ၣ်ခိၣ်လိၣ်သးတၢ်ချံတၢ်သၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်အိ	၁၂၅
မိၢ်လုၢ်ပၢ်လၢတၢ်စ့ၢ်တၢ်နၢ်လၢအလီၤကၢ်ဒီးတၢ်ကတဲၣ်ကတီၢ်န့ၢ်ဆၢခိၣ်ယၢၤ	၁၂၇
တၢ်ဖဲးအိၣ်ခုးအတၢ်လဲၤတၢ်ရံးလၢတနီၣ်အတီၢ်ပူၤ	၁၂၈
တၢ်ပၤဆၢရဲၣ်ကျဲသ့ၣ်ပုၤဒီးဖူလီၢ်သံၣ်လီၢ်	၁၃၁
လုၢ်လၢကျိၤကျဲလၢတၢ်ဘျၣ်လီၤကွံၣ်န့ၢ်ဆၢတၢ်တတၢ်တနါ	၁၃၅
ပိၣ်မုၢ်ဒီးဖိဖိသၣ်အသနၢ်လၢတၢ်သံၣ်ခွဲၣ်ကတီၢ်တၢ်ချံတၢ်သၣ်ဒီးန့ၢ်ဆၢခိၣ်ယၢၤ	၁၃၉
ပိၣ်မုၢ်အသနၢ်	၁၃၉
ဖိသၣ်အသနၢ်	၁၄၂
တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်သ့ၣ်လၢအမၤလီၤစ့ၢ်မၤလီၤမၢ်ကွံၣ်ဝဲတၢ်အိၣ်မုၢ်ဘိအချံအစၢၤ	၁၄၇
တၢ်အိၣ်မုၢ်ဘိအချံအစၢၤလီၤအုးလီၤယီၤ ခိဖျိထံလီၢ်ကီၢ်ပူၤတၢ်ဒုးတၢ်ယၢၤ	၁၄၈
တၢ်အိၣ်မုၢ်ဘိအချံအသၣ်လီၤအုးလီၤယီၤ ခိဖျိတၢ်ဖဲးအိၣ်ခုးတဘၣ်လီၢ်ဘၣ်ကျဲ	၁၅၄
န့ၢ်ဆၢတၢ်တတၢ်တနါမၤလီၤအုးလီၤယီၤတၢ်အိၣ်မုၢ်ဘိအချံအသၣ်	၁၅၈
တၢ်ကတီၢ်ကျၢၢ်တၢ်ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်မၤဂ့ၢ်ထီၣ်	၁၆၁
လံာ်ဒီးသန့ၤ	၁၆၄
လံာ်ဘျးစဲ	၁၆၅
ဝီၢ်သ့ၣ်ဒီးအခိၣ်ပညီ	၁၇၇

တၢ်ကတိၤလၢညါ

အဆိကတၢ်, ယအဲၣ်ဒီးသးခုယုၣ်ဒီးပုၤလၢအဖးကဲထီၣ်လံာ်ပာ်ဖျါတဘျီတဘျီအံၤန့ၣ်လီၤ. ကီၢ်ပယီၤန့ၣ် ဒိဖျါလၢထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤတၢ်ဖးတၢ်ယၤအယီၤ ပုၤတတၢ်အိၣ်ဝဲအါပုၤလၢဘၣ်အိၣ်ဘျီအိၣ်ဘျီ လၢဟီၣ်ခိၣ်တထံၣ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ဟူၤအီၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ယုၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်လၢတၢ်ဖးတၢ်ယၤအဟီၣ်ကတိၤ, လၢကမုၢ်တအိၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢ ဒီးတၢ်သဘျီလၢကပာ်ဖျါထီၣ်အတၢ်ထံၣ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢအကီၢ်ဒီးလီၤပျံၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤယုၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်ဖိ ဒီးတၢ်ဖိအဖူဖိသဝီဖိတဖၣ်အတၢ်သ့ၣ်န့ၣ်ဒုးဒုးနီၢ်အယီၤ လံာ်ပာ်ဖျါအံၤကဲထီၣ်ဝဲလၢကတိၤန့ၣ်ဒဲးတၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ယသးဘၣ်ဒိဖျါမးဒိဖျါယဖးဘၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တခါလၢအစံးဝဲ “တၢ်ဖးတၢ်ယၤလၢအယံာ်ဝဲထာဝဲအံၤ မ့ၢ်တၢ်လၢအမၤဘၣ်ဒိ ကညီဖိအတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမုၢ်ဖးဒိ ဒီးမ့ၢ်တၢ်လၢအတြီမၤတံာ်အဝဲသ့ၣ်လၢကသုၤအန့ၣ်ခိၣ်ယၤလၢကျဲယုၣ်ကၢအပူၤန့ၣ်လီၤ”. ကညီဖိအတၢ်ပၤဆုၤသ့ၣ်ပုၤအလုၢ်အလၢဒီးတၢ်မုၢ်အါကလုာ်စ့ၢ်ကီၢ် အိၣ်လၢတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘီအပူၤန့ၣ်လီၤ.

သန့က့, ဒိဖျါလံာ်ပာ်ဖျါအံၤအယီၤ တၢ်မုၢ်လၢအယဲၤဖဲဖဲအိၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. ဒိဖျါဖူဖိသဝီဖိပုၤလုၢ်လၢတၢ်ယုၣ်သ့ၣ်ညါအပူၤအယီၤ အဝဲသ့ၣ်အတၢ်န့ၣ်လီၤသးအါထီၣ် လၢအတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံာ် ဒီးအတၢ်ပၤဆုၤရဲၣ်ကျဲသ့ၣ်ပုၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. တကးဒဲးဘၣ်, ပုၤသးစၢ်လၢအယုၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်တဖၣ် ဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ ဒီးရၤလီၤဘၣ်က့ၤအမိၢ်ပာ်ဖဲဖုအတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံာ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ, ကညီဖိတဖၣ်ကသုၤပၤယာ် ဒီးမၤဂၤထီၣ်ပသီထီၣ်အတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံာ် တစါဘၣ်တစါ ဒီးအထံကီၢ်န့ၣ်တၢ်မုၢ်အါကလုာ် တၢ်ကသုဒိသအက့ၤအီၤန့ၣ်လီၤ. လၢခံကတၢ်, လံာ်ပာ်ဖျါတဘျီအံၤ မၤလီၤတံာ်ယတၢ်နၢ်ပာ် ဒီးမၤကျၢၤထီၣ်ယတၢ်နၢ် လၢတၢ်ကတဲာ်ကတီၤန့ၣ်တၢ်မုၢ်အါကလုာ်အဂီၢ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ကတဲာ်ကတီၤယုၣ်စ့ၢ်ကီၢ်ပုၤထူလံာ်ဖိအတၢ်ဆဲးတၢ်လၢန့ၣ်လီၤ.

စူးဖးဖိ ဖိကဲးအိး
ဖျါစိမိသရၣ်မုၢ်
တၢ်ဆဲးကျၢၤဆဲးကျိးပိညါဝဲကျိၤ, ချၢၣ်လၢလိကီၢ်ဖျါစိမိ

တၢ်ကွဲးကၢမ့ၢ်

လၢ လၢကညီဖိအပူၤတၢ်ထူလံၤ အပူၤန့ၣ် တၢ်သ့ၣ်ညါဒီးလၢ် လၢ်ထူသန့ မ့ၢ်တၢ်လၢအဘျးစဲလီၤအသး ဘျးဘျးတၢ်တၢ်ဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်ခိၣ်ယၢန့ၣ်လီၤ. လံာ်ပာ်ဖျါတဘျးအံၤန့ၣ် ယိထံဝဲဒၣ် ထံ လီၤကီၢ်ပူၤတၢ်ဒုးတၢ်ယၢလၢအယံာ်အထၢ အံၤ အတၢ်မၤဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးဝဲဒၣ် ကညီဖိ အလၢ်အလၢ်အထူသန့ ဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်ခိၣ်ယၢ, လီၤဆီဒၣ်တၢ် တၢ်ထူၣ်တၢ်ဘိအါကလုာ်လၢ တၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်ဝဲ ဒီးတၢ်ယုအိၣ်ဆုး အိၣ်ဝဲလၢပုၤပူၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်တၢ် ကျိလၢတၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်အီၤတဖၣ်အံၤ ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢ တၢ်လဲၤယုသ့ၣ်ညါ မၤလိကွၢ်ဝဲဒၣ် ကညီအသဝီတဖျါ အိၣ် လၢမုၢ်တြီၤကီၢ်ရၢၣ်, ကီၢ်သူလုၤကလံးစိးတ ခိပၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ် မၤလိကွၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တခါအံၤ ပာ်ဖျါ ထီၣ်ဝဲဒၣ် ပှၤတၢ်အကွၢ်အဂီၢ်ထီၣ်ရီၤ ဒီးတၢ် ဂ့ၢ်တၢ်ကျိလၢအလၢအပျဲဘၣ်ဃး အဝဲသ့ၣ်အ တၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်တၢ်အသန့ လၢအအိၣ် ပျဲဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ပာ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ကညီဖိအတၢ်ဖဲးဒုးထူလံၤ (မိၢ်ပာ်ဖဲဖုမၤယု အကျဲ) အဂ့ၢ်အဝီတဖၣ် ဘၣ်တၢ်တဲဖျါထီၣ်

အီၤတဆီဘၣ်တဆီ လၢအပၣ်ယုဒီး တၢ် ယုထၢဒုးအလီၤ ဒီးတၢ်မုၢ်တၢ်ဘိလၢတၢ်က သ့ၣ်အီၤ, တၢ်ဆၢကတီၢ်အလံာ်န့ၣ်လံာ်လၢ, တၢ်ကၢသၣ်ကတီၢ်တၢ်ချဲ ဒီးတၢ်သ့ၣ်အီၤအ ကျိအကျဲ, ဒီးမိၢ်လၢ်ပာ်လၢတၢ်စ့ၢ်တၢ်နၢ် လၢအဘၣ်ထွဲဒီး သ့ၣ်ဖျးတၢ်ဖဲးတၢ်မၤတဖၣ် န့ၣ်လီၤ. လံာ်ပာ်ဖျါ အံၤ ဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ် စ့ၢ်ကီၢ်ဝဲဒၣ် သ့ၣ်ပုၤအတၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢတမ့ၢ် သ့ၣ်ညါတဖၣ် (Non Timber Forest Products - NTFPs) မ့ၢ်တၢ်ကီၢ်ဒိၣ်လၢ က ညီဖိအတၢ်အိၣ်ကူအီၤလၢ (တၢ်အိၣ်အတၢ် အိၣ်စံၣ်အိၣ်ကျၢ) အဂီၢ် ဒီးမူဒါလီၤဆီလၢ ပိာ်မုၢ်ပိာ်မၤမၤဝဲ လၢတၢ်အိၣ်ကူအီၤလၢ ဒီး သ့ၣ်ဖျးတၢ်ဖဲးတၢ်မၤဒီတခါအပူၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်အစၢလၢတၢ်ထံၣ်န့ၣ်အီၤလၢတၢ်မၤလိ ကွၢ်တၢ်တဘျီအံၤအပူၤန့ၣ် ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ် ရဲလၢ ထံလီၤကီၢ်ပူၤတၢ်ဒုးတၢ်ယၢ, လၢအ ယံာ်တၢ်လံအန့ၣ် ၆၀ ယာ်ယာ်အံၤ မ့ၢ်တၢ် ဂ့ၢ်ခိၣ်သ့ၣ်တခါလၢအမၤလီၤမၢ်ကွၢ်ဝဲဒၣ် တၢ်မူတၢ်ဝဲ ဒီးလၢ်လၢထူသန့အါကလုာ် လၢကီၢ်သူလုၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒုးတၢ်ယၢ မၤဘၣ်ဒိဝဲဒၣ်ပှၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်ဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ် မုၢ် ခိဖျိပယီၤသုးပဒိၣ် သ့ၣ်ဒၣ်တၢ်ဒုးကျဲလၢ

တၢ်လီၤစ့ၢ်လၢတၢ်ဖဲးဒုးလၢ်ဒီးတၢ်မူအါကလုာ်

အပညိုဝဲဒၣ်ထံဖိကီၣ်ဖိလီၤလီၤ နံသိးကမၤ
နၤကွၢ်ဝဲဒၣ် ပှၤပၤဆၢတၢ်ဖိတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်
လီၤ. ပှၤမ့ၢ်ဘီထူလံၤဖိတဖၣ် ဘၣ်တၢ်သး
ဆူၣ်ကွၢ်အီၤ. မ့တမ့ၢ် ဘၣ်ကဲထီၣ်ဝဲပှၤလီၢ်
အိၣ်ကမ့ၢ်ဖိလၢဒုပှၤပှၤ, လၢအစီၤစုၤယံၤဒီး
အနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲအဒုသဝီ ဒီးအစံၣ်လီၢ်ဒုး
လီၢ်လၢဒုလၢညါသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပှၤမ့ၢ်
သီထီၣ်လၢပှၤတအိၣ်တဆိးလၢအပှၤနီၣ်တဘျီ
တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ဒုးတၢ်ယၤအယီၤကညီအနီၣ်
ဂံၢ်နီၣ်ဒုးလၢအဘၣ်လဲၤယုၢ်အိၣ်ကဒုလၢအ
ပှၤ အါထီၣ်ဂီၢ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤအ
သးဒ်အံၤ မၤလုၤသုလုၤဂီၤကွၢ်ဝဲဒၣ်သ့ၣ်ပှၤ
တဖၣ် ဒီးမၤလီၤအုးလီၤယီၤကွၢ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်ဆၢၣ်
တၢ်မုၢ်အကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဘၣ်
လဲၤသုးအိၣ်လၢတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤ လၢတကြး
ဒီးသ့ၣ်ပှၤတၢ်မၤတဖၣ်, ဒီးပှၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်ဖိ

တဖၣ်လၢအတၢ်အိၣ်မူတဂၢ်တကျၢၤလၢစုက
ဝဲၤတၢ်ဒုးအကဆူးကတုၤအပှၤသ့ၣ်တဖၣ်
အံၤန့ၣ် မၤတံၣ်တံၣ်ဝဲဒၣ်မိၢ်လုၢ်ပၢ်လၢ် (ထူ
လံၤ) တၢ်သ့ၣ်တၢ်ပှၤအကျိၤအကျဲသ့ၣ်တ
ဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်ဂ့ၢ်ဒ်အံၤအယီၤ ပှၤလီၢ်ကဝီၤဖိအ
တၢ်အိၣ်ကူအီၤလၢ (အိၣ်စံၣ်အိၣ်ကျၢၤ) ဘၣ်
တၢ်မၤဟးဂီၤကွၢ်အီၤ ခီဖျိ လီၢ်ကဝီၤတၢ်ချံ
ထူလံၤ ဒီးတၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘီလၢပှၤပှၤအါကလုာ်
လီၤမူလီၤမၢ်ကွၢ်ဝဲအယီၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အ
သိး မၤဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးယုၢ်စ့ၢ်ကီးဝဲကညီဖိ
အပှၤတဝါအလုၢ်လၢ်ထူသန့ လၢအဘျးစဲ
လိာ်အသးဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်ခိၣ်ယၢၤ ဒီးတၢ်သ့ၣ်
အိၣ်ပှၤအိၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤမၤလီၤ
မၢ်ကွၢ်ဝဲကညီဖိအလုၢ်လၢ်အထူသန့ ဒီး
တၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤအါကလုာ် န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကတိၤဆှၢန့ၢ်

လျၢ်

လၢ်ထူသနူအါမံး ဒီးန့ဆၢၣ် တၢ်မူအါကလုာ် မ့ၢ်တၢ်လၢအအိၣ်စဲဘူလိာ်အသးဒိၣ်မး ဒီး မ့ၢ်စ့ၢ်ကီး ယုာ်ကတၢ်လဲထီၣ်လဲထီၣ် ဒီးတၢ် ပါဆှၢရဲၣ်ကျဲတၢ်အခိၣ်တယၣ်န့ၣ်လီၤ. လုာ်လၢ်ထူသနူအါမံး မ့ၢ်လီၤမူလီၤမၢ်ကွံာ်န့ၣ် န့ၣ် န့ၣ်ကလုာ်ဖိတဖၣ်အတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ, တၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အလုာ်အလၢ, ဒီးအတၢ်အိၣ်မူအကျဲတဖၣ် ကလီၤမူလီၤမၢ်ကွံာ်စ့ၢ်ကီးဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. န့ဆၢၣ်တၢ်ဘၣ်တ့အါကလုာ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢအကၤယၢ်တၢ်အိၣ်မူ ဒီး ငှးအိၣ်ကၢ်ဆိးကျဲတၢ်လၢန့ဆၢၣ်ခိၣ်ယၢ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်ဘျၣ်တၢ်တီၢ်တဂ့ၤဘၣ်အပူၤ တၢ်မူအါကလုာ် ဘၣ်တိၣ်နီၣ်ဒီးတၢ်မၤဟးဂုၢ်ဟးဂီၤဒီးတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘီတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. နီၣ်ပစံးတၢ်အသး တၢ်မူလီၤဖွဲ ပှၤတနီၤကိးလၢ တၢ်မူတဝါ (ecosystems) တဖၣ်ဘၣ်တၢ်မၤဟးဂီၤကွံာ်အီၤ မ့တမ့ၢ် တၢ်ဆိတလဲကွံာ်အီၤ, တၢ်မူကလုာ် (species) တဖၣ်ကိးမ့ၢ်နံၤဒဲးယၣ်ယၣ်န့ၣ် ဘၣ်တၢ်မၤလီၤအုးလီၤယီၤကွံာ်အီၤ ဒီးတၢ်မူချဲစၢၤ (genes) တဖၣ်ဘၣ်တၢ်ဆိတလဲဒီးငှးကဲထီၣ်က့ၤအီၤလၢ

အသီ လၢပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိအတၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ် အတၢ်ဘၣ်ဘျးဘၣ်ဖျိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. နီၣ်သိးဟီၣ်ခိၣ်ချၢအံၤလုာ်လၢ်ထူသနူအါမံး ဒီးန့ဆၢၣ်တၢ်ဘၣ်တ့အါကလုာ် သုတအိၣ်တ့ၢ်ထဲတမံၤဇီၤ ဒီးသုတသ့ၣ်မ့ၢ်အိးဖးတဂ့ၤအဂီၢ် လီၢ်ကဝီၤအလုာ်လၢ်ထူသနူကြးဘၣ်တၢ်မၤကျဲထီၣ်အီၤ ဒီးန့ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢ်တဖၣ် ကြးဘၣ်တၢ်ဒီသဒါက့ၤအီၤန့ၣ်လီၤ. နီၣ်သိးတၢ်မၤအံၤကလၢထီၣ်ပုၤထီၣ်အဂီၢ် တၢ်ကဘၣ်သုးဘုးယီၤသးဆူ မ့ၢ်မဆါတနံၤညါအံၤ အပုၤသ့ၣ်ဘီၣ်သးစၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ.

အရူဒိၣ်ဝဲ ဒၣ်လၢ တၢ်ကဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါပုၤသ့ၣ်ဘီၣ်သးစၢ်တဖၣ် လၢကရဲၣ်သဲကတိၤက့ၤ လုာ်လၢ်ထူသနူ ဒီးန့ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အလီၢ်အိၣ်စ့ၢ်ကီးဝဲဒၣ်လၢ တၢ်ကဘၣ်ဝဲၣ်ထံနီၤဖးက့ၤ ပုၤထူလံၤဖိတဖၣ်အတၢ်လုာ်အိၣ်သးသမူ လၢအယုာ်ကတၢ်ဝဲဒၣ် အစိတဖၣ်အစိအံၤအဝဲသ့ၣ်သ့ၣ်အလုာ်လၢ်ထူသနူ ဒီးအတၢ်သ့ၣ်ညါတဖၣ်ဒဲလဲၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. ကျဲအဂ့ၤကတၢ်တဘီၣ်လၢကပတုာ်ကွံာ် လုာ်လၢ်ထူသနူအတၢ်လီၤထွံလီၤယုၤ ဒီးတၢ်မူအါက

လုပ်အတတ်လီမူလီမာနွှ် မှ်ဝဲ ဖျော်တတ်
ယဉ်ကဒါကွာသးဆူ လှ်လှ်ထူသနူ တတ်
သုဉ်ညါ ဒီးတတ်ပာယဉ်ကွာ တတ်သုဉ်ညါထူ
လံလောအဒိဉ် အယိဉ် ဒီးလှ်လှ်ထူသနူ
သုဉ်တဖဉ်နွှ်လီမူ.

တတ်ဂှ်လောအမဟးဂီၤ ကိတ်ပယိဉ်အနူ
ဆဉ်ခိဉ်ယူၤ ဒိဉ်ဒိဉ်မှ်မှ်နွှ်မှ်ဝဲ ထံလီၤ
ကိတ်ပူၤတတ်ဒုးတတ်ယုၤ ကိတ်ပယိဉ်သုးပဒိဉ်
အတတ်ဖံးတတ်မၤ လောအတတ်စိတတ်ကမိက
အိဉ်စံဉ်အိဉ်ကျါအဂီၤ ဒီးထံဖိကိတ်ဖိအတတ်
ဖံးအိဉ်မၤအိဉ်လောကအိဉ်မူဝဲလောတတ်အိဉ်သး
ယံးစ့ၤအဖိလတ်ကသုအဂီၤ သုဉ်တဖဉ်နွှ်
လီမူ. မှ်ကျိဝဲကွၢ်အတတ်လဲၤထီဉ်လဲၤထီ
လောအဖိးသဲးစး ဒီးတဖိးသဲးစး လောအမှ်ဝဲ
တတ်မၤကၤသုဉ်, တတ်ချဉ်စာ်ထး, တတ်ချဉ်ထူ
ဂံၢ်ခိဉ်ထံးတတ်သုဉ်ထီဉ် ဘီၤထီဉ်အတတ်လဲၤ
ထီဉ်လဲၤထီ ဒီးပာ်ခါတတ်သုဉ်တတ်ဖျးသုဉ်တ
ဖဉ် မှ်တတ်မၤသုဉ်တဖဉ်လော အဒုးအိဉ်ထီဉ်
တတ်ဟးဂီၤတဆံးတစ့ၤဘဉ်နွှ်လီမူ. ဒီဖျိ
လောတတ်အိဉ်သးဒ်အံၤအယိဉ်နွှ် ကိတ်ပယိဉ်တ
ဘုဉ်လော အပျဲဒီး တတ်မူအါကလုာ် ဒီးမှ်
ဟီဉ်ခိဉ်ချါအတတ်လီၤတတီၤလောအပျဲဒီးဟီဉ်
ခိဉ်အထူးအစီ ဒီးအနူဆဉ်တတ်ထူးတီၤအိဉ်
ယူၤတဖဉ်အံၤ ဘဉ်လီၤမူလီၤမာ်ကွၢ်ဝဲချ
သဒဲးနွှ်လီမူ.

ကညီဖိတဖဉ် တုာ်ဘဉ်တုာ်တတ်အါအါ
သီသီ လောတတ်ဆါကတီၤတဘျးစါအပူၤလံ

နွှ်လီမူ. အဝဲသုဉ်ဘဉ်လဲၤခိဖျိဝဲဖျော် တတ်
သဘဉ်သဘုဉ်ကိတ်ခဲခဲလော ပယိဉ်သုးမိမိ
ရိပဒိဉ်အဖုတဖဉ်အဖု အတတ်ပတတ်ပြးအဖိ
လတ်စးထီဉ်လော ၁၉၆၂ နံဉ်လံလံနွှ်လီမူ.
အဝဲသုဉ်ဘဉ်လဲၤခိဖျိဘဉ်ဝဲဖျော် ထံလီၤကိတ်
ပူၤတတ်ဒုးတတ်ယုၤ စးထီဉ်လောကိတ်လောဝါမၤ
လဲၤအိဉ်ကိတ် (အဲကလံး) အတတ်ပကတတ်
ကွၢ်ဖဲ ၁၉၄၈ နံဉ်လံလံနွှ်လီမူ.

ဖဲ ၁၉၆၀ နံဉ်ဆံဖျိဉ်အစိးခံတကပ
နွှ် “တဲဉ်လှံၤတဲဉ်သနူ”, လောအမှ်တတ်ဒုး
ကျဲတဘီလောကတြိဆါကွၢ်ပုၤပာ်ဆါတတ်ဖိအ
ဂီၤ ဘဉ်တတ်ဒုးအိဉ်ထီဉ်အါနွှ်လီမူ. ဒ်သိး
မၤသဘံးဒီးမၤလီၤမာ်ကွၢ်ဝဲဖျော် နွှ်ကလုာ်
ပုၤပာ်ဆါတတ်ဖိတဖဉ်ကနွှ်ဝဲအဂီၤ သုးပဒိဉ်
သုဝဲဖျော်ဖိလစံဉ်အံၤခိဖျိပညိဉ်ယီဝဲဖျော်အ
တတ်ဒုးအခိဉ်ဆူ ထံဖိကိတ်ဖိလောအဆိဉ်ထွဲတတ်
ပာ်ဆါသုဉ်တဖဉ်အအိဉ်နွှ်လီမူ. ဖိလစံဉ်
အံၤ ဒိဉ်တဲဉ်ကွၢ်ဝဲ တတ်ဆိဉ်ထွဲမၤစၢၤအကျဲ
လော ပုၤပာ်ဆါတတ်ဖိတဖဉ်ကမၤအါထီဉ်အ
သုးမှ်သံဉ်ဘီနီဉ်ဂံၢ်, ဒိဉ်တဲဉ်ကွၢ်ဝဲတတ်ဆဲး
ကျိးအကျဲလောတတ်ကဒီးနွှ်ဘဉ်တတ်ကစီဉ်ဒီး
တတ်အိဉ်တတ်အိ, ဒီးဒိဉ်တဲဉ်ကွၢ်ဝဲစ့ၤကိးဝဲကျိဉ်
စ့တတ်ဟဲ နုာ်အကျဲကပိၤသုဉ်တဖဉ်နွှ်လီမူ
(Global Witness, 2003).

စးထီဉ်လော ၁၉၈၀ နံဉ်ဆံဖျိဉ်အစိးခံ
တကပနွှ် တတ်ဒုးတတ်ယုၤတဖဉ် ဆူဉ်ထီဉ်
ဝဲဒိဉ်ဒိဉ်ကလဲၤလောကလုာ်နွှ်တတ်ပာ်ဆါ

သွန်တဖန်အိတ်တင်အလီဒီးလကညီဖိအ
ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. န်သိးအသုးမုၢ်သံၣ်ဘိတဖန်
အပတီၢ်ကထိၣ်ဘးဒီးအနီၣ်ဂံၢ်ကအါထီၣ်
အဂီၢ်, ဝဲ ၁၉၈၈ နံၣ်န့ၣ် သုးပဒိၣ်ဒုးအိၣ်
ထီၣ်ဝဲ “တၢ်အိးထီၣ်တၢ်ကူၣ်လဲၣ်မၤကၤအ
တြၢ်ဖိလစံၣ်”, အိးဟံထီၣ်အထံကီၢ်ဒ်သိး
ထံဂုၤကီၢ်ဂၤကဟဲဘျၢလီၤကျိၣ်စု အဂီၢ်န့ၣ်
လီၤ. တၢ်အိၣ်တူၢ်အိၣ်ကလီၤထံကီၢ်အန့
ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၤဖးဒိၣ်ဟဲပိၣ်ထွဲထီၣ်အခံ
န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤသ့ၣ်, တၢ်ချၢၣ်စၢ်ထး,
တၢ်ထုးထီၣ်ဂၢ်သဝံ ဒီးတၢ်ဖိၣ်ညၣ် အခွဲး
အယၢ်တဖန် ဘၣ်တၢ်ဆါအီၤအါအါဂီၢ်ဂီၢ်
ဒီးချၢ နံးချၢ နုးချၢ ထံကီၢ်အိၣ်ဘုးအိၣ်တၢ် န်
အမုၢ်ဝဲဒၣ် ကီၢ်စံၣ် (တရူး) ဒီးကီၢ်ကွီၣ်တဲၣ်
အအိၣ်န့ၣ်လီၤ.

ခိၣ်ယၤဝးတရံးတူၢ်ဘၣ်တၢ်မၤစ့ၤလီၤ
ကွံၣ်အီၤဒိၣ်ဒိၣ်ကလဲၣ်, ဒီးလၢတၢ်အခိၣ်အံၤ
အယံ တၢ်ဘၣ်ဒိးဒိၣ်ဟဲဘၣ် ကဒါကျၢ

န့ၣ်ကလုၣ်ဖိလၢအကထိကလးတဖန်အတၢ်
အိၣ်မူ လၢအဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢသ့ၣ်
ဒိၣ်ဝၣ်ပုၢ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်သ့ၣ်တဖန်အဖိ
ခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ကညီဖိတဖန် ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်
မဲၣ်ဒီးဒိၣ်ဒီးတၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲလၢအညူတတဲၣ်အဖိ
တဖျု န်ပစံးတၢ်အသိး တၢ်အိၣ်တၢ်အီၤအ
တၢ်ယံးတၢ်စ့ၤ, ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်ဘံၣ်တၢ်ဘၢတ
အိၣ်, မုၢ်ကျိၤဝဲကွၢ်အတၢ် နးတၢ်ဖျိၣ် ဒီး
သ့ၣ်ပုၢ်အတၢ်လီၤဟံလီၤပျီ သ့ၣ်တဖန်န့ၣ်
လီၤ. န်န့ၣ်အသိး တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲလၢတဘျီ
ဘၣ်တၢ်ပၤအီၤလၢ ကညီဖိတဖန်န့ၣ် ခဲအံၤ
ဘၣ်တၢ်ပံးန့ၢ်ဆူၣ်ကွံၣ်အီၤလၢသုးပဒိၣ် (န
ဝတ-နအဖ) န့ၣ်လီၤ. ပုၤဖုဖိသဝီဖိတဖန်
ဘၣ်တၢ်သုးဆူၣ်ကွံၣ်အီၤဆူ ပယီၤသုး အ
တၢ်ပၢ်ဖျိၣ်လီၢ်, မ့တမ့ၢ် အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ယုၢ်
ပုၤဖျးကွံၣ်အသးသမူဆူ ကစၢ်ကလိသ့ၣ်
ဒိၣ်ဝၣ်ပုၢ်အကျါ ဒီးဆူကီၢ်ကွီၣ်တဲၣ်-ကီၢ်ပ
ယီၤကီၢ်ဆၢတၢ်လီၢ်သ့ၣ်တဖန်န့ၣ်လီၤ.

တပ်ပညိဉ်ဒီးတပ်ဃုသုဉ်ညါအကျိကျဲ

ပဉ် ပပ်ဖျါအံးအတပ်ပညိဉ်မုာ်ဝဲဒ် သိးကဃုသုဉ်ညါဝဲ ထံလီာ် ကီာ်ပုတံာ်ဒုးတပ်ယု အတပ်မၤ ဘဉ်ဒိဘဉ်ထံး တပ်မုအါကလုာ်, လီာ်ဆီ ဒုးတပ် တပ်အိဉ်အမုာ်အဘိ သုဉ်တဖဉ်န့ဉ် လီာ်. လံာ်ပပ်ဖျါအိဉ်ဒီးအတပ်ပညိဉ်လၢ ကမၤဖျါထီဉ် ကညိဖိအတပ်ဒီးသန့ထီဉ်အ သးလၢတပ်မုာ်တပ်ဘိလၢတပ်သုဉ်အိး ဒီးတပ် မုာ်တပ်ဘိလၢတပ်ဃုအိဉ်အိးလၢပုာ်ပုတဖဉ် အဖိခိဉ်, ကညိဖိတဖဉ်အတပ်ဒီးသဒါ ဒီးအ တပ်ကတဲာ်ကတီးန့ဆၢဉ်ခိဉ်ယုာ်လဲဉ်, ဒ် သိးအတပ်လုာ်အိဉ်သးသမုကအိဉ်ကအိဉ် ခိးဝဲအဂီၢ်န့ဉ်လီာ်. တပ်ဃုထံဉ်သုဉ်ညါအ လီာ်မုာ်ဝဲ တပ်ဖိအသဝိဒီးသဝိအိဉ်ဘုးအဂၤ ၃ ဖျါဉ်, လၢမုာ်တြီာ်ကီာ်ရုဉ်, ကီာ်သုလုာ်က လံးစိးဟီဉ်ကဝီာ်အပုာ်န့ဉ်လီာ်. တပ်ဃုထံဉ် သုဉ်ညါဘဉ်တပ်မၤအိးလၢ ကညိဖိခိဉ်ယုာ် ဒီးပုဂံာ်ဝိတပ်မၤပုာ်ဘုးစဲကရၢ (KESAN) န့ဉ်လီာ်.

ကျိကျဲလၢဘဉ်တပ်သုအိးလၢတပ်လဲဃု ထံဉ်သုဉ်ညါတပ်အကတီာ်န့ဉ်မုာ်ဝဲ တပ်တၢဉ် ပိဉ်တၢဉ်ပိသကိးတပ်ဒီးဒုဖိသဝိဖိ လၢအိဉ် ဃုဉ်စုာ်ကိးဒီးတပ်ဟူးတပ်ဂဲတနီၤန့ဉ်လီာ်.

တပ်သုစုာ်ကိးပုလီာ်ကဝီာ်ဖိအတပ်ပညိဉ်မၤ သကိးတပ်လၢတပ်ဃုသုဉ်ညါအပုာ် ဒ်သိး တပ်ကစီဉ်တဖဉ် ကမုာ်တပ်လၢအပပ်ဖျါထီဉ် စဲယုာ် ပုာ်ဒုဖိသဝိဖိတဖဉ် အတပ်ထံဉ်တပ် လဲးခိဖျါနီၢ်နီၢ်အဂီၢ်လီာ်. တပ်ကစီဉ်လၢတပ် ဒီးန့အိးလၢပုာ်ပုတဖဉ် ဟဲဝဲဒုးလၢနီၢ်ကစၢ် အတပ်လဲးစိးကွၢ်တပ်, တပ်အိဉ်ဖျိဉ်တၢဉ်ပိဉ် သကိးတပ် ဒီးတပ်သမံထံ ပုလီာ်ကဝီာ်ဖိလၢ အသုဉ်ညါသုဉ်ခိးတပ်တဖဉ်အအိဉ်န့ဉ်လီာ်.

တပ်ပပ်ဖျါအံးန့ဉ် မုာ်ဒီးဒုးတပ်ဃုသုဉ် ညါဆိအပတီာ်န့ဉ်လီာ်. ခိဖျါထံလီာ်ကီာ်ပု တပ်ဒုးတပ်ယုမၤအသးဒီးအယိ တပ်ကိတပ်ခဲ အိဉ်ဝဲဒုးအါမံး လၢအဘဉ်ယုးဒီးတပ်ဘဉ် တပ်ဘၢ လၢပုဃုသုဉ်ညါတပ်ဖိ ဒီးဒုဖိသဝိဖိ လၢအမၤသကိးတပ်တဖဉ်အဂီၢ်န့ဉ်လီာ်. ပု ဃုသုဉ်ညါတပ်ဖိလဲးဆုသဝိပုာ် ၃ ဘျီ ဒီး ဟံးန့တပ်ဆၢကတီာ်ခဲလၢာ်ယံာ်ဝဲ ၆ လါ ဃုဉ်ဃုဉ် လၢကထာဖျိဉ်တပ်ဂုာ်တပ်ကျိကျဲအဂီၢ် န့ဉ်လီာ်. တပ်ဂုာ်တပ်ကျိကျဲလၢတပ်ဒီးန့အိးတ ဖဉ် ခဲလၢာ်ဘဉ်တပ်ဝဲထံနီၤဖး သကိးအိး လၢ တံးသကိးပုဃုသုဉ်ညါတပ်ဖိတဖဉ် ဒီး ပုလၢအသုအဘဉ် ဘဉ်ထွဲတပ်ဂုာ်အံးသုဉ် တဖဉ်န့ဉ်လီာ်.

ခိုင်တည်တံ့သောဘဝအတွက်အခြေခံအုတ်မြစ်

တိုက်ခတ်မှုဒဏ်

ကော်ပယိုအလ်အထိအိတ် ၆၇၈,၅၉၉ စက္ကယိုကံလိပ်မံးထာ်, အကီဆာအိတ်စဲ ဘူးလိ်အသးဒီး ကီဘုကလါဒူး, ကီအု ဒယံ, ကီစံင် (တရူးကီ), ကီလါအိတ် (လီကီ) ဒီးကီကီတဲင် န့လီ. ကီပယိုအံ အိတ်သ့လီအသးလါတံကီလီ ကဝီအဟိတ်ကဝီပူ ဒီးမုဲဒဲဒဲဟိတ်ခိတ်ချာ တံလီစုတီအကျါတတီလါအအိတ်ဒီးတံ စုထံသ့ပုာ်န့လီ. မုဲစုကီဒဲတံစုထံ သ့ပုာ်အလ်အထီကတံတတီလါဟိတ် ခိတ်ချာန့လီ. န့ဆာ်တံအိတ်ယာ်အမုဲ သ့ပုာ်, ရှုနီနီသိ, လါလုာ်ဒိတ်ပူဒိတ်, န့ ဆာ်ကံသဝံ ဒီးထံဂံလီမုဲအုဂံဘါသ ဟိတ်တဖၣ် အိတ်လါကီပယိုပူန့လီ.

တံကသုတ်ကသံး (climate)

ထံကီအတံကသုတ်ကသံး (climate) မုဲဒဲဒဲ တံကီလီကဝီမိ်စု (tropical monsoon) န့လီ. တံအာ်, တံစု,

တံကီ ဒီးတံကီသီအူး (လါအုဖြူ-လါ စဲပထုဘာ်), ဝဲတံခုာ်အဆာကတီန့ န့ တံအာ်ဘုဝဲ, တံစုလီပုာ်, တံကီတံ ခုာ်ဝဲ အဘာ်ဒီး ဒီးတံကီသဝံစုဝဲဒဲ (လါအီးကထီဘာ်-လါမးရှု) န့လီ.

ပုာ်ထံမိကီဖိနီဂံ

ကီပယိုဘာ်တံနီဖးလါအါဆု ကီ စဲန့ဘုာ် ဒီးကီခိန့ဘုာ်န့လီ. မုဲထံ ကီတဘုာ်လါ ဖုာ်ကလုာ်မိ အကလုာ်က လုာ်အိတ်ဆိးသကိးဝဲလါအပူန့လီ. တံ ဖွးတယးဝဲလါ ထံမိကီဖိအနီဂံ ၆၈ % မုဲဝဲပုာ်ယီဖိ, ၉ % မုဲဝဲပုာ်ယီဖိ, ၇ % မုဲဝဲပုာ်ကညီဖိ, ၄ % မုဲဝဲပုာ်ရုာ် ခါ်ဖိ, ၃ % မုဲဝဲပုာ်တရူးဖိ, ၂ % မုဲဝဲ ပုာ်ကီလါသုဖိ ဒီး ၂ % မုဲဝဲပုာ်မိတ်သ့ တဖၣ်န့လီ. ဖုာ်ကလုာ်မိအဂုာ်အဂုာ် တျူးကလုာ်လါအမုဲ ပုာ်ကခွာ်ဖိ, ပုာ်ကရ နံင်ဖိ, ပုာ်ခီဖိ (ခွ) ဒီးပုာ်ဖိ သ့တဖၣ် န့ အနီဂံပာ်ဖိဂံခဲလါအိတ်ဝဲ ၅ % န့လီ (CIA, 2003)

လက်ပယ်အပူနှင့် တက်တီးအ ကျော်လအလီဆီလိသးခဲလက်အိတ်ဝဲ ၁၀၀ ဘျော်န့လီ။ ဝဲ ၂၀၀၁ နံန့ကီ ပယ်ထံဖိကီဖိအနီဂံခဲလက်အိတ်ဝဲ ၅၁,၁၄၀,၀၀၀ ဂ န့လီ (ADB&UNEP RRC.AP, 2004). ဝဲ ၂၀၀၀ နံအပူ တ်ထိတ်ဒူးတယးဝဲလ ပယ်ထံဖိကီဖိအနီ ဂံ ၂၅ % န့အိတ်မူဝဲဒုလ်တံဖိတ် ယ်အပနီဘျာအဖိလ်န့လီ (CIA, 2003). ပယ်ထံဖိကီဖိ ၇၅ % န့ အိတ် ဆိးဝဲလခိခိတ်ဒုသဝီ ဒီးလ်အိတ်အသးသမူ လတ်သျှ်အိတ်ဖျးအိတ်တံန့လီ။

လက်ပယ်အပူန့ ပျာဘျးဒူးဖိ အိတ်ဝဲ ၈၉ %, ပျာရံဖိအိတ်ဝဲ ၄ %, ပျာအံစလ်ဖိအိတ်ဝဲ ၄ %, ပျာမိလ်ပံ လ်ဖိအိတ်ဝဲ ၁ % ဒီးတံဘျတ်တံဘျာ အဂအိတ်ဝဲ ၂ % န့လီ (CIA, 2003).

တံခိတ်ဖိတဲဖိ

ကီပယ်လဲခိဖျိဘျတ်ဝဲထံ လီကီ ပုတံဒူးတံယ ဒီးထံရူကီသးတံတမုတ် တချ် ဘူးထိတ်လံလအနံ ၆၀ န့လီ။ ဘျတ်တံဘျာအီလက်လီဝါမလ်အိတ် ကီဖိ ၁၈၈၅ နံ, ဒီးကီလီဝါဟ့ဂု အီတံသဘျဲ ၁၉၄၈ နံန့လီ။ ဘျတ်

ဆတ်သနက်က့, တံမုတ်တံချ်ဒီးတံဂုထိတ် ပသီထိတ် တဟဲပိတ်ထွဲထိတ်တံသဘျာ အခနီ တမံဘျာ. ဝဲပုမလ်အိတ်ကီပုတံအစီ န့ ကီလီဝါဒူးအိတ်ထိတ်ကီကီသကုထံ လီကီပု ဒီးတံထံဘျတ်ဝဲလ ကညီဖိတ ဖတ် လတ်သျှ်ဆုတ်သးဂဲအပူန့ တူ လိတ်ဝဲဒုတံမလ်မဒီးတံလက်ကီကီ အါ န့ဒီးကလုတ်န့အဂန့လီ။ လတ်ဂု အံအယိ ကညီဖိတဖတ်ဒီးန့ဘျတ်တံလီ တံလီလအပတီထီ လက်လီဝါပဒိတ် အတံပတံပြးဒီးသးမုတ်သံဘိအပူလီ။

ယပတ် (ဖုတ်ခိတ်) ဟဲန့လီလက်ပယ် အပူဝဲ ၁၉၄၂ နံ ဒီးဒူးထီဒါကီလီဝါ ဝါ ဒ်သီးကီပယ်ကထူတ်ဖျးထိတ်လပုမလ် အိတ် ကီတံပုအဖိလ်န့လီ။ ဘျတ် ဆတ်မုမုတ်ကညီဖိတဖတ်, ထီဒါဝဲယပတ် ဒီး ဒူးစာတံလက်လီဝါအဂီတခီန့လီ။ တံအံဒူးအိတ်ထိတ်တံသဘျတ်သဘျတ်ဖးဒိတ် လ ပယ်ဖိဒီးကညီဖိအဘျတ်စာန့လီ။

ဖုတ်ခိတ်ယတ်ကွတ်လတ်ဒူးဝံဒီးဝဲတချး ကီလီဝါဟးထိတ်လက်ပယ်အပူဒီးဘျတ် န့ ကီပယ်အထံဆက်ဆံတဖတ်ဘျတ် တံတုကဒါကုအီလီ။ ကလုတ်န့ကီဖိန့ န့ဘျတ်လအလပျဲဒီးန့ဆတ်တံအိတ်ယာတ ဖတ် ဘျတ်တံပတ်ဖျိတ်ယုတ်အီဒီးကီပယ်, လအကျါ ကညီကီဖိပတ်ယုတ်စုကီလီ။ စးထိတ်လတ်ပတ်ဖျိတ်ထိတ်သးဒ်အံဝံလံ

လံးန့ၣ် ကလုာ်ဒုၣ်လၢအအိၣ်လၢကီၢ်စဲၣ်တဖၣ်အံၤအပူၤ ဂဲၤဆၢထၢၣ်ဒုးတၢ်လၢကဒီးန့ၣ်တၢ်စံၣ်ညီၣ်ပၤလီၤသးအဂီၢ် တဖုဘၣ်တဖုန့ၣ်လီၤ. အနီၢ်နီၢ်န့ၣ် ဝဲ ၁၉၄၅ နံၣ် ဖုၣ်ခိၣ်ဒီးကိၤလၢဝါတၢ်ဒုးဝံၤန့ၣ် တၢ်ဂၤလိာ်လၢကညီၣ်ကီၢ်လီၤလီၤဆီဆီ (ကီၢ်စီစဲၣ်), ဘၣ်တၢ်စးထီၣ်တၢ်လံၤအိၣ်တၢ်ပၤဖိဒီးတၢ်ဂၤလိာ်လၢကီၢ်ပၤယီၤကဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ထူၣ်ဖျးတၢ်သဘျၢအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်ပၤယီၤအထံၣ်ဂၤကီၢ်သးအသန့မ့ၢ်ဝဲပၤလံၤဖဲၤတြီၤ ဝဲၤဒေရၢၢ်သန့ (parliamentary federal system) ဘၣ်ဆၣ် ဘၣ်တၢ်ဆီတလဲ က့ၤအိၣ်ဆူ သးမိၤစီရိၤသန့ ဝဲသးခိၣ်ကျၢၢ်န့ၣ် ဟံးန့ၣ်ဆၣ်ပၤခိၣ်တၢ်စီတၢ်ကမိၤ ဝဲ ၁၉၆၅ နံၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲ “ကီၢ်ပၤယီၤဖိအဆိၣ်ဂျၢၣ်လုးကျဲသန့”, လၢအမ့ၢ်သန့တခါလၢ အဒုးကဲထီၣ်ကွံာ်နီၢ်တဂၤပၤအတၢ်ဖိတၢ်လံၤ ဆူပၤခိၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤ ဒီးကးတံာ်ကွံာ်ထံကီၢ်အဝဲတြီၤ လၢထံဂၤကီၢ်ဂၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဝဲ ၁၉၆၀ နံၣ်ဆံၣ်ဖျိၣ်အစိးခံတကပၤန့ၣ် “တဲာ်လွံာ်တဲာ်သန့” လၢအမ့ၢ်တၢ်ဒုးကျဲတဘီၤလၢကတြီၤဆၢကွံာ်ပၤပၤဆၢတၢ်ဖိန့ၣ် ဘၣ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အိၣ်လီၤ.

သးပၤခိၣ်သ့ဝဲ ဒုၣ်ဖိလစံၣ်အံၤ ဒ်သိးဆိၣ်တံာ်ဝဲ ဒုၣ်ကလုာ်ပၤပၤဆၢတၢ်ဖိတဖၣ်ကန့ၣ်ဝဲဒုၣ်အဂီၢ်, ဒိဖျိပညိၣ်အတၢ်ဒုးအဆိၣ်ဆူ ထံဖိကီၢ်ဖိလၢအဆိၣ်ထွဲတၢ်ပၤဆၢတဖၣ်

အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖိလစံၣ်အံၤ မၤဟးဂီၤကွံာ်ဝဲဒုၣ် တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤအကျဲလၢ ပၤပၤဆၢတၢ်ဖိတဖၣ်ကမၤအါထီၣ်အသးမ့ၢ်သံၣ်ဘိဒိဖျိခိၣ်တဲာ်ကွံာ်ဝဲဒုၣ် အဝဲသ့ၣ်အတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢကဒီးန့ၣ်ဘၣ် တၢ်ကစီၣ်, တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ဒီးကျိၣ်စ့ အကျဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ (Global Witness, 2003).

ဝဲ ၁၉၈၈ နံၣ်န့ၣ်သးခိၣ်ကျၢၢ်န့ၣ်အိၣ်ဘျးကွံာ်ဝဲ ဒီး နဝတ (SLORC) ဘၣ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒိဖျိလၢ နဝတလိာ်ဘၣ်စ့သပုၤတၢ်အယိ အဝဲသ့ၣ်ဘျးကဒါက့ၤ တၢ်ကးတံာ်တြီၤအသန့ ဆူ တၢ်အိၣ်ထီၣ်တြီၤအသန့ လၢထံဂၤကီၢ်ဂၤတဖၣ်ကဟဲဘျၢလီၤအကျိၣ်စ့လၢကီၢ်ပၤယီၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်အံၤ မၤဟးဂီၤဝဲဒုၣ်ထံကီၢ်အန့ဆၢတၢ်အိၣ်ယၢဖးဒိၣ်ညါလီၤ. ထံကီၢ်အိၣ်ဘျးအိၣ်တံာ်တဖၣ် လၢတၢ်ပစုာ်ပတုၤအပူၤန့ၣ် သးပၤခိၣ်ဆါန့ၣ်အဝဲသ့ၣ်လၢ တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢကဟဲန့ၣ်လီၤမၤသ့ၣ်မၤဝဲ, ချၢၣ်လၢဂျၢၣ်လု, ထးထီၣ်ကဲာ်သဝံ ဒီးဖိၣ်ဒုၣ်ဖိၣ်ညၣ်လၢကီၢ်ပၤယီၤအပူၤန့ၣ်လီၤ.

ဒိဖျိလၢမ့ၢ်ကျိၣ်ပဲၤကွံာ်အတၢ်မၤဒ်သိးအံၤအယိန့ၣ် န့ဆၢတၢ်အိၣ်ယၢလၢအထူးအတီၤကတၢ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ချၢအတၢ်လီၢ်အါတီၤအကျိၣ်တတီၤအံၤ ဘၣ်ဟးဂ့ၢ်ဟးဂီၤကွံာ်ဝဲဒုၣ်ခိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ် လၢတၢ်ပၤက့ၤအိၣ်တအိၣ်ဘၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ကျိၣ်စ့လၢတၢ်ဒီးန့ၣ်အိၣ်တ

ဖှ် သုးပဒိဉ် ပျးန့ၣ်ကျိၣ်ချံၣ်မျိဉ်သၣ်, ဆိဉ်ထွဲ အသုးမုၢ်သံဉ်ဘိ ဇီးပုၢ်ဆါသုးတဖှ် န်သိး ကဏုးန့ၣ်ကလုာ်ပျးပျးပျးဆါတဖှ် အဂီၢ်လီၤ. ထံကီၢ်တနီၤအတၢ်ဆိကတီၢ် ကွံာ်မုၢ်ကျိၣ်လဲၤကွံာ်အတၢ်မၤသကိးတၢ်ဇီးကီၢ် ပယီၤအံၤ ကးတံာ်ဃာ်ဝဲဒၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ဃာ် လၢကီၢ်ပယီၤကဏုးန့ၣ်ဘဉ်စုဟ့ၣ်လီၢ် လၢဟီဉ်ခိဉ်စုတး ဇီးဘိမုၢ်သကိးဘိမုၢ်ကျိဉ်စု ပာ်ကီၤကရၢအအိဉ်န့ၣ်လီၤ. ဘဉ်ဆဉ်သ နက့, ကီၢ်စံဉ်, ယပဉ်, ဖြဉ်စုဉ်, ကီၢ်အ ဝဲဂၤက ဇီးမုၢ်ထီဉ်ကလံၤထံးအ့ၣ်ထံကီၢ် တဖှ် အတၢ်ဟဲဘျးလီၤကျိဉ်စုအံၤ ကဲထီဉ် တၢ်မၤစၢၤလၢ ကီၢ်ပယီၤအမုၢ်ကျိၣ်လဲၤကွံာ်အ ဂီၢ်တဇီးကွဲးဘဉ်(Global Witness, 2003).

သကုၤဟီဉ်ခိဉ်ချးန့ၣ်, ဟီဉ်ခိဉ်ဘိမုၢ်တ ဖှ် စံးအာစံးသိကီၢ်ပယီၤပဒိဉ်လၢအမၤဘဉ် ဒိဝဲဒၣ် ပျးဟီဉ်ခိဉ်ဖိတၢ်ခွဲးတၢ်ဃာ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဆူဉ်မဲာ်ကဲၤမဲၤအဒိဉ်ကတၢ်လၢသုးပဒိဉ် မၤဝဲန့ၣ် မုၢ်တၢ်ခးသံဝဲဒၣ်ပျးကွီဖိလၢအက ထိတဖှ်အကထိ လၢအ “ဆၢဒးပှး” ကီၢ် ပယီၤပဒိဉ် လၢတၢ်မုၢ်တၢ်ခုဉ်အကျဲ ဖဲလါအိ ကျိ ၁၉၈၈ နံဉ်န့ၣ်လီၤ. န်သိးထံဂုၤကီၢ် ဂၤအတၢ်ထံဉ်ဇီးအတၢ်ဒိဆါ လၢအတဂုၤလၢ သုးပဒိဉ်အဖိခိဉ်ကဏုးလီၤအဂီၢ် သုးပဒိဉ် ဆိတလဲကွံာ် မံၤ “နဝတ” ဆူ “နအဖ” ဖဲလါနိဉ်ဝဲဘဉ် ၁၉၉၇ နံဉ်န့ၣ်လီၤ. မ့မုၢ် ခိဉ်န့ၣ်ဖးဒိဉ်လၢတၢ်ဖိခိဉ်တဖှ်တခီ တၢ်ဆိ

တလဲမနုးမးတအိဉ်ဘဉ်. ပၤဃာ်ဇီးဒၣ်အ လီၢ်ဆုဉ်နီၤ ဇီးအသုးမိဖိရီၤတၢ်ပတၢ်ပြးအ တၢ်ဆိကမိဉ် ဇီးအသန့န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မုၢ်အါကလုာ်လၢကီၢ်ပယီၤအပူၤတ ဖှ် န်တၢ်အိဉ်တၢ်အိဉ်ဇီးသ့ၣ်ဖျးကရၢ (FAO) အတၢ် သမံ သမိးကွံာ်တၢ်လၢလီၢ်ခံ ကတၢ် အိဉ်အသိးန့ၣ် ကီၢ်ပယီၤအမဲာ်ဖဲဒိဉ် ဘဉ် တၢ်ကျၢ်ဘၢအီၤလၢသ့ၣ်ပျးအါန့ၣ်ဇီး ၄၀ % န့ၣ်လီၤ. သ့ၣ်ပျးအဟီဉ်ကဝီ ၇၅ % န့ၣ် မုၢ်ဝဲ တၢ်ကီၢ်လီၢ်ကဝီတၢ်စူထံသ့ၣ်ပျး ဇီး အိဉ်တၢ် ၂၅ % န့ၣ် မုၢ်ဝဲတၢ်ခုဉ်လီၢ်ကဝီ သ့ၣ်ပျးန့ၣ်လီၤ (Global Witness, 2003).

ကီၢ်ပယီၤမုၢ်ဝဲထံကီၢ်လၢ န့ၣ်ဆါတၢ်မု အိဉ်ဝဲအအါကတၢ်အကျိတတီၤ လၢမုၢ်ထီဉ် ကလံၤထံးအ့ၣ်ကီၢ်မိၢ်ပျးအခိသ့ၣ်ခိဉ်အက ဝီပူၤ (mainland Southeast Asia) န့ၣ်လီၤ. သ့ၣ်ပျးအ ဒိဉ်အယိဉ်ဇီး အတီဉ်လၢအ အိဉ် လီၤတဲာ်ကုၤလၢ မုၢ်ထီဉ်ကလံၤထံးအ့ၣ်အ ပူၤတဝဲဘျးန့ၣ် ဘဉ်တၢ်ထံဉ်န့ၣ်အီၤလၢ ကီၢ်ပယီၤအပူၤလီၤ. ကီၢ်ပယီၤမုၢ်ထံကီၢ်လၢ အကဲဝဲဒၣ်တၢ်မုၢ်ကလုာ်ဂီၢ်မုၢ်ဂီၢ်ပၤ လၢတၢ် တထံဉ်န့ၣ်အီၤလၢတၢ်လီၢ်အဂုၤအဂၤဘဉ် အ ဟံဉ်ဖးဒိဉ်တဖျး, တၢ်မုၢ်တၢ်ဘိလၢတၢ်မၤ နိဉ်မၤဃါဃာ်အီၤအိဉ်ဝဲ ၁၁,၈၀၀ ကလုာ် ဃာ်ဃာ်ဇီးလၢအကျိ ဝဲအိဉ်ဝဲ ၁၀၀ က လုာ် ဇီးဖိသ့ၣ်ခံအိဉ်ဝဲ ၈၀၀ ကလုာ်လီၤ, (Ministry of Inform ation, 2002).

တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိအကလုာ်လၢတၢ်ထံၣ်န့ၢ် န့ၢ်အိၣ်အိၣ်ထဲလၢကီၢ်ပယီၤသ့ၣ်ပှၢ်အပူၤန့ၢ်အိၣ် ဝဲ ၁,၀၀၀ ဘျၢၣ်န့ၢ်လီၤ.(SPDC, 2002). ဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအဒုးအိၣ်န့ၢ်အဖိလၢတၢ်မၤ နီၣ်ယၢၣ်အိၣ်န့ၢ်အိၣ်ဝဲ ၃၀၀ ကလုာ်, ထီၣ် အိၣ်ဝဲ ၁,၀၀၀ ကလုာ်, ခွံၣ်ဒီးဂ့ၢ်အက လုာ်အိၣ်ဝဲ ၃၆၀ ဒီးထံၣ်ဘျၢၣ်ညၢၣ်အကလုာ် အိၣ်ဝဲ ၃၀၀ န့ၢ်လီၤ (Eberhardt, 2002; Global Witness, 2003; Clarke, 1999; Forest Department Myanmar, 1991). တၢ်ထံၣ်န့ၢ်ဝဲဒၣ် ဟီၣ်ခိၣ်ချၢဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိအ ကလုာ်လၢအနီၣ်ဂံၢ်ကၤ ၁၄၅ ကလုာ် လၢ ကီၢ်ပယီၤအပူၤန့ၢ်လီၤ.

ဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်အံၤ ပၣ်ယုာ်ဝဲ အ့ ရှၢၣ်ကဆိ, တၢ်ဘီနၤ, ဘီၣ်သိၣ်, ခုစံၣ်ပိၣ် (clouded leopard) အ့ရှၢၣ်သၢၣ်မံၤယီၤဖး ဒိၣ်-ခုဘွၢ (Asian golden cat) ဒီးအ့ရှၢၣ်တၢ သူ (Asian black bear) သ့ၣ်တဖၣ်န့ၢ်လီၤ (Eberhardt, 2002).

ကီၢ်ပယီၤအိၣ်ဒီးကဆိမံၤအဒု ၄,၀၀၀ ယၢၣ်ယၢၣ် ဒီးမ့ၢ်ကီၢ်တဘျၢၣ်လၢကဆိမံၤအိၣ် အအါကတၢ်လၢမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးအ့ရှၢၣ်အ ပူၤန့ၢ်လီၤ (Global Witness, 2003). တၢ် လီၤအိၣ်ဝဲဒၣ် ၃၄ တီၤလၢဘၣ်တၢ်တြီယၢၣ် အိၣ်လၢကီၢ်ပယီၤအပူၤ ၆အမ့ၢ်ဝဲဒၣ် တၢ်မံၤ လၢ (ဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိ, ထီၣ်လံၣ်) အတၢ်အိၣ် ကဒုလီၤ, ဒီကလုာ်ကရၢၢ် (national

park), ဟီၣ်ကဝီၤလၢတၢ်တြီယၢၣ်အိၣ် ဒီးတၢ် လီၤလၢကဆိကအိၣ်ဆိးဝဲအဂီၢ်သ့ၣ်တဖၣ် န့ၢ်လီၤ. တၢ်လီၤလၢတၢ်တြီယၢၣ်အိၣ်အ့ရှၢၣ် ယၢၣ်ပၣ်ဖိၣ်ခဲလၢန့ၢ် ကလီၤလီၢ်ဒၣ်ထဲထံ ကီၢ်ဒီဘျၢၣ်အအ့ရှၢၣ်ယၢ ၂ % ဧၤလီၤ.

ကညီကီၢ်စဲၣ်ဒီးမ့ၢ်တြီကီၢ်ရှၢၣ်

ကညီကီၢ်စဲၣ်အိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးလၢ ကီၢ်ပယီၤကလံၤထံးမ့ၢ်ထီၣ်, အကီၢ်ဆၢအိၣ် ဝဲ ဘူး လီၢ် သး ဒီးကီၢ် ကျီၣ် တဲၣ်, ကရၢၢ် နံၣ်ကီၢ်စဲၣ်, ယိၤဒိၣ်ကီၢ်စဲၣ်, မၤတလုာ် ကီၢ် ဒိ, ပကီၢ်ကီၢ်ဒိ, မိၣ်ကီၢ်စဲၣ်ဒီးမိးတမးပိၣ် လဲၣ်န့ၢ်လီၤ. ကညီကီၢ်စဲၣ်လၢအဘၣ်တၢ် နီၤဖးလီၤအိၣ်ဆူကီၢ်ရှၢၣ်နွံဘျၢၣ်အံၤန့ၢ် တၢ် ထီၣ်ဖူးတယးအထံဖိကီၢ်ဖိနီၣ်ဂံၢ် အိၣ်ဝဲ ၁,၄၃၁,၃၇၇ ဂၤန့ၢ်လီၤ (Ministry of In formation, 2002). ကီၢ်ရှၢၣ်နွံဘျၢၣ်လၢၢ် အံၤ အအါဒီးအစ့န့ၢ် ဘၣ်တၢ်ပၤဘၣ်အိၣ် လၢ နအဖ ပယီၤသးပဒိၣ်တဖၣ်သိးလီၢ်အ သးဘၣ်.

ကညီကီၢ်စဲၣ်အထံဖိကီၢ်ဖိ ယုပူတပူ (ပုၤ ၂၆၁,၀၀၀ ဂၤ) န့ၢ် ဘၣ်အိၣ်မူဝဲဒၣ်ပုၤ လီၤအိၣ်ကမ့ၢ်ဖိအသိး, ဒီးပုၤ ၁၁၆,၈၀၀ ဘျၢၣ်ဘၣ်ကဲထီၣ်ဝဲပုၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲဖိ လၢ ကီၢ် ကျီၣ် တဲၣ် - ကီၢ်ပယီၤကီၢ်ဆၢ န့ၢ်လီၤ,

(Global IDP Database, 2003; UNHCR, 2003). တာ်ထီၣ်ဒူးတယးအဂုအဂအိၣ် စ့ၣ်ကီးလၢ ကညီဖိအနီၣ်ဂံၢ်ခဲလၢအိၣ်ဝဲ ၇ ကကွၢ်ဂလၢကီၢ်ပယီၤဒိတဘၣ်ညါအပူၤန့ၣ်လီၤ, (Singaporean Karen Seminar, 2003). ဟီၣ်ကဝီၤတၢ်လီၤတၢ်ကျဲၣ်ခိၣ် သ့ၣ်လၢလံာ်ပာ်ဖျါတဘၣ်အံၤပညိၣ်ဝဲန့ၣ် မ့ၢ်ဝဲ မ့ၢ်တြီၤကီၢ်ရ့ၣ် (ပယီၤကီးလၢ ဖၣ်ပူၣ် ကီၢ်ဆၣ်) န့ၣ်လီၤ. လၢမ့ၢ်တြီၤကီၢ်ရ့ၣ်အ ပူၤ ထံဖိကီၢ်ဖိအိၣ်ဝဲ ၁၂၅,၃၂၀ ဂလီၤ. နီၢ်ဂံၢ်အဝဲအံၤန့ၣ် ပၣ်ယုၣ်ဒီးပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ် ဖိ ၃၇,၀၀၀ ဂ (၆,၆၁၇ ဖူၣ်)လၢဘၣ်ယုၣ် အိၣ်ခူသ့ၣ်လၢကီၢ်ရ့ၣ်အသ့ၣ်ပျၢ်တဖၣ်အပူၤ န့ၣ်လီၤ, (Global IDP Database, 2002).

မ့ၢ်တြီၤကီၢ်ရ့ၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ်လၢလၢ ကညီ ကီၢ်စၣ်အကလံာ်စိးတကပန့ၣ်လီၤ. အထံ ဖိကီၢ်ဖိ ၉၆ % န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ ကညီစျီန့ၣ်လီၤ.

ပုၤအိၣ်တ့ၢ် ၄ % န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ ယီၤဒိၣ်, ပယီၤ, ဒီးပအိးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တြီၤကီၢ်ရ့ၣ် မ့ၢ်ဝဲဟီၣ်ကဝီၤတၢ်လီၤလၢကစၢ်ကလိအါအ လီၤ ဒီးကညီဖိတဖၣ် လုၢ်အိၣ်အသးသမူ လၢတၢ်ထူအိၣ်စံာ် ဒီးတၢ်ဖဲးအိၣ်ခူးန့ၣ်လီၤ. တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိလၢတၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်အိၤအ ခိၣ်သ့ၣ်မိၢ်ပျၢ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ ၁၇, နံၣ်သိ, က ထံ မိၢ်ဖဲးသ့ၣ် ဒီးယီၤသ့ၣ်မ့ၢ်တၢ်သ့ၣ်အိၣ် ဖျးအိၣ်လၢအနီၣ်ဂံၢ်အါဝဲန့ၣ်လီၤ. ၁၇လၢ တၢ်သ့ၣ်အိၣ်အိၤအိၣ်အါန့ၣ်ဒီးအကလုာ် ၄၀ ဘျဲၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဆၢကတီၢ် (weather) လၢမ့ၢ်တြီၤ ကီၢ်ရ့ၣ်အပူၤန့ၣ် တၢ်စူၤခါမ့ၢ်ဝဲ လါမ့ၢ်တုၤ လါအိးကထိဘၣ်, ဝံၤတၢ်ဂီၢ်ခါစးထီၣ်ဝဲလၢ လါနီၣ်ဝဲဘၣ်တုၤလါယန့ၣ်အါရံၤ ဒီးတၢ်ကီၢ် ခါအဆၢကတီၢ်စးထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢ လါဖူၤတြီၤ အါရံၤ တုၤယီၤဆူ လါအုၤဖျိၣ်န့ၣ်လီၤ.

မုၢ်မဆါတနံၤအံၤအတၢ်အိၣ်သး - တၢ်ဂ့ၢ်ကီၤ လၢအမၤလီၤအုးလီၤဃီတၢ်မူအါကလုာ်

မ ညီဖိတဖၣ်အတၢ်ဘၣ်ထွဲဒီးဟီၣ်
ခိၣ်ကပံာ် မုၢ်တၢ်လၢအအိၣ်အယိာ်
န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟ့ၣ်န့ၢ်သါတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟံာ်
ဆူပုၤတစါဘၣ်တစါဘၣ်ဃး တၢ်ရဲၣ်သဲက
တီၤန့ၣ်ဆၢၣ်ခိၣ်ယၤန့ၣ် မုၢ်တၢ်လၢအအိၣ်ယုာ်
လၢလုာ်လၢထုသန့အပူၤန့ၣ်လီၤ.

တချုးလၢထံလီၤကီၤပူၤတၢ်ဒုးတၢ်ယၤ
အိၣ်ထီၣ်ဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်ဒီးဘၣ်န့ၣ်, ကညီဖိ
လၢမုၢ်တြီၤဟီၣ်ကဝီၤပူၤတဖၣ် လုာ်အိၣ်အ
သးသမူလၢတၢ်ထုစံာ်ဖဲဒုးဒီးတကတီၢ်ဃီ
အဝဲသ့ၣ်ပၤယာ်စ့ၢ်ကိးအန့ဆၢၣ်ခိၣ်ယၤ ဒီး
တၢ်မူအါကလုာ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်တသ့ၣ်
တၢ်ဖးလဲၢ်ဖးကွၢ်လၢကဆါအိၣ်ဝဲအဂီၢ်ဘၣ်,
ဒီးသန့ထီၣ်အသးလီၤလီၤလၢ ဟံၣ်တဖၣ်
ဃီတဘိတၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ် အတၢ်မၤန့ၣ်
လီၤ. တနံၤဘၣ်တနံၤန့ၣ် အဝဲသ့ၣ်လဲၤယု
အိၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲတၢ်ဒီးတၢ်လုာ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်
လၢအအိၣ်လၢပျၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်တဖဲ
လီၤပျီကွၢ်သ့ၣ်ဒိၣ်ဝဲပျၢ်ခဲလၢာ်ဘၣ်မ့ၢ်တ
ခိၣ်ဟံာ်ထုလံာ်သ့ၣ်ပျၢ်တနီၤလၢဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိမံၤ
လၢတဖၣ်ကအိၣ်ကဆိးဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဖဲတရံးဒုးလၢအဘၣ်မိၢ်လီၢ်ပၢ်လီၢ်န့ၣ်
ဒုးတလီၢ် ဖဲးဝဲထဲတနံၣ်ဝံၤ ပာ်ပျၢ်ထီၣ်က့ၤ
ဝဲယံာ် ၇-၁၀ နံၣ် တုၤဖူယီးထီၣ်ဘၣ်လီၢ်
ဘၣ်စးက့ၤတစုးမး ဟဲက့ၤဖဲးကဒါခိၣ်ဝဲအ
သီတဝီန့ၣ်လီၤ. ကျဲအဝဲအံၤန့ၣ် ဟ့ၣ်ဝဲဒၣ်
တၢ်ဆါကတီၢ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ညၣ် က ဟဲက့ၤ
ပျဲထီၣ်က့ၤ ဒီးမုၢ်တၢ်လၢအပၤယာ်ဟီၣ်ခိၣ်
အထုးအစီစ့ၢ်ကိးလီၤ. တၢ်ဖဲးအိၣ်ဒုးအက့ၢ်
အဂီၤန့ၣ် အိၣ်ယုာ်အသး ဒီးတၢ်ပၤဆၢရဲၣ်
ကျဲသ့ၣ်ပျၢ်အတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢအအိၣ်အ
ယိာ်, အိၣ်ဝဲအပတီၢ်တဖၣ်အပတီၢ် ဒီးလိာ်
ဘၣ်တၢ်ဆါကတီၢ်ဖးယံာ်ဖးထီၣ်န့ၣ်လီၤ.

လၢကျဲအဂၤတဘိန့ၣ် ဒီဖျိလၢကညီဖိ
တဖၣ် ပၤယာ်ဝဲအတၢ်ချံတၢ်သ့ၣ်အကလုာ်
ကလုာ်န့ၢ်ဝဲကိးနံၣ်ဒဲးအယီ တၢ်မုၢ်တၢ်ဘိ
လၢအသ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်ဝဲအကလုာ်အိၣ်အါဝဲ
ဒၣ်လီၤ. တၢ်အိၣ်သးမုၢ်မဆါတနံၤအံၤန့ၣ်
ကညီဖိသဝီဖိလၢမုၢ်တြီၤကီၢ်ရၢၣ်ပူၤတဖၣ်
ကဖဲးအိၣ်ဒုးဒ်မိၢ်ပၢ်ဖဲဖုမၤယုၤအသိး တမ့ၢ်
တၢ်ညီတၢ်ဘျါလၢဘၣ်, ဟဲအသးလၢပယီ
သး အတၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၢ်ဒီးအတၢ်ဟဲထီၣ်

ဟံးန့ၢ်ဆူၣ်ကွၢ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲအယီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်ကိလၢအပိၣ်ထွဲထီၣ်အခံတခီ တၢ်ချံ တၢ်သၣ်လၢတၢ်သ့ၣ်တၢ်လံအီၤ ဇီးတၢ်ကတီၤ ယၢ်အီၤန့ၣ် လီၤမၢ်ကွၢ်ဝဲဒၣ်ကွၢ်ကွၢ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်အကျဲကပိၤ လၢအမၤ ဟးဂီၤခိၣ်ယၢၤန့ၣ်ဆၢၣ်န့ၣ် အါထီၣ်ဝဲရၢ်ရၢ်အ ယီၤ သ့ၣ်ပျၢ်ထူလံတဖၣ် လၢသ့ၣ်လၢဂီၤကွၢ် ဝဲ လၢထီၣ်လၢထီၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲအပူၤကွၢ် တအါန့ၢ်စ့ၤန့ၣ်အတီၢ်ပူၤ တၢ်ထုးထီၣ်သ့ ကွၢ်ကညီဖိအန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤတဖၣ်ဟဲ အါထီၣ်ဝဲဒၣ်, လၢဖိးသဲစးအကျဲမ့ၢ်ဂ့ၢ် တဖိးသဲစးအကျဲမ့ၢ်ဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤသ့ၣ်, တၢ်ချံထူ ဇီးတၢ်ကုၢ်သ့ၣ်လးသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်တၢ်မၤအီၤလၢ ကီၢ်ချၢအကူၣ်ပနံၣ်တဖၣ်, နအဖသးပဒိၣ်, ကလုာ်ဖျၢ်ပျၢ်ဖိတၢ် စုကဝဲဖိ, ဝဲပူၤပျၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဖဲအက စၢ်ဒၣ်ဝဲအပတီၢ်ဇီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်အိၣ်ဝဲအ သိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဖိးတၢ်မၤဖဲသိးအံၤတဖၣ် န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢအမၤလၢကွၢ် ကညီကီၢ်စဲၣ် အတၢ်အိၣ်ယၢၤတဆံးတစ့ၤလၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကူၣ်လဲၣ်မၤကၢသ့ၣ်ဇီးတၢ်သ့ၣ်အိၣ် ဖျးအိၣ်တၢ်လၢတဖိးမံဇီးလုၢ်လၢဇီးန့ၣ်ဆၢၣ် သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢအမၤဘၣ်ဒိဝဲ မ့ၢ် တြိၤကီၢ် ရၢၣ် အ ခိၣ် ယၢၤ န့ၣ် ဆၢၣ် ဇီး အ မ့ၢ် ကျိၤဝဲၤကွၢ်တဖိးကွဲဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ် န့ၣ်အယီၤခိၣ်ယၢၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ကိ အါမံၤဟဲ ပါထီၣ်ဝဲ ဖဲအမ့ၢ်တၢ်ကီၢ်ဟဲဒိၣ်ထီၣ်လၢဟီၣ်

ကဝီၤပူၤ, ထံလီၤသံးနီၤလီၤသံး ဇီးတၢ်မ့ၢ်တၢ် ဘိအါကလုာ်လၢတၢ်သ့ၣ်အီၤမ့ၢ်ဂ့ၢ် အိၣ်လၢ ပျၢ်ပူၤမ့ၢ်ဂ့ၢ် စ့ၤလီၤကွၢ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ် အိၣ်ယၢၤအတၢ်လီၤမူၤလီၤမၢ်ဖဲသိးအံၤန့ၣ် မ့ၢ် တၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘိဖးဒိၣ်လၢ ပျၢ်လီၤ ကဝီၤဖိအတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူ ဇီးအတၢ် အိၣ်ကူၣ်အိၣ်လၢအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤအါထီၣ်သးမ့ၢ်သံၣ်ဘိ

ဖဲသိး နအဖ ကန့ၢ်ပၤဘၣ်အါထီၣ်ဝဲန့ၣ် ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤဇီးခွၢ်အဲၣ်ယုၣ်အတၢ်လီၤ တၢ်ကျဲတဖၣ်အဂီၢ် အဝဲသ့ၣ်ဟ့ၣ်အါထီၣ်အ တၢ်ဆိၣ်သနံးဆူ ထံဖိကီၢ်ဖိ လၢမ့ၢ်တြိၤကီၢ် ရၢၣ်တဖၣ်အဖိခိၣ် အဒိၣ်ကတၢ်စးထီၣ်လၢ ၁၉၉၇ နံၣ်လံၤလံၤန့ၣ်လီၤ. နအဖ အဲၣ်ဇီး ဟံးန့ၢ်ပၤဘၣ်ယိၣ်လိၣ်ကျိၤတြိၤပူၤတၢ်လီၤခဲ လၢခဲဆူ ဖဲသိးက ကူၣ်လဲၣ်မၤကၢသ့ၣ် ဇီးကဘိထီၣ်ထံတမၢ်အဂီၢ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ် ဆူအါထီၣ်အသးမ့ၢ်သံၣ်ဘိအနီၣ်ဂံၢ်, ဟး ဇွဲၣ်အူ ဇီးမၤဟးဂီၤကွၢ်ဖူသဝီဇီးတၢ်ဖိတၢ် လံၤ ဖဲသိးပျၢ်ခိၣ်ကစၢ်ကျိၤဖိတဖၣ် ကကွၢ် အိၣ်ကွၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်အတၢ်သးဖိၣ်အလီၤ န့ၣ်လီၤ. ပယီၤသး တ့အါထီၣ်ကျဲမ့ၢ်ကျဲဘိ ဖဲသိးကမၤကျဲထီၣ်အတၢ်န့ၢ်ပၤဘၣ်ဟီၣ်က ဝီၤ ဇီးဆူထီၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်အီၤ, သးတၢ်ပိး

တၢ်လီၤ ဆူအသးတၢ်လီၤသီတဖၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဝဲ ၁၉၉၈ နံၣ်န့ၣ် သးရၢၣ်လၢအဆီလီၤအသးလၢမုၢ်တြီၤကီၢ်ရၢၣ်အပူၤအိၣ်ဝဲ ၂၁ ရၢၣ် ဘၣ်ဆၣ်ဖဲနံၣ် ၂၀၀၀ န့ၣ် အသးရၢၣ်အိၣ်ဝဲ ၃၆ ရၢၣ်, ဟဲအါထီၣ်ဃုာ်ဒီးသးစးပြဲး (mobile unit) ၃၂ ဖု န့ၣ်လီၤ, (CIDKP, 2000). ဝဲ ၂၀၀၄ နံၣ်အတီၢ်ပူၤသးတၢ်လီၤအိၣ်ဝဲ ၅၄ တီၤလီၤ. သဝီဖိတဖၣ် ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဘၣ်ဝဲ တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲလၢ နအဖ ဒီးခွၢ်အဲၣ်ယုၣ် အတၢ်ဒုးလီၢ်ယၢလီၢ်သးအဘၢၣ်စၢ, တကးဘၣ်ဒံၣ်ခွၢ်ဘၣ်အုၣ် (DKBA) အတၢ်ဟဲဟံၣ်ထီၣ်ဒီးဟူးဂဲၤလၢဟီၣ်ကဝီၤအပူၤစ့ၢ်ကီး မ့ၢ်တၢ်လၢအယီၢ်ယၢထီၣ်တၢ်နးတၢ်ဖျိၣ်အခဲဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤဟးဂီၤဒုသဝီဒီးပူၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်ဖိ

ကညီထံဖိကီၢ်ဖိတဖၣ် ဘၣ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤလၢတၢ်လီၤပျံၤလီၤဖုးအပူၤ မ့ၢ်လၢ နအဖ သူဝဲဒၣ်အတၢ်ဒုးတၢ်ယၢအကျဲကျဲတရံးလၢခွၢ်အဲၣ်ယုၣ်အဖိခိၣ်အယီၢ်န့ၣ်လီၤ. ထံဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ် ကဲထီၣ်ဝဲဒၣ်တၢ်ပညိၣ်လၢနအဖ သးအတၢ်ဒုးအဂီၢ် ဒီး နအဖ သးတဖၣ်ပညိၣ်ဝဲဒၣ်လၢကမၤစၢလီၤကွံာ် ခွၢ်အဲၣ်ယုၣ်အဂံၢ်အဘါ ဒီဖျိဒိၣ်တဲာ်ကွံာ်ဝဲ တၢ်အိၣ်တၢ်အီၤ, တၢ်တိၤစၢမၤစၢ ဒီးတၢ်မၤစၢအ

ဂူအဂၤအကျဲ လၢအဟဲလၢထံဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်လၢ ၁၉၉၇ နံၣ်လံၤလံၤန့ၣ် ဒုသဝီတဖၣ်ဒီးအဖျါၣ် ၂၀၀ လၢမုၢ်တြီၤကီၢ်ရၢၣ်အပူၤန့ၣ် ဘၣ်တၢ်ဒွဲၣ်အူ, မၤဟးဂီၤ ဒီးတနီၤဘၣ်တၢ်ပာ်တၢ်ကွံာ်အီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ထီၣ်ဒုးတယးဝဲလၢ ပုၤဖူဖိသဝီဖိ ၃၇,၀၀၀ ဂၤ ဘၣ်ဃ့ၢ်အိၣ်ခူသ့ၣ်လၢကစၢ်ကလိကျါ ဒ်ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်ဖိအသိးန့ၣ်လီၤ,(CIDKP, 2000). ဖူဖိသဝီဖိအစံာ်အပျဲး ဒီးအဖူသဝီအခိၣ်အယၢန့ၣ် တၢ်ဒီးလီၤယၢမ့ၢ်ပိာ် ဒ်သိးသဝီဖိတဖၣ် ဟဲက့ၤဆူအဖူအသဝီအပူၤ သုတဘူၣ်လၢတဂ့ၤအဂီၢ်, စံာ်လီၢ်ခးလီၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်တၢ်ပာ်လီၤယီၤကွံာ်အီၤ ဒီးဒီဖျိမ့ၢ်ပိာ်တၢ်လီၤဘၣ်ယီၣ်အိၣ် အယီၢ် တၢ်လီၤအံၣ်လီၤဒီးတၢ်ဖဲးတရံးခးဒ်သိးမိာ်ပာ်ဖဲဖုမၤယုၤအသိးန့ၣ် တသ့လၢဝဲဘၣ်. ဘုသၣ်ခါအဆၢကတီၢ်ဒၣ်လဲာ်ခးလၢဘၣ်တၢ်ပာ်တၢ်ကွံာ်အီၤဒီးတၢ်က့ၤကူးအိၣ်အီၤတဘူၣ်ဘၣ်အိၣ်ဝဲလီၤ. နအဖ သးဖိတဖၣ် ဟးယုဒီးမၤဟးဂီၤကွံာ်ဝဲ ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်ဖိတဖၣ် အတၢ်အိၣ်တၢ်အီၤလၢအပာ်ခူသ့ၣ်ယၢဝဲလၢပျံၤပူၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. နအဖ အသးတဖၣ် အိၣ်ဒီးတၢ်ကလုာ်လၢမ့ၢ်ထံၣ်ပုၤဖူဖိသဝီဖိန့ၣ် ခးဝဲဟဲ မ့ၢ်တမ့ၢ် မိလီၤအဝဲသ့ၣ်ဆူတၢ်ပာ်ဖျိၣ်အလီၢ်သ့န့ၣ်လီၤ. ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်ဖိတဖၣ် ဘၣ်ဟးယုာ်မဲဒၣ်လၢခူပူၤပျံၤပူၤ မ့ၢ်တမ့ၢ်လၢဒဲဖိကွီၢ်တဖၣ်အပူၤ

နွဲ့လီ၊ တၢ်ကွၢ်ထွဲဘၣ်ဃး တၢ်အိၣ်ဆူၣ် အိၣ်ချူ ဇီးတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ၣ်ဝိတကပၤ န့ၣ် ဆံးဝဲစၢဝဲဒိၣ်မးလီၤ၊ အဝဲသ့ၣ်ဘၣ် သ့ဝဲဒၣ် မိၢ်လုၢ်ပၢ်လၢ်ကသံၣ်သ့ၣ်ယံၣ်ဝၣ် စၢလၢကဒီသဒါ ဇီးကူစၢယါဘျါအသးန့ၣ် လီၤ၊ ပုၤနီၣ်ဂံၢ်လၢအအါန့ၣ် ဘၣ်အိၣ်သ့ၣ် ဝံသၣ်စ့၊ ဇီးဘၣ်ဆိးက့မံနီၣ်ဝဲဒၣ်လၢတၢ် အိၣ်လီၤထူးအယိန့ၣ်လီၤ။

ပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်ဖိတဖၣ် ဒ်သိးပယီၤ သးသုတထံၣ်အီၤတဂ့ၤအဂီၢ် ဘၣ်ဟးဖဲး အိၣ်ခူသ့ၣ်ခူလံၣ်အခုးလၢကစၢ်ခံကလိလီၤ န့ၣ်လီၤ၊ ဒိဖျိဘၣ်ပျံၤဘၣ်ပယီၤသးအတၢ် မပယုဲအယိ အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ပၢ်တ့ၢ်ဒီးလုၢ် သ့ၣ်ခါပတ်က့ၤဝဲဒၣ် မိၢ်ပၢ်ဖဲးဖုအတၢ်ဖဲး အိၣ်ခုးအလုၢ်အလၢ် ဇီးအတၢ်ကတံၢ်ကတီၤ ခိၣ်ယၢန့ၣ်ဆၢၣ်အတၢ်သိၣ်တၢ်သိသ့ၣ်တဖၣ် န့ၣ်လီၤ၊ ဖူဖိသဝီဖိအါဂၤ လၢတၢ်တသ့တ ဘၣ်ဘၣ်အပူၤ ဘၣ်လဲၤဖဲးအိၣ် က့ၤခုးလၢ တၢ်လီၢ်လၢတကြးဖဲးဝဲအလီၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ၊ ဒိဖျိတၢ်အိၣ်သးအသိဒ်အံၤအယိ ခိၣ်ယၢန့ၣ် ဆၢၣ်ဘၣ်ဟးဂီၢ်ကွံာ်ဝဲအါဒိၣ်မးလီၤ။

တၢ်သးဖျိၣ်အလီၢ်

လၢကညီအဟီၣ်ကဝီၤပူၤန့ၣ် နအဖ သးအတၢ်သးဖျိၣ်အလီၢ်ခဲလၢ်အိၣ်ဝဲ ၁၂၇ ဖျါ (ပုၤ ၉၉.၇၆၅ ဂ) ဇီးလၢအကျါ ၁၄

ဖျါ (ပုၤ ၁၂.၂၀၀ ဂ) န့ၣ် အိၣ်ဝဲဒၣ်လၢ မုၢ်တြီၤကီၢ်ရၢၣ်ဟီၣ်ကဝီၤပူၤန့ၣ်လီၤ, (BBC, 2002). တၢ်သးဖျိၣ်လီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲအိၣ်ဒိၣ်မးလီၤ၊ တၢ်လီၢ်တၢ် ကျဲလၢတၢ်ကသ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်တၢ်အဂီၢ်တ အိၣ်ကူအိၣ်လၢဘၣ်. တကးဒဲးဘၣ် တၢ် ဖဲးတၢ်မၤလၢကျိၣ်စ့တၢ်ဟဲန့ၣ်အဂီၢ်စ့ၢ်ကိးတ အိၣ်လၢဖူဖိသဝီဖိအဂီၢ်ဘၣ်. တၢ်သ့ၣ်တၢ် ဖျးဟီၣ်ခိၣ်လီၢ်ဖိလၢအအိၣ်တစဲးတမ့းန့ၣ် တၢ်သ့ၣ်အီၤတနံၣ်လီၢ်လီၢ်တနံၣ်လီၢ်လီၢ်အယိ ဟီၣ်ခိၣ်ထူးစိကဟဲက့ၤပျဲထီၣ်အဂီၢ် တၢ်ဆၢ ကတီၢ်တအိၣ်ဝဲဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖူဖိသဝီဖိလၢ အအိၣ်ဘၣ်လၢတၢ်သးဖျိၣ်အလီၢ်အံၤ နအဖ သးမၤဆူၣ်အီၤလၢကမၤတၢ်လၢသးတၢ်လီၢ်, တ့ၤသိလ့ၣ်ကျဲ ဇီးဟးဝံန့ၣ်သးတၢ် (ပိၣ်တၣ်) န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ညီန့ၣ်ဘၣ်မၤကလီၢ်န့ၣ် နအဖ သးအတၢ် မ့တမ့ၢ် ထံဂုၤကီၢ်ဂၤကူၣ် ပနံၣ်လၢအဟဲဆီလီၤအတၢ်ဖဲးတၢ်မၤလၢထံ လီၢ်ကီၢ်ပူၤတဖၣ်အတၢ်န့ၣ်လီၤ။

ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယၢ်လၢ နအဖ သးညီ န့ၣ်မၤဘၣ်ဒိဝဲန့ၣ်ပၣ်ယုၣ် တၢ်မပယုဲမၤဆါ နီၢ်ခိကွၢ်ဂီၤ, တၢ်မပျံၤမၤဖုးတၢ်, တၢ်မိၤဆူၣ် ဇီးမၤဆူၣ်ပိၣ်မုၢ်ပိၣ်မၤ, ဇီးတၢ်မၤသံမၤဝီတၢ် လၢတအိၣ်ဒီးအမူးအရၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖူဖိသဝီဖိတဖၣ် ဘၣ်မၤလၢပျဲန့ၣ်သးအတၢ် ယုထီၣ်ဒ်အမ့ၢ် တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ဒီးကျိၣ်စ့တ ဖၣ် ဇီးဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲ ဘုအခိထၣ်ဒီးတၢ်ခိတၢ်

သွဲအါကလုာ်န့ၣ်လီၤ. မ့တမ့ၢ်ဒ်န့ၣ်ဘၣ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်ကတူၢ်ဘၣ်ကွၢ်ဖဲဒ်တၢ်အတလၢ်လၢအအာဒိၣ်သီဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲတၢ်သးဖျိၣ်အလီၢ်န့ၣ် တၢ်သိၣ်တၢ်သီသ့ၣ်တဖၣ်ဃးဒိၣ်မး ဒီးပုၤထူစံၣ်ဖိတဖၣ်န့ၣ် ဘၣ်မၤန့ၢ်ပယီၤသးအတၢ်ခဲအံၤခဲအံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ကသ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်တၢ် ဒီးအံးထွဲကွၢ်အတၢ်ထူၣ်တၢ်ဘိတချးဘၣ်အယီၤ တၢ်အိၣ်တကူတလၢအတၢ်ဂ့ၢ်ကီၤ ဟဲၤပၢ်ထီၣ်ဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ ပုၤဒုဖိသဝီဖိအါဒ်အါဂၤလဲၤအိၣ်လၢ နအဖ သးတၢ်လီၢ်တဘျီဘၣ်ဒီးယုၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်လၢပုၤကစၢ်ခံကလိလီၤ မ့တမ့ၢ် လဲၤယုၢ်ဆူကီၣ်တဲၣ်ထံဆၢကီၢ်ဆၢ ဒ်သိးကပူၤဖျးဒီး နအဖ သးအတၢ်မၤကီၢ်မၤဂီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဖိလၢကီၢ်ကီၣ်တဲၣ်

တၢ်ယုၢ်ဆူကီၣ်တဲၣ်ထံဆၢကီၢ်ဆၢန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢအကီၤ ဒီးလီၤပျံၤဒိၣ်မး, ဘၣ်ဟဲခီဖျိကစၢ်ကလိ ခုပုၤပျံၤပုၤ လၢနီၢ်ကစၢ်အိၣ်ဖိခိၣ် အဇၢၤကတၢ်တံၣ်တံၣ်ဝဲ ၃ သီ တုၤ၅ သီတနီၤယံၣ်ဒီလါန့ၣ်လီၤ. တၢ်အိၣ်မုၢ်လၢဒဲကဝီၤပုၤန့ၣ် တမ့ၢ်တၢ်လၢအဘီၣ်အညီထဲန့ၣ်ညါဘၣ်. ဒဲကဝီၤကတံၣ်ကတုၤဒိၣ်

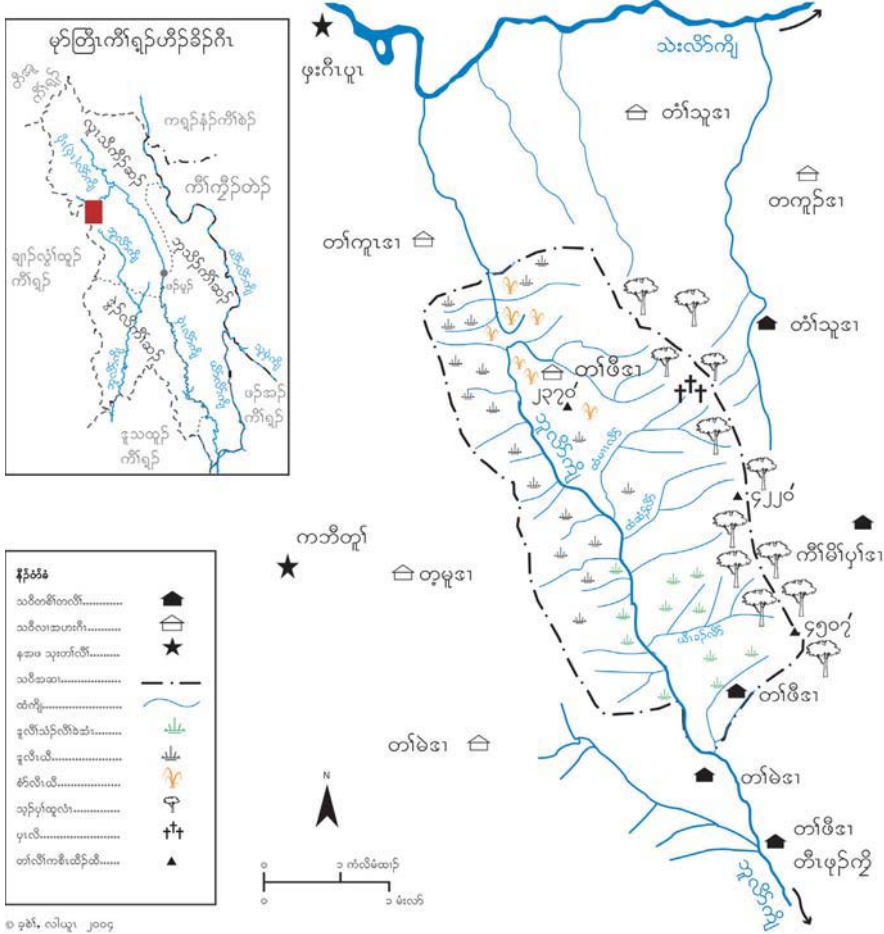
မး (ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဖိလၢကီၢ်အါန့ၣ်ဒီး ၁၁၆,၈၀၀ ဂၤ) ဒီးတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲအလီၤဟံၣ်စ့ၢ်ကီးတအိၣ်ဘၣ်. ကညီဖိတဖၣ် ကအိၣ်မုၢ်ဒ်အလုၢ်အလၢအိၣ်အသိးတသ့စ့ၢ်ကီးဘၣ်. တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲဖိလၢတၢ်ကသ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်တၢ်အဂီၢ်န့ၣ် ကါဝဲဒိၣ်မးလီၤ. သ့ၣ်ပုၤလၢအအိၣ်ဝးရံးဒဲကဝီၤတဖၣ်န့ၣ်ကွၢ် လီၤအုးလီၤယီၤကွံာ်ဝဲ မ့တမ့ၢ် လီၤအုးလီၤယီၤတုၢ်လံလၢတချး ဒဲကဝီၤဟဲ ကဲထီၣ်ဒီးဘၣ်, မ့တမ့ၢ် ထံကီၢ်ပဒိၣ်တဟ့ၣ်အခွဲးလၢတၢ်ကသ့ၣ်အိၣ်စ့ၢ်အိၣ်သ့ၣ်ပုၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဖိတဖၣ် ဘၣ်ဒီးသန့ထီၣ် အသးလၢကလိဆုဆု လၢထံဂုၤကီၢ်ဂၤအတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤလၢအမ့ၢ် တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ် ဒီးဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်လိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ကညီဒုဖိသဝီဖိတဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ပုၤလၢအသးစဲဘူးဒီးအကီၢ်, အဲၣ်ဒီးအိၣ်မုၢ်ဒီးသံလၢအကစၢ်ဒ်ဝဲအကီၢ်ပုၤန့ၣ်လီၤ. ကညီဖိအါဒ်အါဂၤန့ၣ် မ့ၢ်ဝဲဒ်ပုၤမိၢ်လုၢ်ပၢ်လၢဖိ လၢအဘျီထီၣ်ဘါထီၣ်ဝဲဒ် တၢ်ထံတၢ်တီကစၢ် ဒီးအမ့ၢ်အပျၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤအိၣ်ဒီးဝဲအါဂၤ ပၢ်လီၤအသးလၢမ့ၢ်ဘၣ်သံန့ၣ်ကသံဝဲ, တဟးထီၣ်လၢအကီၢ်ပုၤဘၣ်. ဘၣ်ဆၣ်, ညီန့ၣ်န့ၣ် ကျဲယုၤထၢအဂုၤအဂၤတအိၣ်နီတဘီလၢအဝဲသ့ၣ်ကထူၣ်ဖျးထီၣ်လၢတၢ်တူၢ်ဘၣ်ခိၣ်ဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤအပူၤအဂီၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကိုပယ်အကိုစံဒီးကိုခိတဖၣ်

တၢ်မိၤအဟံၣ်ခိၣ်ဂီၤ

တၢ်ဖီအကီၢ်, လူၤသီကီၢ်ဆၢၣ်, မ့ၢ်တြီၤကီၢ်ရံၣ်

ခိပ်တဃာ်တၢ်ဂ့ၢ်အကလုာ်ကလုာ်ဘၣ်ဃး တၢ်ဖိဒၢသဝီ

တၢ်အိၣ်သ့ၣ်လီၤသး

တၢ်ဖိဒၢသဝီအံၤ အိၣ်သ့ၣ်လီၤတၢ်လံာ်သးလၢ ပုၤကွၢ်အနံၣ် ၃၀၀ ဘျဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးသန့သးလၢသ့ၣ်ကုသးပုၤတဖၣ်ယံၤပုၤဝဲန့ၣ် သဝီအံၤအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးယံၣ်န့ၣ်ဒီး ပုၤယဲၢ်စိၤညါန့ၣ်လီၤ. သဝီအံၤအိၣ်ဝဲလၢကညီကီၢ်စဲၣ်ကလံၤစိး, မုၢ်တြီၤကီၢ်ရၢၣ်, လူၤသီကီၢ်ဆၣ်အပူၤ ဖဲဘုလိာ်ကျိအကွၢ်ခံဆဲးတၢ်ထီၣ်ကစၢ်ကျါ, စီၤစုၤဒီးဖျးဂီၤ ၂ မံးလၢ်ဃာ်ဃာ်လီၤ. သဝီအံၤစီၤစုၤယံၤဒီးဝုၢ်ဖၣ်ပုၤ ၂၆ မံးလၢ်ဃာ်ဃာ်, အိၣ်လၢဝုၢ်ဖၣ်ပုၤအမုၢ်န့ၣ်ကလံၤစိးတကယုၤ ဒီးတၢ်ထီၣ်ဒွးတယၢ်ဝဲအဘူးကတၢ်န့ၣ် အကီၢ်အလဲၢ်အထီအိၣ် ၁၆.၄၅ စက္ကံလိမံထၢ်န့ၣ်လီၤ.

ပုၤသးပုၤတဲစိၤဝဲလၢ တချုးတၢ်ဖိဒၢသဝီအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးဒီးဘၣ်န့ၣ် ပုၤအိၣ်ဝဲတဖု ဘၣ်တၢ်ကိးအိၤလၢ “ကဝါ” န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်အလီၢ်အကျဲ, အတၢ်ပနီၣ်လီၢ်လံာ်ဖိဃးအိၣ်လီၤတဲာ်တၢ်ဝဲဒ်အမုၢ် သပၤဟီၣ်ခိၣ်, မိာ်ကျိဟီၣ်ခိၣ်, ဖဲသၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲလၢအဘၣ်တၢ်ထံၣ်န့ၣ်ဝဲ တၢ်ဖိတၢ်လံာ်အလီၢ်လံာ်ဖိဃးအါအလီၢ်န့ၣ် ပုၤသ့ၣ်ကုသးပုၤကိးလီၤတဲာ်ကွၢ်ဝဲလၢ ကဝါဒုလီဒီးကဝါအလီ န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ အိၣ်ဒီးဝဲတုၤဝဲကနံၣ်အံၤလီၤ.

တၢ်ဖိဒၢသဝီအဟီၣ်ခိၣ်အမဲာ်ဖံးခိၣ်န့ၣ်တၢ်ပၤခိၣ်အိၣ်စ့ၤ, အါတက့ၢ်မ့ၢ်ဒုၣ်ကစၢ်ကလိလၢအဘၣ်တၢ်ကးဘၢအိၤလၢသ့ၣ်ပုၤလါဟ့တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အိၣ်လၢပုၤဝဲဒီးထံကျိဖိတဖၣ်လၢ အဟဲယုၤလီၤလၢကစၢ်ကဆူးန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်တၢ်အိၣ်ဝဲတရံးအိၤလၢသဝီတဘျုးဖျၢၣ်ဒ်အမုၢ် ကီၢ်မိၢ်ပုၤအါ (မုၢ်ထီၣ်တပၤ), တံာ်သူၤအါ, တၢ်ကျဲၤအါ, တကူၣ်အါ (ကလံၤစိးတပၤ) ဒီး တၢ်မဲၤအါ, တုမူၤအါ (မုၢ်န့ၣ်ဒီးမုၢ်န့ၣ်ကလံၤထံးတပၤ) န့ၣ်လီၤ.

ထံလီၢ်ကီၢ်ပူၤတၢ်ဒုးတၢ်ယၢ်ယံာ်ထၢဒီးပယီၤသုးဟဲထီၣ်ဟံးန့ၣ်ကွၢ်ဒုသဝီတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ်အါတီၤအယီၤ ဆၢကတီၢ်ခဲအံၤဒုသဝီအိၣ်ဘူးခံဖျၢၣ်လၢအမုၢ် တၢ်ကျဲၤအါဒီးတုမူၤအါသဝီန့ၣ် လီၤပျီၢ်ကွၢ်ဝဲဒီးသဝီအိၣ်တၢ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိးဘၣ်စံၣ်ဝဲဒ်ဝဲ, တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်

တၢ်လီၤစ့ၤလၢတၢ်ဖိးလုၢ်လၢဒီးတၢ်မူအါကလုာ်

တၢ်ဖိအသဝီတဲကဲထီၣ်အၢၣ်

–လၢတၢ်ဖိအသဝီတဲကဲထီၣ်အၢၣ်

လၢပျၢန့ၣ် တၢ်စံးဝဲလၢပျၢဒီပျၢဝဲလံၣ်ဂၤအိၣ်ဝဲတၢ်ဖိလၢအမံၤမ့ၢ်ဝဲ စီတၢ်မဲ, စီတၢ်ဖိ, နီၣ်တၢ်သူ ဒီးနီၣ်ကီၢ်ပျၢန့ၣ်လီၤ. အမိၢ်အပၢ်နီၣ်လီၤန့ၣ်အီၤဖူလီၢ်သံၣ်လီၢ်အဆၢဒီးမၤလိၣ်ထွဲအီၤအံၤ “သုကဘၣ်အိၣ်ယုအိၣ်ဖိး, အဲၣ်လိၣ်ကွံလိၣ်သး, ကွၢ်ထွဲလိၣ်သုခံတဘၣ်နီၣ်ဖးတၢ်အဖူအဆၢ, နီၣ်ဖးလိၣ်သုသုသံၣ်အဆၢတဂ့ၤ” အမိၢ်အပၢ်နီၣ်လီၤန့ၣ်အဖူလီၢ်သံၣ်လီၢ်ဒီး တဘၣ်အဖိပိၣ်ခွါအဒိၣ်ခံၣ်လၢအမ့ၢ် စီတၢ်မဲဒီးစီတၢ်ဖိအံၤ “နကဲဝဲပိၣ်ခွါအယိ နဂံၢ်ဂ့ၤတၢ်တဲးဖဲဒီးအိၣ်နဝဲလၢ ကစၢ်ကလိအါအလီၢ်တကယ မ့ၢ်နပျၢ နီၣ်ကီၢ်ပျၢဒီးနီၣ်တၢ်သူန့ၣ် ကဖဲဒီးအိၣ်ဒုၣ်ဝဲလၢကစၢ်ကလိဖုၣ်လီၤဒီး တၢ်ဖါခိၣ်အိၣ်အလီၢ်တကယန့ၣ်လီၤ.” လၢခံအမိၢ်အပၢ်သံသဒုၣ်အီၤဒီးအိၣ်ဆိးဖဲဒီးအိၣ်မၤအိၣ်သကိးဝဲဒ်အမိၢ်အပၢ်မၤလိၣ်အါအသိး, ယံၣ်ထီၣ်ဒီးအဝဲသ့ၣ် အဖိအလံၤအါထီၣ်ဂီၢ်ထီၣ်အယိ အတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ်ကဲထီၣ်က့ၤအသဝီန့ၣ်လီၤ. စီတၢ်မဲအိၣ်အလီၢ်ကဲထီၣ် တၢ်မဲအသဝီ,စီတၢ်ဖိအိၣ်အလီၢ်န့ၣ် ကဲထီၣ်တၢ်ဖိအသဝီ, နီၣ်တၢ်သူအိၣ်အလီၢ်န့ၣ်ကဲထီၣ် တၢ်သူအသဝီဒီး နီၣ်ကီၢ်ပျၢအိၣ်အလီၢ်န့ၣ်ကဲထီၣ် ကီၢ်မိၢ်ပျၢအသဝီန့ၣ်လီၤ. သဝီလွံၢ်ဖျၢၣ်အံၤအိၣ်သကိးလၢ တၢ်ယုတၢ်ဖိးအပူၤဒီးတုၤခဲအံၤ အကီၢ်ဆၢတအိၣ်ဘၣ်မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်တယီၢ်အထံဆၢကီၢ်ဆၢဘၣ်အယိလီၤ.

တၢ်ဖိအသဝီဖးဒိၣ်ဟံၣ်ဃးဒိၣ်လျၢလီၤပျီၢ်

–လၢတၢ်ဖိအသဝီ

တၢ်ဖိအသဝီလၢညါန့ၣ် အိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးလၢဟံၣ်ဃးဒိၣ်လျၢန့ၣ်လီၤ. သဝီဒိၣ်ထဲလဲၣ်န့ၣ် တၢ်စံးဝဲလၢသဝီအခံအိၣ်လၢဘူလိၣ်ကျိအနံၤဒီးသဝီအခိၣ်န့ၣ်အိၣ်လၢတၢ်ဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဟံၣ်ခိၣ်သုဃိးလၢဃး, ပျၢမ့ၢ်သံလၢသဝီအခံန့ၣ် ပျၢအိၣ်

လာသဝီအခိုင်တသွင်ညါဝဲဒီးပုမုာ်သံလာသဝီအခိုင်န့ၣ် ပုအိုင်လာသဝီအခံသွင်တဖၣ် တသွင်ညါဝဲဘၣ်. ပုမုာ်သံန့ၣ်ဘၣ်တၢ်လဲၤချၢ်လီၤကွံာ်အီၤကစုၤ ပုတဟူပျူမၤထီၤအါ အါဂီၢ်ဂီၢ်ဘၣ်. တၢ်စံးဝဲလာသဝီပုန့ၣ် ပုဒီပုၢ်ဝဲအိုင်ဝဲနွံၤတဖၣ်အပုၢ်သဒါတကဆိးက့ ထိုင်ဒီးသံကွံာ်ဝဲလီၤ. အမိၢ်အပၢ်မၤဂ့ၤမၤဝါဒီးလဲၤချၢ်လီၤကွံာ်အီၤလီၤ. ဘၣ်လာအဝဲၢ် သွင်တဖၣ်ဟးအယိ ဟဲက့ၤတုၤဒီးတဲအမိၢ်အပၢ်လာဘၣ်မနုၤယိသုတဟ်ယၢ်အီၤလဲၣ်ပ တဟူဘၣ်ပျူမၤဘၣ်ထီၤယံာ်လံအယိ ပအဲၣ်ဒီးဟူထိုင်မိၤထိုင်အီၤလီၤ. အဝဲသွင်လဲၤ ချၢ်ထိုင်က့ၤဝဲဒီးဟဲက့ၤဟ်ထိုင်ဝဲလာကဟူဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုလာအဲၣ်ဒီးမၤထီၤသွင်တ ဖၣ်ဟဲမၤသကိးထီၤပျီၤပျီၤန့ၣ်လီၤ. အဝဲသွင်မၤထီၤအသိတယုးဒဲဘၣ်ဒီးပုသံကိးအသိ တကအယိ ဟ်ထိုင်ကိးဝဲဒီးဟူကိးဝဲန့ၣ်လီၤ. မၤကိးထီၤဘူးလာအမၤထီၤအသိက ပျဲထိုင်ဒီးပုသံကိးအသိတကလီၤ. ဟ်ထိုင်ကိးဝဲဒီးဟူကိးဝဲလီၤ. ဟူပျူမၤထီၤအ သိတယုးဒဲဘၣ်ဒီးပုအသိသံကိးကွၢ်ကွၢ်အယိ ပုတနီၤပျဲထိုင်တၢ်လံန့ၣ်လီၤ. လာ ပုမၤထီၤအကျါ ပုမုာ်ကနီၤလာအမံမုာ်ဝဲ “နဝီၢ်ထီၤ” အိုင်တကအဝဲမၤထီၤသ့အယိ လဲၤမၤထီၤကိးမုာ်န့ၣ်ဒီးလီၤ. အဝဲဟူပျူမၤထီၤယံာ်ယံာ်ဒီးမၤဝဲတကဲတကီၤလၢစ့ၢ်ကိးဘၣ် အယိ ဟးထီၤဒီးဘီနီၣ်ထီၤလၢကသန့ၤအသးအဂီၢ်လီၤ. လဲၤဝဲယံာ်ယံာ်ဒီးမၤဝဲတကဲ လၢဘၣ်အယိ လီၤယံာ်လာအဘီနီၣ်ထီၤအလီၤဒီးသံစ့ၢ်ကိးလီၤ. ပုဖိၣ်သၣ်ခွါလာအ လဲၤမၤထီၤဒီးအီၤတဖၣ်မၤအိုင်က့ၤအီၤလာထီၤဒီးစံးဝဲ “ပုမၤထီၤသ့နဝီၢ်ထီၤ. လီၤယံာ်သံ လာဘီနီၣ်ထီၤ” စးထိုင်လၢနဝီၢ်ထီၤသံတဘျီန့ၣ်ပုမၤထီၤသ့လၢအကဲခိုင်တအိုင်လၢ ဘၣ်ဒီးပုပျဲတၢ်ကိးဂၤဒဲးလီၤ. ပုစးထိုင်စံာ်လၢမုာ်န့ၣ်ဒီးဘၣ်ယိုင်ဝဲလာအခိုင်လီၢ်ကပျါ ဘၣ်ဖုးအယိ လူၣ်လီၤယိးခိ ဒါလီၤဝဲတပစိာ် တပစိာ်ဒီးစံာ်ယိာ်ဝဲအခိုင်တုၤလာအလူး ကွံာ်ဟံာ်ယၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဖိအသဝီ ဟံာ်ယၢ်ဒိုင်လူၢ်ဟးဂီၢ်ကွံာ်ဝဲဖဲန့ၣ်လီၤ. အဝဲသွင်စံာ် ပြီပြီဒီးလီၤမုာ်လီၤဖးလိာ်အသး ဒီးလၢခံအိုင်လီၤဖး ကဲထိုင်က့ၤဝဲသၢတီၤကိးဝဲလၢ ထံ ဘၣ်ခၢ်ခံ, ထံတက့ၤခံ ဒီးပျၢ်မိၤခံန့ၣ်လီၤ. တုၤခဲအံၤဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ထိုင်က့ၤအီၤဒဲသဝီ တဖျၢ်ယိအသိးတန့ၢ်လာဘၣ်. ပုမုာ်က့ၤအိုင်စူးဒီးသ့ၣ်ထိုင်ဟံာ်တပူၤယိန့ၣ် တၢ်ကီ တၢ်ခဲဟံၢ်ထိုင်ဒီးပုဘၣ်ယုာ်လီၤမုာ်လီၤဖးကိးန့ၣ်လီၤ. မ့မုာ်ဟံာ်ယၢ်ဒိုင်လူၢ်သဝီအဘျီၣ် ဒိုင်ဖးဒိုင်အဖၣ်ကပူၤအလီၢ်န့ၣ် မဲထိုင်က့ၤဝဲလၢဝဲဘျီတယၢ် ဒီးအိုင်ဒဲးဝဲတုၤခဲအံၤလီၤ.

ဇုသဝီအလီတဂ်တကျာဘၣ်, ထီဘိဘၣ်
အိၣ်လၢတၢ်ပျံတၢ်ဖးအပူၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ပၣ်ပနီၣ်ဇုသဝီအကီၢ်ဆၢ (တၢ်ယီၤကီၢ်ဆၢ)

တၢ်ဖိအသဝီဒီးသဝီလၢအအိၣ်ဘူးအိၣ်
တၢ်လိာ်သးတဖၣ်န့ၣ် တယီၤကီၢ်ဆၢဘၣ်.
အဝဲသ့ၣ်ပၣ်ကဲလိာ်အသးဒ်အမ့ၢ်ပျံတဖၣ်
ယီၤတထာယီၤအယီၤ အကီၢ်ဆၢအိၣ်စဲဘူးလိာ်
သးန့ၣ်က့ တဖးတၢ်အဖၣ်အဆၢဒီးတယီၤ
အကီၢ်ဆၢဘၣ်. မ့ၢ်လၢတၢ်ယီၤကီၢ်ဆၢန့ၣ်
မ့ၢ်ဝဲ တၢ်ပၣ်ပနီၣ်ဇုသဝီဟီၣ်ကဝီၤအဆၢလၢ
သဝီတဖျၢၣ်ဒီးတဖျၢၣ် အိၣ်ဒီးတၢ်မၤနီၣ်မၤ
ယါန့ၣ်လီၤ. တုၤမ့ၢ်တၢ်ယီၤကီၢ်ဆၢလီၤတံာ်
လီၤဆဲးလံန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်နီၤဖးတၢ်အဖၣ်အဆၢ
ဒ်သိးပျံသုတလဲကပၣ်ဒီးန့ၣ်လီၤခိကပၣ်
ကွံာ်ကီၢ်ဆၢအံၤဘၣ်ယးတၢ်ဖဲအိၣ်ဖူဖဲအိၣ်
သံၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပျးနီၣ်ဂံၢ်

ကညီပျးလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်အလံာ်ပျါဖဲ
၂၀၀၀ နံၣ်, ပၣ်ပျါဝဲလၢပျးလီၤအိၣ်အမ့ၢ်ဖိ
လၢလူၤသီကီၢ်ဆၢအပူၤအိၣ်ဝဲ ၁.၉၇၁ ဇုၣ်

ဒီးပျးနီၣ်ဂံၢ်အိၣ်ဝဲ ၁၇.၃၄၅ ဂၤန့ၣ်လီၤ.

ဒ်တၢ်ဖိအသဝီဖိတဂၤဒူးထီၣ်က့ဝဲအ
သိး ဖဲ ၁၉၅၀ နံၣ်အကတီၢ်န့ၣ် တၢ်ဖိအ
သဝီဟီၣ်အိၣ်ဝဲအဖၣ် ၄၀ ဒီးပျးနီၣ်ဂံၢ်အိၣ်
ဝဲ ၃၀၀ ဘျီၣ်ယၣ်ယၣ်န့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်ဖဲ
၁၉၇၅ နံၣ်န့ၣ် ပယီၤသးထီၣ်ဖးကညီကီၢ်
စဲၣ်ဒီးသ့ဝဲ “တၢ်လွံာ်တၢ်” တၢ်ဖးကျဲသန့
ဝံၤအလီၤခံ ဇုသဝီဟးဂီၤ, ပျးယၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိး
ဒီးလီၤမ့ၢ်လီၤဖးကွံာ်, တနီၤထီၣ်ဆူတီဆူ,
တနီၤယၢ်ဆူယီၣ်နံၤခိၣ်, တနီၤဟးစံၣ်အိၣ်
လၢဇုသဝီအဂၤဒီးတဖဲက့လၢဘၣ်အိၣ်ဝဲ
န့ၣ်လီၤ. ဖဲ ၁၉၇၅ နံၣ်အပူၤ ပယီၤသးဖိၣ်
န့ၣ် ပျးသဝီဖိ ၈ ဇုၣ်, ပၣ်ယုာ်ဒီးပျးနီၣ်ပျး
ပျါ ခဲလၢာ် ၃၀ ဂၤ ဒီးဘၣ်တၢ်ဆုၤအီၤဆူ
လၢာ်ဒိၣ်ဝဲပျးန့ၣ်လီၤ. ပျးလၢဘၣ်တၢ်ဖိန့ၣ်
အီၤအကျါ နီၢ်တြုၤလၢဒီးနီၢ်သၣ်ဖဲယၢ်ဖျိး
ပူၤဝဲဖၣ်လီၤ. မ့ၢ်မိၤကျိၣ်ဂ့ၤန့ၣ် ပယီၤသးဒိ
သံကွံာ်အီၤ ဒိဖျိအတၢ်ပၣ်ဖုၣ်ပၣ်ကမ့ၢ်အီၤ
လၢအဖဲက့ၤကွဲပျးကညီသးဒီးခးအီၤအယီၤ
န့ၣ်လီၤ.

ဖဲ ၁၉၉၇ နံၣ် (တမ-၇၇) အတၢ်
ထီၣ်ဖးဟီၣ်ကဝီၤအံၤဝဲအလီၤခံ သဝီဖိအါ
ဇုၣ်လဲဆူကီၢ်ဆၢဒဲကဝီၤ, တနီၤအိၣ်လီၤမ့ၢ်
ပြဲပြါကွံာ်လၢဇုသဝီဘူးတံာ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်
လီၤ. ဖဲလၢယူၤလံ ၂၀၀၄ နံၣ် သဝီသးပျါ
အတၢ်ပၣ်ပျါစရီအိၣ်ဝဲ ဟံၣ်ဇုၣ် ၃၁ ဇုၣ်ဒီး
ပျးနီၣ်ဂံၢ်အိၣ်ဝဲ ၂၁၁ ဂၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်အါမဲလီၤဆီ

လှိုလှိုတံဆိပ်တံလှို

တံဖိအသဝိနံ ပှိုကိးဂးဒဲးကတိးဖှို ထဲကညီစှိုအကှို မှိုလှိုပှိုလှိုအိဝဲနံတဖှို မှိုဖှိုကညီစှိုခဲလှိုနံလှို. အဝဲ သှိုတဖှိုကူသိးဝဲဖှို တံကူတံသိးလှိုအ ထိနံဝဲလှိုလှိုဘဲနံလှို. ဘဲတဖှိုနံအ ကစာ်သှိုနံဝဲလှိုလှိုပှိုနံလှို. ပှိုမှိုက နှိုတဖှိုသိးဝဲဆှိုမိဝဲဖှိုထိနံလှို. ဆှိုမိ ဝဲဖှိုထိအံနံ တမာ်သှိုမာ်ဂဲလှိုအလှို နှိုတထိထိဝဲအကံအဖိနီတမံစှိုကိး ဘဲ. မှိုကနှိုတဂဲလှိုလှို တုမာ်လှို အသးလံနံ ဘဲဟှိုလှိုကွဲအဆှိုမိဝဲ ဆှို အဘူးအတံလှိုတဖှိုအသးဒဲးဘဲ တ ဂဲအစုပှိုလှို. မှိုမာ်ကနှိုပှိုနံ သိးဆှို မိဝဲဖှိုထိအံ တုလှိုအသးပှိုတစုနံလှို. ပိမာ်ကိးဂးနံ လံဝဲဝဲ လှိုအကိလှို နှိုဝဲလှိုအဆဲဝဲဖှိုကတံနံမာ်ဝဲဘဲဒဲးဝဲ ဘဲသှိုတဖှိုနံလှို.

မာ်ကိးပှိုဝဲတဲဝဲ “ပှိုသှိုကူသးပှို လှိုညါ ဝဲအဝဲသှိုဖှိုအဖိအလံဒဲးဆှိုနံ ကူဝဲအဆာကတိးနံ ငှိုကူသးသိးထိဝဲပိ မှိုလှို နံပိး (နံလှိုဘဲတံထိအိလှို လှို လှိုတံဖိသှိုဖိအလှိုလှိုသှိုပိးအ ထး, တညှိုအထး), ဆှိုဘဲ (ဆှိုမိသှို လှိုပှိုဆးထိဘဲသှိုလှိုအလှို) နံဝဲ လှိုပိးဒဲးဘဲနံမာ်ဝဲ တံဝဲတံဘဲအက

လှိုအပိ ပှိုလှိုအဖှိုအသးခဲဂဲအံအမဲ ကဝဲနီကဘဲဒဲးသိး တံလှိုပစိသှိုတဖှို ဘဲလှိုအဝဲသှိုဒဲး သှိုတလှိုဖးလှိုတဂဲ အဂိနံလှို. ” မှိုကနှိုတဖှိုတဖှိုဒဲး လှို အဖှိုအသးဒဲးဘဲနံ မာ်ပာ်အလှိုအ ပိ ထိပာ်ဝဲ ဆှိုမိသှို, နံကံနံပိးအ ကလှိုကလှိုလှိုအသးလိဝဲနံလှို. ထိ နှိုစှိုကိးယဲဝဲ, ယဲဖိကွဲလှိုလှိုဘဲသှို တဖှို ဒဲးသိးတမံတဖှိုမာ်ထိလှိုအဟံ နံ ကငှိုလှိုဘဲအဂိနံလှို.

ဖိသှိုတဖှိုအမိထိငှိုသိးအိ ဆှို ဝဲ, ဆှိုဖိကွဲတဖှိုနံလှို. မှိုမာ်ပိခှိုလှို အနီဒဲးဒဲးအသးပှိုတဖှိုသိးဝဲ ဆှိုကွဲ (ဆှိုမာ်ကွဲ), ဆှိုမာ်ဂဲလှိုအနံတအိဘဲ နံလှို. ဖိသှိုလှိုအတပှိုထိတနံဒဲး ဘဲနံ ပှိုထိသိးနံအဆှိုဒဲးဘဲတုအ ပှိုထိတနံလံနံ အမိထိနံအိဆှိုလှို လှိုဘဲတဘဲ ဒဲးဆှိုအဝဲအံနံဘဲထိဝဲ တနံပိတုအကဲထိ, မာ်တုလှိုအဟှို ငှိုသိးထိဘဲအဖိနံလှို.

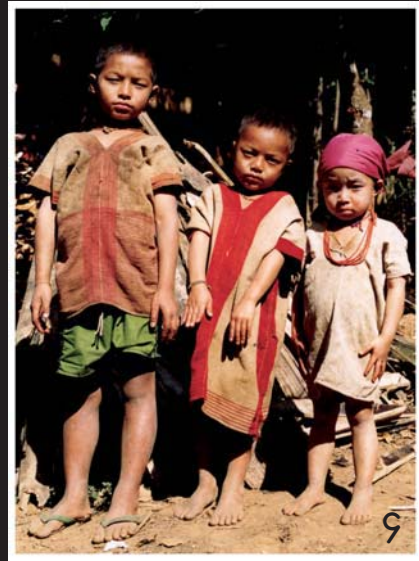
တံအဂဲအဂဲလှိုအဝဲသှိုပာ်ဖိဝဲတ ဖှိုမာ်ဝဲ ခိဖှိုဖှိုဝဲ, ခိဖှိုဖှိုကံ, ခိဖှိုဖှို သတိ, စုဘဲ, ကျိ, ကွဲ, မိ, စှို, ပိ ကူ, တပံ နှိုဝဲဘဲသှိုတဖှိုနံလှို. အဝဲသှိုသှိုဘဲဒဲးငှိုကဲထိဝဲလှိုလှို ထိကူထိသိးအဂိ မှိုမာ်လှိုအလှိုနံပံး နံဝဲသှိုအထးဒဲးအမာ် ပိ, တံ, ကိ,

ပုလိပ်ကဝီဖိအတ်ကုတ်သိး

- ၁. မုန်ကနီထိတ်
- ၂. ဘဲအထုပ်ဖီးအသပ်
- ၃. ဖိပ်မုန်အဆု (ဆုဖိပ်သူ)

ပှါလီၣ်ကဝီၤဖိအတၢ်ကူတၢ်ကၤ

- ၁. ပိာ်မုာ်အမုာ်ပှါတဖၣ်သီးဆုဖိၣ်သီးဆီးကူန့ၣ်
- ၂. ပိာ်မုာ်အမုာ်ကနီၤတဖၣ်သီးဆုဝါ
- ၃. ပိာ်ခါအနီၣ်ဒိၣ်တဖၣ်သီးဆုဖိၣ်ကွံာ်, ဆုဖါဂီၤ နီးကူထဲကူ
- ၄. ဖိသၢ်အနီၣ်ဆဲးတဖၣ်သီးဆုဖိၣ်ကွံာ်နီးဆုဖိဝါ

တၢ်ဘုးလုၢ်ယၤထံၣ်အပီးအလီ

ကဟၣ်, ကွၢ်ကွၢ်ဒု, ကွၢ်ကွၢ်အ, ကွၢ်ကွၢ်ခိၣ်, ကျူ, ခိၣ်ယီၤသု, ခိၣ်ယီၤတိ, ဧိၣ်ကွံၤ, နဲချၣ်, နဲဘိ, နီၣ်ပုၣ်ဘိ, နီၣ်ပုၣ်ပျံၤ, နီၣ်ဆဲး, နီၣ်ဘး, တဘံဘိ, တၢ်ခိၣ်ကျူ, တၢ်တလုၢ်, ထးချၣ်, ထးဝဲၣ်, ထးဝဲၣ်ဖိ, ထးတံၣ်, ထးဘၢၣ်, ထးလူ, ထံၣ်ခိၣ်, ထံၣ်ခိၣ်ဘိ, ထိးဆူၣ်, ယီၤခွဲၣ်, လုၢ်ဆွံ, လုၢ်ခွံသၣ်, လုၢ်ကွၢ်ဘိ

တၢ်ကူတၢ်သိး

နံၣ်ကံၣ်, နံၣ်ယိး, နံၣ်မဲၣ်, နံၣ်ခိၣ်ထံးအူ, ဆုဘၢၣ်, ဆုမိၢ်သု, ဆုမိၢ်ဝါ, ဆုဖိကွၢ်, ဆုဖိဝါ, ဆုဖိကွၢ်, ဆုဖိဂီၤ, ယၣ်ဝါ, ယၣ်ဖိကွၢ်, ယၣ်ဘဲ, ခိၣ်ဖၢၣ်ကံၣ်, ခိၣ်ဖၢၣ်ဝါ, ထၢၣ်ဝါ, ထၢၣ်အူကံၣ်, ဖိလုၢ်ဝါ, စုဘံ

တၢ်ကံၣ်တၢ်တု

တၢ်က့ၣ်ဖိ, တၢ်မဲၣ်ကွၢ်, တၢ်သုၣ်ခိၣ်, တၢ်က့ၣ်တယံၣ်, တၢ်သချူ, တၢ်သဆူး, တၢ်သုးယု, တၢ်ကျူခိၣ်, တၢ်နဲလၢၣ်, တၢ်ဒိကိမဲၣ်, တၢ်ဘိးကမၣ်, တၢ်ယိၣ်အ, တၢ်ဆဲးဘိ, တၢ်ဆဲးသု, ထိၣ်ခ့ၣ်, တၢ်ဖိဂီၤဖဲ, ချၢၣ်လၢၣ်, ချၢၣ်ကး, တၢ်မဲၣ်ကွၢ်န့ၣ်, တၢ်မဲၣ်ကွၢ်ဖိ, တၢ်ဆးလီၤဒံၣ်, တၢ်ဆးချၢၣ်ဘျီၣ်ဒံး, တၢ်ဆးလၢၣ်လီၤ, တၢ်ဆးညၣ်ယံ, ဒီး တၢ်ဆးဒုးခိၣ်

တညၣ်ဒီးသ့ၣ်ထုးအ ဂၤတဖၣ်လီၤ. ခိဖျိလၢ တၢ်ဒုးတၢ်ယၤယံၣ်ထၢဒီးဒူဖိသဝီဖိဘၣ်ယုၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိးအယိ တၢ်မၤလုၢ်မၤဘဲအပီးအလီလီၤမၢ်, ပုၤသးစၢ်တနီၤအတၢ်သုတၢ်ဘၣ်လၢတၢ်မၤလုၢ်မၤဘဲဆံးလီၤစုၤလီၤ, ပုၤမၤလုၢ်မၤဘဲစုၤလီၤ, ဘဲတအါလုၢ်တအိၣ်လၢအယိ ပုၤတနီၤပုၤ န့ၣ်လုၢ်လၢအမဲၣ်လၢကီၢ်ကွၢ်တဲၣ်ကီၢ်ဆၢ (ယိၣ်နံၣ်ခိၣ်) ဒီးကီၢ်ပယီၤ (ဖၣ်ပုၣ်) လၢကထၢကထၢသိးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤအါဂၤပုၤကုၤပုၤကထဲတၢ်ကူတၢ်ကလၢပုၤဆါဝဲအဘျုးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်လဲၣ်ဂ့ၤဂ့ၤလၢတၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲအပူၤ တၢ်မၤလုၢ်မၤဘဲ အိၣ်ဒီးဝဲဒၣ်တုၤခဲကနံၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ.

မိၢ်လုၢ်ပၢ်လၢတၢ်အိၣ်သံးအိၣ်မ့ၢ်

တၢ်အိၣ်သကိးသံးမ့ၢ်ဝဲ လုၢ်လၢထူသနူတၢ်ဆဲးတၢ်လၢတခါလၢ ပုၤမိၢ်လုၢ်ပၢ်လၢဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပၢ်ဖျါထီၣ်ဝဲတၢ်ယုတၢ်ဖိးအပနီၣ်တမံၤန့ၣ်လီၤ. ထါစံးဝဲ-
ပမ့ၢ်လၢပုၤပမ့ၢ်ရူၤ
ပပုၤလၢပုၤပပုၤရူၤ
အိၣ်သံးဆုၣ်နီၤအခိၣ်ယု
အိၣ်မ့ၢ်ဆုၣ်နီၤအခိၣ်ယု
ဂဲၤကလံၣ်ကထီၣ်ဆုသု
ကတြၢ်ဒီးကျူးမိၢ်ပုၤယု

လုပ်လုပ်တတ်အသက်သုံးအဆာကတီ

နံပါတ်	တတ်အသက်အမည်	တတ်အဆာကတီ	တတ်လုပ်ကွက်စီ	မှန်မှန်သိ၊ လိုအပ်အားကတီ
၁	ပိတ်ခဲး	မေ့တတ်၊ သေထိုင်ကွဲထိုင်တတ် ယာဝံးအလီခဲးတတ်တတ်	နံပါတ်တတ်တတ်တတ်၊ တတ်ပတ်တတ် ပတ်တတ်ကွဲကွဲကွဲ၊ တတ်အိတ်တတ်	လိုနီတတ်၊ လိုနီတတ်အပူ
၂	ဘုခိတ်ကွဲ	ဘုအသိလဲအမေအိတ်တတ်သိခဲး လဲကဲထိုင်အိတ်တတ်ပူအဆိ ကတီတတ်	ဘုအိတ်တတ်တတ်၊ မှန်သိက အိတ်ဘုလဲအမေနီတတ်ပတ် ယတ်တတ်ခဲးတတ်ညါအဂီ	လိုနီတတ်အပူ၊ ပူတတ်ခဲးပိတ်ခဲး တတ်ယိ
၃	သံးထိုင်	ဖဲအထိုင်ခဲးအနံ၊ ပူတတ်လဲအိတ် တတ်ပူ တနီနီအိတ်လဲအ တတ်ဖဲအထိုင်ခဲးတတ်ကွဲတတ် မှန်တတ်အဆာကတီ	ခဲးတတ်မတတ်မသက်ကဲအိတ်ခဲးတတ် လိတ်မတ်လိတ်သဲကဲအဂီ၊ ခဲးခဲးတတ် နီညါလဲတတ်အိတ်ခဲးအထိုင်တတ် ကကွဲထွဲအခဲးအသံဂုဂုအဂီ	လိုယူအပူ
၄	ဘုခဲးခဲး	ထိုင်ခဲးတတ်ဘုခဲးလဲအိတ်တတ် တဖတ်ဖိကွဲသံးခဲးအိတ်တတ်ဖဲအ ထိုင်ခဲးတတ်ခဲး (အဘုခဲးအိတ် တတ်မှန်တတ်နီအထိုင်ခဲးဘု အကတီ)	မှန်ခဲးဘုခဲးဘုလဲအသက်လိတ်ခဲး နီ ကတတ်ခဲးကဲအိတ်အသက်လဲဘုအ သိ၊ တတ်ခဲးအဖတ်လဲနီ ကကွဲထိုင်ပ သိထိုင်၊ ကအိတ်ကဲအိတ်ပူအဂီ	လိုမှန်အပူ
၅	တတ်လုပ်ခဲး သဲးခဲးအခဲ	တတ်လုပ်ခဲးသဲးခဲးအဆာကတီ	ဘုဖိဟုဖိလဲခဲးပူ ကပူဖိခဲးတတ်အိတ် တတ်လိတ်၊ မှန်တတ်ယုကွဲကဲအ သံခိတ်မှန်ယါအအိတ် လဲကဲအထွဲကွဲထွဲ ခဲးသံဂုအဂီ	လိုယိအပူ (လိုအိတ်ကဲထိုင်အ ခိတ်ထဲးတနီမှန် ခဲးတနီ)
၆	လိုခဲးကဲခဲ	ပူအိတ်တတ်ယုတတ်ကွဲ၊ ပူအိတ် လိုခဲးအဆာကတီ	တနီတတ်ဘုတတ်တတ်ကွဲကဲကဲကဲ တတ်လဲခဲးသဲးကဲလဲအတတ်အိတ်လဲ တတ်လိတ်အကဲအထွဲကဲဘုခဲးတတ် ဂီ	လိုခဲး (လိုအိတ်ကဲ) အပူ
၇	ကွဲဘု အိတ်သဲး	ဖဲကွဲဘုအခဲ၊ ပူအိတ်လဲကွဲ သက်ဘုလဲပူတတ်ကဲအခဲးအ နံ၊ အိတ်သဲးသဲးလဲပူအိတ် မှန်အိတ်ခဲးအဆာကတီ	ခဲးတတ်မတတ်မသက်ကဲအိတ်ခဲးတတ် လိတ်မတ်လိတ်သဲကဲအဂီ၊ သူတတ် သက်လဲကဲမှန်အိတ်ဘုဘုအသိတတ် ဖတ်အဂီ	လိုအိတ်ကဲထိုင် ဘု-နီတတ်အ ပူတတ်တဲ
၈	ပိတ်ခဲး	ဖဲအအိတ်ဘုလဲအပတ်ယတ်တတ်ဘု ပူခဲးလဲအိတ်ကွဲလဲလဲကဲ တတ်တတ်၊ ဘုလဲအဘုပိတ်ခဲး ကတီတတ်	မထွဲ၊ မတတ်မတတ်ကဲဘုဟုလဲအမေ နီအိတ်ဘုတတ်တတ်အခဲး၊ တတ်ဘု ကဲဘုအကဲလဲလဲလဲအိတ်အိတ်လဲတတ် နီညါအတိတ်ပူ	တတ်ပတ်နီတတ်အ ကတီအသံအတတ် အိတ်ဘု
၉	သဲးမှန်	ဖဲတတ်တတ်ဖိအဆာကတီ	တတ်ပတ်ပတ်ကဲအိတ်ခဲးတတ်မှန်တတ် ယုတတ်ဖိ၊ ကအိတ်ခဲးတတ်မှန်သက် ဂု၊ ကကွဲကဲလဲအဂီ	တတ်ပတ်နီတတ်အ ကတီအသံအတတ် အိတ်ဘု

ဒီတနံ့အတိုပုတော်လုတော်လင်အဝဲအံ၊ ဘဉ်တံမအီတဘျူးဘျီဖဲ မှ်ဆာဝဲဆာ အကတီၢ်အမုၢ်ပုထီၣ်ခးခါ၊ ပုကူးဘုခါ၊ ပိၣ်ခံဒး (ပိၣ်ဘုဝံၤ), ဖိခံဒး (အိၣ်ဘုလၢဖိပုလၢကံၣ်အလီၢ်ခံ), ဘုခိၣ်က့ၢ် (ဘုအသီလၢစးထီၣ်အိၣ်ဝဲအဆိကတၢ်), ကံၣ်စုကွဲကလၢ, လုအိၣ်ခးသးအိၣ်ခး, ထီၣ်ဟံၣ်သီခိၣ် ဒီးတၢ်တုတၢ်ဖျိအဆၢကတီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဆၢကတီၢ်ဖဲအဝဲသ့ၣ် အိၣ်သကိးသးအခါန့ၣ် မှ်ဆၢကတီၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ကကီၣ်ကးထဲသကိးတၢ်, တၢ်ပိၣ်သကိးတၢ်, ဟ့ၣ်ကုၣ်ဟ့ၣ်ဖးသကိးလိာ်သးတၢ်ဘဉ်ပးဒီးတၢ်ဖံးအိၣ်မအီၣ်ဝဲအဂ့ၢ်အကျိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အိၣ်သကိးသးအံၤန့ၣ် မှ်တၢ်လုၢ်တၢ်လၢတမံလၢ အဝဲသ့ၣ်ဘဉ်မၤဝဲထီၣ်ဘိဖဲတၢ်ဖံးတၢ်မအီၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်အိၣ်သကိးသးတကတီၢ်ဘဉ်တကတီၢ်အမုၢ်သးထီၣ်, ဘုဆဲးချံ, ပိၣ်ခံဒး, ဖိခံဒး, ကူးဘုခါသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်အိၣ်ဝဲဒီးအဂ့ၢ်အကျိအမုၢ် သးဘိးလီၤ, သးကွၢၤ, အခိၣ်က့ၢ် (ကိးစ့ၢ်ကိးဝဲလၢဘုခိၣ်က့ၢ်), အကျိၣ်တဖၣ်ဒီးအဒး(သးဒး) သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၤဆီဒုၣ်တၢ် ပိၣ်ခွါသ့ၣ်တဖၣ်တဘျူးအိၣ်သးဒီးဘဉ်န့ၣ် ဘိးလီၤတရဲၣ်လီၤဝဲထုကဖၣ်တၢ်လၢအတၢ်ဖံးအိၣ်မအီၣ်ဒီးအဟံၣ်ဖိဖိတၢ်အိၣ်မုၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. သးအဆိကတၢ်တခွးန့ၣ်ဟံၣ်ကစၢ်ဘိးလီၤဝဲဒီးဒုးအိၣ်ပုကိးဂၤဖဲ

န့ၣ်လီၤ. သးဒးစ့ၢ်ကိးဘဉ်တၢ်ဘိးလီၤအီၤလၢဟံၣ်ကစၢ်ဒီးဒုးအိၣ်ပုကိးဂၤဖဲန့ၣ်လီၤ.

တၢ်တူၢ်တံၤတူၢ်တမ့ၢ်

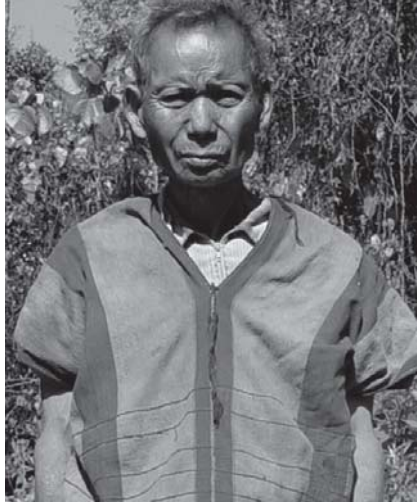
တၢ်ဖိအသဝီလၢပုၤ ဖဲလၢတၢ်ဒုးတၢ်ယၤတအိၣ် ဒီးတၢ်ယုၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိးတအိၣ်ဒီးဘဉ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်လီၤဆီတဖျၢၣ်လၢသဝီအပူၤ ကိးဝဲလၢ “ဘျီၣ်” န့ၣ်လီၤ. ဘျီၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်လီၢ်လၢ တၢ်တူၢ်လိာ်တမ့ၢ်တပျီၤအဂီၢ် ဒီးဖဲတၢ်တုတၢ်ဖျိအိၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် မှ်တၢ်လီၢ်လၢပုၤတူၢ်လိာ်ဖိသုဖိဝါန့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်တုတၢ်ဖျိအိၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် ဘဉ်တၢ်လဲၤစုၣ်ထီၣ်ကျိၣ်, န့ၣ်လီၤပိၤကူ, ပာ်ယာ်ကွဲ, ပာ်ယာ်မိ, ပာ်ယာ်စျီၢ်လၢအပူၤဒ်သိးပုၤဖိသုဖိဝါဒီးပုၤလၢသဝီပူၤ ကသုၣ်ဖဲသးညီ သကိးဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. မှ်တၢ်လီၢ်လၢထံဖိကီၢ်ကစၢ်ကဘဉ်အိၣ်တၢ်သးမုၢ်ဟီၣ်လၢအလီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲတမ့ၢ်တပျီၤတုၤလၢသဝီပူၤအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လဲၤမံဝဲလၢဘျီၣ်ပူၤ ဒီးတုၤမုၢ်မုၢ်ဟါလီၤပုၤအိၣ်မုၢ်အဆၢကတီၢ်ဘဉ်န့ၣ် ဟံၣ်ကိးဖျၢၣ်ဒဲးလၢအသ့ၣ်ညါပုၤတမ့ၢ်ဟဲန့ၣ်လဲၤကိးအိၣ်သကိးဝဲအမုၢ်ပျီၢ်ပျီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲမုၢ်ဟါလီၤန့ၣ် ဟးအိၣ်သကိးလိာ်သးတုၤလၢမုၢ်နုၤယိာ်ထီၣ်ဘဉ်မံဆၢကတီၢ်ဘဉ်ဒီးကွဲမံဝဲလၢ

ဘျိုက်ပူလီ၊ လာဂီဒီဂီလီနဲ့ ပျလဲကီး အိတ်ကဒီးအမုနဲ့လီ၊ တ်အိတ်အိတ်က သူဟိတ်ဘိတ်အဝံတ်အဘဲမုတ်အိတ်သနက်က တမံတပျိုတလီဒီမုဘတ်၊ တ်အိတ်အိတ် သုတ်မုတ်ဒုတ်မုဒီးကသူလအ အိတ်ညီနီနီနီ မုတ်ဘတ်ကအနီလီ၊ ဖဲကသူအဂတ အိတ်ဘတ်အဆာကတီ၊ ဘတ်ကအမုတ်ကသူ လတ်တူလိတ်တမုတ်ပျိုအဂီနီလီ၊

တံဘျိုတ်ဘိတ်

ပူကွံတ်အနိတ်တကယနီ တ်ဖိဒေသ ဝိဖိသုတ်တဖတ် အတံစုတ်တံနတ်တံ ဘျိုတ် တံဘိတ်ခိတ်သုတ်မုတ်ဒုတ် မိတ်လုတ်ပတ်လတ်တံဘျိုတ် တံဘိတ် (အိတ်ယဲအိတ်ဘုး) နီလီ၊ မိတ် လုတ်ပတ်လတ် တံဘျိုတ်တံဘိတ်အခိတ်အနီနီနီ ကီးဝဲလါ “ထံဖိကီကစံ” နီလီ၊ ထံဖိ ကီကစံနီနီ အိတ်ဝဲဒုတ်အခိတ်တဂ အခတ် တဂဒီးအမုအဒါမုတ် တံကွံတ်ထွဲဒုသဝိလါ တံစုတ်တံနတ်တကယနီလီ၊ ဖဲတံကစး ထိတ်နီလီအုတ်ဖဲတံမုအသီအကတီ၊ အဒိ-ကစးထိတ်ဖဲဒုး၊ ထိတ်ဒုး၊ လုတ်အိတ်ဒုး သးအိတ်ဒုး၊ အိတ်တံယုတ်ကွဲ (လါဒုးကံတ် စု) နီနီ ထံဖိကီကစံကဘတ်စးထိတ်မုဝဲ လါမဲညါဝံဒီးထံဖိကီကစံထွဲထိတ်ကုအ ခံနီလီ၊ စးထိတ်ဖဲ ၁၉၄၆ နီနီ ကီ

စိတူကီသ (ထံဖိကီကစံခံဂတဂါ)

ဆိထံး (ရွှ်ကွဲ) တံသးဒုကစိတ်ဟဲသုတ် ထိတ်တံသးဒုကစိတ်တံမုလီဒီးဒုးအိတ်ထိတ် ကွဲဝဲအလီခံ ခရံဖိ အတံဘျိုတ်တံဘိတ် အိတ်ထိတ်ဝဲဒုတ်လီ၊ ပျလါအကဲထိတ်မုခိတ် ထံးနံခရံဖိအဆိကတံမုတ် သးပုတ်ဘိတ်မု ကွဲ၊ နီမံးနုးဒီးနီမုတ်မုတ်တဖတ်နီလီ၊ ဖဲ ၁၉၇၆ နီနီ “ဘိတ်” တံဘိတ်အိတ်ထိတ် စုတ်ကီး ဒိဖျိတ်ဆိဟံတ်ဆိယီထိတ်ပုတ်လီဖး နီလီ၊ ဖဲ ၁၉၉၂ နီနီ မုနီနံခရံဖိ တံဘိတ်အိတ်ထိတ်စုတ်ကီးဒိဖျိတ် သုတ်ဘိတ်သးစံ လါလဲအိတ် ကွဲလါ မုနီနံခရံဖိတံဘျိုတ် တံဘိတ်အကျိဒီး ကဲထိတ်ပျစုတ်ကုနီကု တံနီလီ၊ ဆာကတီခဲအံတံဘိတ်အိတ်ဝဲ လွံကလုတ်ဒဲအမု မိတ်လုတ်ပတ်လတ်၊ မုခိတ်ထံး နံဘျိုတ်ထံခရံဖိ၊ မုနီနံဘျိုတ်ထံခရံဖိဒီး ဘိတ် သုတ်တဖတ်နီလီ၊

ထံဖိကီကစာအုပ်ဖျက်ကိတ်

ထံဖိကီကစာနှင့် ဘဉ်တက်ကိးစွာကိးဝဲလါ “ကီခိဉ်” နှင့်လီ။ မှ်ဝဲ မိလှ် ပါလ်တင်တင်တင် ဘဉ်တင်တင်ဘိခိဉ်နီနှင့်လီ။ တင်ယုထာထီဉ် ထံဖိကီကစာ နှင့်စွးထီဉ်ဝဲလါအကစာအတူအကီ အတင်လီစာလီသွဉ်ဘဉ်ဝဲနှင့်လီ။ တင်ယု ထာအီလီကင်ဒ်စီပုအတင်လီစာလီသွဉ်တင်ယုထာအသိးလီ။ ထံဖိကီကစာ နှင့်ထီတင်အိဉ်ဝဲဘဉ်ခံကင်အမုပုတောတဂဒီးပုခံဂတဂနှင့်လီ။ တင်လီတနီနှင့် ပုကိးလါ “ကီခိဉ်, ကီခဉ်” မုတမု “မိဖိမုဉ်, ပါဖိခါ” နှင့်လီ။ ပါဖိခါမှ်ဝဲ ကီခိဉ် (ပုတောတဂ) ဒီးမိဖိမုဉ်မှ်ဝဲ ကီခဉ် (ပုခံဂတဂ) နှင့်လီ။ တင်ယုထာ ထီဉ်ကွါ ကီခိဉ် နှင့်ကဘဉ်မှ် ကီခိဉ်အတူဘဉ်ဝဲဒီး တင်ယုထာထီဉ်ကွါ ကီခဉ် ကဘဉ်မှ် ကီခဉ်အတူဘဉ်ဝဲစွာကိးနှင့်လီ။ ပုလါကဖီဉ်ထီဉ်ကွါထံဖိကီကစာ အလီနှင့်ကဘဉ်မှ်ဝဲ ထံဖိကီကစာအဖိခါဝဲကိ မုတမု အဖိခါသဒါနှင့်လီ။ အဖိပိဉ်ခါမှ်တအိဉ်ဘဉ်နှင့် ကဘဉ်ယုထာကွါဝဲအဒီပုဝဲ မုတမု အတူလါအပါ အထံးတကပုအဖိပိဉ်ခါနှင့်လီ။

ထံဖိကီကစာအမုအဒါနှင့်မှ်ဝဲ တင်အံးထွဲကွါထွဲဒုသဝီလါနီသးတကပုနှင့် လီ။ တင်ဖံးတင်မလါအမဲဝဲသွဉ်တဖဉ်မှ်ဝဲ တင်လှ်တင်ပင်လါဒုသဝီအဂီ၊ တင် ကဝီဟံဉ် (ကဝီဒုသဝီ), ကဘဉ်အိဉ်တင်သံးမှ်ဟီဉ်လင်ဖဲတင်တုတင်ဖျီအဆာက တီ၊ မတင်ဘဉ်တင်ဘါတင်ရဲဉ်တင်ကွါလါတင်ဒီသအကဒုသဝီဒ်သိးဒုသဝီကအိဉ် ကါကွါ, ကပုဖျဲးဒီးတင်အတင်သီကွါဂီတဖဉ်နှင့်လီ။ ကဘဉ်အိဉ်ခဉ်ကီ (မလ ခဉ်လီကဘးလီကွါထံကီ) ဖဲတင်ကမဉ်မုဉ်ကမဉ်ခါအိဉ်ထီဉ်လါဒုပုသဝီပုဝဲ အလီခံနှင့်လီ။ တင်ဖံးတင်မတမံလင်လါလါအဘဉ်ပးဒီးဒုသဝီဒီဖျဉ်ဒ်အမှ် တင်ကံးစုကွါကလါလါခူးအပု “လါခူးကံးစု” ဒီးတင်လှ်အိဉ်ခူးသးအိဉ်ခူး, တင်တုဟံဉ်တုယီဒီးတင်ထီဉ်ဟံဉ်သီခိဉ်သွဉ်တဖဉ် ထံဖိကီကစာကဘဉ်စးထီဉ်ဆိ ဝဲလါဝဲညါဝဲဒီး ထံဖိကီကစာပိဉ်ထွဲထီဉ်ကွါအခံနှင့်လီ။ တင်ဖံးတင်မလါထံဖိ ကီကစာ ကဘဉ်မဆိဝဲသွဉ်တဖဉ်နှင့် အဝဲမှ်တမဲဝဲဒီးဘဉ်ဒီးပုအဂသွဉ်တဖဉ် မဲဝဲတသုဘဉ်ဒီးတအဲဉ်ဒီးမဲဝဲစွာကိးဘဉ်နှင့်လီ။

တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့

တၢ်ဖိအသဝီပူၤန့ၣ် တၢ်ဆါဟံၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ၊ တၢ်ဟ့ၣ်ကသံၣ်ဒးမ့ၢ်ဂ့ၤတအိၣ်ဘၣ်. တၢ်ဆူးတၢ်ဆါလၢအကဲထီၣ်ညီၣ်န့ၢ်မ့ၢ်ဒၣ် တၢ်ညၣ်ဂီၢ်, တၢ်လိၤကီၢ်, တၢ်ဘၣ်သမ့ၣ်, တၢ်လိၤသးဒီးတၢ်ဆါအဂ့ၤအဂ့ၤတဆံးတ က့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

လၢညါန့ၣ် ညီၣ်န့ၢ်ဖူဖီသဝီဖိကူစါယါ ဘျါအတၢ်ဆူးတၢ်ဆါသ့ၣ်တဖၣ်လၢမိၢ်လုၢ် ပၢ်လၢ်ကသံၣ်သ့ၣ်ယံၣ်ဝၣ်စၢဒီးလုၢ်လၢ်တၢ် စ့ၢ်တၢ်နၢ်အကျဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. န်လုၢ်လၢ် တၢ်စ့ၢ်တၢ်နၢ်အသိးစ့ၢ်တၢ်ကၢ်တၢ်ဒီးမၤထွဲ ဝဲဒ်အကၢ်ဝဲလီၤဘၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ. အဝဲ သ့ၣ်ဘၣ်လုၢ်တၢ်, ထူထံ, တီၢ်သ့ၣ်ကျဲ, ခး ကဲတၢ်, ဘဲၣ်လီၤထံ, ကွဲဆူၣ်တၢ်, ကွဲဖု တၢ်, ကွဲသိးတၢ်, လဲတၢ်, ယီၤတၢ်, မ့ တမ့ၢ် ကံၢ်စု န်အကၢ်ဝဲလီၤဘၣ်အသိးလီၤ.

အဂ့ၤတမံၤန့ၣ်အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်ဆိးက့ထီၣ် ဒီးမၤန့ၢ်ဝဲလုၣ်ထိးတစး, ဘဲတလိၣ်, ဖုတ စး, မ့တစးဒီးသ့ၣ်လးတလိၣ်ဝံၤ ဘိၣ်ထီၣ် ဝဲလၢတၢ်ကံးညၣ်ပူၤ, ဒိတကျိၣ်ဝဲလၢပုၤဆါ အလီၤ, ထုကဖၣ်ဝဲလၢပုၤဆါကဘျါက့ၤအ ကီၢ်ဝံၤဒီးလဲၤတၢ်ကွံၣ်ဝဲလၢကျဲမ့ၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ.မၤ ဝဲဒ်န့ၣ်ဒီးဘျါက့ၤစ့ၢ်ကိးလီၤ. တၢ်ဘၣ်ဒိ ဘၣ်ထံး ဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ဒး (တဆံးတက့ၢ်) တဖၣ်န့ၣ် မၤဝဲသရၣ်လၢအသ့ကလံၤသီၣ်

ဂီၤ (မၤတၢ်အုသ့) ဘိၣ်န့ၢ်အီၤ, မၤန့ၢ်အီၤထံ အုဒီးအီၤဝဲဘျါစ့ၢ်ကိးလီၤ. ခဲအံၤတဘျီန့ၣ် ပုၤလၢအနၢ်ပၢ်ကသံၣ်သ့ၣ်ယံၣ်ဝၣ်စၢ, သ့ ကလံၤသီၣ်ဂီၤစ့ၢ်လီၤဒီးပုၤသ့ကသံၣ်ကီၤလၢ အါထီၣ်လံၣ်န့ၣ်လီၤ. န်လဲၣ်ဂ့ၤဂ့ၤပုၤလၢအနၢ် ပၢ်ဒီးသ့ဒီးမိၢ်လုၢ်ပၢ်လၢ်ကသံၣ်သ့ၣ်ယံၣ်ဝၣ် စၢတဖၣ် တဲဘၣ်စ့ၢ်ကိးပုၤဂၤဒ်သိးသ့သကိး ဝဲကသ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

သဝီသးပုၤစံးဝဲလၢ “သဝီပူၤခဲအံၤသ ရၣ်လၢအသ့ကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝၣ်စဲ တူၤလီၤ ထီၣ်ဘးတအိၣ်လၢဘၣ်, မ့မ့ၢ်ပုၤလၢအကၢ် တၢ်သ့အိၣ်ဒၣ် ကီၤသၣ်ဟဲ, မိၢ်ကူထု, ယဲ ကီၢ်မ့ၢ် ဒီးပုၤလၢအ သ့ကလံၤသီၣ်ဂီၤ မၤ ဘျါတၢ်ဆါတနီၤသ့န့ၣ်အိၣ်တ့ၢ်ဒၣ်ထဲ စီၤ သ့ၣ်ယွၤမူ တဂၤလီၤ.”

တၢ်ဖိအသဝီပူၤန့ၣ် ကသံၣ်သရၣ်တ အိၣ်ဘၣ်, ပုၤလၢအနၢ်ပၢ်ဒီးသ့ကသံၣ်ကီၤ လၢသ့ဖဲအကြးအိၣ်ထဲစ့ၤဂၤဒီးကွၢ်ထွဲပုၤလၢ အဆိးက့မ့ၢ်ဆ့ၣ်မုၢ်ဂီၤဒ်တၢ်သ့အိၣ်ဒီးအီၤအ သိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးလၢ အပူၤ လီၢ်ပူၤကျဲဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်အိၣ်ထီၣ်န့ၣ် လၢအပူၤ ကွံၣ် ဘၣ်တၢ်လဲၤဆ့ၤအီၤဆူ ပနၢ်အ့ၣ်ပၢ်ခိၣ် တၢ်ဆါဟံၣ်, မ့မ့ၢ်ခဲအံၤန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ဆ့ၤအီၤ ဆူဒ့ၣ်ဘူးနိၣ်တၢ်ဆါဟံၣ်န့ၣ်လီၤ. န်လဲၣ် ဂ့ၤဂ့ၤ ဖူဖီသဝီဖိအါဒ်အါဂၤသ့ဝဲသ့ၣ်ယံၣ် ဝၣ်စၢကသံၣ်ကသီတဖၣ်လၢကမၤဘျါက့ၤ အတၢ်ဆါမ့ၢ်ဆ့ၣ်မုၢ်ဂီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့

တၢ်ဖိအကၢၣ်ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဖဲ ၁၉၄၆ နံၣ် တကတီၢ်ဃီဖဲ ကီၢ်ဆိထံး (ရွှံၣ်ကူၣ်) ဖဲသ့ၣ်ထီၣ် တၢ်သးခုကစီၣ်တၢ်မၤလီၢ်ဒီးပုၤ လၢတီၢ်ခိၣ်ရိၣ်ဖဲသ့ၣ်ထီၣ်တၢ်မၤလီၢ်မ့ၢ်ဝဲ သ ရၣ်ဘးခိၣ်, ပုၤသိၣ်လိတၢ်မ့ၢ်ဝဲသရၣ်မ့ၢ်ခိၣ် မံးယုန့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်ထီၣ် ကိၣ်အဆိက တၢ်တုၤဖၣ်ဖဲ ၂ တီၤဒီးလၢခံတဆိဘၣ်တဆိ တၢ်သ့ၣ်ထီၣ် အီၤတုၤလၢ ၄ တီၤညါလီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဒိဖျိလၢထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤတၢ်ဒုးတၢ်ယၤ ဒီးဒုသဝီဟးဂီၤတလီၢ်လီၢ်အယံ ဒုဖိသဝီဖိ တဖၣ်ဘၣ်လီၤမ့ၢ်ပြီၣ်ဝဲဒီးကိၣ်ဟးဂီၤကွံၣ်လၢ တၢ်ဘၣ်စၢၤလွံၣ်ဘျီန့ၣ်လီၤ. ကိၣ်ဟးဂီၤကွံၣ် အခိၣ်ထံးတဘျီယံၣ်ဝဲ ၆ နံၣ်တီၢ်ပုၤ ဖဲ ၁၉၅၃-၅၈ နံၣ်အဘၣ်စၢၤ, ခံဘျီတဘျီ ယံၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲ ၆ နံၣ်တီၢ်ပုၤ ဖဲ ၁၉၆၁-၆၆ နံၣ်အဘၣ်စၢၤ, သၢဘျီတဘျီယံၣ် ၂ နံၣ် ဖဲ ၁၉၇၅-၇၆ နံၣ်အဘၣ်စၢၤဒီးလွံၣ်ဘျီတဘျီ ယံၣ် ၁ နံၣ် ဖဲ ၁၉၉၈ နံၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.

ဒိဖျိလၢတၢ်ဆဲးကျိးဒီးတၢ်လဲၤတၢ်က့ၤကီၢ် ခဲဒိၣ်ထီၣ်ဖဲတၢ်ဒုးတၢ်ယၤအကတီၢ်အယံ ဖဲ ၁၉၇၇ နံၣ်အပူၤ ကီၢ်ဆိထံး (ကီၢ်တၢ်အိၣ် ဖိၣ်) ဟ့ၣ်မူဟ့ၣ်ဒါက့ၤဆၣ်မ့ၢ်ပၤတၢ်အိၣ် ဖိၣ်လၢကကွံၣ်ထွဲက့ၤကိၣ်သရၣ်တၢ်မၤစၢၤဆိၣ် ထွဲဒီးဆုၤထီၣ်က့ၤစရိပတီၢ်ဆုၤကီၢ်တၢ်အိၣ် ဖိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဆၣ်မ့ၢ်ပၤတၢ်အိၣ်ဖိၣ်ကွံၣ်ထွဲ

က့ၤတၢ်ဖံးတၢ်မၤတုၤခဲကနံၣ်အံၤလီၤ. ပုၤ လၢအသိၣ်လိတၢ်တနီၤ မ့ၢ်ဒၣ် တၢ်သးခု ကစီၣ်သရၣ်ဒီးတနီၤန့ၣ်မ့ၢ်စ့ၢ်ကိး ဒုသဝီ သ့ၣ်ဘိၣ်သးစၢ်လၢအဖျိ ထီၣ်ကိၣ် ၅-၁၀ တီၤလၢကီၢ်သုလုၤဟီၣ်ကဝီၤပုၤဒီး ဖဲက့ၤမၤ စၢၤက့ၤတၢ်လၢဒုသဝီတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်အဂီၢ် တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ကိၣ်သရၣ်အဘူးအလဲတ အိၣ်ဘၣ်, ကိၣ်သရၣ်တၢ်မၤစၢၤအဂီၢ်ကိၣ်ဖိၣ် နီၣ်ဒိၣ်တဖၣ် တနံၣ်တီၢ်ပုၤဟ့ၣ်ဟ့ၣ်သးတဂၤတ ခွဲ (၁၆ kg) ဆုၤသရၣ်အဂီၢ် ဒီးဘၣ်တၢ် ဟ့ၣ်မၤစၢၤအီၤလၢကီၢ်တၢ်အိၣ်ဖိၣ်အမ့ၢ်တၢ် မၤဘျီမၤတီၢ်အဂီၢ်တဆဲးတက့ၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤကိၣ်ဖိလၢအမၤလိတီၢ်ခိၣ်ထံးတုၤ ၁ တီၤ န့ၣ်တကွဲးဘၣ်လံၣ်ခိၣ်ပုၣ်ဝါဒီးထီၣ်ဒဲးဘိ ဘၣ်, သုဝဲလၢၢ်သ့ၣ်ဘၣ်, လၢၢ်ဘိ ဒီးကွဲး ထူးသံဝဲန့ၣ်လီၤ. တနီၤန့ၣ်ကမ့ၢ်လၢၢ်ဘိဒၣ် လဲၣ်တီၢ်တအိၣ်ယံ ဂူၣ်န့ၣ်ဝဲလၢၢ်ကဘျီလၢ ထံကျိပုၤဒီးကွဲးဝဲန့ၣ်လီၤ.

စီၤဖါတြးတဲဖျါထီၣ်အတၢ်လဲၤဒိဖျိဒီးစံး ဝဲ “ဖဲယနီၢ်ဆံးယမၤလိ ၂-၃ တီၤ အခါ လံၣ်ခိၣ်ပုၣ်ဝါလၢယမိၢ်ယပၢ်ပျၢၤန့ၣ်ယၤန့ၣ် ကျိ တဲၣ်န့ၣ်ယၤခံကူၣ်ဒီး ဒုးကဲထီၣ်ဝဲလၢလံၣ်ခံ ဘ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ယဘၣ်သုလုၤဟ့ၣ်ဘၣ်တုၤ လၢ ယဖျိထီၣ်လွံၣ်တီၤညါလီၤ.” မိၢ်ပၢ်တ နီၤဆုၤအဖိလၢကိၣ်တန့ၣ်ဘၣ်, တနီၤန့ၣ်ဆုၤဝဲ န့ၣ်ဒၣ်တုၤဖဲ တီၤဖုၣ်မ့ၢ်လၢကျိၣ်စုတအိၣ်လၢ ကဆုၤအဖိလၢကိၣ်ဆုၤတၢ်လီၢ်အယံဒီး ကပူၤ

နတ်မလိအပိးအလီလ၊ အဖိအဂီၢ်ဘၣ်.
 မိၢ်ပၢ်ဒီးသ့ၣ်ကုသးပျံတနီၤ အဲၣ်ဒီးစ့ၢ်ကီး
 ဝဲလၢဖိလံၤကအိၣ်ဘၣ်ကွီအယီၤ ဂုၢ်ကျဲးစး
 ဝဲသပျံပျံဒီးလၢ တၢ်ဟ့ၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိးအပူၤဖဲပူၤ
 အိၣ်အါအလီၢ်န့ၣ် ဂုၢ်ကျဲးစးသ့ၣ်ထီၣ်ကွီ
 ဒီးယုသရၣ်လၢကသိၣ်လိတၢ်, မၤက့ၤအဖိ
 အလံၤလၢကသိၣ်လိက့ၤတၢ်စ့ၢ်ကီးလီၤ.
 မိၢ်ပၢ်တနီၤဒီဖျိလၢတၢ်ဘၣ်လုၢ်အိၣ်သးသမ့
 ဒီးဘၣ်မၤမ့ၢ်မၤဝဲအယီၤ အဲၣ်ဒီးဝဲလၢအဖိက
 မၤစၢၤအီၤတၢ်လၢရးပူၤသံၣ်ပူၤအယီၤ တဆ့ၤဝဲ
 လၢကွီလၢဘၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကီးဝဲလီၤ.

ဒီဖျိလၢထံလီၢ်ကီၢ်ပူၤတၢ်ဒုးတၢ်ယၤယံၣ်
 ထၢ, တၢ်ဟ့ၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိးဒီး တၢ်ဆီဟံၣ်ပိၢ်ယီ
 (သ့ၣ်ထီၣ်ဒုသဝီ) တဂၢ်တကျၢဘၣ်အယီၤ
 ဖိဒဲးဖိသ့ၣ်အါဂၤတထီၣ်ဘၣ်ကွီဘၣ်. ဖိ
 သ့ၣ်တနီၤအဟံၣ်ဒီးကွီအိၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ဒုၣ်
 စၢၤယံၣ်ဒိၣ်မးအယီၤ အဝဲသ့ၣ်လဲၤထီၣ်ကွီဒုၣ်
 အတၢ်တသ့တညီဘၣ်, အမိၢ်ပၢ်ကလဲၤဆ့ၤ
 အီၤလၢကွီအဂီၢ်လဲၤဝဲတချုးဘၣ် မ့ၢ်လၢအ
 တၢ်ဖဲးတၢ်မၤအါလၢကဘၣ်လဲၤဆ့ၤဆူသံၣ်
 အယီၤ န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂုၢ်ကီၢ်အါမံၤအယီၤ ဖိ
 သ့ၣ်တနီၤတအဲၣ်ဒီးထီၣ်ကွီလၢဘၣ်, တၢ်
 မုၢ်ဘၣ်အီၤလၢလဲၤတၢ်ဒီးအမိၢ်အပၢ်ဆူဒုးနၢ်
 သံၣ်ကျါ, ဟးခးအိၣ်ထီၣ်လၢပျံပူၤန့ၣ်လီၤ.
 ဆၢကတီၢ်ခဲအံၤတၢ်ဖိအသဝီဖိလၢအသ့ကွဲး
 သ့ဖးသ့ ကညီအ ကျိၣ် ကအိၣ် ဝဲ ၆၅
 မျးကယၤန့ၣ်လီၤ.

ကျိၣ်စ့ၢ်ဟဲန့ၣ်

ဒုသဝီတၢ်ကုၣ်လဲၣ်မၤကၤအကျဲတအိၣ်
 ဘၣ်, တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ဆါတၢ်ပူၤအလီၢ်တ
 အိၣ်စ့ၢ်ကီးဘၣ်. ပူၤဒုဖိသဝီဖိအိၣ်ဝဲဒုၣ်အါ
 မးလၢ အကျိၣ်စ့ၢ်ဟဲန့ၣ်တအိၣ်ဘၣ်, မ့
 မ့ၢ်ပူၤဖျိလၢန့ၣ် အတၢ်ဟဲန့ၣ်အိၣ်ဝဲဝဲ တၢ်ဆါ
 ကတီၢ်ဂုၤဒီးတၢ်လဲၤတၢ်က့ၤညီအခါမ့ၢ်လၢအ
 ဝဲသ့ၣ်မၤကၤအိၣ်ဝဲ ကျိၣ်ပနၢ်, မၢ်အံးဒီး ဝံ
 လဲဝဲဆါတၢ်ဖိတၢ်လံၤ တဆံးတက့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

ပူၤလၢအယုတၢ်ဟဲန့ၣ်အကျဲဒ်အမ့ၢ် တၢ်
 မၤကၤကျိၣ်ပနၢ်ဒီး တၢ်ဝဲလဲဝဲဆါန့ၣ်မ့ၢ်ဒုၣ်
 ပိၢ်ခွါသ့ၣ်ဘိၣ်သးစၢ်စုၤဂၤဒီးတမၤဝဲထီၣ်ဘိၣ်
 ကီးဘၣ်. မ့မ့ၢ်သ့ၣ်ကုသးပျံဒီးပိၢ်မုၢ်သ့ၣ်
 တဖၣ်န့ၣ် ဟ်လီၤဒုၣ်အတၢ်မၤမိၢ်ပျံလၢတၢ်
 ဖဲးဒုးမၤဝဲန့ၣ်လီၤ. ဒုသဝီတၢ်ဟဲန့ၣ်အကျိၣ်
 အကျဲအိၣ်ဒုၣ်တဆံးတက့ၢ်ဒ်အမ့ၢ်ညါသူး,
 မိၢ်ဂံၢ်, ဘဲ ဒီးဘုလၢအဝဲသ့ၣ်မၤန့ၢ်ဝဲလၢရး
 ပူၤ ဒီးထိး, ဆီ, ပနၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ဘုၣ်ဝဲဒီး
 မၢ်အံးသ့ၣ်, ကနဲစီ လၢအဝဲသ့ၣ်ယုအိၣ်ဝဲ
 လၢပျံပူၤန့ၣ်လီၤ.

ဒီတနံၣ်တီၢ်ပူၤ သဝီဒီတဖျၢၣ်စ့ၢ်ဟဲန့ၣ်အ
 တၢ်ထီၣ်ယုအိၣ်ဒုၣ်ထဲ ၃၀ မျးကယၤလီၤ.
 တၢ်ဟဲန့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဘၣ်တၢ်သ့အီၤလၢ
 ကပျံတၢ်အိၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်အိၣ်ညီန့ၢ်ဝဲဒ်အ
 မ့ၢ် အံၤသ့ၣ်, ညၣ်အုၣ်, တၢ်ကုတၢ်ကၤဒီး
 တၢ်လိၣ်ဘၣ်အဂုၢ်အဂၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

သုန်ပျံတံာ်ဟးထီၣ် - တကုၣ်သုန်မ့ၢ်ဝဲတံာ်ထိးအိၣ်သံသိတခါ, နစုၣ်ဆံၣ်အိၣ်သ့စ့ၢ်ကိး

တၢ်ဖိအသဝီန့ဆၢၣ်တၢ်ထူးတီၤအိၣ်ယၢၤဒီးအတၢ်ကဲဘျူးကဲဖျိၣ်အဂ့ၢ်

၆၀ ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤဒ်အမ့ၢ် သ့ၣ်ပုၤ၊ ဟီၣ်ခိၣ်၊ ထံသ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်တၢ်ထူးတၢ်တီၤဖးဒိၣ်လၢ န့ၣ်သဝီဖိအတၢ်အိၣ်မူတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးဒီးတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူ အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။ ကိးနံၤဒီးန့ၣ်ပုၤသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် အိၣ်မူဒီးသန့ၤထီၣ်အသးလၢ န့ဆၢၣ်အိၣ်ယၢၤဒ်အမ့ၢ် တၢ်အိၣ်တၢ်အီၤလၢပုၤပုၤ၊ တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်ဟံၣ်ယီၤအပိးအလီၤ၊ ကသံၣ်သ့ၣ်ယံၣ်ဝဲၣ်စၢ၊ သ့ၣ်မုၢ်ယီၣ်ဝဲၣ်စၢ၊ ကျိၣ်စုတၢ်ဟဲန့ၣ်၊ တၢ်လုၢ်တၢ်ပာ် တၢ်ဘျီတၢ်ဘါတၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်အဂီၢ် န့ၣ်လီၤ။ သ့ၣ်ပုၤတၢ်အိၣ်ယၢၤလၢပုၤလီၢ်ကဝီၤဖိအိၣ်မူဒီးသန့ၤထီၣ်အသးကိးနံၤဒီးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်ဝဲသ့ၣ်ပုၤတၢ်ဟးထီၣ်လၢအတမ့ၢ် “သ့ၣ်ဘၣ်” တၢ်ဟးထီၣ် (Non Timber Forest Products NTFPs) န့ၣ်လီၤ။

န့ဆၢၣ်အိၣ်ယၢၤအံၤကဲဘျူးဝဲတမ့ၢ်ထဲလၢ ပုၤကညီအတၢ်လိၣ်ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒီးတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအဂီၢ်ဘၣ်၊ ကဲဘျူးကဲဖျိၣ်စ့ၢ်ကိးလၢ တၢ်ဘျီဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိအဂီၢ်၊ တၢ်မံၤလၢဒီးထီၣ်ဖိလံၣ်ဖိတဖၣ်အဂီၢ်လီၤ။

သ့ၣ်ပုၤအတၢ်အိၣ်သးအကၢ်အဂီၢ်ဒီးအတၢ်ကဲဘျူးကဲဖျိၣ်

တၢ်ဖိအသဝီအသ့ၣ်ပုၤန့ၣ် အိၣ်ဘၣ်ဝဲလၢတၢ်စ့ၢ်စီၣ်သ့ၣ်ပုၤလၢပုၤထီၣ်ဘိ (tropical wet ever green forest) ကဝီၤပုၤန့ၣ်လီၤ။ လၢ ADB-UNEP အလံာ်တၢ်ပာ်ဖျါဘၣ်ဃးန့ဆၢၣ်ဟီၣ်ကဝီၤဒိၣ် (Ecoregions) အပုၤန့ၣ် ဟီၣ်ကဝီၤအံၤအိၣ်သ့ၣ်လီၤသးဘၣ်လၢ ဘဲ-ကညီ ကစၢ်ကလိတၢ်စ့ၢ်ထံသ့ၣ်ပုၤ (Kayah-Karen Mountain Rain Forest) အကလၢပုၤန့ၣ်လီၤ။ ဟီၣ်ခိၣ်မဲၣ်ဖဲဒိၣ် မ့ၢ်ဝဲတၢ်လီၢ်လၢအကစီၤထီၣ်ထီၣ်အယီၤ ပုၤလီၢ်ကဝီၤဖိကိးဝဲလၢ “ကနၢ်ခိၣ်” န့ၣ်လီၤ။ ကစၢ်ကလိ သ့ၣ်တဖၣ်ကစီၤထီၣ်ထီၣ်လၢ ပိၣ်လဲၣ်မဲၣ်ဖဲဒိၣ်အါန့ၣ် ၂၀၀၀ ခိၣ်ယီၤအယီၤတၢ်ခုၣ်ဒိၣ်မးဖဲတၢ်ဂီၢ်ခါအကတီၢ်န့ၣ်လီၤ။

စးထီၣ် ဖဲလၢမ့ၢ်တုၤလၢအိးကထိဘၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် လီၢ်ကဝီၤတဖၣ်အံၤဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်စ့ၢ်ထံဂ့ၢ်မးလီၤ။ သ့ၣ်ဖိဝဲၣ်ဖိ၊ တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိတဖၣ်မဲထီၣ်ဝဲအကလုာ်ကလုာ်

လာအကဲဘျူးကဲဖိုင် လာဖူဖိသဝီဖိ တဖှ် အဂီၢ် ဇံအမ့ၢ် နံ, ပဲ, သ့, နိ, နါပီၢ်စီ, မထြၢ်, ချာ်သ့ၣ်, သမ့ၤ, ကမၤ, သ့ၣ် ထီလၣ်, တခူးဟီၣ်, သၣ်ကီၢ်ကွံၣ် ဇီးအဂ့ၤ အဂသ့ၣ်တဖှ်န့ၣ်လီၤ. သ့ၣ်လာအမဲထီၣ် တဖှ်အံၤ ပုၤလီၢ်ကဝီသဝီဖိ သ့ၣ်လာ တၢ် သ့ၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်အဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်တ့ထီၣ် တၢ်ပီးတၢ်လီၤအဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤဇီးသ့ၣ်ဇံကသံၣ်က သီအဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ် အိၣ်ဝဲအါန့ၣ်ဇီး ၁၃၇ က လုၢ်န့ၣ်လီၤ. ဝၣ်အကလုၢ်အိၣ်ဝဲ ၂၈ က လုၢ်လာအအိၣ်ဝဲထီၣ်လာပုၤလၢ်ကျါန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဘျီထီၣ်ဟံၣ်သီအဂီၢ်တလီၣ်ဘၣ်သ့ၣ်လၢ် ကျိၣ်လၢ်စ့လၢ ကပွၤန့ၣ်တၢ်ပီးတၢ်လီၤလၢဝုၢ် ပုၤဘၣ်, ဟံၣ်ခိၣ်ဒုးဘၣ်တၢ်မၤအီၤလၢကဟီ လၢ်, လိၣ်လၢ်ဇီးဃီးခီ န့ၣ်လီၤ. သ့ၣ်, ဝၣ်ဇီးဂံၢ် အကလုၢ်ကလုၢ်န့ၣ် ဘၣ်တၢ်လဲၤ ဟံးန့ၢ်အီၤလာပုၤန့ၣ်လီၤ.

ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအိၣ်ဝဲအါန့ၣ် ၆၈ ကလုၢ် လၢ ပုၤသဝီဖိသ့ၣ်ညါဝဲန့ၣ်လီၤ. အဖိ- တၢ်ဖိညါ, ဘီၣ်သိၣ်ဖိ, ခုၤဘျး, တၢ်သ့, ထီးမံၤ, လံၣ်ပအီ, တၢ်အုးတၢ်သ့ၣ်အဖျၢ် ကလုၢ်, ကယုၤပုၤ, တၢ်ဟီ, တၢ်ယီ, က ဆ့, ထီးတၢ်, သ့ၣ်ဖိဘါဖိ ဇီးအဂုၢ်အဂၤ တဖှ်န့ၣ်လီၤ. ထီၣ်အကလုၢ်လာအဖိၣ် ဇံ အမ့ၢ် ထီၣ်ခု, ထီၣ်ကီး, ပိပုၤ, ထီၣ်ဂံၢ်, ဆီ မံၤ, ဇီးထီၣ်လာ အ ဆံးက လုၢ် က လုၢ် သ့ၣ်တဖှ်လာသဝီဖိထီၣ်ဘၣ်ဇီးသ့ၣ်ညါဝဲ

န့ၣ် အိၣ်ဝဲဒၣ်ခဲလၢ် ၇၈ ကလုၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢအပူၤကွံၣ်န့ၣ်ပုၤသ့ၣ်ကုသးပုၤတဖှ် စံး ဝဲလၢဟီၣ်ကဝီအံၤ တၢ်ဒိၣ်ကဆီဟဲဟးတုၤ ဝဲလီၤ. အိၣ်စ့ၢ်ကီးဇီး တၢ်ဘီနၢၤ, ဘီၣ် သိၣ်ဖးဒိၣ်သ့ၣ်တဖှ်လီၤ. တၢ်ဒိၣ်ဇီးတၢ် ဘီနၢၤသ့ၣ်တဖှ်အံၤ လီၤမၢ်ကွံၣ်လံၤလာအပူၤ ကွံၣ်အနံၣ် ၃၀ ဘျီန့ၣ်လီၤ. ဝဲ ၁၉၈၅ နံၣ်အပူၤ ဘီၣ်သိၣ်ဖးဒိၣ်တဖှ် ဘၣ်တၢ် ထံၣ်ဒံးအီၤ ခီဖျိအဖိၣ်အိၣ်ပုၤသဝီဖိအပနၢ် အယိန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ခုဘျး, ခုစံၣ်ပိၣ်န့ၣ်အိၣ် ဒံးဝဲတုၤခဲအံၤလီၤ. ထီၣ်ပုၤ, ထီၣ်ပိပုၤစ့ၢ် ကီးလီၤမၢ်ကွံၣ်လံၤလာ အပူၤကွံၣ်အနံၣ် ၂၀ ယၣ်ယၣ် န့ၣ်လီၤ. တယုၤပုၤ, ထီၣ်ကီး သ့ၣ်တဖှ်အိၣ်ဒံးဝဲတုၤခဲအံၤ ဘၣ်ဆၣ်အ နီၣ်ဂံၢ်စ့ၢ်လီၤ. ခီဖျိလာပုၤသဝီဖိဇီးပုၤသးဖိခဲ အံၤတနီၤလၢအတစ့ၢ်လၢမိၢ်ပံၤဖဲဖုအကလုၢ် ဇီးတဖှ်တၢ်လၢဘၣ်ဇီးခးအိၣ်ကွံၣ်တယုၤပုၤ ဇီးထီၣ်ကီးအယိန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဒီးတၢ်လၢ်, သ့ၣ်သ့ၣ်ဝၣ်သၣ်, တၢ် ဖှ်တၢ်ပျိၢ်လၢ သဝီဖိအိၣ်ဝဲသ့ၣ်ဇီးယုအိၣ်ဝဲ လၢပုၤပုၤ ဇံအဆၢကတီၢ်ဒၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်အိၣ် ဝဲအါန့ၣ်ဇီး ၁၆၆ ကလုၢ်န့ၣ်လီၤ. အဖိ- ကံကူၢ်ဇီး, နီၣ်သံၣ်နါ, ကုၤ, ဘီၣ်, တၢ် သၣ်တၢ်ဖျိဇီးအဂုၢ်အဂၤသ့ၣ်တဖှ်န့ၣ်လီၤ. သ့ၣ်ပုၤတၢ်အိၣ်ယၢတနီၤ ကဲထီၣ်စ့ၢ်ကီး ကျိၣ်စ့တၢ်ဟဲန့ၣ်လာပုၤလီၢ်ကဝီဖိသ့ၣ်တဖှ် အဂီၢ်လီၤ. အဖိ, မၢ်အံးသၣ်, ကနဲစီ မ့ၢ်

စွဲကီးသ့ၣ်ပျံအတၢ်ဟးထီၣ်တမံလော အကဲထီၣ်ကျိၣ်စ့တၢ်ဟဲ န့ၣ်တဆံးတက့ၢ်န့ၣ်လီၤ. လာအဆၢကတီၢ်ခါဆိအူအဂီၢ်အံၤ သ့ၣ်ပျံမ့ၢ်တၢ်အရူဒိၣ်နီၢ်မးလၢ တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအဂီၢ်အံၤမ့ၢ် တၢ်ဖးအိၣ်ခူး, တၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်တၢ်ဒီးတၢ်ယု အိၣ်က သူဟီၣ်ဘီၣ်လၢအအိၣ်လၢပျံလၢကျါတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ကဲထီၣ်စွဲကီးတၢ်အိၣ်သအလီၤဖဲ တၢ်ဖးတၢ်ယုမးအသးအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

မုၢ်ဂၢ်နီၢ်ဘဲရဲၣ်စံးဝဲ “ပအိၣ်လၢကစၢ်ကလိကျါပဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်လၢပျံပူအါမးလီၤ. လၢအဆၢကတီၢ်ဒၣ်ဝဲ ပလဲယုအိၣ်မ့ၢ်န့ၣ်အိၣ်ထီၣ်ဘီၣ်လီၤ. တလိၣ်ပဘၣ်လဲယုအိၣ်တၢ်အိၣ်လၢပျံပူအါအါဂီၢ်ဂီၢ်ဘၣ်. ပအိၣ်မူလၢပျံလၢကျါ ပသ့ၣ်ညါလၢသ့ၣ်ပျံမ့ၢ်တၢ်အကါဒိၣ်ဒီးကဲဘျူးလၢပတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအဂီၢ်လီၤ. သ့ၣ်ပျံမ့ၢ်တအိၣ်လၢဘၣ်န့ၣ် ပတၢ်အိၣ်မူတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအကျဲ ကလီၤမၢ်သဒၣ်ပုၤသပျံကတၢ်လီၤ.” အဝဲစံးကဒီးဝဲ လၢပျံပူန့ၣ်တၢ်ဒီးတၢ်လုၢ်အိၣ်အကလုၢ်ကလုၢ်လၢ အဘၣ်အိၣ်လၢအဆၢကတီၢ်ဒၣ်ဝဲဒီးဟ့ၣ်ဝဲအဒိ, တၢ်ကီၢ်ခါအဆၢကတီၢ်န့ၣ် အဝဲအိၣ်ဘၣ်တၢ်ဒီးတၢ်လုၢ်အိၣ်အမ့ၢ်ဂံၢ်သူဒုၣ်, ဂံၢ်ခၢ်ဒုၣ်, ကယဲၤဒုၣ်, ဒီးတၢ်ဒီးတၢ်လုၢ်ကလုၢ်ကလုၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်စူခါဆၢကတီၢ်န့ၣ်အိၣ်ဘၣ် ပိၣ်ဒုၣ်, ယၢ်ပျိၣ်, ကျၢ, ဘီၣ်,

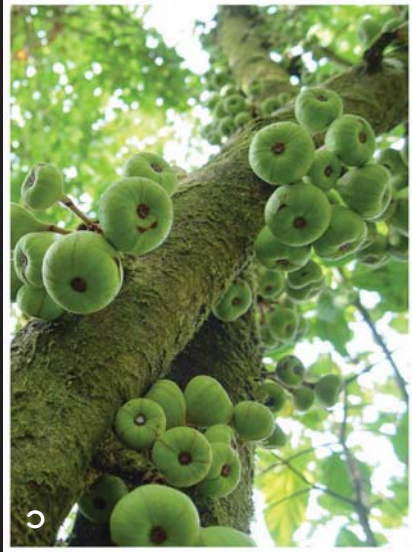
“ပအိၣ်လၢကစၢ်ကလိကျါ ပဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်လၢပျံပူအါမး ... တလိၣ်ပဘၣ်လဲယုအိၣ်တၢ်အိၣ်လၢပျံပူအါအါဘၣ်. ပအိၣ်မူလၢပျံလၢကျါ ပသ့ၣ်ညါလၢသ့ၣ်ပျံမ့ၢ်တၢ်အကါဒိၣ်ဒီး ကဲဘျူးလၢပတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအဂီၢ်လီၤ. သ့ၣ်ပျံမ့ၢ်တအိၣ်လၢဘၣ်န့ၣ် ပတၢ်အိၣ်မူတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအကျဲ ကလီၤမၢ်သဒၣ်ပုၤသပျံကတၢ်လီၤ.

မုၢ်ဂၢ်နီၢ်ဘဲရဲၣ်

မုၢ်ဂၢ်ဘဲရဲၣ်ဟ့ၣ်ဝဲအဒိ, တၢ်ကီၢ်ခါဆၢကတီၢ် အဝဲအိၣ်ဘၣ်တၢ်ဒီးတၢ်လုၢ်လၢပျံပူဒ်အမ့ၢ် ဂံၢ်သူဒုၣ်, ဂံၢ်ခၢ်ဒုၣ်, ကယဲၤဒုၣ်, ဒီးတၢ်ဒီးတၢ်လုၢ်ကလုၢ်ကလုၢ်, တၢ်စူခါဆၢကတီၢ် အိၣ်ဘၣ် ပိၣ်ဒုၣ်, ယၢ်ပျိၣ်, ကျၢ, ဘီၣ်, တၢ်ဒီးတၢ်လုၢ်ကလုၢ်ကလုၢ်န့ၣ်လီၤ. တန့ၣ်သ့ၣ်, မၢ်အံးသ့ၣ်, ကနဲစီ တဖၣ်မ့ၢ်အိၣ်အါအိၣ်ဂီၢ်အဆၢကတီၢ် ကဲထီၣ်စွဲကီးကျိၣ်စ့တၢ်ဟဲ န့ၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်အိၣ်တၢ်အီၤလၢပုၤလၢကျါ

၁. တကုၣ်ပီၤဖိ

၂. ယၢ်ဘီ (ယၢ်ဆံၣ်) ဒိၣ်ခိၣ်

၃. ကၢ်ပျိၣ် (ကၢ်အဒိးဘိၣ်)

၄. ဇုၣ်ဘုၤဒီး

တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်လၢပုၤလၢကျါ

- ၁. ကွဲၣ်အိၣ်အစီ
- ၂. ကုၤတၢ်ခိၣ်

- ၃. ကိၣ်ခၢၣ်ဖုၣ်
- ၄. အိၣ်တၢ်ကျါ

တၢ်ဆိးကါဝ်

- ၁. ပုၤပိၣ်ခွါတဖၣ်လဲၤကျိၣ်ဝၣ်လၢကတုၣ်ဟံၣ်အဂီၢ်
- ၂. ဝၣ်တဖၣ်ဆၣ်ဒုးကဲထီၣ်ဖုၣ်
- ၃. တုၣ်ထီၣ်ဟံၣ်ဃီ
- ၄. ဘျါၣ်ဆၢၤဒီးထုဒုးကဲထီၣ်ချိၣ်

တၢ်ဆိးကါဝ်

- ၁. ကီၢ်လၢ်မုၢ်ဒါ
- ၂. ကုၤပီၢ်
- ၃. ထံတၢ်
- ၄. တဖၢ်

တၢ်ဃုထာသ့ၣ်ပှၢ်တၢ်အိၣ်ယၢလၢတၢ်ကဆိးကါအိၣ်အဂီၢ်

သ့ၣ်, ဝၣ် အိၣ်ဝဲအါကလုာ်လၢ ဘၣ်တၢ်နီၤဖးအဖျၢအဆၢ ဒီးဘၣ်တၢ်သုအိၣ်လၢအလီၤအကျဲၣ်ဝဲစ့ၣ်စ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. သ့ၣ်တၢ်နီၤန့ၣ် ဘၣ်တၢ်သုအိၣ်လၢ တၢ်ဘျၢတၢ်ဘါဒီးတၢ်စ့ၣ်တၢ်န့ၣ်အဂီၢ်, တၢ်နီၤန့ၣ်ဘၣ်တၢ်သုအိၣ်လၢ ကသံၣ်ကသီလၢကမၤဘျၢတၢ်ဆူးတၢ်ဆါအဂီၢ်, တၢ်နီၤဘၣ်တၢ်သုအိၣ်လၢပှၢ်သံအဂီၢ်, တၢ်နီၤန့ၣ်ဘၣ်တၢ်သုအိၣ်လၢ တၢ်တ့ၣ်ဟံၣ်တ့ၣ်ယီၤအဂီၢ်ဒီး တၢ်နီၤန့ၣ်ဘၣ်တၢ်သုအိၣ်လၢ တၢ်တ့ၣ်ဟံၣ်တ့ၣ်ယီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. သ့ၣ်လၢတၢ်သုအိၣ်လၢ တၢ်တ့ၣ်ဟံၣ်တ့ၣ်ယီၤ, တၢ်ပိးတၢ်လီၤ ဒီးတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်အဂီၢ်န့ၣ်ကဘၣ်မ့ၢ်သ့ၣ်လၢအဂ့ၢ် သ့ၣ်လၢအပူၤဖျဲးဒီး တၢ်ပနီၣ်လၢအတဂ့ၢ်တဝါဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ခဲလၢန့ၣ်လီၤ.

သ့ၣ်မ့ၢ်ဂ့ၢ် ဝၣ်မ့ၢ်ဂ့ၢ်လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ပနီၣ်ဒ်အမ့ၢ် **“ညၣ်မဲၢ်”**—သ့ၣ်လၢအစိးဖးဒုထီၣ်ခံၣ်ဘိနဲသိးသိး, **“တၢ်အူးဆ့ၣ်နီၤ”**—သ့ၣ်လၢအဘၣ်တီၤက့ၣ်ကုၤမၤအသးဒ် ခံဆ့ၣ်နီၤအသိး, **“လံာ်ဟ့ၣ်”**—သ့ၣ်လၢအစိးဖးဒုသဘိနဲသိးသိး, **“အမဲာ်ထံပျၢ်”**—သ့ၣ်လၢအထံပျၢ်လီၤလၢအကမၤ မၤအသးဒ်ပုၤလူထံယုၤလီၤအသိး တယုထီၣ်ဝဲဒၣ်နီၣ်တဘျီဘၣ်, **“ဆိဖါမဲာ်”**—သ့ၣ်လၢအက့ၣ်ကွီၤဒ်ဆိဖါမဲာ်ကိအသိး သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် ပှၢ်တသုအိၣ်လၢ က

သ့ၣ်လၢန့ၣ်အိၣ်လၢအခံ

မၤ တၢ်ပိးတၢ်လီၤတမံၤမံၤအဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၢ်, တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်ဟံၣ်ယီၤအဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်, တၢ်ပနီၣ်အဂၤအိၣ်ဒီးဝဲဒ်အမ့ၢ်သ့ၣ်ခံထူၣ်လၢအဂံၢ်ဂုၢ်လိာ်အသး, သ့ၣ်လၢဖျၢအိၣ်လၢအခံ, ကနဲအိၣ်လၢအခံ, ကွဲအိၣ်လၢအပူၤ, တဲအိၣ်လၢအပူၤ, န့ၣ်အိၣ်လၢအခံ, ကွဲဖိအိၣ်လၢအပူၤ, ကွီၤအိၣ်လၢအပူၤ, သ့ၣ်ကၢ်ဖိၣ်ထီၣ်, သ့ၣ်ကၢ်ကအု, တဖၣ်စ့ၣ်ကီး တဘၣ်တၢ်ဟံးန့ၣ်သုအိၣ်လၢ တၢ်ကသ့ၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ် ဟံၣ်ယီၤအဂီၢ်စ့ၣ်ကီးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၤဆိဒၣ်တၢ် ယီၤတၢ်, ယီၤသ့ၣ်, ကျိမ့ၢ်, လီၤမံခိၣ်အဒါ, ဖၣ်ကပူၤအသးဒါ, တကံၤခိၣ်အဒါ, တပျၢ်ခိၣ်အဒါ, တကံၤတၢ်, တကံၤယီၤ, တ

ကံ့သွါ, တကံ့တြဲ တဖၣ်န့ၣ် ကဘၣ်မ့ၢ်ဝၣ်လၢအသးပူၤဝါ တၢ်ယုၤတၢ်ယၢ်တဘၣ်အိၣ် အီၤနီၣ်တမံၤဘၣ် ဒီးက့ၤသံးက့ၤဆိုသုတအိၣ်လၢအပူၤတဂ့ၤန့ၣ်လီၤ.

သ့ၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲတနီၤလၢ ဘၣ်တၢ်သုအီၤလီၤဆီဒၣ်တၢ်လၢပျုၤ (ပုၤသံ) အဂီၢ်လီၤ. သ့ၣ်လၢဘၣ်တၢ်သုအီၤလၢပျုၤအဂီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ဝဲ သၣ်ခိးဒုၣ်, မခွံ, ပဟီၣ် (သ့ၣ် ဂီၤဘ့ၣ်) ဒီးတယုၤသး န့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢအသံမ့ၢ်ကနီၤဖိၣ်သၣ်ခွါသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ် ဘၣ်တၢ်ယီၤန့ၢ်အဝဲသ့ၣ်အထီၣ်ဖးဒိၣ်လၢသၣ်ခိးဒုၣ် မ့ၢ်တမ့ၢ် ပဟီၣ်အထူၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒီး ဘၣ်တၢ်လဲၤပာ်န့ၢ်အီၤလၢအတလုအပူၤန့ၣ်လီၤ. သ့ၣ်ဒ်အမ့ၢ် သၣ်ခိးဒုၣ်, မခွံ ဒီးပဟီၣ် န့ၣ် ပုၤတဟဲက့ၤဖိၣ်အီၤဆူဟံၣ်လၢ ကမၤသ့ၣ်မ့ၢ် မ့ၢ်တမ့ၢ် သုအီၤလၢ တၢ်တမံၤမံၤအဂီၢ် ဘၣ်. မခွံအလၣ်န့ၣ် ဘၣ်တၢ်သုအီၤလၢ ပုၤဘိၣ်န့ၢ်ပျုၤအမ့ၢ်ဘိၣ်, ကးဘၢန့ၢ်ပျုၤအသး ကတံၤအခိၣ်ဝဲ အဒိလီၤအီၤန့ၢ်ဝဲအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. တယုၤသးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ကျိၣ်န့ၢ်အ ဘ့ၣ်ဒီး ဖုံလီၤအီၤလၢပုၤလဲၤခွဲၣ်အူသံၣ်သီ (ကုၢ်ပျုၤအစိၣ်) တဖၣ် ဆ့ၣ်နီၤအိၣ်ဘျံးအလီၢ် ဒီး ဘၣ်တၢ်ဖုံလီၤစ့ၢ်ကိးအီၤဝဲ ယီၤတၢ်နါ, တြဲၤအခိၣ်ထံး ဝဲပုၤလဲၤဝဲကွံၣ်ပျုၤအကုတၢ် တံၢ်ဝံၤအလီၢ်ခံတသီအခါန့ၣ်လီၤ.

သ့ၣ်တနီၤန့ၣ် ဘၣ်တၢ်သုအီၤလၢ တၢ်ဘျုးတၢ်ဘါတၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၢ်အဂီၢ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. သ့ၣ်လၢဘၣ်တၢ်သုအီၤလၢ တၢ်ဘျုးတၢ်ဘါအဂီၢ် အဒိ-သမ့ၤန့ၣ် မ့ၢ်ဝဲသ့ၣ်တကလုၣ်လၢ ပုၤမိၢ်လုၢ်ပာ်လၢတဖၣ်ယုးယီၣ်ပာ်ကဲဝဲန့ၣ်လီၤ. န့ၣ်ဝဲဒၣ်လၢသမ့ၤအစိး (ကိးဝဲလၢဖီသ မ့ၤလၣ်) န့ၣ်အိၣ်ဒီး တၢ်ဂ့ၤတၢ်ဝါ တၢ်တီတၢ်လီၤ တၢ်စိတၢ်ကမိၤလၢအပူၤန့ၣ်လီၤ. လၢ တၢ်န့ၣ်အယီၤ ဖီသမ့ၤလၣ်န့ၣ်ဘၣ်တၢ်သုအီၤလၢ တၢ်ဘျုးတၢ်ဘါ တၢ်ဆိးဖိကိ, တၢ်ပျံ ခိၣ်ပျံန့ၢ်အဂီၢ်လီၤ. ပုၤဖိသၣ်အိၣ်ဖျဲၣ်သီန့ၣ် ဘၣ်တၢ်ဟံးန့ၢ်အဒု, ဖၢန့ၢ်အီၤလၢပီပူၤ ကိးဝဲလၢဒုပီ ဒီးဘၣ်တၢ်လဲၤစၢထီၣ်အီၤလၢ သမ့ၤအထူၣ်ဖးဒိၣ်တထူၣ်အလီၢ်န့ၣ်လီၤ. သ့ၣ်ထူၣ်အဝဲအံၤကဘၣ်မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးသ့ၣ်လၢအအိၣ်ဒီး အဒုအလၣ်ကဟုကညီၢ်ဂ့ၤမး ဒီး ပျံမ့ၢ်, ချၢၣ်သုတထီၣ်ဘံအခံနီၣ်တမံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. သမ့ၤမ့ၢ်သ့ၣ်တကလုၣ်လၢအဘျုး တီၣ်, အလၣ်လၢဟ့ထီၣ်ဘိးအသးကိးမး, အသၣ်န့ၣ်ပုၤကညီၢ်အိၣ်ဝဲစ့ၢ်ကိးဒီး ထီၣ်ဖိ လံၣ်ဖိအိၣ်ဝဲဂ့ၤမးန့ၣ်လီၤ. န့ၣ်ဝဲဒၣ်လၢသမ့ၤန့ၣ်မ့ၢ်သ့ၣ်လၢအသ့ၣ်ကိးသးမးတသံညီညီ ဘၣ်အယီၤ ဖိသၣ်အံၤစ့ၢ်ကိး အသးသမ့ၤကကယံၣ်ယံၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဒီးတၢ်လၢၣ်ကလၢၣ်ကလၢၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၤဆီၣ်တၢ် တန့ၣ်သၢၣ်, မၢ်အံးသၢၣ်, ကနဲစီသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်အိၣ်အါအိၣ်ဂီၢ်အဆၢကတီၢ်ကထီၣ်စ့ၢ်ကိးကျိၣ်စ့ၢ်တၢ်ဟဲန့ၣ်လီၤ.”

သ့ၣ်ပျၢ်မ့ၢ်တၢ်အရူၣ်ဒိၣ် စ့ၢ်ကိးလၢလီၢ်ကဝီၤပုၤတၢ်တဖၣ် သ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်တၢ်ဘျီတၢ်ဘါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. မိၢ်လၢၣ်ပၢ်လၢၣ်တၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်တဖၣ် အသဟီၣ်ဆူၣ်ဒိၣ်မး လၢအဘၣ်ထွဲဘၣ်ယးလိာ်အသးဒီး သ့ၣ်ဒိၣ်ဝၣ်ပျၢ်, ကစၢ်ကလိဒီးထံကျိၣ်ထံကွၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဖဲးအိၣ်ခးသ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်တၢ်စ့ၢ်ကိးမ့ၢ်တၢ်လၢအထဲသ့ၣ်မၤညီန့ၣ်ဒဲးမိၢ်လၢၣ်ပၢ်လၢၣ်တၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်အကျဲန့ၣ်လီၤ. ကိးန့ၣ်ဖဲးန့ၣ် အထဲသ့ၣ်ဘၣ်မၤတၢ်လၢၣ်အိၣ်ခးသးအိၣ်ခးန့ၣ်လီၤ. တၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်တၢ်မၤအထဲအံၤ မ့ၢ်တၢ်လၢအဘၣ်ထွဲဘၣ်ယးလိာ်အသးဒီးသ့ၣ်ပျၢ်န့ၣ်လီၤ.

သ့ၣ်ပျၢ်မ့ၢ်တၢ်အိၣ်လၢဘၣ်န့ၣ် တၢ်ဖဲးတရံးခး ဒဲးမိၢ်ပၢ်ဖဲဖု မၤယုၤတၢ်ဝဲအသိးဘၣ်တၢ်မၤအိၣ်တသ့လၢဘၣ်, ဒီးတၢ်အိၣ်အမ့ၢ်အဘိလၢပျၢ်လၢကျါသ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိးလီၤမၢ်ကွံာ်ဝဲသ့န့ၣ်လီၤ. ကညီဖိတၢ်အုၣ်ကီၤသးဂၢ်ကျၢမ့ၢ်တၢ်အိၣ်ဘၣ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်ကိၢ်တၢ်ဂီၤဒီးတၢ်လီၤဘၣ်ယိာ်ဒိၣ်မးလၢ မိၢ်ပၢ်ဖဲဖုအလၢထူသန့ တၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်လၢကညီဖိပၢ်လၢၣ်ပၢ်ပျၢ်ဝဲတဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ ကလီၤမၢ်ကွံာ်ဘၣ်ဖုးဝဲန့ၣ်လီၤ.

ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်အိၣ်ယၢ

ဟီၣ်ခိၣ်ညၣ်အကံာ်အစီတတိၣ်ဒိၣ်ဒိၣ်ဒီးဘုတဂ့ၤထဲန့ၣ်ညါဘၣ်. ခးတလီၢ်လၢအလီၤဘျီ ၆-၇ နၢ်အလီၢ်န့ၣ်ဘုဟးထီၣ်အတၢ်ထီၣ်ယုၤအဘူးကတၢ်မ့ၢ်ဒၣ် ၇၅ နၢ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်အလဲၢ်အထီၤလၢခးအဝဲန့ၣ် ကမ့ၢ်ဝဲ ၄-၅ အ့ၣ်ကၢ်န့ၣ်လီၤ. ဟီၣ်ခိၣ်ညၣ်လၢတၢ်လီၢ်တကဝီၤဘၣ်တကဝီၤတဒဲးသိးလိာ်အသးဘၣ်. တၢ်လီၢ်လၢတၢ်ပၤန့ၣ် ညီန့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ညၣ်အသးတီၣ်, လၢဂၢ်စ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ညၣ်ကပုၣ်ဒီးဂ့ၤဝဲလၢတၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်အဂီၢ်လီၤ. ဘုဂ့ၤဒီး သ့ၣ်ဖိဝၣ်ဖိစ့ၢ်ကိးဒိၣ်ထီၣ်ကဒါက့ၤချဲဝဲန့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၢ်လၢကစၢ်ကလိတၢ်ဘံခိၣ်ပၤလိ, လၢဂၢ်ကဘျီအိၣ်အါအလီၢ်န့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ညၣ်စ့ၢ်အယီၤ သ့ၣ်ဖိဝၣ်ဖိဒိၣ်ထီၣ်ယၢ, ဘုတဂ့ၤဘၣ်ဒီး တၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိအဂုၢ်အဂၤသ့ၣ်တဖၣ်တဂ့ၤစ့ၢ်ကိးဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

သ့ၣ်က့ၤသးပျၢ်လၢညါသ့ၣ်တဖၣ်ကွၢ်နီၣ်ကွၢ်ယါအဖူလီၢ်သံၣ်လီၢ်လၢအဖဲးအိၣ်ဝဲဒီးတဲဘၣ်စ့ၢ်ကိးအဖိအလံၤလၢကကွၢ်နီၣ်ကွၢ်ယါက့ၤဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢအိၣ်ဒီးစံာ်လီၢ်ပုၤလီၢ်တဖၣ်ဟ့ၣ်န့ၣ် သါက့ၤဝဲဆူၣ်အဖိအလံၤတဆီန့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်လၢ ၁၉၅၀ နံၣ်, ထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤတၢ်ဒုးတၢ်ယၢဆူၣ်ထီၣ်ဒီးဖူသဝီသ့ၣ်ထီၣ်ဆီလီၤအသးတဂၢ်တကျၢလၢ

ဘဉ်ဝံအလီခံန့ၣ် ပုၤသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကွၢ် နီၣ်ကွၢ်ယါ, မၤနီၣ်က့ၤအဖူလီၢ်သံၣ်လီၢ်ၣ် လၢညါအသိးတသ့လၢဘဉ်ဒီးစံၣ်လီၢ်ပျဲလီၢ် စ့ၢ်ကီးလီၤမုၤလီၤမၢ်ကွံၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဟံၣ်ဖိယိဖိတဖၣ်စ့ၣ်စ့ၣ် ဖဲးအိၣ်ခဲးအ တၢ်ထီၣ်ဃုအဘူးကတၢ်မ့ၢ်ဝဲ ၅-၁၀ အ့

ကၢ် န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဖဲးအိၣ်ခဲးအအိၣ်အလံာ် န့ၣ် ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢ ဟံၣ်ဖိယိဖိအ နီၣ်ဂံၢ်အဖိခိၣ်လီၤ. အဒိဟံၣ်ဖိယိဖိလၢအ နီၣ်ဂံၢ်အါန့ၣ် အဝဲသ့ၣ်ဖဲးအိၣ်ခဲးအလီၢ်လံာ် ဒီးဟံၣ်ဖိယိဖိလၢအနီၣ်ဂံၢ်စ့ၣ် ဖဲးအိၣ်ခဲး အလီၢ်အိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

န့ၣ်ဘဉ်တၢ်အိၣ်ယၢလၢပုၤလီၢ်ကဝီဖိကိးထီၣ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ်

တၢ်အိၣ်အမုၢ်အဘိလၢဘဉ်တၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်အီၤလၢခဲးပူၤ	၂၀၀
တၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်လၢကရၢ်ပူၤ	၃၈
တၢ်အိၣ်အမုၢ်အဘိအါကလုာ်လၢပျၢ်လၢကျါ	၁၆၆
သ့ၣ်ထူၣ်အကလုာ်လၢပုၤလီၢ်ကဝီဖိကိးထီၣ်ဝဲအမံၤဘဉ်တနီၤ	၁၃၇
ဝဲၣ်အကလုာ် (တၢ်ဖိဖါဟီၣ်ကဝီ)	၂၈
တၢ်မံၤလၢအကလုာ်	၆၈
ထီၣ်အကလုာ်	၇၈
တၢ်သးသမူအကလုာ်လၢထံကျါ	၄၅

ထံနိတၢ်အိၣ်ယၢၤ

တၢ်ဖိအၤသဝီထံကျိမိၢ်ပျၢ်မ့ၢ်ဝဲဘူလီၣ်ကျိ (ဘူလီၣ်ကျိ) ဇီးထံဖိကျိအိၣ်ဝဲဒၣ်အါန့ၢ်ဒီး ၄၀ ဘျီၣ်လၢ အဖဲယွၤလီၤလၢကစၢ်ကလိ သ့ၣ်ဒိၣ်ဝၣ်ပျၢ်အကျါဒီးယွၤန့ၢ်လီၤဖျိၣ်ဝဲဆူဘူ လီၣ်ကျိအပူၤန့ၢ်လီၤ. ထံကျိဖိသ့ၣ်တဖၣ် အံၤမ့ၢ်ထံကျိလၢအဆၢဒီးကဆိၣ်ဒီးလၢ်ထူၣ် ထံစ့ၢ်ကိးတအိၣ်ဘၣ်အယီၤ နအီအီဆၢဘဲ န့ၢ်လီၤ. ထံကျိလၢလၢ်ထိးထံအိၣ်န့ၢ် မ့ၢ် ဒၣ်ထဲ ဘီၤမဲးကျိ (ထံထီၣ်ပၢ်လၢအအိၣ်ဒီး လၢ်ထူၣ်ထံ) သ့ၣ်တဖၣ်လီၤ. အိၣ်စ့ၢ်ကိး ဒီးထံထီၣ်ပၢ်ကပျၢ်ခိၣ်အါန့ၢ်ဒီး ၁၇ ဖျၢၣ်လၢ မ့ၢ်ထီၣ်တကပၤဒီး လၢမ့ၢ်န့ၢ်တကပၤအါန့ၢ်ဒီး ၇ ဖျၢၣ်န့ၢ်လီၤ. တၢ်လီၢ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ် န့ၢ်လၢပျၢ်လံၤလံၤဒီးတုၤလၢခဲအံၤဒၣ်လဲၣ်ဘၣ် တၢ်ပၢ်ကဲအီၤလၢပျၢ်မိၢ်လုၢ်ပၢ်လၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ် န့ၢ်လီၤ. ကပျၢ်န့ၢ် အကစၢ်မ့ၢ်ဝဲတလီၢ်နါ ထံဒီးပျၢ်မ့ၢ်လဲၤမၤကမၢ်အီၤန့ၢ်ကဘၣ်လဲၤ လုၢ်ထီၣ်ပၢ်ထီၣ်က့ၤဝဲဒ်အကၢ်ဝဲလီၤဘၣ်အ သိးလီၤ. တလီၢ်နါထံန့ၢ်ညီန့ၢ်ယုၤအိၣ်အ ဆၣ်လၢ ထိးဖါန့ၢ်, ဆီမိၢ်ဝါ,ဆီဖါဝါ, ဆီဖါ ဂီၤ, ထီၣ်ဒုၣ်, ဆီယဲၣ်သံ, ဆီဒံၣ်ချံ, ဆီဒံၣ် ဘျီၣ်က့, ဆီဘံၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၢ်လီၤ. ပျၢ်မ့ၢ် ဖဲးဒုးန့ၢ် တၢ်လီၢ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်ပျၢ်ပၢ်ယၢ် နါထံအလီၢ် ပျၢ်တမၤနါစိၤအီၤဘၣ်န့ၢ်လီၤ.

ဆၢကတီၢ်တၢ်အိၣ်သးခဲအံၤန့ၢ် ဟဲအ

သးလၢတၢ်ဒုးတၢ်ယၢ်တၢ်ပျၢ်မ့ၢ်ပျၢ်ဖျိးအယီၤ ပျၢ်တနီၤပၤဆဲးတၢ်လီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤတသ့ လၢဘၣ်လၢတၢ်ဖဲးအိၣ်ဒုးဖဲးအိၣ်သံၣ်အဂီၢ်, ပျၢ်တနီၤအတၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၢ်လီၤဖျိးဒီးန့ၢ်ဝဲလၢတၢ် မ့ၢ်ယၢ်တလီၢ်နါထံတအိၣ်ဘၣ်အယီၤ တပၢ် တၢ်ကွံၣ်နိၣ်ခိၣ်ကပျၢ်ခိၣ်ဖဲတၢ်ဖဲးအိၣ်ဒုးအ ဆၢကတီၢ်လၢဘၣ်န့ၢ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၢ်အ ယီၤ တၢ်လီၢ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်ဟးဂီၤကွံၣ်တ ဘျုးတီၤလံလၢတၢ်ဖဲးဒုးဖဲးသံၣ်ဒီးတၢ်ယုၤအိၣ် ယုၤအီၤဝဲယီၤမၤပျိအီၤအယီၤန့ၢ်လီၤ. ဖဲတၢ် သ့ၣ်ထီၣ်ဒုးသဝီအလီၢ်န့ၢ် ဘၣ်တၢ်မၤန့ၢ်ထံ မိၤခီလၢဝၣ်ဒီး မိၤဘိလီၤအီၤလၢထံဖိကျိအပူၤ ဆူ သဝီကပၤလၢတၢ်လီၢ်မ့ၢ်အလီၢ်ဒ်သိး ပျၢ် ကိးဂၤဒဲးလဲၤဝဲအီၤထံ, လဲၤလုၢ်ထံဆူၣ်တၢ်က သ့ကညီအဂီၢ်န့ၢ်လီၤ. ပျၢ်ကိးဂၤဒဲးယီၤန့ၢ် ထံတၢ်လၢ ဝၣ်ကျုၣ်ဖးဒိၣ်လၢကလဲၤဝဲအီ ထံဒီး ဟဲက့ၤသ့ၣ်အီၤလၢဟံၣ်ပျၢ်အဂီၢ်န့ၢ်လီၤ. လၢအပူၤကွံၣ်အစိတဖၣ်အစိတုၤခဲအံၤ ဒုဖိ သဝီဖိတဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ဂီၤလၢကလီၤဒိထံ ဘၣ်, တသ့ဘၣ်ထံလၢထံပူၤစ့ၢ်ကိးဘၣ်. ပျၢ်ကိးဂၤဒဲးသ့ဘၣ်ထံလၢလၢလီၢ်လီၢ်န့ၢ် လီၤ. လၢထံကျိပူၤန့ၢ် အိၣ်ဒီးဒုၣ်ဖိညၣ်ဖိ, ဆွဲၣ်သဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢကဲထီၣ်ဝဲတၢ်အိၣ် တၢ်အီၤလၢပျၢ်သဝီဖိတဖၣ်အဂီၢ်န့ၢ်လီၤ.

စးထီၣ်ဖဲ ၂၀၀၀ နံၣ်န့ၢ် ဒုဖိသဝီဖိတ ဖၣ်ကတီၢ်သကိးတၢ်ဘၣ်ယးဒီး ထံအတၢ် ဂ့ၢ်ကီၢ်အံၤစးထီၣ်မၤအသးလံန့ၢ်လီၤ. ဒုဖိ

သဝီဖိတဖှ်ဘၣ်ကီၣ်ဘၣ်ဂီၤပၣ်ဖျါဝဲလၢ ဆၢ ကတီၢ်ခဲအံၤန့ၣ် ထံအဂံၢ်အဘါတဒီးသီးလၢ ညါအသီးလၢဘၣ်, ဖဲအပူၤကွံာ်အနံၣ် ၂၀ ယၣ်ယၣ်န့ၣ် ထံကျိမိၢ်ပျၢ်ဒိၣ်, ထံအ သံးတီၣ်ဝဲ ဒီးဒ့ၣ်ဖိညၣ်ဖိအိၣ်အါဒီးဝဲလီၤ. မ့မ့ခဲအံၤန့ၣ်ပထံၣ်ဘၣ်လၢ ထံကျိမိၢ်ပျၢ်ဆံး လီၤဒီးထံဖိကျိ ကိးဘိဒီးဆံးလီၤဝဲန့ၣ်လီၤ. ထံကျိမိၢ်ပျၢ်အပူၤန့ၣ် ပထံၣ်ဘၣ်လၢဆၢခိၣ် လုၤတဖှ် အါထီၣ်ရၢ်ရၢ် ဖဲတၢ်လီၤလၢ မ့ၢ် ဆဲးလီၤဘၣ်အီၤဒီးန့ၣ်ညါဒီး တၢ်ကီၢ်ဒိၣ်အ လီၤတဖှ်န့ၣ်လီၤ. ဒ့ၣ်ဖိညၣ်ဖိစ့ၢ်ကိးလီၤ စ့ၢ်ကွံာ်ဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. လၢညါန့ၣ်ပျၢ်ဖဲဒုးတ တုၤလၢထံကျိန့ၣ်ဘၣ်အယီၤ သ့ၣ်ကဒုၣ်က ဒုအိၣ်အါမးဒီးမ့ၢ်ဆဲးလီၤဆူထံကျိပူၤတဖျိ ဘၣ်, ထံကျိဆ့ဒီးဆ့ၣ်ခိၣ်လုၤတဖှ်ဘၣ်, ဒ့ၣ်ဖိညၣ်ဖိအိၣ်အါမးန့ၣ်လီၤ.

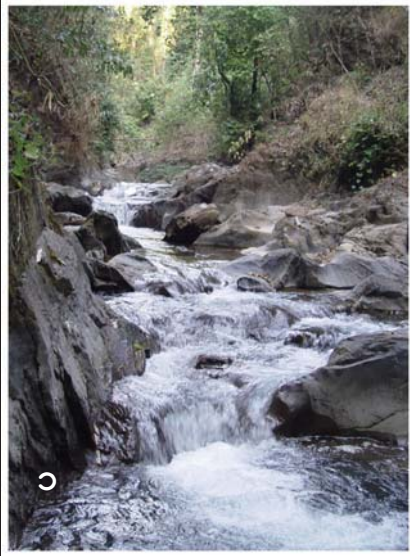
ထံကျိဖိသ့ၣ်တဖှ်ဆံးအယီၤ ဒ့ၣ်ဖိညၣ် ဖိဒီးတၢ်သးသမူလၢ ထံကျိတဖှ်စ့ၢ်ကိးအ မိၢ်ပျၢ်ဆံးဝဲန့ၣ်လီၤ. သဝီဖိတဖှ်ပၣ်ဖျါဝဲ လၢတၢ်သးသမူလၢထံကျိလၢအထံၣ်သ့ၣ် ညါဝဲန့ၣ် အိၣ်ဝဲအါန့ၣ်ဒီး ၄၅ ကလုာ် လၢ ထံကျိဖိသ့ၣ်တဖှ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၢ ဆၢကတီၢ်ခဲအံၤ ဒီဖျိလၢပျၢ်ဘၣ်ယုာ်မ့ၢ်ဟးဖျိး အယီၤ တၢ်ဖဲးအိၣ်ဒုးဖဲးအိၣ်သံၣ်တဘၣ်လီၤ ဘၣ်ကျဲလၢဘၣ် အါထီၣ်ဝဲဒီးပျၢ်မးဟးဂီၤ ကွံာ်နီၣ်ခိၣ်ကပူၤခိၣ် ထံကျိန့ၣ်ထံကွံာ်ခံ သ့ၣ်တဖှ်အါမးလီၤ. အဒိတၢ်လီၤလၢအ

ဘူးဒီးထံကျိန့ၣ်, ထံကွံာ်ခံ, နီၣ် ကပူၤအိၣ် အလီၤ တဖှ်ဘၣ်တၢ်ဖဲးအိၣ်ဒုးလၢတၢ်လုာ် အိၣ်သးသမူအဂီၢ်အယီၤ တၢ်ကဒုတအိၣ် လၢဘၣ်ဒီး ထံကျိလီၤကွံာ်ဝဲဒုၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဆၢကတီၢ်ခဲအံၤ ထံအဂံၢ်အဘါတ ဒီးသီးလၢညါအသီးလၢဘၣ်, ဖဲအ ပူၤကွံာ်အနံၣ် ၂၀ ယၣ်ယၣ်န့ၣ် ထံ ကျိမိၢ်ပျၢ်ဒိၣ်, ထံအသံးတီၣ်ဝဲ ဒီး ဒ့ၣ်ဖိညၣ်ဖိအိၣ်အါဒီးဝဲလီၤ. မ့မ့ခဲ အံၤန့ၣ်ပထံၣ်ဘၣ်လၢ ထံကျိမိၢ်ပျၢ် ဆံးလီၤဒီးထံဖိကျိ ကိးဘိဒီးဆံးလီၤ ဝဲလီၤ. ထံကျိမိၢ်ပျၢ်အပူၤ ပထံၣ် ဘၣ်လၢဆၢခိၣ်လုၤတဖှ် အါထီၣ် ရၢ်ရၢ် ဖဲတၢ်လီၤလၢ မ့ၢ်ဆဲးလီၤဘၣ် အီၤဒီးန့ၣ်ညါအလီၤဒီး တၢ်ကီၢ်ဒိၣ်အ လီၤတဖှ်န့ၣ်လီၤ. ဒ့ၣ်ဖိညၣ်ဖိတ ဖှ်စ့ၢ်ကိးလီၤစ့ၢ်ကွံာ်ဒိၣ်မးလီၤ. လၢညါန့ၣ်ပျၢ်ဖဲဒုးတတုၤလၢထံကျိ န့ၣ်ဘၣ်အယီၤ သ့ၣ်ကဒု, ဝၣ်ကဒု အိၣ်အါမးဒီးမ့ၢ်ဆဲးလီၤဆူထံကျိပူၤ တဖျိဘၣ်, ထံကျိဆ့ဒီးဆ့ၣ်ခိၣ်လုၤ တဖှ်ဘၣ်, ဒ့ၣ်ဖိညၣ်ဖိအိၣ်အါ မးလီၤ.

တၢ်ဖိအသဝီဖိ

ထံတံအိၣ်ယၢ

- ၁. တံဖီဒၢထံကျိ
- ၂. ဖိသၣ်လၢဒၢအိထံ
- ၃. ဘုဃိပူ (တံဖီဒၢ, တံဖီဒၢ) တံတၣ်ဃၢထံကျိအလီၣ်

ထံတံအိန်ယာ

၁

၂

၃

၁. နှင်ဖိညှပ်ဖိလာကဝဲအိန်ဝဲလတံဖိဒါထံဖိကျိအပူ
 ၂.၃. ထံကျိကာနံလၢသ့ဝှံလီပျိအလီတဖှ်န့ၣ် ဆှင်ခိန်လုသ့တဖှ်ဟဲအိန်အါထီၣ်ဂီၢ်ထီၣ်လၢ
 ထံကျိပူအမိ ညှပ်, ဆှင်သဒီၣ် စ့ၤလီၤကွံာ်ဝဲ

တၢ်ဖိအထံကျိၤဖျါပျၢ် ဘူလီၢ်ကျိၤအတၢ်လၢပျၢၤ

တၢ်စံးဝဲလၢပျၢၤန့ၣ် သးလီၢ်ကျိၤတဲဝဲလၢ အကဟဲယွၤလီၤန့ၣ်ဆူဘူလီၢ်ကျိၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. ဝဲအဟဲယွၤတူၤလီၤ ဘူဒုတၢ်ဒုကျိၤပူၤ န့ၣ် မ့ၢ်ဟါန့ၢ်အီၤအယီၤ အဝဲမံတၢ်ဝဲဒုန့ၣ်လီၤ. ဝဲအမံလၢမ့ၢ်န့ၣ် အဝဲမံကသါသီၣ်ဝဲဒုအံၤ “ယိၣ်ယိၣ်ယိၣ်တိတရိမိယၤ ဆူဘူလီၢ်ကျိၤ” ဒီတန့ၢ်အယီၤ ဘူလီၢ်ကျိၤန့ၢ်ဟူစိဝဲဒုဒီးကန့ၣ်ဝဲတလီၤဘၣ်အနၢ်ဘၣ်ဒီးဝဲမ့ၢ်ဝါထီၣ်န့ၣ်အဝဲသ့ၣ်ဂဲထၢၣ်တူၤအိၣ်ဖိအိၣ်ဒီးတချးအဟးထီၣ်ဒီးဘၣ်န့ၣ် ဘူလီၢ်ကျိၤလဲၤကတိၤတၢ်ဒီးသးလီၢ်ကျိၤဒီးသံကွၢ်ဝဲ “သီၣ်ဧနဲန အိၣ်ညီၣ်န့ၢ်နဆၣ်လၢတၢ်မန့ၤလဲၣ်.” သးလီၢ်ကျိၤတဲဆၢအီၤလၢသါဝဲသါအိၣ်ညီၣ်န့ၢ်ခၢ်ခိၣ်န့ၣ်ခိၣ်လီၤ. သးလီၢ်ကျိၤတခီသံကွၢ်ကဒါက့ၤဘူလီၢ်ကျိၤ သီၣ်ဧနဲနအိၣ်နဆၣ်လၢမန့ၤလဲၣ်. ဘူလီၢ်ကျိၤတဲဆၢအီၤလၢ “ဝဲန့ၣ်ပအိၣ်ဒုထီၣ်သုဆီၤ, ကသံၣ်ညါသူး, တဘျုးတၢ်ယါလီၤ.”

ဘူလီၢ်ကျိၤစံးဝဲလၢ သးလီၢ်ကျိၤမ့ၢ်အိၣ်ခၢ်ခိၣ်န့ၣ်ခိၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ပျၢဝဲပုၤနါအယီၤ ယွၤလီၤဒီးပုၤတပုၤယီၤတသ့ဘၣ်. ဘူလီၢ်ကျိၤကိးထီၣ်အဖိအလံးဒီးလူဝဲသးလီၢ်ကျိၤန့ၣ်လီၤ. ဝဲသးလီၢ်ကျိၤက့ၤစံၣ်ခိၣ်ခဲအခါန့ၣ် ဘူလီၢ်ကျိၤတခီလူၤယီၤအီၤလၢအလီၢ်ခဲန့ၣ်လီၤ. သးလီၢ်ကျိၤစံၣ်ပုၤဒီးအဖိလၢအချးဒီးဝဲအစံၣ်အခါန့ၣ် အဖိယၣ်ပုၤလီၤယဲၣ်ဒီးအဖိလီၤတဲကွံၣ်လီၤ. ဘူလီၢ်ကျိၤလူၤအီၤတူၤအတလၢကွံၣ်ဘူဒုဒီးဟဲက့ၤကဒါဆူအလီၢ်ခဲန့ၣ်လီၤ. ဝဲန့ၣ်သးလီၢ်ကျိၤပျၢၤတၢ်ဒီး လဲၤယုယွၤန့ၣ်လီၤက့ၤဝဲဆူပျၢလီၢ်ကျိၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၢ်လၢသးလီၢ်ကျိၤအဖိလီၤတဲကွံၣ်အိၣ်တၢ်အလီၢ်န့ၣ်ကဲထီၣ်လၢၤဖးဒိၣ်တဖျၢၣ်ဒီးဝဲအယၣ်ပုၤလီၤတဲကွံၣ်ဒါလီၤသးအလီၢ်န့ၣ် ကဲထီၣ်ထံဒီတဘျုးညါန့ၣ်လီၤ. ကဲထီၣ်က့ၤဝဲနီၣ်ဖးဒိၣ်တဖျၢၣ် ဒီးလၢအခါၣ်သးန့ၣ်အိၣ်ဒီးလၢၤဖးဒိၣ်တဖျၢၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၢ်အဝဲအံၤဘၣ်တၢ်ကိးအီၤလၢနီၣ်လုၤပူၤဒီးအိၣ်ဝဲတူၤမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဘၣ်စၢလၢသးလီၢ်ကျိၤဒီးနီၣ်လုၤပူၤန့ၣ် အိၣ်ဝဲတမံးလၢၤဘျုးသနၢ်က့ၤတနံၣ်တဘျီဝဲတၢ်စူၤခါအဆၢကတီၢ်န့ၣ် သးလီၢ်ကျိၤဟဲထီၣ်အိၣ်သကိးက့ၤအဖိတူၤဝဲဒုဒီးသးလီၢ်ကျိၤအထံလုၢ်ဘၢတၢ်ဝဲန့ၣ်ဒီတဘျုးန့ၣ်လီၤ. တၢ်စံးဝဲဒုလၢသးလီၢ်ကျိၤဒီးဘူလီၢ်ကျိၤန့ၣ် အိၣ်ထီၣ်ဒုၣ်ဒါလီၢ်အသးတူၤဒုၣ်လဲၣ် အဖိအလံးအိၣ်ထီၣ်ဒုၣ်ဒါလီၢ်အသးတူၤဝဲကနံၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ.

သဲးလိာ်ကျိဒီးဘူလိာ်ကျိအဖိဒ်လဲာ်အိာ်ထီဒုာ်ဒါလိာ်အသးတုမုာ်မခါတန့အံ

လာတာဝံးအလံးမုာ်

တာဖိအသဝီသုာ်ကုသးပုာ်သုာ်တဖာ်အိာ်ဒီးတာဲတဲစါတဲဒိလာအစံးဝဲ “ဘူလိာ်ကျိ ဒီးသဲးလိာ်ကျိအိာ်ထီဒုာ်ဒါလိာ်သးအဂုာ်” န့ာ်လီာ်. ပုာ်ကွံာ်တွာ်လံပုာ် ၄ စါ (အိာ် လံအနံာ် ၁၀၀ ယာ်ယာ်) န့ာ် “စါတာဝံး” လာအမုာ်တာဖိအသဝီမိ အဝဲတိထီာ်စံာ်ဖဲ နိာ်ပုာ်ဒီးကွးအိာ်စံာ်လာတာလိာ်ဖဲန့ာ်လီာ်. ထံလာအလိာ်ဘာ်ဝဲလာကသုာ်ဘုအဂီာ်န့ာ် အဝဲဘီန့ာ်ဝဲလာနိာ်လုာ်ကျိ (သဲးလိာ်ကျိအဖိ) ဒီးကွာ်ဘီန့ာ်ဝဲဆူအစံာ်ပုာ်န့ာ်လီာ်. လာခံ အဝဲတိလဲာ်ထီာ်အစံာ်ဒီးအထံတလာလာဘာ်အယိ အဝဲလဲာ်ဘီန့ာ်ကဒီးထံလာတါသုာ်ခိ လိာ်ကျိ (ဘူလိာ်ကျိအဖိ) ဒီးကွာ်ဘီန့ာ်ဝဲဆူစံာ်ပုာ်လာကမါအါထီာ်ထံအဂီာ်လီာ်.

တုမုာ်တာဖိလီာ်တဘျီန့ာ် တာဖိအါတုာ်ဒဲလဲာ် ထံကာ်ဟီာ်လဲာ်, ကစာ်ကလိ လဲာ်လီာ်ကွံာ် ဒီးထံဒိာ်ကွးလီာ်ကွံာ်တါသုာ်တါတြိသုာ်တဖာ်န့ာ်လီာ်. တာလိာ်လာဟီာ် လဲာ်တကြားန့ာ်ဝဲသ့ဝဲအလိာ်ဒဲလဲာ် ဟီာ်လဲာ်ခဲလဲာ်န့ာ်လီာ်. တါသုာ်ခိလိာ်ကျိအပုာ် န့ာ် ထံပိလီာ်ကွံာ်အါ အကျိပုာ်လိာ်လုးကဆိဖါပုာ်ခံစါအယိ ထံယုာ်ကွာ်ဒဲလာတါ ကျိအခံဒးန့ာ်လီာ်. စါတာဝံး အထံဘီထီာ်တဲာ်ကွံာ်ဒီး အဝဲဘီန့ာ်ထံလာတါသုာ်ခိလိာ် တန့ာ်လာဘာ်. လာခံကတာ်န့ာ် အဝဲဘာ်ဘီန့ာ်ဒဲထံ ထဲလာနိာ်လုာ်ကျိန့ာ်လီာ်. ဖဲနံာ် အဝဲန့ာ် ဘာ်လာ စါတာဝံးအဖိမုာ် “နီာ်ထူ” အိာ်ဖျာ်ထီာ်အဖိဝဲာ်ကိတဂါအယိ ဘာ် တာ်ကိးန့ာ်အမံလာ “ဖါကွး” (အခိပညိတာ်ပိလီာ်ကွးလီာ်ကွံာ်တာဖိအဂီာ်) န့ာ်လီာ်. စးထီာ်လာန့ာ်လံလံ တုလာခဲအံးဒဲလဲာ် မ့မုာ်တာဖိအသဝီန့ာ် လဲာ်ဒဲန့ာ်ထံလာတါ သုာ်ခိလိာ်ကျိဒီးလဲာ်လုာ်လဲာ်ဆူနိာ်လုာ်ကျိအပုာ်န့ာ် မါဝဲတဘျီနီတဂါလာဘာ်. နာ်ဝဲ လာ ပုာ်မုာ်လဲာ်လုာ်လဲာ်တါသုာ်ခိလိာ်ကျိအထံဆူနိာ်လုာ်ကျိအပုာ်န့ာ် တာ်ကလိကဝုးဒီးတာ် ကစုာ်ဒီးဘာ်ဖုးန့ာ်လီာ်. တာ်လိာ်လာထံပိလီာ်ကွံာ် တါသုာ်ခိလိာ်န့ာ် ဟဲတုာ်ထီာ် ကဒါကွာ်တနီာ်ဘာ်ဆာ်အိာ်ဒဲးဝဲတုာ်ခဲအံးန့ာ်လီာ်. စံာ်ပျိလာ “စါတာဝံး” ကွးအိာ်ဝဲ န့ာ် ဟးဂါကွံာ်ဝဲဖဲ ၁၉၇၄ နံာ်အပုာ် ဖဲ မဆလ သးဟဲထီာ်ဟံးန့ာ်ကွံာ် ဖျးဂါ ပုာ်အ ဆါကတီာ်န့ာ်လီာ်.

တၢ်ဖီအသဝီဖီတဖၣ်ပၤဃာ်ဒီးဝဲကညီတၢ်ဖဲးရးအလှီၢ်အလၢ်လၢအမ့ၢ်တၢ်မၤဒီးမၤကၣ်လီၤသး

တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူလၢတၢ်ဖဲးအိၣ်ခူးဖဲးအိၣ် သံၣ်ဒီးတၢ်မၤအိၣ်အကျိၤအကျဲ

၃ ဖိသဝီဖိတဖၣ်အမ့ၢ်အဝဲ (အတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူ) အခိၣ်သ့ၣ်မ့ၢ် တၢ်ဖဲးအိၣ်ခူးဖဲးအိၣ်သံၣ် န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဖဲးအိၣ်ခူးဖဲးအိၣ်သံၣ် န့ၣ် ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢသ့ၣ်ပှၢ်အိၣ်ယၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဖဲးအိၣ်ခူးန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢ မိၢ်ပၢ်ဖဲဖုတစါဘၣ်တစါမၤတၢ်ဝဲဒီး လီၤစၢတၢ်လၢစါခဲအံၤန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ဝဲတၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်တၢ်လၢခူးပူၤဒီးတၢ်သ့ၣ်အိၣ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိအခိၣ်သ့ၣ်မိၢ်ပှၢ်မ့ၢ် “ဘု” လၢအမ့ၢ်တၢ်အိၣ်မိၢ်ပှၢ်လၢ ကညီဖိအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢဘုအကျိၤန့ၣ် ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ကျဲၣ်ကျိၤဃုၣ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိအကလုၢ်ကလုၢ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ဒီးတၢ်လၢန့ၣ်, တၢ်သ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ဒီးတၢ်တၢ်တၢ်ဘိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်စ့ၢ်ကိး တၢ်ထုၣ်တၢ်ဘိဒ်အမ့ၢ်တၢ်ကွံ, နဲး, တကွံသ့ၣ်ဒီး တၢ်ထုၣ်တၢ်ဘိအဂုၢ်အဂၤတဖၣ် ဒီးအိၣ်ဘၣ်လီၤတၢ်ကၤလၢ ၂-၃နံၣ်အတီၢ်ပူၤ တချုးလၢ ငူယိးထီၣ်ကဒါကၤဒီးဘၣ်အခါန့ၣ်လီၤ. လီၢ်ကဝီၤပူၤသဝီဖိ အတၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်တၢ်ဒီးတၢ်လၢန့ၣ်, တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိလၢခူးပူၤန့ၣ် အိၣ်ဝဲ

အါန့ၢ်ဒီးအကလုၢ် ၂၀၀ ဒီးတၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ် တၢ်ထုၣ်တၢ်ဘိလၢကရၢၢ်ပူၤန့ၣ်အိၣ်အါန့ၢ်ဒီး ၃၈ ကလုၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဖိဒါသဝီဟီၣ်ကဝီၤအပူၤ ဘုအကလုၢ်လၢတၢ်သ့ၣ်အိၣ်အိၣ်အိၣ်ဝဲ ၁၈ ကလုၢ်ဒီး ပအံၤအိၣ်ဝဲ ၁၁ ကလုၢ်န့ၣ်လီၤ.

ကိးနံၣ်ဒီးန့ၣ်ပူၤမၤအိၣ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ်မၤန့ၢ်အိၣ်ဝဲဘုဒီး တၢ်သ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်အကလုၢ်ကလုၢ်လၢ အခူးပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒီးတၢ်လၢန့ၣ်, တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျိလၢအသ့ၣ်အိၣ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် ဒီးန့ၢ်အိၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဝဲလၢ ဆၢကတီၢ်လီၤဆီလိာ်သးတကတီၢ်ဘၣ်တကတီၢ်စးထီၣ်လၢလၢယုၤအပူၤဒီးတုၤလၢတၢ်ကိၢ်ခါအဆၢကတီၢ်, အိၣ်ဘၣ်ဝဲဒီတနံၣ်ကျၢၤညါန့ၣ်လီၤ.

မိၢ်ပၢ်ဖဲဖုအလုၢ်အလၢလၢတၢ်ဖဲးအိၣ်ခူးန့ၣ် ဖဲးအိၣ်ဝဲဒုတလီၢ်ထဲတနံၣ်မိၢ်ပံးဒီးပၢ်ဒိၣ်ထီၣ်ကဒါကၤသ့ၣ်ဖိဝဲတဖၣ်တုၤငူယိးထီၣ်ပျဲကၤအလီၢ်တစုန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ဖဲးအိၣ်ဝဲဒုတလီၢ်ထဲတနံၣ်န့ၣ် အခိၣ်ပညီမ့ၢ်ဒ်သိးသ့ၣ်ခိၣ်ဆၢၣ်လၢအခွဲၣ်အူဝဲတဖၣ် သုတ

သံဒီးကဟဲဒီးပဒါထီၣ်ကွၢ်၊ ဒီးကဟဲဒီးအိၣ်ဘၣ်ဝဲဒုပုၤသံၣ်ပုၤလၢအိၣ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်အထူးအစီလၢအဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ။ ဝဲအဟံၤယိးထီၣ်ဒုတလီၢ်လၢအဖဲးအိၣ်ဝဲတနံၣ်အံၤအခါဖဲးအိၣ်ဝဲဒုအဂၤတလီၢ်န့ၣ်လီၤ။ ဒုတလီၢ်န့ၣ် ယိးထီၣ်ကပျဲလီၢ်ပျဲစးက့ၢ်အဂီၢ် ဘၣ်ဟံဝဲတၢ်ဆၢကတီၢ်ယံၣ်ဝဲ ၇-၂၀ အဘၣ်စၢန့ၣ်လီၤ။ ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢဟီၣ်ခိၣ်ညၣ်ဒီးသ့ၣ်ပုၤဒိၣ်ထီၣ်ကဒါက့ၢ်အဖီခိၣ်၊ ဒုတလီၢ်လၢအယီၣ်ထီၣ်မ့ၢ်အိၣ်လံန့ၣ်န့ၣ်ဆူအဖီခိၣ်လံန့ၣ်ကွၢ်ဝဲမ့ၢ်ဂ့ၢ်ဖဲးလံဒီးဖဲးအိၣ်ကဒါက့ၢ်ဝဲလီၤ။ မိၢ်ပၢ်ဖဲဖုတဖၣ် ပၢ်ပုၤဝဲဒုတလီၢ် အစ့ၤကတၢ် ၇ နံၣ် ပျဲထီၣ်တစုဖဲးအိၣ်ကဒါက့ၢ်ဝဲန့ၣ်လီၤ။ မိၢ်ပၢ်ဖဲဖုအတၢ်ဖဲးအိၣ်ဒုးအကျိၤအကျဲအံၤ ဘၣ်တၢ်ကိးအီၤလၢ “ကညီလုၢ်လၢ်ထူသန့တၢ်ဖဲးတရံးဒုး” န့ၣ်လီၤ။

ပျဲမိၢ်လုၢ်ပၢ်လၢ်ဖဲသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လုၢ်လၢ်တၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၢ်လၢ အဘၣ်လူထွဲမၤထွဲဝဲဘၣ်ယးဒီးတၢ်ဖဲးအိၣ်ဒုးအဂ့ၢ်အကျိၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ်ပဲၣ်လီၤဒုးခံၣ်၊ တၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၢ်တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထုဖဲတၢ်စးထီၣ်ဖဲးဒုးအဆၢကတီၢ်ဒီးတုၤလၢပျဲထီၣ်ဒုးဝံၤအကတီၢ်၊ တၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်အဆၢကတီၢ်၊ တၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၢ်လၢအဘၣ်ယးဒီးတၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်၊ တၢ်လုၢ်အိၣ်ဒုးသဲးအိၣ်ဒုး၊ တၢ်ကွဲဘုကလၢ၊ တၢ်သၢထီၣ်ထီၣ်ဘံၤယံၣ်၊ ဒီးအိၣ်ဒုးအိၣ်ယီၤအဘု သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ။

စီၤဖါတြးစံးဝဲလၢ ဖုတြီၢ်ဂ့ၢ် (မုၢ်ကီၢ်ဖု) အိၣ်မုၢ်ဒီးအခါတဲဝဲ “ဖိလံၤစၢ ဖဲးယဲၣ်တီၢ်ဖဲးကျၢၤကျၢၤဖဲးယၢ်လီၢ်ခိၣ်ဆၢၣ်ယံးယံးတက့ၢ်။ ပတၢ်အိၣ်မိၢ်ပုၤမ့ၢ်ဒုၣ် မ့ၢ် (ဘု) အယီၤ ပကဘၣ်ဖဲးအိၣ်ဒုးကျိၢ်အိၣ်နီၣ် မၤတၢ်ဆူၣ်ဆူၣ်ဒ်သိးပသုတလီၢ်ဒိတဂ့ၢ်အဂီၢ်လီၤ။ ဒ်ပုၤဂၤဘိးထီၣ်ဘုဖီအသိး ပကဘၣ်ဘိးထီၣ်ဘုဖီစ့ၢ်ကိးလီၤ။” ဒ်န့ၣ်အသိး ပုၤမ့ၢ်ကနီၤဖိၣ်သ့ၣ်ခွါတဖၣ်မၤလုၢ်အုၣ်ထီၣ်ဒီးစံးဝဲ၊

ကျိၢ်နီၣ်ပဲၣ်ဟံဘုခိၣ်ထံး
ဘိးထီၣ်ဘုဖီလုၢ်တမ့ၢ်

အခိပညီ အဲၣ်ဒီးစံးဝဲလၢတၢ်မၤအိၣ်ဝဲလဲန့ၣ် ပဘၣ်ခဘၣ်ဆါ မၤတၢ်ဆူၣ်ဆူၣ်ဒ်သိးပကမၤန့ၢ်အိၣ်ဘၣ်ဘုဟုဘျးအိၣ်ဘျးအီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။ ဆၢကတီၢ်ခဲအံၤ ခိဖျိလၢတၢ်ဒုးတၢ်ယၤ၊ တၢ်အိၣ်သးတၢ်ကံၢ်တကျၢၤ၊ ဒီးဒုဖိသဝီဖိဘၣ်ယုၢ်ဘၣ်စံၣ်ပယီၤသုး၊ ဘၣ်ကဲထီၣ်ပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်ဖိအယီၤ မိၢ်ပၢ်ဖဲဖုတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူလၢအမ့ၢ် တၢ်ဖဲးအိၣ်ဒုးအကျိၤအကျဲတဖၣ်န့ၣ် ပုၤဒုဖိသဝီဖိလၢဖဲးအိၣ်ဒုးအါဂၤလုၢ်ပိၣ်ထွဲမၤထွဲပိၣ်ဝဲတန့ၢ်လၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ။

မုၢ်ဂၢ်နၢ်နၢ်စံးဝဲ “လၢအပူၤကွံၣ်တချုးလၢ ၁၉၇၄ နံၣ်ဒီးဘၣ်န့ၣ် ပတဘၣ်စံၣ်ဘၣ်ယုၢ်ပယီၤသုးအါအါဘၣ်။ ဝဲန့ၣ်ခါပဖဲးအိၣ်ဘၣ်ဒုးဂ့ၢ်ဂ့ၢ်၊ ပထုအိၣ်ဘၣ်စံၣ် ပတ

ဘဉ်ပျံ့ဘဉ်ဖူးတၢ်ဘဉ်. ပဲးအိဉ်ဘဉ်ဖူပျံ့သံဉ်ပျံ့ဘဉ်လီၢ်ဘဉ်စး, နူတလီၢ်န့ဉ် ပပဉ်ပျံ့ထီဉ်ကဒါက့ၤအီၤ ၇-၁၀ နံဉ်လၢ ပကဲးအိဉ်ကဒါဆူညါတဝီအဂီၢ်လီၤ. ပဲးအိဉ်ဖူလၢအမုၢ်ဖဲး, ပသျှဉ်အိဉ်တၢ်မုၢ်တၢ်ဘိအကလုာ်ကလုာ်ဒီး ပအိဉ်ဘဉ်တၢ်သဉ်တၢ်ဖျိ, တၢ်တၢ်ဘိအကလုာ်ကလုာ်, ဘဉ်ဆဉ်တဘျီအံၤ ပဘဉ်စံဉ်မ့ၢ်ဟးဖျိး တအိဉ်ဘဉ်လၢလၢကစၢ်အလီၢ်အကျဲလၢဘဉ်ဒီးပဲးအိဉ်မၤအိဉ်ဒ်သိးလၢညါအသိးတသ့လၢဘဉ်. ပုၤတနီၤဘဉ်ဖဲးအိဉ်က့ၤဖူလၢယီးထီဉ်အိဉ် ၃-၄ နံဉ်အလီၢ်အယိဘုတဂ့ၤ, တၢ်မုၢ်တၢ်ဘိတၢ်သဉ်တၢ်ဖျိ အဂုၢ်အဂၤစ့ၢ်ကီး တဂ့ၤလၢဖဲလၢညါအသိးဘဉ်.”

ဖူသဝီတနီၤခိဖျိလၢတၢ်ဘဉ်သးကွံာ်တၢ်အိဉ်တၢ်ဆိးလီၢ်ကျဲဒီးဘဉ်စံဉ်အိဉ်ဖျိဉ်လၢတၢ်လီၢ်တတီၤယိအယိဖူလီၢ်သံဉ်လီၢ်တလၢတလီၢ်လၢဘဉ်န့ဉ်လီၤ. သဝီဖိလၢပုၤဟဲစံဉ်အိဉ်ဖျိဉ်လၢအဖူသဝီတဖဉ် ဘဉ်တူၢ်လိာ်ဒီးဖဲးအိဉ်စ့ၢ်ကီးပုၤဂၤလၢအဖူလီၢ်သံဉ်လီၢ်အယိ ဖူလီၢ်သံဉ်လီၢ်တလၢတလီၢ်လၢလၢအဝဲသ့ဉ်အဂီၢ် လၢကဲးတရံးစးလၢညါအသိးလၢဘဉ်န့ဉ်လီၤ.

ကီၢ်မိၢ်ပျံ့အသဝီဖိတဂၤ ကအုကစ့ၢ်ဒီးတဲာဲ “ဟီဉ်ခိဉ်နီၤလီၢ် ပုၤကညီအါထီဉ်အယိ ဖူလီၢ်သံဉ်လီၢ်တလၢတလီၢ်လၢဘဉ်. လၢညါန့ဉ် ပဲးအိဉ်ဘဉ်ဖူပျံ့သံဉ်ပျံ့အယိ

“လၢအပူၤကွံာ်တချုးလၢ ၁၉၇၄ နံဉ်ဒီးဘဉ်န့ဉ် ပတဘဉ်စံဉ်ဘဉ်ဃုာ်ပယီၤအါအါဘဉ်. ဖဲန့ဉ်ခါ ပဲးအိဉ်ဘဉ်ခူးဂ့ၤ, ပမၤအိဉ်စံဉ်စ့ၢ်ကီး ပတဘဉ်ပျံ့ဘဉ်ဖူးတၢ်ဘဉ်. ပဲးအိဉ်ဘဉ်ဖူပျံ့သံဉ်ပျံ့ဘဉ်လီၢ်ဘဉ်စး, နူတလီၢ်န့ဉ် ပပဉ်ပျံ့ထီဉ်ကဒါက့ၤအီၤ ၇-၁၀ နံဉ်လၢ ပကဲးအိဉ်ကဒါဆူညါတဝီအဂီၢ်လီၤ. ပဲးအိဉ်ဖူလၢအမုၢ်ဖဲး, ပသျှဉ်အိဉ်တၢ်မုၢ်တၢ်ဘိအကလုာ်ကလုာ်ဒီး ပအိဉ်ဘဉ်တၢ်သဉ်တၢ်ဖျိ, တၢ်တၢ်ဘိအကလုာ်ကလုာ်...”

မုၢ်ဂံၢ်န့ဉ်

ပအိဉ်ဘဉ်တၢ်သဉ်တၢ်ဖျိအကလုာ်ကလုာ်ဘုဂ့ၤနီဉ်ပျိ, ပတဘဉ်ကီၢ်ဘဉ်ဂီၤလၢ ဘုတလၢအိဉ်အဂုၢ်ဘဉ်. တဘျီအံၤ, ပုၤဟဲစံဉ်အိဉ်အါထီဉ် နူတအိဉ်သံဉ်တအိဉ်ယိ ဘဉ်ဖဲးအိဉ်က့ၤဘိဉ်သံဉ်စးဒီး ပတအိဉ်ဘဉ်လၢလုာ်သဉ်ဖဲသဉ် တၢ်သဉ်တၢ်ဖျိဖဲလၢပုၤအသိးလၢဘဉ်. ကျိနီဉ်ခိဉ်တကျိာ်ယီၢ်ဒုဆါန့ဉ်က့ၤနီဉ်တပျီဘုတဂ့ၤဘဉ်. ဘဉ်တနံဉ်နံဉ်န့ဉ် ဘုဟုတလၢတလီၢ်တုၤဖေၣ်လဲာ်ဘဉ်

လှပူအိပ်ဘုလီ။” ဒီးသ နှုထီၣ်အသး လာသဝီဖိအတၢ်ပၣ်ဖျါန့ၣ် ခီဖျါလာတၢ်ဒုးတၢ် ယၤဒီးတၢ်ဃုာ်မ့ၢ်ဖျါးအယီၤ သဝီဖိတဖၣ် ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်ဗဲၣ်ဒီးတၢ်ကီၤတၢ်ခဲၣ်လၢတၢ်ဖဲး အိၣ်ခူးမၤအိၣ်ဝဲၤအပူၤ ဒီးတနီၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ ဖဲးအိၣ်ဝဲၤသ့ၣ်ပှၢ်ထုၤလဲၤန့ၣ်လီၤ။ မ့ၢ်တမၤဝဲ ဘၣ်ဒီး တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသ မူကျဲၤအဂၤတ အိၣ်စ့ၢ်ကိးဘၣ်န့ၣ်လီၤ။

“ဟီၣ်ခိၣ်နီၤလီၤ ပှၢ်ကညီအါထီၣ် အယီၤ န့ၣ်လီၤသံၣ်လီၤတလၢတလီၤ လၢဘၣ်။ လၢညါန့ၣ် ပဖဲးအိၣ် ဘၣ်န့ၣ်ပှၢ်သံၣ်ပှၢ်အယီၤ ပအိၣ်ဘၣ် တၢ်သၣ်တၢ်ဖျါအကလုာ်ကလုာ် ဘုဂၤနီၣ်ပျီၤ ပတဘၣ်ကီၤဘၣ်ဂီၤ လၢဘုတလၢအိၣ်အဂ့ၢ်ဘၣ်။ တ ဘျီအံၤ ပှၢ်ဟဲးခံၣ်အိၣ်အါထီၣ်, န့ၣ် တအိၣ်သံၣ်တအိၣ်လၢယီၤ ဘၣ် ဖဲးအိၣ်က့ၤန့ၣ်သံၣ်စၢ် ဒီးပတ အိၣ်ဘၣ်လၢလုၢ်သၣ်ဒဲးသၣ်, တၢ် သၣ်တၢ်ဖျါတဖၣ်လၢဘၣ်။ ဘၣ် တနီၣ်နီၣ်န့ၣ် ဘုဟုတလၢတ လီၤတုၤဒၣ်လဲာ်ဘၣ်ဃုပူၤအိၣ် ဘုလီ။”

ကီၢ်ဖါပှၢ်အသဝီဖိ

တၢ်ပဲာ်လီၤဒူခဲ

တၢ်ပဲာ်လီၤဒူခဲန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ ပှၢ်လဲၤကျိၤလီၤပ နီၣ်တၢ်လီၤတတီၤလၢ ကဖဲးအိၣ်ခူးအဂီၢ်လီၤ။ မ့ၢ်ဝဲတၢ်ပနီၣ်တခါလၢ ဒူအဝဲန့ၣ်ဘၣ်တၢ်မၤ နီၣ်အီၤလၢ ပှၢ်တဂၤဂၤဒဲးသိးကဖဲးအိၣ်ဝဲအ ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။ တုၤမ့ၢ်ပှၢ်အဂုၤအဂၤထံၣ်လၢ ဒူ အဝဲန့ၣ်ပှၢ်ပဲာ်လီၤဝဲလံၤဒီးတလဲၤမၤတံာ်တံာ်ဝဲ လၢဘၣ်။ ပှၢ်လၢအလဲၤပဲာ်လီၤဒူတဂၤစ့ၢ် ကိး ဖဲအဟဲးက့ၤလၢမ့ၢ်ဟါန့ၣ် တဲဘၣ်န့ၣ်ဟူ ပှၢ်အဂုၤအဂၤလၢအလဲၤမၤနီၣ် တၢ်လီၤအဝဲ န့ၣ်လဲၤန့ၣ်လီၤ။

တၢ်ပဲာ်လီၤဒူခဲန့ၣ် ပှၢ်တနီၤမၤညီန့ၣ်ဝဲ လၢအဟံၣ်ဖိယီဖိအကျိၤပှၢ်လၢအပဲာ်လီၤဒူခဲ တဂၤန့ၣ် ကဘၣ်မ့ၢ်ဝဲပၢ်မ့ၢ်ဖိခွါန့ၣ်လီၤ။ ဟံၣ်ဖိယီဖိတနီၤန့ၣ် မိၢ်မ့ၢ်ဖိမ့ၢ်မၤဝဲသ့ စ့ၢ်ကိးလီၤ။ ပှၢ်တနီၤပဲာ်လီၤဒူခဲန့ၣ်လဲၤစိာ်ဝဲ ဒီး ဖိဂီၤဖိဘီ, ဖိဂံၢ်ဆူဒူပူၤ ဒီးဖဲအပဲာ်လီၤဒူ ခဲန့ၣ်ပဲာ်တြးထီၣ်ဝဲ အဖိသ့ၣ်တဖၣ်အံၤလၢ သ့ၣ်ထုၣ်လီၤဝးတရံးအပဲာ်လီၤတၢ်အလီၢ် လွံၢ်နၢၣ် (အ ဒိ- မ့ၢ်န့ၣ်, မ့ၢ်ထီၣ်, ကလံၤ ထံး, ကလံၤစိး) န့ၣ်လီၤ။ ပှၢ်တနီၤန့ၣ်မၤ ထီၣ်ဝဲထဲ ဒၣ်သ့ၣ်တထုၣ်အလီၤလီၤ။ ပှၢ် အိၣ်ဒဲးဝဲတနီၤလၢ ဖဲအပဲာ်လီၤဒူခဲအခါန့ၣ် ဖျါၣ်ဘၢယၢ်အခိၣ်လၢသ့, န့ၣ်ဝဲလၢတၢ်မ့ၢ် ယၢ် တၢ်ဝဲတၢ်ကလၢ တၢ်အၢတၢ်သီသ့ၣ်တ ဖၣ်ကပျံၤအီၤပာ်ကဲအီၤမ့ၢ်လၢ အခိၣ်သ့ၣ်တ

ဒ်သီးပုၤအဂုၤအဂၤအယီၤန့ၣ်လီၤဆၢမ့ၢ်လၢဝဲ
 လၢအတၢ်ဖံးတၢ်မၤဒိတနံၣ်ညါအတီၢ်ပူၤ က
 ပူၤဖျးဒီး တၢ်အကၢၢ်ဂီၤကိးကလုာ်ဒီးန့ၣ်လီၤ.
 တၢ်လဲၤပဲာ်လီၤဒုခံန့ၣ်ပုၤတနီၤလဲၤဒုခံဂၤဆူ
 “ဒုပူၤ” ပဲာ်လီၤဝဲဝံးဒီးအိၣ်မ့ၢ်လၢဒုပူၤဝံးမး
 လဲၤယုအိၣ်တၢ်လၢထံကျိပုၤမၤအိၣ်ဒုဖိညါ
 ဖိဝံးဒီးက့ၤဆူအဟံၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤတနီၤန့ၣ်
 တချုးလၢအလဲၤပဲာ်လီၤဒုခံအနံၣ်န့ၣ် လဲၤယု
 အိၣ်ဟံၣ်စၢညါပူၤဒီး ဘၢမံအိၣ်ဟံၣ်ဝဲဝံးမ့ၢ်
 ဆၣ်ထီၣ်န့ၣ် လဲၤဝဲအိၣ်ဝဲလၢဒုပူၤဒီးအိၣ်ဝဲဝဲ
 အဒုပူၤန့ၣ်လီၤ. တနီၤန့ၣ်ဖဲအလဲၤပဲာ်လီၤဒု
 ခံအနံၣ်န့ၣ် လဲၤသကိးဝဲဒီးအဖိအလံဆူဒု
 ပူၤ, လဲၤပဲာ်လီၤဒုခံဝံးဒီးလဲၤလီၤဆူထံကျိပူၤ
 ယုအိၣ်ဒုဖိညါဖိ အိၣ်သကိးမ့ၢ်လၢထံကျိ
 နံၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢအပဲာ်လီၤဒုခံတဂၤန့ၣ်
 ပုၤကၢၢ်ဒုးအိၣ်အီၤညါပူၤ လၢပုၤမၤန့ၢ်ဝဲအ
 ကျိအဒိၣ်ကတၢ်တဘီၤဒီး အိၣ်ဒုဝဲတဂၤ
 လီၤ. ညါပူၤန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲညါတကလုာ်လၢအ
 ကၢၢ်အဂီၤတလဲာ်ဒီးအိၣ်ဒီးအသဘံ, အဂံၢ်
 အဘါဆၣ်, အဖျၢ်အချ့, ဒိၣ်တၢ်ဂုၤန့ၢ်ညါ
 အဂၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ နၢဝဲလၢဒိ
 တနံၣ်ညါအတီၢ်ပူၤ အဝဲသ့ၣ်ကမၤဘၣ်တၢ်
 ဂုၤဂုၤဝါဝါ ပူၤဖျးဒီးတၢ်အကၢၢ်ဂီၤတၢ်ကိတၢ်ခဲ
 သ့ၣ်တဖၣ်ဒီးကမၤန့ၢ်အိၣ်ဘၣ်ဘုတၢ်သ့ၣ်
 တၢ်ဖျိအါအါန့ၣ်လီၤ.

ပုၤလၢအပဲာ်လီၤဒုခံတဂၤန့ၣ်တၢ်လၢက
 ဘၣ်ဒုအိၣ်ဝဲအိၣ်တဘျုးမံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်

အိၣ်တနီၤန့ၣ်ဒုအိၣ်ဝဲတနံၣ်အတီၢ်ပူၤဒီးတၢ်
 အိၣ်တနီၤန့ၣ်ဘၣ်ဒုအိၣ်ဝဲတုၤလၢအဆူ
 ထီၣ်ခးဝံးဒီးတၢ်အိၣ်တနီၤန့ၣ်ဘၣ်ဒုအိၣ်ဝဲ
 တုၤလၢအမၤဘုဝံတစုန့ၣ်လီၤ. ဒိတနံၣ်အ
 တီၢ်ပူၤဒုအိၣ်ဝဲတၢ်အုးတၢ်ယီၤအမ့ၢ် တၢ်မံ
 လၢဒ်အမ့ၢ် ထီးမံ, တၢ်ဟံ, တၢ်ယီ, ဒု
 အိၣ်ဝဲ ဆွဲၣ်, သဒိၣ်, ဒုဘု, ညါလံၣ်ဒီး
 တၢ်ဒီးတၢ်လၢလၢအယၢ်အိၣ်ညါန့ၣ်ဒ်အမ့ၢ်
 ကံကျိဒီး, ဟံၣ်ဖိ, ဝိာ်ယၢ် တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
 တၢ်မံလၢသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ဆၣ်ဖိကိာ်ဖိလၢ
 အအိၣ်မၤဂီၤဘု, ဆွဲၣ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်သးသမုလၢ
 အဟးတလီၤတယီၤဘၣ်, သဒိၣ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်
 လၢအဟးဂုၤခံဒီးဒုညါလၢအသဘံတအိၣ်
 ဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢအကၢၢ်အဂီၤ
 တလၢတပျဲဘၣ်အယီၤ တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ
 အဝဲသ့ၣ်နၢဝဲလၢမ့ၢ်အိၣ်ဝဲန့ၣ် လၢအတၢ်ဖံး
 တၢ်မၤအပူၤပျဲဝဲလၢ ကကွၢ်ဆၢၣ်ခဲဘၣ်ဖုး
 ဒီး တၢ်ကိတၢ်ခဲလၢအ တၢ်ဖံးတၢ်မၤအပူၤန့ၣ်
 လီၤ. တၢ်အိၣ်တနီၤဒ်အမ့ၢ် ကဒုအုၣ်, ဆိ
 နံၣ်န့ၣ် ဒုအိၣ်ဝဲတုၤလၢအဆူထီၣ်ခးဝံတ
 စုန့ၣ်လီၤ. စံးဝဲလၢ နအိၣ်န့ၣ် နခးသီး
 (ခးကဲၤကဝီၤပူၤကျးပူၤကျး) န့ၣ်လီၤ. တၢ်
 အိၣ်တနီၤန့ၣ် ဒုအိၣ်ဝဲတုၤလၢအမၤဘုဝံ
 တစုလီၤ. စံးဝဲလၢနမ့ၢ်အိၣ်ဟံၣ်ယီၤဒီးန့ၣ်
 တၢ်ကွးဘုချ့, တၢ်ကွးဘုအထူၣ်, နမ့ၢ်အိၣ်
 တဆူထီးတၢ်န့ၣ်ဘုအခိၣ်တကျၢ်ဘၣ်ဒီးန
 မ့ၢ်အိၣ်ဒုမ့ၢ်ညါထံန့ၣ်ဘုချီ န့ၣ်လီၤ.

ပတ်လီဒူခံဝံးဒီးမုာ်ဆုဂ်ထီဂ်တနံန့ဂ်
လဲးဖဲးဘဂ်ကျဲကွဲကွဲန့ဂ်လီ၊ လဲးဖဲးဘဂ်
ကျဲကွဲကွဲအနံန့ဂ် လဲးသကိးဝဲခဲဂသ
ဂ၊ လဲးဝံးဒီးလါဂ်သု၊ လဲးတုလါ ဒုပုလါ
အပတ်လီတါအလီဂ်န့ဂ် အိဂ်ဘုးအိဂ်သါ
ဆီလီအလါဂ်သု ကျီန့ဂ်လါဂ်သုထံကျီးဒီး
ကျဲအယဲဝံးဒီး လဲးဖဲးသကိးခးန့ဂ်လီ၊
ဖဲးဝဲတစိဖိ ထီဂ်ဘးတကပျာဒိဂ်ဒိဂ်ဝံးဒီး
ကွဲအိဂ်သကိးမုာ်န့ဂ်လီ၊

သးပုဂ်ကျီပုထဲပုလါ “တါဆါကတီဂ်
လါပုလဲပတ်လီဒူခံဒီး လဲးဖဲးဘဂ်စုဂ်ခးန့ဂ်
တါခဲလါဂ်မုာ်လဲအသးဘျုဘျုဆီဆီမးအဝဲ
သ့ဂ်အိဂ်ဒီးတါသ့ဂ်ခသးခလါ ကမာဝဲဆု
မဲဂ်ညါလါဒိတနံဂ်တါဖဲးတါမအပုန့ဂ်လီ၊
မုာ်နံလါပုလဲပတ်လီဒူခံန့ဂ် ဖဲလဲလါကျဲ
အခါမုာ်နံဟူ တဟိကိး၊ တဟီကိးဂုာ်
မုာ်ဘျီဂ်တဲာ်အကျဲ မုတမုာ်ထံဂ်ထီဂ်တပျီဒီး
နံဟူထီဂ်တပျီကိးန့ဂ် ပုတလဲမတါလါ
ဘဂ်၊ မုာ်ဆုဂ်ထီဂ်ကဒီးတနံန့ဂ် လဲးက
ဒီးဝဲဒီးတန့ဂ်ဝဲလါဘဂ်၊ နဂ်ဝဲလါအန့ဂ်အ
ထုအိဂ်ဒုဂ်လါအခိဂ်ထံးတနံန့ဂ်လီ။” ပု
မအိဂ်ဝဲသ့ဂ်တဖဂ်နဂ်ဝဲလါမုာ်တမာထွဲဝဲဒ်
န့ဂ်ဘဂ်ဒီး ကထံဂ်န့ဂ်ဘဂ်ဖုး တါကီတါခဲ
လါအဖဲးတါမတါအဆါကတီဂ် မုာ်လါတါ
မအိဂ်ဝဲန့ဂ် မုာ်တါမလါ ကဘဂ်မာဝဲဒိ
နံဂ်ညါ ဒီးမုာ်တါလုာ်အိဂ်သးသမုအတါဖဲး
တါမမိဂ်ပုဂ်တမံ န့ဂ်လီ။

တါမုာ်တါနဂ်တါဒုဂ်တါထု ဖဲတါစးထီဂ်ဖဲးခးဒီးတုပုထီဂ်ခးဝံး

ဖဲတါဆါကတီဂ်လါပုဖဲးခးအခါန့ဂ် အ
ဝဲသ့ဂ်မုာ်ထံဂ်န့ဂ်ကျဲထီဂ်၊ ဘီဂ်ထီဂ် လါဒု
ပု မုတမုာ် တါမုာ်ကဲထီဂ်အသးသတုာ်က
လါ မုာ်ထံဂ်တါဖိတါလံတမံမဲသံလါအဒု
ပု၊ ပုကညီမုာ်ဘဂ်ဒိဘဂ်ထံးဒီးသံန့ဂ် ခး
တလီဂ်အံတမအိဂ်ဝဲလါဘဂ်၊ စံးဝဲဒု
လါသံခိဂ်မုာ်ပါ ခုကစါပုဂ်ကစါပတ်ဖျါထီဂ်
အသးလါ တါလီဂ်အဝဲအံန့ဂ် ပုမအိဂ်တ
သ့လါဘဂ်န့ဂ်လီ။

ဖဲပုဖဲးခးအခါန့ဂ်ပိာ်မုာ်သ့ဂ်တဖဂ် တ
ဘဂ်ကျဲ ယဲာ်ဘဂ်၊ နဂ်ဝဲဒုဂ်လါပိာ်မုာ်မုာ်
ကျဲယဲာ်န့ဂ် အဝဲသ့ဂ်မတါကနီဂ်ဒီးတါဖဲး
တါမလါဒိတနံဂ်ညါ တလဲအသးဘျုဘျု
ဆီဆီဘဂ်န့ဂ်လီ။ ဖဲတါဆါကတီဂ်လါ ပု
ဖဲးခးဝံးဒီးပုလိကီ (တိသံဂ်တိကီ) အခါ
န့ဂ် မုာ်အုတဘဂ်လဲးအိဂ်ကွံာ်အကီဘဂ်၊
သးပုဂ်ဖါဂုမုစံးဝဲ တါဖဲးအိဂ်ခးန့ဂ်ခးကစါ
ကိးဂဖဲးကဘဂ်ဆုးထီဂ်ဘဂ်အခးလါအစု
ဒုဂ်ဝဲန့ဂ်လီ။ တါမုာ်ကဲထီဂ်အသးတမံမဲ
လါ ပုမမာဲမုာ်အုနါစိဒီးမုာ်အုအိဂ်လဲး
တါမုာ်ဂု၊ ပုအိမိာ်ဒီးတုာ်လီနါစိမိာ်အုဂ်
ဒီးမုာ်အုအိဂ်လဲးထီဂ်တါမုာ်ဂုဒီးပုဟးလါ
ကျဲခိဂ်မလဲးအိဂ်ထီဂ်ကီ (ခး)န့ဂ် ခးကစါ
တမအိဂ်အခးဝဲ န့ဂ်လါဘဂ်၊ စံးဝဲတါလါ

မုန်အူနှင့် ဘဉ်တံပင်အီးလါအမုန်တံအိဉ် တံမုန်၊ မအိဉ်အသးမအိဉ်ဝဲသ့ဒီးမုန်မဆံး အသးမဆံးဝဲသ့န့ဉ်လီၤ။ နှဲဝဲဒုဉ်လါမုန် မအိဉ်ခူးလါအကစၢ်တဆူးထီဉ်ဘဉ်ဝဲလါ အစုဘဉ်န့ဉ် ကထံဉ်ဘဉ်တံကီတံခဲ၊ က ဆိးက့ဆါဘီဒီး မတံတအိဉ်ဘဉ်အိဘဉ် သ့ဝဲန့ဉ်လီၤ။ ဖဲးအိဉ်ဝဲအသီတလီၢ်မုန်ချူး ဖဲးန့ဉ်ဖဲးအိဉ်ဝဲအသီ ဒီးဖဲးဝဲမုန်တချူးလါ ဘဉ်န့ဉ် တဖဲးအိဉ်ဝဲအသီလါဘဉ်။ ဘဉ် မအိဉ်က့ရူးလါအပုဉ်ဝဲဘူးတံထီသိး၊ မ့ တမုန် ပုၤဂတဂါၤအထီသိး၊ မ့တမအိဉ် ဝဲတခီ နံဉ်အဝဲန့ဉ် ဘဉ်ယုမအိဉ်က့တံ မအဂါန့ဉ်လီၤ။

ဖဲတံကစးထီဉ်တံဖဲးတံမအသိးအ မုန် တံဆါကတီၢ်လါတံကလဲၤဝဲလီၤဒူခံ့၊ ကလဲၤဆူးထီဉ်ခူး၊ လဲၤဝဲဘုချံ အဆါက တီၢ်န့ဉ် လဲၤလါကျဲအခါ မုန်နီၤဟူတဟီ ကိး၊ တယီၤကိး၊ ဂုၢ်မုန်ဘျီဉ်တဲာ်ကျဲ၊ ဖး ဘီမုန်ဘျီဉ်တဲာ်ကျဲ၊ မုန်ထံဉ်မုန်နီၤဟူထီဉ်တ ပျီၤကိးန့ဉ် တစးထီဉ်မဲးဝဲလါဘဉ်။ ဖုဉ်ဝဲ တနံၤဝဲ ဒီးမုန်ဆုဉ်တနံၤန့ဉ်လဲၤကဒီးဝဲမုန် ထံဉ်မုန်နီၤဟူတံမအသးဒီးအိးအပူၤကွံာ် တနံၤအသိးသနက့ တဖုဉ်ဝဲလါဘဉ်၊ စံး ဝဲလါအဖုဉ်အထုအိဉ်ထဲဒုဉ်လါအခိဉ်ထံးတ နံၤန့ဉ်လီၤ။

ဖဲအထီဉ်ခူးအနံၤန့ဉ် လီၤဆီဒုဉ်တံ (ထီဉ်ကစၢ်) ခူးကစၢ်တဂါမုန်ထီဉ်တံပနီဉ်

သ့ဉ်တဖုဉ်အံၤမအ သးန့ဉ် တဆဲးလီၤ အဘုဆဲးချံလါဘဉ်။ ပံာ်ယာ်ဝဲအဘုချံတ ဖဲးလါကဆဲးလီၤဝဲအ ဂီၢ်ဒီး လဲၤဆဲးလီၤ က့ဝဲလါမုန်ဆုဉ်ထီဉ် တနံၤန့ဉ်လီၤ။

ထီဉ်တဂီၢ်

သ့ဉ်လီၤဖျူးလီၤတံ

ပုၤအိဉ်လါကစၢ်ကလိကျါတဖုဉ် ကိး နံဉ်ဖဲးန့ဉ်ဖဲးအိဉ်ခူးလါ ကသ့ဉ်အိဉ်ဖျူးအိဉ် တံအဂီၢ်န့ဉ်လီၤ။ ပုၤသ့ဉ်လီၤတံချံအဆိ ကတံတဘျီဘဉ်တံမအိး ဖဲပုၤဆူးထီဉ်ခူး အနံၤ မုန်အူကဲလီၤကယး၊ လီၤပံာ်ကွံာ်တ လာ်ဖဲးဘဉ်အခါန့ဉ်လီၤ။ ကိးဝဲဒုဉ်လါအ “သ့ဉ်အိဉ်ဘဉ်က့ဉ်တံ” န့ဉ်လီၤ။ နှဲဝဲ လါဆူးထီဉ်ခူးဝဲန့ဉ်ကဘဉ်လဲၤသ့ဉ်လီၤတံ တဘျီယီတချူးလါပုၤအဂုာ်အဂါလဲၤန့ဉ်လီၤ လါအခူးပူၤနီတဂါဒီးဘဉ်န့ဉ်လီၤ။ မုန်တ သ့ဉ်လီၤတံဘဉ်န့ဉ် နလါမိာ်နဒိကိ (မုန် ကီၤလံာ်တံစိတံကမိၤ) ကဖဲးသ့ဉ်အိဉ်တံ လါအခူးပူၤဒီးအဝဲသ့ဉ်သ့ဉ်အိဉ်ဖျူးအိဉ်တံ တဂ့ၤဘဉ်ဒီးမတံတအိဉ်ဘဉ်အိဘဉ်သ့ဝဲ န့ဉ်လီၤ။

ဖဲပုလဲအဆူးထိပ်ခူးအနံ့န့ၣ် ဘၣ်လဲဝံ
 ဇီးလးသၣ်အချံ၊ နွဲၣ်အချံဇီးပုလဲအသ့ၣ်
 အိၣ်ဘၣ်ကျၢၣ်တၢ်န့ၣ် ကဘၣ်မ့ၢ်ပုတဂု
 ဟီလဲအပဲၣ်လီၤဖူခံန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်နံၤအဝဲန့ၣ်
 တၢ်လၢအလဲသ့ၣ်အိၣ်ဝဲ မ့ၢ်ဒၣ်န့ၣ်ဇီးလး
 သၣ် မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ပၣ်ဒိၣ်ပၣ်ကဲဝဲဒ်အမ့ၢ်
 ထီၣ်ဘံၣ်ယံ (သံခိၣ်မ့ၢ်ယံ) အတၢ်န့ၣ်လီၤ.
 ပုတဂုနီၤသ့ၣ်ဝဲသၢဆူတနီၤန့ၣ်သ့ၣ်ဒၣ်ဝဲထဲ
 တဆူဇီးလီၤ. မ့ၢ်မ့ၢ်တၢ်အဂၤန့ၣ်တလဲသ့ၣ်
 အိၣ်ဝဲဒံးဘၣ်. လၢမ့ၢ်ဆူၣ်ထီၣ်အသိကဇီး
 တနံၤန့ၣ် ပုတဂုလၢလၢအဲၣ်ဒီး သ့ၣ်
 အိၣ်တၢ်န့ၣ် လဲသ့ၣ်အိၣ်ဝဲသ့ ဇီးသ့ၣ်လီၤ
 တၢ်ချံဖဲအဲၣ်ဒီးသ့ၣ်ဝဲ သ့ၣ်စ့ၢ်ကီးလီၤ. ပု
 သ့ၣ်လီၤအိၣ်တၢ်လၢ ပုဆူးထိပ်ခူးဝံမ့ၢ်
 ဆူၣ်တနံၤန့ၣ် ကိးဝဲလၢအ “သ့ၣ်ထွဲမ့ၢ်ခံ”
 န့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်သ့ၣ်အိၣ်ဝဲ တၢ်ချံတၢ်သၣ်
 ဒ်အမ့ၢ် နွဲၣ်, လးသၣ်, ခုၣ်, ဘုခု, လျာ်ခု
 သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုသ့ၣ်အိၣ်တၢ်တနီၤ
 အိၣ်ဒီးတၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်ဒီးစံးဝဲလၢ အသ့ၣ်အိၣ်
 တၢ်လၢ မ့ၢ်ပျဲနံၤ, မ့ၢ်ဘူၣ်နံၤန့ၣ်ဂုဘိဂုလၢ
 မ့ၢ်မ့ၢ်ဖိဖးနံၤ, မ့ၢ်ဒီးနံၤန့ၣ်ဂုဝဲလၢအတၢ်,
 အသၣ်ဒီးဂုချံဂုစၢန့ၣ်လီၤ.

ပုသးပုလဲညါဖဲအလဲသ့ၣ်အိၣ်တၢ်
 အနံၤန့ၣ် ဒီတနံၤညါတချုးလၢမ့ၢ်ဟါ ဆၣ်
 ထီၣ်လၢပျါဒံးဘၣ်န့ၣ် ငုၣ်အိၣ်ဝဲ တၢ်ဆၣ်,
 ညၣ်အုၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. နၢ်ဝဲလၢမ့ၢ်
 အိၣ်ညၣ်အုၣ်, တၢ်ဆၣ်န့ၣ်အတၢ်သၣ်တၢ်ဖျိ

တဂုဘၣ်, အယၢ်ကအိၣ်န့ၣ်လီၤ. တုတၢ်
 ဆၢကတီၢ်ဘၣ်လၢ တၢ်သ့ၣ်လီၤတၢ်ချံအဆၢ
 ကတီၢ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်သ့ၣ်လီၤဖျးလီၤကယံၣ်
 မ့ၢ် တၢ်ချံလၢအကတံၣ်ကတီၢ်ပၣ်ဝဲသ့ၣ်တ
 ဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်အညီၣ်န့ၣ်အသိး ပုသ့ၣ်လီၤ
 တၢ်ချံအဆၢကတီၢ်မ့ၢ်ဝဲဖဲ လၢအုၣ်ဖြၣ်တုလၢ
 မ့ၢ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.

သဘၣ်ချံ, လျာ်ခု, တကီ, တုလုတ
 က့, နွဲၣ်သ့ၣ်, ခုၣ်, နွဲၣ်, လးသၣ်, ယၢ,
 ဘီဘၣ်, ဘုခုဇီးအဂၤအကလုၣ်ကလုၣ်
 ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်လီၤဆိအီၤတချုး တၢ်စူၤလီၤဒံး
 ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. သ့ၣ်, နီ, လျာ်, ဒံ, ပထိး,
 ဆံးဖိဒုဇီးတၢ်ချံအဂၤတနီၤဘၣ်တၢ်ယါကျဲၣ်
 ကျီအီၤလၢ ဘုချံအကျါ ဖဲပုထီၣ်ခူးအခါဒီး
 ဘၣ်တၢ်ဘဲၣ်လီၤယုၣ်အီၤလၢဘုချံအထီၣ်သိး
 န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်မ့ၢ်တၢ်ချံလၢအပြီကဒံ ဒ်အမ့ၢ်,
 ဟီၣ်ဝီ (နီၣ်ဝီဖိ), ဟီၣ်တၢ် (နီၣ်တၢ်), ဖိ
 ဂီဖိဘီအကလုၣ်ကလုၣ်န့ၣ် ဘၣ်တၢ်ဆိး
 ထီၣ်အီၤလၢမ့ၢ်တၢ်အလီၤ ဒီးဖဲပုထီၣ်ခူးအခါ
 မ့ၢ်ဘီဟူးဇီး အချံလီၤဆူဝဲဒၣ်ဆူ ဟီၣ်ခိၣ်
 လီၤန့ၣ်လီၤ. ညါသူးချံန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ဝဲၣ်တြိး
 ထီၣ်ဒီဒု အီၤလၢဝၣ်ခိၣ် (ဝၣ်ကျၢၣ်ခိၣ်)
 ကပတချုးလၢတၢ်စူၤလီၤဒံးဘၣ် ဒ်သိးအ
 သၣ်ကယုထီၣ်ဒီးအဲးထီၣ်အသး တုကလံၤ
 မ့ၢ်ဟဲန့ၣ်အချံကဒံလီၤလၢဝၣ်ခိၣ်ခိၣ်ထံးအ
 ဂီၢ်လီၤ. ဖဲပုထီၣ်ခူးအခါန့ၣ် ပၣ်ကဝီယၢ်
 ဝဲဝၣ်ခိၣ်ခိၣ်ထံးဒ်သိး ညါသူးမဲထီၣ်အလီၤ

မိဂ်ကဆီဝဲ

ပထီးဘု

ဒံမုတ်ထီးဆီ

လှိုင်ဖြူ

သုံ

ကပျီအင်္ဂါန့ၣ်လီၤ. နံၣ်သိၣ်ချံန့ၣ် ညီန့ၣ်ဘၣ် တၢ်ဖုံလီၤက့ၤအီၤဖဲပုၤထီၣ်ခးဝံၤအလီၢ်ခံတ သိခံသိအတီၢ်ပုၤ, ဒီးပုၤတနီၤန့ၣ်ဖုံလီၤဝဲတ နံၤဖီဖဲ အထီၣ်ခးအနံၤန့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်တၢ်ဖဲန့ၣ်စ့ၢ်ကီး တၢ်လုၤဂီၤ (မိဂ် ကံၣ်ကျိး) ဖိတက့ မ့တမ့ၢ်ဖဲပုၤထီၣ်ခးအခါ ပၢ်ကဝီၤန့ၣ်တၢ်လီၢ်ဖိတက့လၢ အခးပုၤ လီၤ ဆီၣ်တၢ်ဝၣ်ကျၢၣ်ခိၣ်ကျါဒီး ကီးဝဲလၢတၢ် လုၤဂီၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်လုၤဂီၤ အပူၤန့ၣ် သ့ၣ်အိၣ်ဝဲ မိဂ်ကံၣ်သၣ်, တကီၤသၣ်, တ အ့, တယီ, ဆံးဖိၣ်, တကီၤခၣ်, ဆံၣ်ပိၢ် ပြး, တကျၢ ဒီးအဂုၢ်အဂၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒီး တၢ်လၢၣ်, တၢ်သၣ်တၢ်ဖျိလၢဘၣ်တၢ်သ့ၣ် အီၤလၢ ခးပုၤတဖၣ် တၢ်အိၣ်ဘၣ်ကဖါက့ၤ အီၤစးထီၣ်လၢ လါဖဲးပထဲဘၣ်ဒီးတုၤလၢ လါအ့ၣ်ဖြၣ် တၢ်ကိၢ်ခါအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢခးယၢတၢ်လီၢ်လၢအဂ့ၤသ့ၣ်အိၣ်ဝဲကတီၢ် ယံၣ်တၢ်ထုၣ်တၢ်ဘိ ဖဲအမ့ၢ် တက့ၢ်, နဲး, တက့ၢ်သ့ၣ် တဖၣ် ဒီးအိၣ်ဘၣ်က့ၤဝဲအသု အသၣ်လၢခံနံၣ်သၢနံၣ်အတီၢ်ပုၤန့ၣ်လီၤ.

ခိဃာ်ဂီၤ

ဘုဃး

လှိုင်ခူပီၤဟၢ

ဒးဆုၣ်နီၤ, ဒးတၢ်ခိၣ်ကွဲ

ဒးထံနီၣ်ဘျၢၣ်

ခံပူၤသ့

လးသၣ်ခံ

တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိအါကလုာ်လၢခုးပူၤ

- ၁. ဘု
- ၂. နွံတၢ်ခူဆၢ
- ၃. မိၢ်ကံၢ်ဘၢၣ်
- ၄. တၢ်ကီၤဆၢနွံ

တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိအါကလၢလၢနးပူၤ

- ၁. ဘဲဆိန်
- ၂. သွံ
- ၃. ပုၤသဘဲ
- ၄. တကီသန်

တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိအါကလုာ်လၢခုးပူၤ

- ၁. ဟီၣ်ဖုံ
- ၂. ဟီၣ်တၢ်
- ၃. ဟီၣ်ဝါဖိ
- ၄. တကျါ

တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိအါကလုာ်လၢခုးပူၤ

- ၁. ဒေးတလုာ်ကိာ်
- ၂. လုာ်ခူဘီ (လုာ်ခူမ့ၢ်ဆွံ)
- ၃. ဒံသဉ်
- ၄. လုာ်ဖြူး

တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိတဖၣ်လၢအမၤဂ့ၤထီၣ်ဟီၣ်ခိၣ်လၢခုးပူၤ

- ၁. ဘိဘၣ်ပကံး (သ့ကွီးလီး)
- ၂. ဘိဘၣ်ဖီလုး
- ၃. ပထီးခုးလါ
- ၄. ပထီးခုးလုး

တၢ်မုၢ်တၢ်ဘိလၢအသ့ၣ်ဝဲလၢတၢ်ပညိၣ်အါမံၤအဂီၢ်

- ၁. သဘၣ်ဒီးတဖၣ် ဘၣ်တၢ်မၤအိၣ်ဘၣ်ကအၢ
- ၂. ဒံသၣ်တဖၣ် ဘၣ်တၢ်မၤအိၣ်ဒံဆံၣ် လၢကအိၣ်ဝဲဖဲတၢ်အိၣ်အဂၤလီၤစၢၤအကတီၢ်
- ၃. ထံလူၤသၣ်အကုဃုထီတဖၣ် ဘၣ်တၢ်သူအိၣ်လၢ ထံနီၣ်ဘျၢၣ်, ပၢ်တၢ်ရံၣ်တၢ်သၣ်လၢအပူၤ, ဒီးတၢ်ခိၣ်ကွဲလၢပုၤဒိသံးအဂီၢ်

နိမိတ်လုပ်ငန်းများ၏အကျိုးအမြတ်များကို အသုံးပြုရန်အတွက် သစ်တောများကို ထိခိုက်စေခြင်း

မိလ်လုာ်ပာ်လ်အတၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၢ်ဘၣ်ဃးတၢ်သ့ၣ် အိၣ်ဖျးအိၣ်လၢဃးပူၤ

Σ မိလ်လုာ်ပာ်လ်တၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၢ်အိၣ်ဝဲအသိး တၢ်လၢပုၤမၤဝဲဖိသ့ၣ်တဖၣ်သ့ၣ် အိၣ်ဝဲလၢဃးပူၤခဲလၢန့ၣ် အိၣ်ဒီးတၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၢ်လၢ ကဘၣ်လုာ်အိၣ်သံခိၣ်မ့ၢ်ယါ ထံကစၢ်ကီၢ်ကစၢ် န့ၣ်လီၤ တၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၢ်လၢအမၤဝဲတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ်လုာ်ဃးသးဃး, တၢ်ကွဲၤကလၤ, တၢ်သၢထီၣ်ထီၣ်ဘံဃာ်, တၢ်အိၣ်အုးအိၣ်ယီၤဘု န့ၣ်လီၤ.

တချုးလၢတၢ်လုာ်အိၣ်ဃးသးအိၣ်ဃးဒံးဘၣ်န့ၣ် တဖိအိၣ်ယုၣ် တၢ်ဖံးတၢ်ညၣ်ဒီးတၢ်ဒီးတၢ်လၢၣ်, တၢ်သၣ်တၢ်ဖျိလၢဃးပူၤနီၣ်တမံၤဘၣ်. နၢ်ဝဲလၢမ့ၢ်ဖိအိၣ်ယုၣ်ဝဲဖၣ်န့ၣ် ဆူညါမၤအိၣ်ဝဲတဂ့ၤလၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ. န့ၣ်အသိး တချုးလၢတၢ်သၢထီၣ်ထီၣ်ဘံဃာ်ဒံးဘၣ်န့ၣ် တဖိအိၣ်ဃုၣ်တၢ်, န့ၣ်တၢ်, လးသၣ်တၢ် သ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်, ဒီးတက့ၤစီၣ် ဖိဂီၤဖိဘီဆူဟံၣ်စ့ၢ်ကိးဘၣ်. တဲဝဲလၢဖိဂီၤဖိဘီ ဃုၣ်တၢ်န့ၣ်တၢ်န့ၣ် မ့ၢ်ထီၣ်ဘံဃာ်အတၢ်အယီၤ ဘၣ်အိၣ်ဝဲလၢအသၢထီၣ်က့ၤထီၣ်ဘံဃာ် (ဟ့ၣ်အိၣ်ထီၣ်ဘံဃာ်) ဝံၤအလီၤခံန့ၣ်လီၤ. တချုးလၢတၢ်သၢထီၣ်က့ၤထီၣ်ဘံဃာ်

ဒံးဘၣ်အခါ အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်အိၣ် ဒံသ့ၣ်, လုာ်သ့ၣ်န့ၣ် တဆီၣ်တဲဝဲတက့ၤတက့ၤဘၣ်. ကိသံၣ်ဖးလီၤဝဲဝံၤမး ဆီၣ်တဲဝဲန့ၣ်လီၤ. နၢ်ဝဲဖၣ်လၢမ့ၢ်ဆီၣ်တဲဝဲဖၣ်န့ၣ် ကဆီၣ်ထီၣ်တဲဝဲ (က့ၤတဲဝဲ) ဘၣ်ယုၣ်ဒီးအထီၣ်ဘံဃာ်အကိၣ်ဘီန့ၣ်လီၤ. တုၤမ့ၢ်ပုၤမၤဘုဝံၤဒီးသၢထီၣ်က့ၤထီၣ်ဘံဃာ်ဝံၤလံတဘျီန့ၣ် မ့ၢ်ဆီၣ်တဲဝဲအိၣ်ဝဲနၢ်သက့တလိၣ်လၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဝဲပုၤကူးဘုခါ ပုၤတအိၣ်ကြိလုာ်သ့ၣ်ဒံသ့ၣ်လၢမ့ၢ်နၤကးက့ၢ် (မ့ၢ်နၤတၢ်ခံးယိၣ်) အဆၢကတီၢ်ဘၣ်, ပုၤမ့ၢ်အိၣ်ဝဲတဂၤလၢန့ၣ်ဘၣ်သ့ၣ်ယုၣ်ထီၣ်ဝဲ လၢတကံၤလၢတက့ၤ ဒီးထုကဖၣ်ဝဲ “သ့ၣ်ယုၣ်ထီၣ်ထီးတၢ်ညၣ်တၢ်သ့ၣ်အညၣ်” န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်နၢ်ဝဲလၢလုာ်သ့ၣ်ဒံသ့ၣ်န့ၣ် လီၤကၢ်ဒီးထိး မ့ၢ်လၢအဒိၣ်ဒီးအညၣ်တီၣ်အယီၤ မ့ၢ်တမၤဝဲန့ၣ်ဘၣ်န့ၣ် ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတၢ်မံၤလၢလၢအဒိၣ်ဒ်အမ့ၢ်ထိးမံၤ, တၢ်ဟီၢ်, တၢ်ယီၤ, တၢ်သ့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ် ကဟဲအိၣ်မၤဟးဂီၤအဘုဘၣ်ဖုးန့ၣ်လီၤ. န့ၣ်တၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၢ်အိၣ်ဝဲအသိး မၤထွဲသကိးဝဲန့ၣ်လီၤ.

တၢ်လီၤစ့ၢ်လၢတၢ်ဖံးဃးလုာ်လၢဒီးတၢ်မ့ၢ်အါတလုာ်

တၢ်လၢာ်ခးသးခး

တၢ်လၢာ်ခးသးခးန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢာ်ထီၣ်ပၣ် ထီၣ်တၢ်ဆူ သံခိၣ်မ့ၢ်ဃါအအိၣ်, ယုတၢ် လၢထံကစၢ်ကီၢ်ကစၢ် ကစၢ်ကစၢ်ကလိက စၢ်အအိၣ်ဒ်သိးကအံးထွဲကွၢ်ထွဲတၢ်ဖဲခးဖဲ သံၣ်, တၢ်ဖဲတၢ်မၤလၢဒိတနံၣ်ညါအပူၤန့ၣ် ကဒီးန့ၣ်ဘၣ်က့ၤတၢ်ဘျူးတၢ်ဖျိၣ်မၤန့ၢ်အိၣ် ဘၣ်ဘု ဘျဲအိၣ်ဘျဲအိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ် လၢာ်အိၣ်ခးသးအိၣ်ခးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်မၤအိၣ်ဖဲ “လါဃိး” (လါယုလံသးနွံတနွံဒီးအိၣ်လါ ကူးထီၣ်ခံနွံတနွံအဘၣ်စၢၤ) တချူးပျၤအိၣ် တၢ်ကွဲ “လါခးကံၢ်စု” နံးဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

တချူးလၢတၢ်မၤတၢ်လၢာ်အိၣ်ခးသးအိၣ် ခးဒီးဘၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်လူၤထွဲပိၣ်ထွဲဒ် “ထံဖိကီၢ်ကစၢ်” အတၢ်ဟံးစုန့ၣ်ကျဲအသိး လီၤ. အဆိအတၢ် ထံဖိကီၢ်ကစၢ်ဟံးန့ၣ် တၢ်ဆၢကတီၢ်ဒီး မၤပျၤဒိဟံၣ်န့ၣ်သကိးဝဲ တၢ်လၢပျၤ, တၢ်ထီတၢ်လီၤ, န့ၣ်ကွီၣ်တၢ် ဟံ, လိၣ်လွဲၣ် သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်နံၤ လၢထံဖိကီၢ်ကစၢ် တဲလီၤဝဲလၢပကအိၣ်ဘျဲ သကိးန့ၣ် ဖူဖိသဝီဖိတဖၣ်သ့ၣ်ညါဝဲလၢ ကဘၣ်န့ၣ်တၢ်လီၤ. အန့ၣ်တဘျီ ပျၤဒိဟံၣ် ညါန့ၣ်သကိးဝဲလီၤ.

ဖဲမ့ၢ်နံၤလၢအဝဲသ့ၣ်န့ၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ် န့ၣ် ဟံၣ်ဖိဃိဖိကိးန့ၣ်ဒီး ကဘၣ်ပလီၢ်အ သးဃံးဃံး ဒ်သိးအသုတမၤဟးဂီၢ် အတၢ်

ဖိတၢ်လံၤလၢဟံၣ်ပူၤဃိပူၤနီတမံၤတဂ့ၤ ဒီးက ဘၣ်ကွၢ်ထွဲစ့ၢ်ကိးအတၢ်ဘၣ်တၢ်ဖိၣ်ဒ်သိး အတၢ်သုတသံ, သုတလီၤမၤတဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ် လီၤ. ဟံၣ်ဖိဃိဖိတဖၣ်လၢလၢလၢ အတၢ် ဘၣ်တၢ်ဖိၣ်မ့ၢ်သံမ့ၢ်လီၤမၤ ဒီးအတၢ်ဖိတၢ် လံၤလၢဟံၣ်ပူၤဃိပူၤမ့ၢ်ဟးဂီၢ်တမံၤန့ၣ် စံး ဝဲဒ်လၢ “အန့ၣ်တၢ်တဖျိဘၣ်” ဒီးကဘၣ် အိၣ်ဖျိက့ၤကဒီးဝဲန့ၣ်လီၤ. ဟံၣ်ဖိဃိဖိကိး န့ၣ်ဒီးကဘၣ်န့ၣ်တၢ်တုၤလၢအဖျိန့ၣ်လီၤ. ပျၤလၢအန့ၣ်ဝဲမ့ၢ်တဖျိဘၣ်န့ၣ် ကဘၣ်န့ၣ်ဖျိ က့ၤဝဲလၢ ပျၤလၢအလီၢ်ခံကဒီးတဘျီန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်မ့ၢ်ထံဖိကီၢ်ကစၢ်န့ၣ်တၢ်မ့ၢ်တဖျိဘၣ်န့ၣ် ပျၤ ဒိသဝီညါဘၣ်န့ၣ်ကဒီးဝဲလၢအခိၣ်ထံးန့ၣ် လီၤ. တုၤမ့ၢ်အဝဲသ့ၣ်န့ၣ်တၢ်ဖျိဝဲလၢလံန့ၣ် ထံဖိကီၢ်ကစၢ် “ကီၢ်ခိၣ်” (ပျၤတၢတဂၤ) စး ထီၣ်လဲၤလၢအိၣ်ခးသးအိၣ် ခးန့ၣ်လီၤ. ဝံးဒီး “ကီၢ်ခိၣ်” (ပျၤခံဂၤတဂၤ) လဲၤလၢ အိၣ်ခးသးအိၣ်ခးစ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. တုၤမ့ၢ်ထံ ဖိကီၢ်ကစၢ်ခံဂၤမၤတၢ်လၢအိၣ်ခးသးအိၣ်ခး ဝံးလံန့ၣ် ထံဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်စးထီၣ်မၤသ ကိးဝဲပျိပျိန့ၣ်လီၤ.

တၢ်လၢာ် အိၣ်ခးသးအိၣ်ခး န့ၣ်တၢ်က ဘၣ်မၤထွဲ တၢ်မၤအပတီၢ်အိၣ်ဝဲအါမးဒ်အ မ့ၢ် တၢ်လၢာ်ခး (မ့ၢ်ဝဲတၢ်လၢာ်ထံလၢကီၢ်), တၢ်သးခး (တၢ်သးထီၣ်သးထီၣ်တုဖိဟုဖိ), တၢ်တမိၣ်ခး (တၢ်မၤဂ့ၤမၤဝါဘု), တၢ်တီၢ် သ့ၣ်ခး, တၢ်ခးကဲခး, တၢ်ပနါဝါ (တၢ်အိး

ခံ), မာကဆီ, တာဟာထီၣ်ကွံၣ်တာကသွံက
ဖးလာမိအပူ, ဒီးတာတိၣ်ဆံၣ်တိၣ်ခၣ်တာ
ယံပအူး သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တာလုၣ်အိၣ်ခူးသးအိၣ်ခူးန့ၣ် လိၣ်ဘၣ်
ဝဲဒၣ် သး, ထိး, ဆီ သ့ၣ်တဖၣ်ဒီးတာလီၤ
တာၣ်ကျဲအမ့ၢ်တာသးတာတမိၣ်အလီၤအကျဲ
န့ၣ်လီၤ. လိၣ်ဘၣ်ဝဲ ဝၣ်မ့ (မ့တမ့ၢ်) ဝၣ်
သီယံၣ်လာ ကဘၣ်တုၣ်ထီၣ်ဘိထီၣ်တာအဂီၢ်
န့ၣ်လီၤ. တာလီၤတာၣ်ကျဲလာကဘၣ်တုၣ်ထီၣ်
ဘိထီၣ်ဝဲတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ တာလုၣ်အလီၤ, တာ
သးအလီၤ, တာတမိၣ်အလီၤ, တာခးကဲအ
လီၤ, တာပနါဝါ, မာကဆီ, ဘုပျၢ်ဒီးတာတ
ဖျု သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဝၣ်လာအလိၣ်တ
ဖၣ်အံၤ ထီၣ်ကစၢ် (ပုမာဝဲအခိၣ်) လဲၤကျိ
ပၣ် ကတဲၣ်ကတီးဆိပၣ်ဝဲဘူးထီၣ်လာအက
လဲၤလုၣ်အိၣ်သးအိၣ်အနံၤန့ၣ်လီၤ. ဝၣ်အိၣ်
မ့ၢ်အါဒီးအလီၤမ့ၢ်ညီန့ၣ်တလိၣ်လဲၤကျိပၣ်ဝဲ
ဘၣ်, ဝဲအကလဲၤလုၣ်အိၣ်သးအိၣ်အနံၤ
လဲၤတာလုၣ်ဂီၤဒီး လဲၤကျိန့ၣ်ဝဲဝၣ်ဖိလာက
တုၣ်ထီၣ်ဘိထီၣ်တာအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တုၣ်မ့ၢ်အလဲၤတုၣ်လာခူးဒီးစးထီၣ်မာဝဲ
တာလုၣ်ခူးသးခူးအဂ့ၢ်အကျိတဆီဘၣ်တ
ဆီဒ်တာဖံးတာမအကျိအကျဲအိၣ်ဝဲအသိး
န့ၣ်လီၤ. လဲၤကွဲစ့ၢ်ကိးဒီးအဘူးအတံၢ်, ပု
အဂ့ၢ်အဂၤသ့ၣ်တဖၣ်လာကလဲၤသကိးဒီး
အီၤဆုး, တုၣ်အိၣ်ဖိအိၣ်ဒီးအိၣ်သကိးမု
လာအခူးကျိပူန့ၣ်လီၤ.

(၁) တာလုၣ်ခူး

တာလုၣ်အိၣ်ခူးသးအိၣ်ခူးန့ၣ်မ့ၢ်တာက
တိၤတဖျၢၣ်လာပုညီန့ၣ်သုအီၤတဘျီယီလီၤကၣ်
ဒ်တာကတီးဒီးမိၢ်ဖါအသိးန့ၣ်လီၤ. ဝဲလာတာ
မၤထွဲအီၤအဆၢကတီၢ် လီၤဆီလိၣ်အသးဒ်
အမ့ၢ်ဝဲ တာလုၣ်ခူးဒီးတာသးခူးန့ၣ်လီၤ.
တာလုၣ်ခူးမ့ၢ်ဝဲတာလုၣ်အိၣ်သံခိၣ်မ့ၢ်ယါ ထံ
ကစၢ်ကီၢ်ကစၢ်ဒီးယုသကွံၢ်ကညးတာလာ
အီၤဒ်သိးက အံးထွဲကွံၢ်ထွဲ ဆိၣ်ဂ့ၢ်ဆိၣ်
ဝါတာဖံးအိၣ်မအိၣ်ဒီးဟံၣ်ဖိယီဖိန့ၣ်လီၤ.

တာလုၣ်ခူးန့ၣ်ညီန့ၣ်ဘၣ်တာလုၣ်အီၤလာ
ထိးန့ၣ်လီၤ. ပုကိးဂၤဒီးန့ၣ်မာတာလုၣ်အိၣ်
ခူးသးအိၣ်ခူးအကျိအကျဲတဖၣ်သိးလိၣ်သး
ဘၣ်. တဂၤလာအတာမကျဲဒၣ်န့ၣ်မာဝဲဒ်
အမၤညီန့ၣ်ဝဲအသိး, တီၢ်နီၣ်ယၣ်ဝဲဒီးမာဝဲဒ်
န့ၣ်ကိးနံၣ်ဒီးတဆီတလဲဝဲအကျိအကျဲနီၣ်
ဘၣ်. တာလုၣ်ခူးန့ၣ်လိၣ်ဘၣ်ဝဲတာလုၣ်အ
လီၤလာကလုၣ်တာအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တာလုၣ်အ
လီၤန့ၣ်ပုတနီၤဆဲးကတြၢထီၣ်ဝဲဒီးတာတ
မိၣ်အလီၤ, ပုတနီၤန့ၣ်ဆဲးလီၤဆီဝဲတာလုၣ်
အလီၤဒီးတာတမိၣ်အလီၤန့ၣ်လီၤ. ပုလာ
အဆဲးထီၣ်တာလုၣ်အလီၤဒီးတာတမိၣ်အလီၤ
တပူယီန့ၣ် ဆဲးလီၤဝဲအထူၣ်ယုထူၣ်ဒီးတု
ထီၣ်ဝဲအစီမံၤခံပတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပာဝဲတာလုၣ်
အလီၤလာတာဖိခိၣ်တပတီၢ်ဒီးတာတမိၣ်အ
လီၤလာတာဖိလၣ်တပတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုလာ

အဆဲးဖးတၢ်လၢ်ဒီးတၢ်တမိၣ်န့ၣ်ဆဲးလီၤဆီၣ်တၢ်လၢ်အထူၣ်လွၢ်ထူၣ်ဒီးတၢ်တမိၣ်အထူၣ်လွၢ်ထူၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကစီၤထီၣ်န့ၣ်တၢ်စီၤနီၢ်အလီၢ်ဒီးထ့ၣ်န့ၣ်ထီၣ်ဘၢ်အယီၤလၢတၢ်ကတၢၢ်, ဆီၣ်လီၤတၢ်အခိၣ်ထံးလၢဟီၣ်ခိၣ်လီၤဒီးဘိးထီၣ်တၢ်အခိၣ်ထီၣ်ဘးလၢတၢ်စီၤနီၢ်အလီၢ်န့ၣ်လီၤ. ထဲးပၣ်ထီၣ်တၢ်ဘုတခိၣ်, ပအံၤတခိၣ်လၢတၢ်လၢ်လီၢ်အဖီခိၣ် ဒီးလၢခးပူၤတၢ်လၢ်မ့ၢ်အိၣ်န့ၣ် ထဲးပၣ်ထီၣ်စ့ၢ်ကိး မိၣ်ကံၢ်ခိၣ်တကီၤခိၣ်န့ၣ်လီၤ. မၤသံအထိးဒီးထွၢ်စဲထိးအသွံၣ်လၢတၢ်လၢ်အထူၣ်လီၤကိးထူၣ်ဒီးယုၣ်ဒီးထီၣ်ဘၢ်အယီၤန့ၣ်လီၤ.

ထုကဖၣ်တၢ်ဒီးစံးဝဲ “ထံကစၢ်ကိၢ်ကစၢ်ဧကနၢ်အံၤပဟဲလၢ်အိၣ်လၢ်အိၣ်သု, ဟဲအိၣ်သကိးမ့ၢ်ဟဲအိၣ်သကိးထံ, ဟဲဒီးဒိၣ်ဟဲဒီးဆဲး, အိၣ်ဝံၤအိၣ်ဝံၤဒီးအံးက့ၤကွၢ်က့ၤ, ကဟုကယၢ်က့ၤ, ကွၢ်ထွဲတၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ်ဒီးလၢ်အိၣ်လၢ်အိၣ်က့ၤပုၤလၢဘုသၣ်ဟုသၣ်, တၢ်သၣ်တၢ်ဖျိ, ဖုးပုၤဖုးဖျးပုၤဒီးတၢ်ကိတၢ်ခဲတၢ်တတၢ်တနီၤသ့ၣ်တဖၣ်ခဲလၢ်တက့ၢ်...” န့ၣ်လီၤ.

ကွၢ်ဝဲအထိးသဒဲးဒီးမ့ၢ်ထံၣ်ဝဲလၢအထိးသဒဲးအိၣ်ဖျါဘျၢရဲၣ်ကလၢ်န့ၣ် သ့ၣ်ခုသးခုဝဲ, စံးဝဲလၢအထိးသဒဲးဂ့ၤဒီးန့ၣ်ဝဲလၢအတၢ်ဖံးတၢ်မၤခဲလၢ်ကလဲၤအသးဘျၢဘျၢဆီၣ်ဆီၣ်မၤတၢ်အိၣ်ဘၣ်အိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ထိးသဒဲးအထံမ့ၢ်တအိၣ်ဘၣ် (ကိးဝဲလၢထိးသဒဲးအ

ထံသံး), ထိးသဒဲးအတီၤမ့ၢ်ကံၢ်တၢ်အသး (ကိးဝဲလၢထိးသဒဲးကွီ), ထိးသဒဲးမ့ၢ်လီၤဘၢလၢအသ့ၣ်ညၣ်လၢ် (ကိးဝဲလၢထိးသဒဲးဘၢ) န့ၣ်စံးဝဲလၢအထိးသဒဲးတဂ့ၤဘၣ် ဒီးန့ၣ်ဝဲလၢအတၢ်ဖံးတၢ်မၤန့ၣ် တၢ်တြီၤမၤတၢ်တၢ်အိၣ်အယီၤ ဘၣ်မၤကဒီးဝဲအသီတဘျီန့ၣ်လီၤ. တၢ်ခဲလၢ်မ့ၢ်လဲၤအသးဘျၢဘျၢဆီၣ်ဆီၣ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်ခုသးခု တၢ်သ့ၣ်မံသးမ့ၢ်လၢအတၢ်ဖံးတၢ်မၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. ထိးအတြၢန့ၣ်ဘျးလီၤစဲၤဝဲလၢတၢ်လၢ်လီၢ်အလီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖီအိၣ်အထိးဒီးတီၣ်ထီၣ်ဝဲမ့ၢ်ခိၣ်ကသ့ၣ်ခိၣ်လၢတၢ်လၢ်လီၢ်အဖီခိၣ်ဝံၤမး အိၣ်သကိးဝဲန့ၣ်လီၤ.

(၂) တၢ်သဲးခုး

တၢ်သဲးခုးန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်သဲးထီၣ်သဲးထီၣ်ဘုဖိဟုဖိဒဲးအထူၣ်ကဂ့ၤအသၣ်ကဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဟံးန့ၣ်ဝဲဖိတဘီလၢအကစီၤထီၣ် က အိၣ်တုၤသိးဒီးပုၤသးပျၢ်တဂ့ၤ (၄-၅ ခိၣ်ယီၢ်), ကျိတၢ်ကွံၣ်ဝဲအကမဲၣ်လၢအစိးတကပၤ, ကိသ့ၣ်ဖးပြီလီၤဝဲထဲတကပိၣ်, ဘျၢန့ၣ်ဆျါကဘျး ဒီးထုကရၣ်ထီၣ်ဝဲအခိၣ်ဖဲပုၤထုဆီၣ်ထာအသိးန့ၣ်လီၤ. ဆဲးလီၤသယဲးဝဲဒီးသ့ၣ်ကျိလၢ အဘျးကတၢ်ဒီးအတုၤအလီၢ်တထူၣ်, ဆဲးလီၤကတြၢယုၣ်ဝဲဒီးတၢ်တဖျု (ဝဲဖိလၢအစိးတစ့ၢ်အဒုဂ့ၤ

လှည့်ပတ် တာဘိတပုလဲဒီးတၢ်သးအလီၢ်န့ၣ်လီၤ. ထုထီၣ်န့ၣ်ထီၣ်ဘံၣ်အယီၤလၢဝၣ်ကုတဘိ, ဆဲးလီၤဝဲအခိၣ်ထံးလၢဟီၣ်ခိၣ်လီၤဒီးဘိးထီၣ်ဝဲအခိၣ်ထီၣ်ဘးလၢတၢ်သးအတြၢခိၣ်ထံးန့ၣ်လီၤ. ကတဲာ်ကတီၢ်တၢ်ခဲလၢဂံၢ်န့ၣ် စးထီၣ်အတၢ်သးခူးန့ၣ်လီၤ. ပံးန့ၣ်အဆီ ကူးဝဲအကိာ်ဘိလၢဒီကူးဆီကိာ် (ဒီသံသးတဘျီလၢအသုအိၣ်ဝဲဖဲအမၤတၢ်လၢတၢ်တံးမံၤအခါ), ဆီအသွံၣ်န့ၣ်ထွါစဲဝဲလၢ တၢ်သး အယၤအထူၣ်လီၤ, ထီၣ်ဘံၣ်အယီၤလီၤ, တၢ်တဖျၢ အထူၣ်လီၤ, ဝံးဒီးထဲးန့ၣ်ဝဲဆီဆူၣ်ထိးစဲဘူးထီၣ်ဝဲဖဲအထွါစဲတၢ်သွံၣ်အလီၢ်တခါစုာ်စုာ်န့ၣ်လီၤ. ထဲးန့ၣ်ကဒီးဆီအဖဲဆဲးဆဲး အဆူၣ်ပျၢလွံာ်ဘျီ, ဆိးထီၣ်ဝဲလၢ တၢ်သးအယၤအဖီခိၣ်လွံာ်န့ၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်သးအယၤပူၤန့ၣ်ဒါလီၤဝဲလျၢဝဲလျၢဒီးဖၢန့ၣ်လီၤဝဲမ့ၢ်ခိၣ်, ထၢန့ၣ်လီၤဝဲဆီအခိၣ်မ့ၢ်, ဆီအနိးန့ၣ်လီၤ. ဘံၣ်ထီၣ်စ့ၢ်ကိးဘုအလၢတၢ်သးအထူၣ်လီၤဒီးဘျးထီၣ်ကွံာ်အဆီယၤလၢ တၢ်သးအထူၣ်လီၤန့ၣ်လီၤ.

ဖဲအထွါဆီသွံၣ်လၢတၢ်သးအလီၢ်တဆီဘၣ်တဆီအခါန့ၣ် ထုကဖၣ်တၢ်ဒ်အံၤ “ဘုဖီဟုဖီစၢ ပသးဂုၤန့ၣ်သးဝါန့ၣ်, သးဒိၣ်န့ၣ်သးထီၣ်န့ၣ်, သးအါန့ၣ်သးဂီၢ်န့ၣ်, သးဘျးန့ၣ်သးဖျိၣ်န့ၣ်, ဂုၤဒီးန့ၣ်ထူၣ်ဂုၤဒီးန့ၣ်ဘိ, ဂုၤဒီးန့ၣ်သ့ၣ်ဂုၤဒီးန့ၣ်ဖျိ, တၢ်သုတအ့ၣ်န့ၣ်တၢ်သုတ

စိၢ်န့ၣ်, ပုၤဒီးတၢ်ယုၤ ပုၤဒီးတၢ်ယၢ, ပုၤဒီးတၢ်ယံၤ ပုၤဒီးပအူး, ပုၤဒီးန့ၣ်လၢမိာ် ပုၤဒီးန့ၣ်ဒီကိ, ဂုၤထီၣ်ဝါထီၣ်...” န့ၣ်လီၤ. ဖဲအမၤတၢ်ခဲလၢဂံၢ်ဝံးဒီးယီၤအဆီဆူၣ်, ဒီၣ်လီၤတုၤအိၣ်ဖီအိၣ်ဝဲလီၤ. တုၤအဖီကသုမံၤန့ၣ် ကွီၢ်န့ၣ်ဝဲကသုခိၣ်မ့ၢ်ခိၣ်ဒီးဖၢန့ၣ်လီၤဝဲလၢလျၢဝဲလျၢလၢအပူၤ, လဲၤပာ်ဝဲလၢတၢ်သးအလီၢ်ဝံးမးဒီးအိၣ်သကိးဝဲန့ၣ်လီၤ.

(၃) တၢ်တမိာ်ခူး

တၢ်တမိာ်ခူးန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်မၤဂုၤမၤဝါခူးဒီးဘုဖီဟုဖီန့ၣ်လီၤ. တၢ်တမိာ်ခူးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်မၤအီၤလၢ ဆီမ့ၢ်ဂုၤ ထိးမ့ၢ်ဂုၤအိၣ်ဝဲလီၤ. ဒ်ပုၤတဂၤလၢအမၤညီၣ်န့ၣ်ဝဲအသိးဖဲအဖီထီၣ်ထီၣ်တၢ်မၤအခိၣ်ထံးမ့ၢ်မၤဝဲလၢထိးမ့ၢ်ဂုၤ, ဆီမ့ၢ်ဂုၤန့ၣ်တၢ်နီၣ်ယၢဝဲဒီးမၤထွဲဝဲဒ်န့ၣ်ကိးန့ၣ်ဒဲးလီၤ. တၢ်တမိာ်ခူးန့ၣ်လိာ်ဘၣ်ဝဲတၢ်တမိာ်အလီၢ်တဖျၢန့ၣ်လီၤ. တၢ်တုၤထီၣ်တၢ်တမိာ်အလီၢ်န့ၣ်ဆဲးလီၤဝဲဝၣ်တၢ်လွံာ်ဘိဘၣ်တၢ်ရဲၤထီၣ်ဝဲတၢ်စိၢ်န့ၣ်အလီၢ်လၢ အယုထီၣ်ကိာ်ဘိဒီးဒါလီၤဝဲဝၣ်ကုဒ်သိး အပာ်ထီၣ်တၢ်လၢအဖီခိၣ်ကသုအဂီၢ်လီၤ. တုၤဝဲအကွၢ်အဂီၢ်ဒ်ပုၤတုၤထီၣ်ဖဲဖဲအသိး, အိၣ်ဒီးအခိၣ်ဒုးဖဲတစဲးန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ကပၤထံးန့ၣ် ဆဲးလီၤကတြၢယုာ်ဝဲဒီးဝၣ်ဖိဘျၢဘျၢသ့ၣ်တဖၣ်ဒီးကိးဝဲလၢ “ဘုပျၢ” န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဆဲးလီၤဘုပျၢ်န့ၣ် ဒိလီၤဝဲလၢဘုဖိအ နီၣ်ထီၣ်နီၣ်ပျၢ်ဒီး ငွးထီၣ်ဝဲလၢအဟံၣ်ဖိပီဖဲ တၢ်ဖျၢၣ်အကျါ ပိာ်ခွါမ့ၢ်အိၣ်တၢ်န့ၣ် ဆဲးလီၤ ဝဲဘုပျၢ်ထဲတဘိဒီးပိာ်ခွါမ့ၢ်အိၣ်သၢဂၢန့ၣ် ဆဲးလီၤဝဲဘုပျၢ်သၢဘိဒ်န့ၣ်အသိးလီၤ တ့ ထီၣ်န့ၣ်ထီၣ်ဘံၣ်အယီၤလၢဝၣ်က့တဘိ ဆီ လီၤဝဲအခိၣ်ထံးလၢဟီၣ်ခိၣ်လီၤဒီးဝံၣ်ထီၣ်ဝဲ အခိၣ်တုၤလၢအမၤထီၣ်တၢ်စီၤနီၣ်အလီၤန့ၣ် လီၤ လၢတၢ်တမိာ်အလီၤ စီၤနီၣ်ခိၣ်န့ၣ် ထဲးပာ်ထီၣ်ဝဲဘုတခိၣ်, ပအံၤတခိၣ်, တၢ် လုၤဂီၤအလီၤမ့ၢ်အိၣ်န့ၣ် ထဲးပာ်ထီၣ်စ့ၢ်ကိး မိာ်ကံၢ်ခိၣ်တကီၤခိၣ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. ဟံးန့ၣ် ဝဲ ဘုအလၢပအံၤအလၢပ ဒီးစၢထီၣ်ဝဲလၢ တၢ်တမိာ်အထူၣ်လီၤကိးထူၣ်ဒဲးန့ၣ်လီၤ.

ကတဲာ်ကတီၤတၢ်တမိာ်အလီၤဝံၣ်န့ၣ် မၤသံအထိး မ့တမ့ၢ် ဆီ ဒီးထွါစဲဝဲအသွံၣ် လၢအတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်အထူၣ်လီၤကိးထူၣ်ဒဲး န့ၣ်လီၤ. ထဲးန့ၣ်ကဒီးဝဲအထူၣ် ဒီးထိးစဲ ဘူးထီၣ်ဝဲလၢတၢ်သွံၣ်အဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ် မၤဝဲလၢဆီန့ၣ် ထဲးန့ၣ်ကဒီးဝဲ ဆီအဒဲးဆ့ ဆူၣ်ပျၢ်လွံၢ်ဘုဒီးဆိုးထီၣ်ဝဲလၢတၢ်တမိာ် အထူၣ်စိးခံတထူၣ်တဘုၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲတၢ်တမိာ်ထီၣ်ခုးအဆၢကတီၢ်န့ၣ် ထု ကဖၣ်သၣ်ကဲၤတၢ်လၢဘု ဒီးတၢ်သ့ၣ်အိၣ် ပျးအိၣ်အဂီၢ်ဒ်အံၤ “ဘုဖိဖုဖိစၢ ပတမိာ်ဂုၤ နၢတမိာ်ဝါနၢ, တမိာ်ဒိၣ်နၢတမိာ်ထီၣ်နၢ, တ မိာ်အါနၢတမိာ်ဂီၢ်နၢ, တမိာ်ဘျးနၢတမိာ်

ဖိၣ်နၢ, ဂုၤကုၤဂုၤကစၢ, ဂုၤဒီးနထူၣ်ဂုၤဒီးန ဘိ, ဂုၤဒီးနသၣ်ဂုၤဒီးနဖျိ, တၢ်သုတအ့ၣ်နၢ တၢ်သုတစိာ်နၢ, ပုၤဒီးတၢ်ယံၤပုၤဒီးပအူး, ပုၤဒီးနလၢာ်မိာ်ပုၤဒီးနဒိကိ, ဂုၤထီၣ်ဝဲ ဝါ ထီၣ်...” န့ၣ်လီၤ.

ဘူးထီၣ်ကွံာ်ထိးအယု (မ့တမ့ၢ်) ဆီ အယုလၢတၢ်တမိာ်အလီၤတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်အ လီၤန့ၣ်လီၤ. ဖိအိၣ်ကသုဒီးတုၤအကသုမံ န့ၣ်မၤန့ၢ်ဝဲမ့ၢ်ခိၣ်ကသုခိၣ်ဒီးလဲၤပာ်ထီၣ်ဝဲ လၢတၢ်တမိာ်အလီၤဝံၣ်မးအိၣ်သကိးအီၤသ ကိးဝဲန့ၣ်လီၤ.

(၄) မၤကဆီ

တၢ်သဲးအလီၤဒီးတၢ်တမိာ်အလီၤတၢ် ဘၢၣ်စၢန့ၣ် ဆဲးလီၤဝဲ မၤကဆီတခိၣ်န့ၣ် လီၤ. တၢ်ဆဲးလီၤမၤကဆီန့ၣ် နာ်ဝဲဖျၢၣ်လၢ အမၤတၢ်ဒီသဖၢဒ်သိးတၢ်စိတၢ်ကမီၤလၢအ ကဖဲမၤတံာ်တံာ် မၤဟးဂီၤတၢ်တဖၣ်မ့ၢ်ဖဲ န့ၣ် ကဘၣ်ဆါဘၣ်သံဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အ ဆီကတၢ် ဆဲးလီၤဝဲဝၣ်တဘိလၢဟီၣ်ခိၣ် လီၤ ဒီးကိသုၣ်ဖးလီၤဝဲဝၣ်အံၤခံခိဘူးကတုၤ လီၤလၢအခိၣ်ထံးယၣ်ယၣ် ဒီးဒ်သိးကအိး ဖျါအသးအဂီၢ်န့ၣ် ဩ်န့ၣ်လီၤဝဲဝၣ်ကုးလၢာ် ဖိတကူၣ်န့ၣ်လီၤ. ဝံၣ်ဒီးဆဲးလီၤကဒီးဝဲဖိ အဂၢခံဘိလၢ အကပယၢ်ပယၢ်ပ ဒီးပိာ်ဒု ခံလီၤဝဲအခိၣ်တခိတပၤ လၢအခါခဲးလိာ်

သးယာ်ခိယာ်ခိန့ၣ်လီၤ. ဝၣ်ဖိခံဘိအံၤဆွဲစူ
ဝဲအခိၣ်ဒ်သိး ဘိဃဲၤဩအကန့ၣ်အသိးန့ၣ်
လီၤ. ဧီးလာတၢ်ခးကဲအလီၢ်န့ၣ် ဆဲးလီၤစ့ၢ်
ကီးဝဲမၤကဆိတခိၣ်န့ၣ်လီၤ. မၤကဆိန့ၣ်
အိၣ်ဝဲခံခိၣ်, အိၣ်ဝဲလၢ တၢ်သဲးတၢ်တမိၣ်အ
ဘၢၣ်စၢၤတခိၣ်ဒီးတၢ်တီၢ်သ့ၣ်ခးကဲအလီၢ်တ
ခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

(၅) တၢ်တီၢ်သ့ၣ်ခး

တၢ်တီၢ်သ့ၣ်ခးန့ၣ် ဘၣ်တၢ်မၤအီၤဘူး
လၢခးအယၤ ဖဲပုၤလ့ၢ်လီၤလၢဟံၣ်ဒီးခးဒဲအ
ဘၢၣ်စၢၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်တီၢ်သ့ၣ်ခးန့ၣ်ဘၣ်
တၢ်မၤကတၢ်က့ၤအီၤလၢတၢ်ခးကဲခး, အခါ
ဖဲမ့ၢ်ဟါ တချုးပုၤက့ၤဆူဟံၣ်အကတီၢ်န့ၣ်
လီၤ. တၢ်တီၢ်သ့ၣ်ခး ဘၣ်တၢ်မၤအီၤအကျဲ
အိၣ်ဝဲခံကလုာ်ဒ်အမ့ၢ် တၢ်တီၢ်သ့ၣ်ယိယိဒီး
တၢ်တီၢ်သ့ၣ်လၢအပၣ်ယုာ်ဒီးဆိန့ၣ်လီၤ.
တၢ်တီၢ်သ့ၣ်ခးယိယိန့ၣ် ထ့ၣ်န့ၣ်တၢ်ကးယု
တဘျုး, ဒါလီၤဝဲအပူၤလၢလ့ၢ်ခ့ၣ်ဒီးဖၢန့ၣ်
လီၤဝဲသဘျုးၣ်ယါလၢအပူၤတယါ, ဘျဲၣ်လီၤ
ဟုသးတပံၤဒီးလဲၤပာ်လီၤဝဲလၢခးယၤကျဲက
ပၤထံးန့ၣ်လီၤ.

ထုကဖၣ်သၣ်ကမဲၤဝဲဒ်သိးအခးကပူၤ
ဖျဲးဒီးတၢ်အိၣ်တၢ်လီၢ်, တၢ်ဖိလံၤဖိယၢ်လၢ
အအိၣ်မၤဟးဂီၤဘုသ့ၣ်တဖၣ်သုတဟဲမၤ
တံာ်တံာ်မၤဟးဂီၤအဘုဒီးအတၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျဲး

အိၣ်တဂ့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဧီးလာမ့ၢ်ဟါန့ၣ်
က့ၤခးကဲလီၤတၢ်လၢတၢ်ကးယုအဝဲန့ၣ်အပူၤ
ဝံၤဒီးက့ၤဆူဟံၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်တီၢ်သ့ၣ်ခးလၢ ဆိန့ၣ်ဘၣ်တၢ်မၤ
အီၤအပတီၢ်အါထီၣ်တဖဲးလီၤ. ထ့ၣ်န့ၣ်တၢ်
ကးယုတဘျုးဒီးပာ်လီၤဝဲလၢခးယၤ ဖဲပုၤ
လ့ၢ်လီၤလၢဟံၣ်ဒီးခးဒဲအဘၢၣ်စၢၤန့ၣ်လီၤ.
ဒါလီၤဝဲတၢ်ကးယုအပူၤလၢလ့ၢ်ခ့ၣ်တ
ဘျုး ဒီးဖၢန့ၣ်လီၤဝဲသဘျုးၣ်ယါတယါ, ဟု
သးတပံၤန့ၣ်လီၤ. ကတဲာ်ကတီၢ်ပာ်စ့ၢ်ကီး
ဝၣ်ဖိလၢကဆဲးထီၣ်မၤကဆိအဂီၢ်ဖဲအက့ၤခး
ကဲလီၤတၢ်အခါဒီးပာ်ဝဲတၢ်ကပၤဘူးဒီးအ
ဒါလီၤတၢ်ကးယုအလီၢ်န့ၣ်လီၤ. မၤသံအ
ဆိဒီးထွါစဲဝဲအသ့ၣ်လၢ တၢ်ကးယုအလီၤ,
ထဲးန့ၣ်ဝဲဆိဆူၣ်ဒီးမၤစဲဘူးထီၣ်ဝဲလၢတၢ်သ့ၣ်
အလီၤန့ၣ်လီၤ. ဆိန့ၣ်ယိဝဲဆူၣ်လၢမ့ၢ်အူ,
ဖဲအဖိအိၣ်ကသူအဆၢကတီၢ်ပာ်တ့ၢ်ယာ်ဝဲ
ဆိအနိး, ဆိခိၣ်မ့ၢ်, ဆိကနံ, ဆိကထီအ
သလီၤဒီးဆိအခိၣ်ဒုသဘံခဲလၢာ်လၢကက့ၤ
ခးကဲလီၤတၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲအဖိအိၣ်ကသူအဆၢကတီၢ်န့ၣ် ကွၢ်
နီၣ်ယာ်ဝဲ ဆိတဘျုးစုာ်စုာ် အခိၣ်, အ
ခိၣ်, အဖဲးဆ့, အကထီခဲလၢာ်ဒ်သိး သုတ
ကမၣ်လိာ်သးတဂ့ၢ်အဂီၢ်လီၤ. တုၤအဖိက
သူမံန့ၣ် ဟံးန့ၣ်ဝဲအဒုာ်အထု တချုးလၢပုၤ
အိၣ်ကသူအဝဲန့ၣ်နီတဂၤဒီးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. စိာ်
န့ၣ်ဝဲ အခိၣ်, အခိၣ်, အညၢၣ်, အဖဲးဆ့,

တၢ်ပနီၣ်ဘၣ်ဃးတၢ်လုၢ်အိၣ်ခုးသးအိၣ်ခုး

- ၁. တၢ်သးအလီၢ်
- ၂. တၢ်တမိၣ်အလီၢ်ဒီးတၢ်ဟၢထီၣ်ကွၢ်တၢ်ကသံၣ်ကဖး
- ၃. မၤကဆိ
- ၄. တၢ်တီၢ်သ့ၣ်ဒီးတၢ်ခးကအလီၢ်

တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိလၢအရူၤဒိၣ်လၢမိၢ်လုၢ်ပၢ်လၢတၢ်ဖျၢၢ်တၢ်န့ၢ်အဂီၢ်

၁

၂

၃

၄

- ၁. လးသၣ်အမ့ၢ်ဗဲထီၣ်သီ
- ၂. လးသၣ်အရံၣ်အိၣ်လၢအမ့ၢ်ဃုထီၣ်အလီၤလၢသ့ၣ်ထူၣ်လီၤ
- ၃. နွဲၣ်အမ့ၢ်
- ၄. ခုၣ်

ဖိလာတက်သုဉ်အီလါနုးပူတဖဉ်

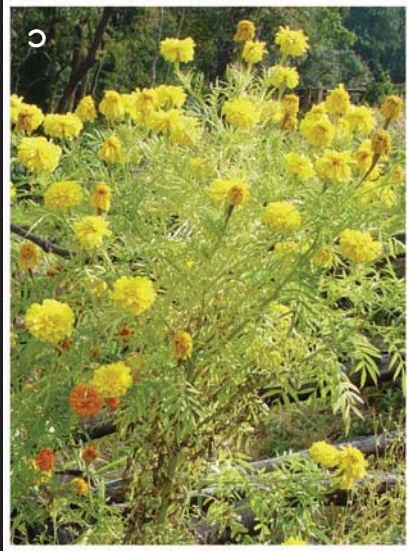
၁. ဖိဘီတဗုဉ်သဉ်လွဉ်

၂. ဖိဂီဘီ

၃. ဖိဂီ

၄. ဖိဘီ

ဖိလာတက်သုဉ်အီလါခးပူတဖဉ်

- ၁. ဖိထူဘီ
- ၂. ဖိထူတဆုဉ်သဉ်လွဉ်
- ၃. ဖိကဘီယုၤ
- ၄. ဖိဂံ

အသျှင်၊ အပိုင်တခါတစားတုအလင်ဒီး ပင် ယင်ဝဲအဒုင်အထုဝံအိင်သကိးဝဲမုန့ၣ်လီၤ။ တုမုၢ်အအိင်မုၢ်ဝံန့ၣ် အိင်ဘျးအိင်သါဒီး အိသကိးသံးန့ၣ်လီၤ။ အိသံးန့ၣ်ဘိးလီၤ တရဲၣ်လီၤ၊ ထုကဖၣ်စ့ၢ်ကိးတၢ်လၢအတၢ်ဖံး အိင်မုၢ်အိင်အဂီၢ်လီၤ။ တၢ်တီၢ်သ့ၣ်န့ၣ်ဘၣ် တၢ်မၤကတၢ်က့ၤအိၤလၢတၢ်တၢ်ခးကဲတချုး မုၢ်ဟါဖဲပုၤက့ၤဆူဟံၣ်ဒီးဘၣ်အကတီၢ်လီၤ။

(၆) တၢ်ခးကဲခး

တၢ်ခးကဲခး န့ၣ်မုၢ်တၢ်ဟီၤဟးထီၣ်ကွံၣ် တၢ်တဂ့ၤတဝါတၢ်အတၢ်သီဒီးမုၢ်တၢ်တြီတံၣ် ယၢ်တၢ်တဂ့ၤတဝါ တၢ်အတၢ်သီသ့ၣ်တဖၣ် အကျဲ ဒ်သိးအသုတဟဲန့ၣ်လီၤမၤတံၣ်တၢ် တၢ်ဖံးအိင်မုၢ်အိင်လၢဒုးပုၤတဂ့ၤအဂီၢ်လီၤ။ တၢ်ခးကဲခးဘၣ်တၢ်မၤအိၤလၢခံကတၢ် ဖဲ ဘျးထီၣ် ပုၤကက့ၤဆူဟံၣ် အခါ န့ၣ်လီၤ။ တုမုၢ်ပုၤအိင်မုၢ်အိင်ထံဝံဒီးအိသကိးသံးဝံ န့ၣ်ကတဲၣ်ကတီၤက့ၤတၢ်ဒီးက့ၤဆူဟံၣ်လီၤ။ ပုၤဂုၢ်ပုၤကတဖၣ်က့ၤဆိလၢညါ မ့မုၢ်ထီၣ်က စၢ် (ပုၤမၤဝဲအခိၣ်) တဂ့ၤန့ၣ် က့ၤဟးထီၣ် လၢပုၤလီၢ်ခံကတၢ် ဒီးမၤကတၢ်ကွံၣ်အတၢ် ဖံးတၢ်မၤလၢအမုၢ်တၢ်ခးကဲန့ၣ်လီၤ။

တချုးလၢထီၣ်ကစၢ်က့ၤဒီးခးကဲလီၤတၢ် ဖံးဘၣ် န့ၣ်ပုၤလၢအက့ၤလၢမဲၣ်ညါတဂ့ၤက က့ၤဖဲပုၤတီၢ်သ့ၣ်တၢ်အလီၢ်ဒီးဟံးန့ၣ်ဝၣ်လၢ

တၢ်ကတီၤယၢ်အိၤလၢတၢ်ကဆဲးလီၤမၤကဆိ အဂီၢ်ဒီးဆဲးလီၤန့ၣ်ဝဲခးကစၢ်န့ၣ်လီၤ။ မၤက ဆိန့ၣ်တၢ်ဆဲးလီၤဝဲ ဝၣ်တဘိဝံကီၤသ့ၣ်ဖး န့ၣ်ဝၣ်အဂၤခံဘိ ခံခိစ့ၢ်စ့ၢ်ဒီး ဆဲးလီၤခၢၣ် ခဲး ကြိၢ်န့ၣ်လီၤဝဲလၢဝၣ်လၢအဆဲးလီၤဝဲအ ခိၣ်ထံးတဘိအလီၤန့ၣ်လီၤ။ ဆဲးလီၤကဒီး ဝဲဝၣ်ခိၣ်စ့ၢ်စ့ၢ်လၢအလီၤကဘိဖဲၤသြီယုဘျၣ်လၢ တၢ်ကဆူးပုၤန့ၣ်လီၤ။

တုပုၤက့ၤလၢကိးထီၣ်ကစၢ်ဟံးန့ၣ်ဝဲအ ဆိတီၢ်သ့ၣ် အကနံ, အကထီသလီ, အ ခိၣ်ဒုသဘံဒီး က့ၤဖဲန့ၣ်လီၤဝဲလၢတၢ်ခးကဲ အယုပုၤဒီးစးထီၣ်ခးကဲတၢ်န့ၣ်လီၤ။ ဖဲခး ကစၢ်ဟဲက့ၤတုလၢဒုးယၢ ဖဲတၢ်တီၢ်သ့ၣ်ခး ကဲအလီၢ်ဒီးဆိးလီၤဝဲယုလၢသၢဒု, ဆါက ဘျးသၢဘျၣ် ကိးဝဲလၢတၢ်ထဲးပျၢလၢတၢ်တီၢ် သ့ၣ်အယု (တၢ်ခးကဲ) ပုၤန့ၣ်လီၤ။ တၢ် ထဲးပျၢန့ၣ်ဘျၣ်ဝဲဒၣ်ခံကထၢအဘျၣ်တက ထၢန့ၣ်ဟံးဆၢထၢၣ်ဝဲဒီးအသးတကထၢန့ၣ် ဘိးက့ၣ်လီၤဝဲအခိၣ်ဆူဟီၣ်ခိၣ်လီၤဒီးဆိး ကျၢလီၤဝဲန့ၣ်လီၤ။ ဟံးန့ၣ် “ထုပုၤဆံၣ်” အမုၢ်တုၢ်တက့ၤထီၣ်ဝဲခံက့ၤ ဒီးဘျးထီၣ်ဝဲ လၢမၤကဆိအထုၣ်လီၤန့ၣ်လီၤ။ ဘျးထီၣ် ကွံၣ်ဆိတီၢ်သ့ၣ်အတြၢလၢမၤကဆိအလီၤစ့ၢ် ကိးန့ၣ်လီၤ။

ခးကဲလီၤတၢ်အခါထုကဖၣ်ဝဲ “ဘုဖိ ဟုဖိစၢ တီၢ်သ့ၣ်န့ၣ်ခးကဲန့ၣ်, တီၢ်သ့ၣ်ကွံၣ် တၢ်ပံးပဲအူး, နလၢမိၣ်နဒိကိ, ဖွဲၣ်ဖိတ

ကံဖိ၊ တံလျှာတံလျှာ၊ ဟးကွံင်တံတဂု၊ ဟးကွံင်တံတဝါ၊ ပုဖျဲးဒီးတံအုဉ် ပုဖျဲးဒီး တံစိ၊ ပုသုတနုဉ်ဘဉ်နုပုသုတဖျိဉ်ဘဉ် နု၊ ပုမုဉ်နုဉ်ဘဉ်ဖျိဉ်ဘဉ်နုတဂုကုနုဉ် သု တဒီးအီလုကျိဉ်သု သုတဒီးအီလုစုဂီ၊ မုမုဉ်ဒီးအီလုအဘုမုဉ် ဒီးအီလုအဘုဖိ၊ ပုလုအဖဲထံဉ်တံဆဲးကဲးဆဲးပနီဉ်ဒီး မုဉ် အဲဉ်ဒီးနုလီဝဲတဂုလုလုနုဉ် ပုသုကွီလု အိဉ်ခိးပာ်အခိဉ်လု ကစာအီ၊ မကဆိ အိဉ်ခိးလီပာ်အခိဉ်လု ကဆဲးအီ၊ မ်နက ပုဖျဲးဒီးတံပလးတံတုဉ်ခဲလုကံတက့...” နုဉ်လီ။

တုမုဉ်အခးကဲးလီတံဝံနုဉ်ဆိးလီ တံအကျဲလုလုလုသုဒုမုတမုဉ်ဝံလီတံ ဝံဘိဉ်ဒ်သိးပုမုဉ်ဖဲထံဉ်နုဉ် ပုသုတလဲ နုလီလုအခးပုတဂုအဂီဉ်နုဉ်လီ။ ပနီဉ် အကျဲဝံဒီးကုလုအဟံဉ်လီ။ တနံအတီ ပုပုတဂုလုလုလုအလဲဘဉ်ကျဲဒီးထံဉ် တံပနီဉ်အဝဲအံနုဉ် ဘဉ်ဟးဆဲးဝဲခးတ လီအံနုဉ်လီ။ ပုလုအလဲလုနုလီလုအခး အဝဲအံအပုတဂုကုနုဉ် ကဘဉ်ဟ့ဉ်ကု ခးကစာ်လု “ဆိတံခုဉ်” ဒီးခးကစာ်က ဘဉ်လဲမဂုကုကုဒီးအခးတဘျီကုဒီးလီ။ မုဉ်ဆုဉ်ထီဉ်တနံလုဂီလီနုဉ် ခးကစာ်လဲ လုအခး၊ ထဲးကွံင်အတံဝံဘိဉ် နုလီလု အခးပုတချုးလု ပုလုလဲနီတဂုဒီးဘဉ် နုဉ်လီ။ ခးကစာ်လဲလုလုသုနုကုတကျိဉ်

နီဉ်ဘဉ်၊ တနံအတီပု တမတံလုလုခးပု ဒီးဘဉ်။ တုမုဉ် ခးကစာ်လဲလုနုလီလုအ ခးဝံဒီးဝံကွံင်တံဆဲးကဲးပနီဉ်ဆုတံကပု ဝံတစုနုဉ် ပုအဂုအဂုမုဉ်လဲဒီးနုလီလုအ ခးပုနုကုတံတုဉ်တအိဉ်လုဘဉ်နုဉ်လီ။

(၇) တံပနီဝါ (တံအိးခဲ)

တံပနီဝါနုဉ်ဒီလီဝဲလုဝဉ်ခိ၊ မုဉ်တံ လုအမုပုတံတဂုတဝါသုဉ်တဖဉ်နုဉ် လီ။ တံပနီဝါနုဉ် ပုတမမဲကဲးကုဒီး ဘဉ်။ လုတံကတုထီဉ်တံပနီဝါအဂီ ဟံးနုဝဲဝဉ်တဘိဆဲးလီဝဲဘုးဒီးတံလုတံ သဲးအလီ၊ ကိသဲးဖးလီဝဲလွံကုဘုးထီဉ် ကတုလီလုဟီဉ်ခိဉ်လီဒီးဝံလီဝဲအခိဉ် ဆုဟီဉ်ခိဉ်လီ၊ ဆိးလီဝဲလွံကုလွံပုဝး တရံးနုဉ်လီ။ ပုတနီမဲတံပနီဝါတခိဉ် ဒီးတနီမဲတံသုခိဉ်၊ တမပုသဲးဝဲအဆိ (ခဲ ခိဉ်မုတမုဉ်လွံခိဉ်) ဘဉ်။ နုဝဲလုမုဉ်မဲတံ ပုသဲးဝဲအဆိနုဉ် ကထီဉ်ဆုဉ်လိာ်အသး ဒီးတနုအုဉ်နုအုဉ်ဘဉ်နုဉ်လီ။

(၈) တံဟုထီဉ်ကွံင်တံကသွံကဖး

တံဟုထီဉ်ကွံင်တံကသွံကဖးမုဉ်တံ ဟုထီဉ်ကွံင်တံကီတံဂီတံသဝံ၊ တံက သွံကဖးလုလုကျဲပုနုဉ်လီ။ တံကီအ

သဟီၣ်တၢ်ကသံၣ်ကဖးမ့ၢ်အိၣ်လၢခူးပူၤန့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်အညၣ်မၤအသးကိၢ်လူးကိၢ်လီၤဒီးဘုအခိၣ်ထံးမၤအသးဒ်ကုၤထီၣ်ဘျဲၣ်ဒီးလီၤကံၢ်ဒ်တၢ်အုၣ်သံအသိးန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိၣ်တၢ်ကဘၣ်ဟၢထီၣ်ကွံၣ်အိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟၢထီၣ်ကွံၣ်တၢ်ကသံၣ်ကဖးန့ၣ်လၢဂၢၢ်စ့ၢ်ကိးဆိတဘျဲၣ်မ့ၢ်လၢအလိၣ်ဘၣ်ဝဲဆိအသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ပူၤလီၤဝဲမိတပီၤခိၣ်သၢမိလၢတၢ်တမိၣ်အလီၢ်အခိၣ်ထံး ဒ်လၢဆိခိၣ်အသိးလၢကဟၢထီၣ်ကွံၣ်တၢ်ကသံၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. မၤသံဆိဟံးန့ၣ်ဝဲအသ့ၣ်ကျဲၣ်ကျိယုၣ်ဝဲဒီး အံၤသ့ၣ်, တၢ်ဆံၣ်, သံး ဝံးဒီးဖၢန့ၣ်လီၤဝဲလၢမိအပူၤန့ၣ်လီၤ. ဘိၣ်ဘၢယၣ်မိအခိၣ်လၢလၢၣ်, ယုၣ်ယၣ်တၢ်ဝဲဒီး ပၢ်ယၣ်ဝဲတုၤအပျဲထီၣ်သၢသီဒီး လဲၤဘိၣ်လီၤကွံၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. ဘိၣ်လီၤကွံၣ်မိအခိၣ်ဘိၣ်ဒီးမ့ၢ်ထံၣ်ဝဲလၢမိအပူၤ ဒီးဘျဲၣ်ဒီးဆုး မၤအသးဒ်ကုၤကမူၣ်ထီၣ်အသိးန့ၣ်န့ၣ်ဝဲလၢတၢ်ကသံၣ်ကဖးအိၣ်ဒီးဟးထီၣ်ကွံၣ်ဝဲလံၣ်န့ၣ်လီၤ. မိအပူၤတၢ်မ့ၢ်တအိၣ်နီၣ်တမံၤဘၣ်န့ၣ် န့ၣ်ဝဲလၢတၢ်ကသံၣ်တဟးထီၣ်ဘၣ်, ဒီးတၢ်ကသံၣ်ကဖးတအိၣ်နီၣ်တမံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

(၉) တၢ်တၢ်ဆံၣ်တၢ်ခၢ်တၢ်ဟံးပအူး

တၢ်တၢ်ဆံၣ်တၢ်ခၢ်တၢ်ဟံးပအူးန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်မၤလီၤမၢ်ကွံၣ်တၢ်ဟံးပအူး တၢ်ဖိယၢ်လၢ

အအိၣ်မၤဟးဂီၢ်ဘုသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ထၢန့ၣ်ဝဲဒၣ် ကံၢ်, တၢ်ဟံးပအူး, တၢ်ဖိယၢ်, န့ၣ်ဖိတကံၢ်ဖိလၢအအိၣ်ဘုသ့ၣ်တဖၣ်ကိးကလုၣ်ဒီး, ဖၢန့ၣ်လီၤဝဲလၢမိပူၤ ဖၢန့ၣ်လီၤယုၣ်ဝဲဒီး အံၤသ့ၣ်, မိၢ်ဂံၢ် (မိၢ်ဖဲသ့ၣ်), တၢ်ဆံၣ် ဒီးတၢ်လီၤဘျဲးဝဲန့ၣ်လီၤ. ဖဲအတီၢ်ဆဲးဖျိးလီၤဘျဲးဝဲအခါန့ၣ် ထုကဖၣ်တၢ်ဒီးစံးဝဲ “တၢ်ဟံးပအူး, တၢ်ဖိယၢ်, န့ၣ်ဖိတကံၢ်ဖိသ့ၣ်ဖၢ တၢ်ဖျိးဆံၣ်န့ၣ်တၢ်ဖျိးခၢ်န့ၣ်, နအိၣ်တၢ်သုတန့ၢ်န့ၣ်အုၣ်တၢ်သုတဝဲၣ်, နမ့ၢ်လဲၤလဲၤတလၢ နမ့ၢ်က့ၤက့ၤတလၢ, နသုတအိၣ်ဘုန့ၣ်သုတအိၣ်ဟ့ၣ်. ဟၢမုၢ်ဟၢမၢ်တက့ၢ်...” န့ၣ်လီၤ. န့ၣ်ဝဲလၢမ့ၢ်မၤဝဲဒ်အံၤန့ၣ်တၢ်ဖိယၢ် တၢ်ဟံးပအူးသ့ၣ်တဖၣ်အမဲခိၣ်ကတယံၤ ဒီးအိၣ်ဘုတကဲလၢဘၣ်အုၣ်ဘုအဂံၢ်တဝဲၣ်လၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကွဲဘုကလၢ

တၢ်ကွဲဘုအကလၢန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်သကွံၢ်ကညး, ကွဲက့ၤကိးက့ၤဘုအကလၢဒ်သိးဘုအကလၢကအိၣ်ဂၢ်ဆိးကျၢဒီးန့ၣ်ဝဲဒၣ်လၢကမၤန့ၢ် ဘုသ့ၣ်အါအါန့ၣ်လီၤ. ဖဲပုၤဒုလီၤဘုအခါပုၤလၢကဒုလီၤဘုတဂၤန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ကံၢ်န့ၢ်အစုဒီးစံးဝဲလၢအကွဲန့ၢ်အဘုအကလၢန့ၣ်လီၤ. တချုးပုၤပိၣ်လီၤဘုဒီးဘၣ်န့ၣ်

ဘၣ်ကွဲန့ၣ်ဆိဘုအကလးန့ၣ်လီၤ. ဖဲပု
ပိၣ်ဘုအဆာကတီၢ်န့ၣ် ပုလးအပိၣ်ဘုတ
ဖၣ်ကဘၣ်အိၣ်လၢ အခးဒီးတလဲၤဆူပုလး
အခးဘၣ်. ပုလးအကျါတဂၤမ့ၢ်လဲၤမၤ
တၢ်လၢပုလးအခးန့ၣ် ဘၣ်ယိၣ်ဝဲလၢအဘု
ကလးကဟးအယီၤ မ့ၢ်ဆ့ၣ်တနံၤန့ၣ်ဘၣ်ကွဲ
က့ၤ အဘုအကလးန့ၣ်လီၤ. ပုလးဘုက
လးန့ၣ် မၤဝဲလၢဆိတဘၣ်မ့ၢ်ဆိဒိၣ်တ
ဖျါဒီးကံၢ်အစုလၢဘုအလၢန့ၣ်လီၤ.

ဖဲပုကူးဘုခါ ပုဒီးဟံၣ်ပးကူးသကိး
ဘုအနံၤန့ၣ် ခုးကစၢ်မၤ မ့ၢ်ကနီၤဖိၣ်သ့ၣ်ခွါ
တဖၣ် ကူးယုသကိးဘု (ကူးဘုတဂၤဘံ
ယၢ်ဝဲတဂၤ) ဒီးစံးဝဲလၢ မ့ၢ်ကနီၤဖိၣ်သ့ၣ်
ခွါတဖၣ် ကွဲးသကိးဘုကလးန့ၣ်လီၤ.

တုၤအကူးဘုဝံၤဒီးကစးထီၣ်ပိၣ်ဘုန့ၣ်
လဲၤဆိလီၤအဒုဂ္ဂလီၤ ဒါလီၤအချီၣ်မ့ၢ်, ဆိး
လီၤအသ့ၣ်ခိလၢကပိၣ်ဘုအဂီၢ်, ပၢ်လီၤအ
ယုၢ်ကိးဘု လၢအချီၣ်ပု တဒုလၢကလဲၤဝံ
ထီၣ်အဘုသၣ်လၢဒုဂ္ဂလီၤ ဆူဘုဖိအဂီၢ်ဝံ
ဒီးစးထီၣ်ကွဲဘုကလးလီၤ. သ့ၣ်ခိ န့ၣ်အ
ပုစၢလၢကၤမ့ၢ်တၢ်လီၤလၢပုကတီၢ်လီၤဆူ
ဘုသၣ်လၢအပုအဂီၢ်လီၤ. ပုလးအသ့ၣ်ခိ
တအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်မၤဒၣ်ဝဲလၢဝၣ်ထီၣ် မ့ၢ်တမ့ၢ်
တြဲၤန့ၣ်လီၤ. ပိၣ်ဖျါလီၤဘုသၣ်သၢကဒိၣ်ဝံ
ပံးန့ၣ်နီၣ်ဒိကွၢ်ဝၣ်ခိၣ်မိၣ်ဒီးလဲၤဒိတကျိၣ်
တၢ်လၢ သ့ၣ်ခိဘၣ်အလီၤ, တဲဝဲသါကွဲက့ၤ
သါဘုကလးလီၤ. ဆိန့ၣ်ကူးသံဝဲအကိၣ်

ဒီး ထွါစဲဝဲအသ့ၣ်လၢအယုၢ်ကိးဘုဒီးတၢ်ခဲ
လၢ်လၢဒုဂ္ဂလီၤန့ၣ်လီၤ. ဆိန့ၣ်ဖိအိၣ်ဝဲဒီး
တုၤအဖိဝဲမံန့ၣ်လဲၤစိၣ်လီၤဝဲဆူဒုဂ္ဂလီၤ (ပိၣ်
ဘုလီၤ), ပၢ်လီၤဝဲလၢချီၣ်ပုလးအပိၣ်လီၤ
ဘုအလီၤ, ကံၢ်အစုလၢဘုလၢ, ထုကဖၣ်
သၣ်ကမဲၤတၢ်လၢဘုအဂီၢ် ဝံလဲၤပၢ်ဝဲလၢအ
ဘုဖိပုတခွး, မ့ၢ်ဟါဘျီဒုပံးက့ၤဝဲဒၣ်ဒီး
အိၣ်က့ၤဝဲန့ၣ်လီၤ.

မၤတၢ်ဝံၤသၢထီၣ်က့ၤထီၣ်ဘံၤ

တုၤမ့ၢ်ပုမၤဘုဝံၤန့ၣ် ကဘၣ်သၢထီၣ်
က့ၤထီၣ်ဘံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်သၢထီၣ်က့ၤ
ထီၣ်ဘံၤန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ်စံးဘျးစံးဖျိၣ်က့ၤသံ
ခိၣ်မ့ၢ်ယါ (ဖံဘံၤယီၤ) လၢအအံးထွဲကွၢ်ထွဲ
ဒီးဟ့ၣ်ဒုးအိၣ်ပုလၢ ဘုဟုတၢ်သၣ်တၢ်ဖျိ
လၢဒိတနံၣ်ညါလၢတၢ်မၤအိၣ်ဝဲအပုန့ၣ်
လီၤ. တချုးဒံးလၢအကလဲၤသၢထီၣ်ထီၣ်
ဒံးဘၣ်န့ၣ် ပုလးအမၤန့ၢ်အထီၣ်ဆၣ်လၢ
ညၣ်တဖၣ်လဲၤယုအိၣ်ပၢ်ညၣ် ဒီးပုလးအ
မၤအထီၣ်ဆၣ်လၢယုၢ်ခိတဖၣ်န့ၣ် လဲၤယု
အိၣ်ပၢ်ယုၢ်ခိန့ၣ်လီၤ. တုၤမ့ၢ်အကလဲၤသၢ
ထီၣ်က့ၤအထီၣ်မ့ၢ်နံၤဘူးထီၣ်လံန့ၣ် တဲ
ဘၣ်စ့ၢ်ကိးပုအဂုၤအဂၤလၢ ကလဲၤသၢထီၣ်
သကိးထီၣ်ဒီးအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဂဲၤဆၢထၢၣ်လၢ
ဂီၤဂီၤ ဖိအိၣ်တၢ်ဘိၣ်ထီၣ်မ့ၢ်ဘိၣ်လၢကလဲၤ

ဝံအိတ်ဝဲအဂီၢ်, မ့ၤဘိၣ်အဆိကတၢ်တဘိၣ် န့ၣ် ထီၣ်ကစၢ် (ပုၤမၤဝဲၤအခိၣ်) ဘၣ်ဝံအိတ် ဝဲန့ၣ်လီၤ. ထီၣ်အကစၢ် လဲၤတၢ်လၢကျဲအ ခါလဲၤကျိၣ်န့ၣ်ဝဲ “ဝၣ်မ့” (မ့) “ဝၣ်သီယဲာ်” လၢ ကထ့ၣ်တၢ်သးအယၢအဂီၢ်တဘိၣ်ဒီး တၢ်တဖျၢတဘိၣ်လၢက “သးအိတ်အဖီ” အ ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တချုးအသးအိတ်ဖီဒီးဘၣ်န့ၣ် ဘၣ်ထ့ န့ၣ်ဝဲတၢ်သးအတြၢဝံဒီး ဆဲးလီၤဝဲလၢဘုဖီ အနၢၣ်ဖဲအလဲထီၣ်တိဆိကတၢ်တနၢၣ်ဟံၣ် ထူၣ်ခိၣ်ထံး, ဆဲးလီၤယုာ်ဝဲတၢ်တဖျၢတဘိ တပူၤယီၤဒီးတၢ်သးအတြၢန့ၣ်လီၤ. စၢထီၣ်ဝဲ ကံၢ်ကူၢ်ယုာ်အမ့ၢ်လၢဟံၣ်ထူၣ်အလီၤ ဝးတ ရံးဘုဖီအနၢၣ်လီၤထီၣ်ဖီကွၢ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်သးအတြၢအဖီခိၣ်န့ၣ် ဆိးထီၣ်ဆျါ ကွီၤလွံၢ်ဘ့ၣ် (ပုၤတနီၤတမၤဝဲဘၣ်) ဝံဒီး ကူးအဆိကိာ်လၢအထးဂဲာ်ဒုလီၤဘု, ထွါဖဲ အဆိသ့ၣ်လၢ တၢ်သးအတြၢ, တၢ်တဖျၢအ ထူၣ်လီၤဒီးထဲးန့ၣ်ဝဲဆိအဆုၣ်ထံးစဲဘူးထီၣ် ဝဲလၢတၢ်သ့ၣ်အလီၤန့ၣ်လီၤ. မၤကဒီးဝဲလၢ အဘုဖီအနၢၣ် တနၢၣ်ဝံတနၢၣ်ဝးတရံးဒီး မၤကတၢ်ကွၢ်ဝဲဘုဖီအခါသးန့ၣ်လီၤ. ဖဲ အထွါဖဲဆိသ့ၣ်လၢတၢ်သးအတြၢအလီၤဆၢ ကတီၢ်န့ၣ်ထုကဖၣ်တၢ်ဒ်အံၤ “ဘုဧပုၤသး ထီၣ်နၢသးထီၣ်နၢ, သးဘျုးနၢသးဖျိၣ်နၢ, ပုၤလုာ်နၢသုတလီၤပုၤဝဲၤနၢသုတလီၤ, ပြု.. ထီၣ်နဲထီၣ်နဲ” န့ၣ်လီၤ.

ထုကဖၣ်ကတၢ်န့ၣ် စျီၤန့ၣ်ဘုတစျီၤ ဒီး မၤဝဲဒ်န့ၣ် တုၤအပုၤထီၣ်ဘုဖီအနၢၣ်လွံၢ်နၢၣ် လၢဂံၢ်ဒီးမၤကတၢ်ကွၢ်ဝဲလၢ ဘုဖီအခါ သးခိၣ်ဖီန့ၣ်လီၤ. ဘုအဝဲန့ၣ်ကိးဝဲလၢ “ဘုသးဘုစျီ” န့ၣ်လီၤ. မၤသံအဆိဝံ ထဲးန့ၣ်ဝဲဆိ အဒီးဆ့ ဆူၣ်ပုၤလွံၢ်ဘ့ၣ် ဒီး ဆိးထီၣ်ဝဲလၢတၢ်သးတြၢအဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ကူးတၢ်ဆိအနိး, ဆိအခိၣ်မ့ၣ်ဒီးထၢန့ၣ် ဝဲလၢတၢ်သးအတြၢပူၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲထီၣ်က စၢသးအိတ်ဖီအခါ အဖီအလဲလဲၤလျှၣ်အိတ် ပာ်စၢန့ၣ်တၢ်, လးသၣ်တၢ်, ခုၣ်တၢ်ဒီးတၢ် နၢမု (တကျါ) လၢကဖီအိတ်ဝဲအဂီၢ်လီၤ. ဖဲ အသးအိတ်အဖီဝံအလီၤခံ စးထီၣ်ဖီအိတ် တုၤအိတ်တၢ်န့ၣ်လီၤ. အဆိကတၢ်ထီၣ်က စၢကဘၣ်ဖီန့ၣ်အထီၣ်ဘံၤယၢအကသူလၢမဲာ် ညါန့ၣ်လီၤ.

ထီၣ်ဘံၤယၢအကသူန့ၣ် ကဘၣ်ဖၢန့ၣ် လီၤဝဲ န့ၣ်တၢ်, လးသၣ်တၢ်, အံသၣ်, တ ယီ, တၢ်နၢမုအလၢအပုၤ ဒီးဖၢန့ၣ်ဝဲညၣ်ဖီ မ့ တမ့ၢ် တၢ်ဖဲတၢ်ညၣ်တမံၤဖဲအယုာ်ဟံၣ်န့ၣ် အထီၣ်ဘံၤယၢအဂီၢ်အသးလီၤ. ဖဲအဖီက သူအဆၢကတီၢ် တအီကွၢ်ဝဲအံသၣ်မိာ်ဂံာ် ဘၣ်, တုၤအဖီဝဲမံဒီးဘျုးပာ်န့ၣ်ထီၣ်ဘံၤယၢ အဂီၢ်တကျိးဝံမး အီကွၢ်ဝဲအံသၣ်အဆၢအ ဘျါန့ၣ်လီၤ. တချုးလၢအဒုးအိတ်ထီၣ်ဘံၤ ယၢအမ့ၢ်ဒီးဘၣ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်တအိတ်ဆိတၢ် လၢအထီၣ်ဘံၤယၢအမဲာ်ညါဘၣ်. ဖဲအဖီ

အိတ်တီအဆာကတီဂ်နုန ဖိဒ်ဖိသုဂ်တဖုဂ် လဲယုဒဲးနုဖိဂီ၊ ဖိဘိဒီးဖိအကလုဂ်က လုဂ်လအအိဂ်လအုပုသုဂ်တဖုဂ်နုလီ။ ယုနုဂ်ဒဲသုဂ်လအသုဂ်ဂုဂုဖိသုဖျာဂ် လအ အိဂ်သကိးဝဲဒီးထိဂ်ဘုယုအဂီဂ်နုလီ။ ယုထာပဂ်ဝဲနုဂ်တံ၊ လးသုဂ်တံလအက ကုဂ်အိဂ်ဝဲဒီးကဒုးဝဲအထိဂ်ဘုယုအဂီဂ်နု လီ။ အဝဲသုဂ်ဖိအိဂ်နုဂ်၊ လးသုဂ်၊ ဖိ အိဂ်ညုဂ်ဝဲ လဲယုနုဂ်ဝဲလအဖိအကျူခဲတ ကျီး လအထိဂ်ဘုယုဒီးအဖိအလဲကအိဂ်ဝဲ အဂီဂ်လီ။ ဖိအိဂ်တုအိဂ်တံမဲ၊ မပဂ်နု အထိဂ်ဘုယုဝဲဒီး အဝဲသုဂ်အိဂ်သကိးဝဲ စုဂ်ကီးနုလီ။ အိဂ်သကိးမုဂ်ဝဲ အိဂ်ဘုးတ စိဖိဒီး အိသကိးသံးနုလီ။ ဖဲအအိသံး အခါနုဂ် လုပဂ်နုစုဂ်ကီးသံးတပလါ လအ ကကုအိသကိးဝဲဒီးထိဂ်ဘုယုလအဖိပု အဂီဂ်နုလီ။ ဖဲအိသကိးသံးလဲပုဝဲဒီး ကတဲဂ်ကတီထိဂ်အသးလအ ကကုအုဘုဖိ အဂီဂ်လီ။ လဲကျိနုထံမိတမိ လအကကု အိဂ်နုထံလအထိဂ်ဘုယုအဂီ ငိးကျိနုစုဂ် ကီးနိဂ်ပိဂ်တြာဂ်တဘိလအကကုယုနုကုအ ဖိအလဲအတံအဂီဂ်နုလီ။ အဝဲသုဂ်အိဂ် မုအိဂ်ထံ၊ အိသံးဝဲ ကဘုဂ်ကုမကတံ ကွံဂ်အတံဖဲတံမလအဘုဖိနုလီ။ ဖဲပု ကုအုဘုဖိအဆာကတီ ပုလအတမုဟံဂ် ဖိယိဖိတဒုဂ်ယိသုဂ်တဖုဂ် မုအဲဂ်ဒီးကု လဲအုအဟံဂ်နု ကုဝဲဒုဂ်သုလီ။ မုမု

အဟံဂ်ဖိယိဖိသုဂ်တဖုဂ် ကုသကိးဝဲဒုဂ် အုအဘုဖိနုလီ။ ဖဲပုဟးထိဂ်လအဒဲးအ ဆာကတီနု ပုသးပုဂ်တဂုလအအိဂ်တုဂ်လအ လိခဲ လအကယိနုကုအဖိအလဲအတံနု လီ။ ပုလအယိတံတဂုနု စးထိဂ် လဲယုဝဲလအ ဒုဂုလိ ဝဲဒီးကုယိကဒီးဝဲ လအဒဲခိဂ်ထံးနုလီ။ လအကကုယိတံအ ဂီ၊ တံလအလိဂ်တဖုဂ်မုဂ်ဝဲ သုတဘုဂ်၊ နိဂ်ပိဂ်တြာဂ်တဘိ၊ မုဘိဂ်ဖိတဘိဂ်ဒီးဆိတ ဘုဂ် (ဆိမုဂ်တအိဂ်မဲလဲလအဆိဒိဂ်တဖျာဂ်) နုလီ။ ဘိဂ်ထိဂ်နုစုဂ်ကီး လးသုဂ်တံ၊ နုဂ်တံလအပုဖိမဲယုဝဲဝဲ ခဲလိဂ်သလိဂ်ဒီး ထာနုလိယုဂ်ဝဲလအအုပုနုလီ။

အဝဲသုဂ်ကုသကိးတုလအဘုဖိအခါ နု ပုမဲလဲအခိဂ် (ထိဂ်ဘုယုအကစါ) ကဘုဂ်အုဂ်ဘုခိဂ် ဒဲသိးကမဂုမဂုဝဲဟံး ဂါဟံးကျုကုအဘု တဗျးလအကးဘါ ကုအဘုဖိအခိဂ်ဒဲးဘုဂ်နုလီ။ တံလိဂ် လအကအုဂ်ဘုခိဂ်အဂီ မုဂ်ဝဲ ကံကျိခိအ လုဂ်၊ နိဂ်တဘုးအလုဂ်၊ ယုဘိဂ်မုတမု ယုတုဂ်မု ယုတုဂ်ခွါအစုကတံယဲဘိ (ပုတနီမဲယုဝဲဒီးမိဂ်ဂံသုဂ်) စုဂ်ကီးနု လီ။ အုဂ်ဘုခိဂ်အခါနု ဟံးနုဝဲယုဘိဂ် တဘိ၊ နိဂ်တဘုးအစိးတဒု၊ ကံကျိခိအ လုဂ်တဘုဂ်၊ မိဂ်ဂံသုဂ်တဖျာဂ်၊ ပံထိဂ် နုဘုတစးဒီးဖဲနုဝဲလအကိဂ်ပု အုဂ်ဘုး ဝဲယုဂ်ဝဲလီ။ အုဂ်ဘုခိဂ်နု စးထိဂ်အုဂ်ဝဲ

လာဘုဖိအနာဂါလအဆဲးလီတၢ်သဲးအယု
အလီၢ်ဝံးဒီးလဲၤမၤကဒီးဝဲဆူဘုဖိအနာဂါလ
အိၣ်တၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အ့ၣ်ဝဲတဘျီစီၤပံး
န့ၣ်အဘုတစီၤတုၤအဝးတရံး ဘုဖိအနာဂါလ
န့ၣ်လၢ် ဒီးမၤကတၢ်က့ၤဝဲလၢအဘုဖိအ
ခါၣ်သးန့ၣ်လီၤ. ဘုလၢအစီၤန့ၣ်ဝဲအံၤ ပၢ်
ဖျိၣ်ယုၣ်ဝဲဒီးဘုလၢအစီၤန့ၣ်ဝဲအသးအိၣ်ဖိ
အခါဒီးကိးဝဲလၢ “ဘုသးဘုစီၤ” လီၤ.

အ့ၣ်ဘုခိၣ်ဝံးဒီးကးဘၢက့ၤအဘုဖိအ
ခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ကးဘၢက့ၤအဘုဖိခိၣ်ဝံးန့ၣ်
ပံးန့ၣ်အမ့ၤကသူလၢအမၤပၢ်ဝဲလၢအထီၣ်
ဘံၤအဂီၢ်တဖၣ် ခွဲးလီၤန့ၣ်အထီၣ်ဘံၤ
ဒီး အိၣ်သကိးဝဲလၢအဘုဖိခိၣ်ဒီးအဖိအလံၤ
န့ၣ်လီၤ. ဝံးဒီးပံးန့ၣ်ဒံသ့ၣ်လၢအကတီၢ်ပၢ်
ဝဲ, အဆိကတၢ်တဖျၢၣ် ဟ့ၣ်ဝဲအိၣ်အထီၣ်
ဘံၤ, ခံဖျၢၣ်တဖျၢၣ် ပၢ်ယၢ်ဝဲလၢကက့ၤဝဲ
အိၣ်သကိးဝဲဒီးအထီၣ်ဘံၤလၢအဟံၣ်အ
ဂီၢ်, ဒီးအိၣ်တၢ်တဖျၢၣ်န့ၣ် ဆိုလီၤအိၣ်သ
ကိးဝဲဒီးအထီၣ်ဘံၤ, ဒီးအဖိအလံၤဖဲ အ
ဘုဖိအဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒံသ့ၣ်န့ၣ် သွဲၣ်လီၤ
ဆိုတဲာ်ဆိဝဲလၢ အခိၣ်တကယဒီးအဆိက
တၢ်တက့ၤန့ၣ် ပၢ်ဝဲလၢအထီၣ်ဘံၤအဂီၢ်
လီၤ. သွဲၣ်လီၤဝဲခံက့ၤတက့ၤန့ၣ် ထီၣ်ကစၢ်
အိၣ်ဆိဝဲဝံးဒီး ဟ့ၣ်ဒုးအိၣ်က့ၤအဖိအလံၤ
တဂၤဘၣ်တဂၤယုၣ်ဒီးပုၤအဂုၤအဂုၤ လၢအ
လဲၤသကိးတၢ်ဒီးအိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
ပံးန့ၣ်ကဒီးအလးသၣ်တံၢ်, အနွဲၣ်တံၢ်ဒီးနီၤ

လီၤဝဲအဆိကတၢ်တခါန့ၣ် ဟ့ၣ်ဝဲအိၣ်အ
ထီၣ်ဘံၤန့ၣ်လီၤ. ဝံးဒီးပံးန့ၣ်ကဒီးအဖိ
ဂီၤဖိဘီလၢ အကတဲာ်ကတီၢ်ပၢ်ဝဲသ့ၣ်တ
ဖၣ်ဒီးနီၤဖးဝဲတပူၣ်လၢအထီၣ်ဘံၤအဂီၢ်
ဒီးတပူၣ်န့ၣ်လၢအနီၢ်ကစၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲ
အနီၤဖးဝဲဝံးန့ၣ် ပံးန့ၣ်ကဒီးဝဲ ဖိလၢအအိၣ်
တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်တခါတဒုးစုၣ်စုၣ် ဒီးဒုးဒီးထီၣ်
အထီၣ်ဘံၤဝံးဒီး ပံးထီၣ်ကဒီးဝဲအဂၤ
တဒုးဒီးအကစၢ်ဒီးထီၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. ဝံးဒီး
ဟ့ၣ်ဒုးထီၣ်ဝဲအဖိအလံၤ ဒီးပုၤလၢလဲၤသ
ကိးတၢ်ဒီးအိၣ်ကိးဂၤဒီးန့ၣ်လီၤ. ဒီးထီၣ်သ
ကိးဝဲဖိလၢအနီၢ်ကလီၤ ဒီးကတဲာ်ကတီၢ်စုၣ်
ကိးဝဲဖိတကဒိၣ်လၢ ကက့ၤစိၣ်ဝဲဆူအဟံၣ်
အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲအနီၤန့ၣ်အထီၣ်ဘံၤအတၢ်ခဲလၢ်
ဝံးဒီးထုကဖၣ်ဝဲ “ထီၣ်ဘံၤအပမၤဘုဝံ
လံ,နမၤတၢ်ဝံးဒီးက့ၤထီၣ်, က့ၤအိၣ်ဘျးက့ၤ
အိၣ်သါနက့ၤလၢကျဲအခါန့ၣ် က့ၤလီၤက့ၤ
ဘျၢ သုတဟးလၢကျဲခိၣ်ကျဲယၢတဂုၤ ခဲ
ကကံနဖိနလံကဟးဘၣ်သံဘၣ်ပုၤထုပုၤ
ဒီး, က့ၤဝဲအိၣ်စၢနဖိနလံ အခုၣ်တံၢ်န့ၣ်
တံၢ် က့ၤဒီးသကိးဒီးဖိဂီၤဖိဘီ, ပဝဲစုၣ်ကိးပ
ကက့ၤဒီးပဖိပလံဆူပဟံၣ်လီၤ. တၢ်မ့ၢ်စူ
လီၤသ့ၣ်ခိၣ်ဆၢၣ်မ့ၢ်လဲၤကဒီးသူန့ၣ် ဟဲလီၤ
ကး, ဟဲလီၤမၤအိၣ်ကဒီးတၢ်. ဟဲဝံးဒီးန
ဘုသ့ၣ်ဘုချံ, ခုၣ်ခိၣ်န့ၣ်ခိၣ်, သံၣ်ချံဖိချံအ
လၢအပျဲ” န့ၣ်တက့ၢ်.

တၢ်သၢထီၣ်က့ၤထီၣ်ဘၢဃၢ

၁

၂

၃

- ၁. စီၤတၢ်အဲၣ်ကီၢ် အုၣ်ဘုခိၣ်တၢ်ချးကးဘၢအဘုဖိအခိၣ် ဖဲအလဲၤသၢထီၣ်ထီၣ်ဘၢဃၢအခါ
- ၂. စီၤတၢ်အဲၣ်ကီၢ် အိၣ်သကိးသဘျုၣ်ယၢဒီးအထီၣ်ဘၢဃၢ တၢ်ချးအက့ၤဆုဟံၣ်အခါ
- ၃. မိၢ်စုထူဒီးအဟံၣ်ဖိဃီဖိဟဲက့ၤလၢအခုၤ ဖဲအလဲၤသၢထီၣ်က့ၤအထီၣ်ဘၢဃၢဝံၤဒီးကက့ၤဆုအဟံၣ်န့ၣ်လီၤ.

အဝဲသ့ဉ်ဒီးထိုင်ဝဲသံပ်ဖိဖိတဖှ်ဝံ အိုင်သကိးသဘျုင်တံခါ, ဝံဒီးကွဲသကိး ဆူဟံပ်ပိုင်ပိုင်လီ, တုအကွဲတုလဟံပ် တဘျီယီ စထိုင်ဝဲအဖိကဒိုင်လကျီလော် ဖဲ ကြဲခိုင်ပန်န့လီ. တုမုတ်ပန်နီဒ်အမုတ် ဖိဂီဖိဘီအိုင်စကဒိုင်ထိုင်အသးလကျီလော် ဖဲကျဲခိုင်ပန်န့လီ ပန်ဖျါထိုင်ဝဲတံပန်နီလဟံပ်ဖိယီဖိအဝဲန့ မာဘုမဟုဝံ, သထိုင်ကွဲအထိုင်ဘံယာ်ဝံလဲန့လီ. လဲသထိုင်ကွဲအထိုင်ဘံယာ်လဲဒီး ဟဲ ကွဲတုလဟံပ်ဒီးအိုင်ဘျဲတစိတ်လီဝံ ကံန့အဖိအလဲလဲအဟဲကွဲယီန့ဝဲအ တာ်သ့ဉ်တဖှ်အစု စးထိုင်လဲအဒိုင်ကတာ် တကဒီးလီတဆိတဆိဆူအသဒါန့လီ.မ့

မုတ်အမိတ်အဟန်န့ တကံဝဲအစုလဲဘာဉ်. ကံန့အဖိအလဲအစုဝံဒီး လီထိုင်အဘု သဲးဘုစီလဲတကံခိုင် ဒီးမုတ်ဟန်န့ ယီဝါ ဖိအိုင်ဝဲန့လီ.

ဒ်တံစူတံန့အိုင်ဝဲအသိး ထိုင်ဖိ အိုင်ဝဲတကလုလဲအလွဲမာအသးသု ဃး, အမဲစိးခံဒီးတုလဲအနိးကတာ်န့အ ထိုင်အိုင်ဝဲ ၆-၇ စုမုတ်ဒိုင်ယာ်ယာ်ဒီးအမိတ် ပုဒ်တဘျီအဒိုင်အထိုင်နဲသိးဒီးထိုင်ဘီစိး လိးန့လီ. ထိုင်တကလုအံဘာဉ်တံ ကိးန့အမဲလဲထိုင်ဘံယာ်န့လီ. ဖဲပုဖဲး အိုင်ခူးမာအိုင်ဘုအဆာကတာ်န့ အဝဲသ့ဉ် ဟဲစိတ်လီလဲအလဲဒီးခိုင်ယီးပိုင်ဝဲခံ, ဟး ယုဂုဝဲလဲလဲဒီးကျီပု, စိတ်လီလဲသ့ဉ်ကျီခံ သ့ဉ်ခိုင်ဆာခံန့လီ. ထိုင်ဖိတကလု အံဘျီဂုမးဒီးဖျါလီအဲဉ်လီကွဲန့လီ. ပုမိတ်လုပံလံတဖှ်န့ဝဲလဲထိုင်တက လုအံ မုတ်ဟဲအိုင်လဲအခူးကျီပု, မုတ်ဟဲ စိတ်လီလဲအလဲဒီးခိုင်, မုတ်အိုင်လဲအဖိန့ အဝဲသ့ဉ်ကမာန့အိုင်ဘာဉ်ဘုအါအါသပု ကတာ်လီ. ပုမာအိုင်ဝဲတဖှ်တဝဲထိုင်ဖိ တဘျီအံ မုတ်အိုင်န့သါမာအိုင်ဘုန့ဂုန့ အါ, မုတ်အိုင်သါမာဘုတန့ဘာဉ်. အဝဲ သ့ဉ်သထိုင်ကွဲအထိုင်ဘံယာ်န့ဝံဒီး စံး ဝဲလဲဒီးတုလဲန့လီ. မုတ်ဆာကတာ်လဲ တံဖဲးတံမာအစုဒိုင်လဲဒီးပုဖဲအမုတ်ဘုန့ မာဝဲဝဲဂုလဲန့လီ.

အိတ်အုးအိတ်ယီဘု (အိတ်လီလံကွိုင်ဘုအသီ)

တုမုတ်အာကတီလီပုထာဖိုင်ဝ်ဖိုင် ကုဘုလုခးပုခဲလက်ဆုဘုဖီပုဝံလံန့ၣ် တက်ကဘၣ်သထီၣ်ကုထီၣ်ဘံဃာ် စံးဘျး စံးဖိုင်ကုသံခိၣ်မုတ်ယါဖံဘံဃာ် ဇီးကဘၣ် အိတ်အုးအိတ်ယီကွိုင်အီန့ၣ်လီၤ. တ်အိတ် အုးအိတ်ယီဘုန့ၣ် မုတ်အိတ်လီလံကွိုင်ဘု အသီန့ၣ်လီၤ. တ်အိတ်အုးအိတ်ယီဘုန့ၣ် မုတ်တံဖိကပိၣ်အိတ် တ်အုးတံဃာ်ဇီး ဘု သဲးဘုစီလုပုလဲၤသထီၣ်ကုထီၣ်ဘံဃာ် အနံပုအုၣ်ဘုခိၣ်ဇီးသဲးအိတ်ဘုဖီအခါပုစီ န့ၣ်အီသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

မုတ်ဂီၢ်ဒါမုတ်တဲဝဲ “တံဒိၣ်ဘုဒိၣ်ဟု န့ၣ်အိတ်ဇီးအခွံၣ်အနၣ် ပုဘၣ်ပၣ်ဒိၣ်ပၣ်ကဲ အီၤဒ်သိးပုကမၤန့ၣ်အိတ်ဘၣ်အီၤ ဘျးအိတ် ဘျးအီအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တချုးပုမၤဘုဝံဇီး သထီၣ်ကုထီၣ်ဘံဃာ်ဘၣ်န့ၣ်ဘုအဝဲန့ၣ် ပုကိးလုဘုအသီလီၤ. မုတ်ဘုလုပုစး ထီၣ်အိတ်ဘၣ်အီၤသီသီ, ပုထာဖိုင်ကုအီၤ လုခးကျါပုတဝံဇီးဘၣ်ဇီးပုတပျါကုထီၣ် ဘံဃာ်ဇီးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘုအသီန့ၣ် ပုတ အိတ်ယုၣ်အီၤဇီးတံအုးတံဃာ် ဖိအမုတ်မံ လၢ်အညၣ်, ဆွဲၣ်သဒိၣ်, န့ၣ်ဘုညၣ်လံၣ် ဘၣ်. တ်မုတ်အိတ်ယုၣ်ဘုအသီဇီးတံအုး တံဃာ်န့ၣ် ဘုအကလုကဟးကွိုင်ဇီးနမၤ

အိတ်မၤအီတထီၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.”

တနံဃီလုပုလဲၤသထီၣ်ကုထီၣ်ဘံ ဃာ်အနံ ပုယဲကုတုဟံၣ်အိတ်ဘျးအိတ်သါ ဇီးတံအာကတီမုတ်အိတ်အါဇီးလုမုတ်ကဟါအ ဂီၢ်န့ၣ် ပုလဲၤယုကဝဲအိတ်တံလုထံကျိပု လုကမၤန့ၣ်ဆွဲၣ်, သဒိၣ်န့ၣ်ဘုညၣ်လံၣ်အ ဂီၢ်လီၤ. တုအဝဲသ့ၣ်မၤန့ၣ်ဆွဲၣ်, သဒိၣ်, န့ၣ်ဖီညၣ်ဖီ, န့ၣ်ဘုညၣ်လံၣ်ဇီး ယဲကုဖီ ကပိၣ်အိတ်ယုၣ်ဝဲဇီးအဘုသဲးဘုစီလုပုလဲၤ သထီၣ်ထီၣ်ယဲကုဖိဝဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖီအိတ်ဝဲဒ်န့ၣ် စံးဝဲလုအိတ်အုးအိတ်ယီကွိုင် အဘုသီ, အိတ်ဇီးတံထုကဖၣ်သၣ်ကမဲ တံလုအဘုလုအမၤန့ၣ်အိတ်ဘၣ်ဝဲသ့ၣ်တ ဖၣ်အဂီၢ်ဒ်သိးကအိတ်ဘၣ်ဝဲယံၣ်ယံၣ်ထာထါ အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

မုတ်ဆုၣ်ထီၣ်တနံန့ၣ် ဖုၣ်ဝဲအသဘျုး အိတ်ဘျးအိတ်သါတဖံးတံမၤတံနီတမံဘၣ်. တုမုတ်အသထီၣ်ထီၣ်ဘံဃာ်ဇီးအိတ်အုးအိတ် ဃီအဘုဝံပုလဲၤကွိုင်သထီၣ်အုအမဲၣ်ညါန့ၣ် အဝဲသ့ၣ်စံးဝဲလုအဘုလီလံကွိုင်လံအယီ အိတ်ယုၣ်ဝဲဇီးတံဖံးတံညၣ်တံအုးတံဃာ် သ့ဝဲဖုၣ်ကိးမံဇီးန့ၣ်လီၤ.

ပုသားပျံအတိမ်နီလီလနုဆောင်အကျ - တာၢ်သွံၣ်မ့ၢ်ဘိၣ်အဖါလၢသုၣ်စိးခံၣ်န့ၣ် ထံကဒိၣ်ဝဲ

တၢ်ထီၣ်ဒွးတယးဒီးကွၢ်နီၣ်ကွၢ်ဃါမူခိၣ်မူလါ တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢန့ၣ်ဆၢၣ်အကျဲ

မ ညီသ့ၣ်ကုသးပှၢ်လၢပျၢၤ ပှၢ်ပၤမ့ၢ်ဖိလၢအအိၣ်ဆိးလၢကစၢ်ကလိကျါသ့ၣ်တဖၣ် အိၣ်မူဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢ သ့ၣ်ပှၢ်ဒီးလုၢ်အိၣ်အသးသမူလၢ တၢ်ဖဲအိၣ်ခုးဖဲအိၣ်သံၣ်န့ၣ်လီၤ. စိးလၢပျၢၤန့ၣ်ကွီကိၣ်တအိၣ်ဘၣ်, လံာ်န့ၣ်လံာ်လါတအိၣ်စ့ၢ်ကိးဘၣ်, သ့ၣ်ကုသးပှၢ်လၢညါသ့ၣ်တဖၣ်သ့ၣ်ညါမၤလိန့ၣ်တၢ်လၢ န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်ဘၣ်တုၤလၢအအိၣ်ဝးတရံးအိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူတၢ်ဖဲတၢ်မၤ လၢဒီတန့ၣ်တၢ်လဲၤတရံးအပူၤန့ၣ်အဝဲသ့ၣ်ထီၣ်နီၣ်ဒွးနီၣ်ဝဲတၢ်ဆၢကတီၢ်ဒီးကွၢ်နီၣ်ကွၢ်ဃါဝဲဒၣ်တၢ်မၤအသးသ့ၣ်တဖၣ်ခိဖျိတၢ်ဖိလံာ်ဖိယၢ်, ထီၣ်ဖိလံာ်ဖိ, ဆၢၣ်ဖိကိၣ်ဖိ ဒီးဆၢၣ်လၢမူခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဒ်န့ၣ်ဆၢၣ်ဒၣ်ဝဲအသး ဖဲတၢ်ဖိလံာ်ဖိယၢ်ဒီးထီၣ်ဖိလံာ်ဖိတကလုာ်ဒီးတကလုာ် ပှၢ်ထီၣ်ကိးထီၣ်ဝဲအဆၢကတီၢ်န့ၣ် ဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲတၢ်ပနီၣ်လၢ တၢ်ဆၢကတီၢ်ဆိတလဲအသးတကတီၢ်ဘၣ်တကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢ

တၢ်န့ၣ်အယိ ကဲထီၣ်ဝဲဒၣ်လံာ်န့ၣ်လံာ်လါတဘၣ် လၢအဒုးသ့ၣ်ညါဝဲပှၢ်လီၢ်ကဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ် လၢအတၢ်ဖဲတၢ်မၤတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဖိလံာ်ဖိယၢ် ထီၣ်ဖိလံာ်ဖိတနီၤန့ၣ်ဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲ မူခိၣ်ကလံာ်သီၣ်ဂီၤအတၢ်အိၣ်သး, တနီၤန့ၣ်ဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲ တၢ်ဆၢကတီၢ်တၢ်အိၣ်သးဆိတလဲ ဒီးတနီၤန့ၣ်ဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်တၢ်ပနီၣ်ဘျီဆိလၢအကဟဲမၤအသး သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်သိးဆၢၣ်ဖျါ, ဆၢၣ်ကဆိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် ဒုးန့ၣ်စ့ၢ်ကိးတၢ်ဆၢကတီၢ်ဆိတလဲအသးတကတီၢ်ဘၣ်တကတီၢ်စ့ၢ်စ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. တန့ၣ်ဘၣ်တန့ၣ်တၢ်မဲတၢ်မၤသ့ၣ်ထူၣ်ဝၣ်ဘိတဖၣ်ဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲတၢ်ဆၢကတီၢ်လဲၤတရံးအသးတကတီၢ်ဘၣ်တကတီၢ်ခိဖျိ ဖိထီၣ်, သ့ၣ်ထီၣ်, မံဘီဒီးလီၤတဲာ်ကွံာ် ဒီးအတၢ်လဲၤတရံးအသးအံၤန့ၣ်အဆၢကတီၢ်တဆိတလဲအလီၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ယံၤပအူးသ့ၣ်တဖၣ်ဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လဲၤတရံးအသးအပနီၣ်တဖၣ်သ့ၣ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကွၢ်နီၣ်ဒီးမၤနီၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ် ဒိဖျိတၢ်ဖိဃၢ်လၢပှၢ်လၢကျါ

တၢ်ဖိလံၤဖိဃၢ်အိၣ်လၢပှၢ်ပှၢ်သ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်ဝဲ ကညီဖိလၢအမၤအိၣ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အ လံာ်နီၣ်လံာ်လၢ လၢအတၢ်ဖိဃၢ်တၢ်မၤပူၤအဂီၢ် န့ၣ်လီၤ. ကညီသးပှၢ်လၢပူၤတဖၣ် ဟံၣ်နီၣ် ဇွဲးနီၣ်ဝဲဒၣ်လၢဒီးတၢ်ဆၢကတီၢ် ဒိဖျိန့ၣ်ဆၢၣ် တၢ်ဖိလံၤဖိဃၢ်တဖၣ်အတၢ်ဒုးနီၣ်တၢ်ပနီၣ်ဒိ ဖျိပှၢ်ထီၣ်ကိးထီၣ်တကတီၢ်ဒီးတကတီၢ်လၢ အလီၤဆိလိာ် အသးန့ၣ်လီၤ. န်သိးတၢ် အိၣ်သးမၤအသးအဘူးကတၢ်လၢတၢ်ဆၢ ကတီၢ်တကတီၢ်ဘၣ်တကတီၢ် ပသ့ၣ်ညါသ ကိးအီၤကသ့ဝဲအဂီၢ်န့ၣ် ဘၣ်တၢ်ဒုးနီၣ်ဝဲ လၢတၢ်ဖိဃၢ်တဖၣ်ပှၢ်(မ့)ကိးဝဲ အဆၢက တီၢ်ဒ်တၢ်ကွဲးဖျါထီၣ်လၢလၢအသိးန့ၣ်လီၤ. တုၤမ့ၢ်လၢပူၤလၢကိးဒီးဒိဃီၤဆူသလုၤလၢထီၣ် န့ၣ် ထီၣ်ကွၢ် (ထီၣ်ကွၢ်, ပုၤတနီၤနီၤကိးဝဲ လၢကီၢ်ကွၢ်ရီၤကနၢ) ကိးသီၣ်ထီၣ်ဝဲ ဒၣ် “ကူၤကျိ-ကူၤကျိ” ဒီးမ့ၢ်ဆၢကတီၢ်လၢတၢ် ဃီၤထီၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်နီၣ်နီၣ်လံာ်န့ၣ်လီၤ. လၢသလုၤ န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ်ကညီနီၣ်ထီၣ်သီအလၢ ဒီးပှၢ် ဟးအိၣ်သကိးပှၢ်အိၣ်သကိးဝဲဖဲလၢအမၤ တၢ်ဝံၤ, ကိးဝဲဒၣ်လၢခးတုၤသံၣ်သးအဆၢ ကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. တုၤမ့ၢ်သလုၤလၢလီၤထီၣ် ကွၢ်ကိးလီၤကလၢတဘျီန့ၣ် ပှၢ်ဖဲအိၣ်ခးဖဲ အိၣ်သံၣ်တဖၣ် စးထီၣ်ဆ့ၣ်လီၤကိး အဖူ

လီၢ်သံၣ်လီၢ်လၢကဖဲအိၣ်ကိးဒီးခးဆူညါတ နီၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ထီၣ်ကွၢ်န့ၣ် စးထီၣ်ကိး တချုးလၢ လၢပူၤ လၢကိးဘၣ်ဒီးကိးဝဲတုၤ လၢ လၢချံၤ အပူၤန့ၣ်လီၤ.

ဒိဃီၤကိးဆူထုကူၣ်လၢထီၣ်န့ၣ် တၢ် ဖိဃၢ်လၢအမ့ၢ် “ယုၢ်ကွဲး” စးထီၣ်ကိးဝဲဒၣ် ဒီးမ့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢပှၢ်ဖဲအိၣ်ခးတဖၣ် စး ထီၣ် ကူၣ်ခးဖဲဒုးအဆၢကတီၢ်ဘၣ်လံာ်န့ၣ် လီၤ. တုၤမ့ၢ်ကိးဆူ ထုကူၣ်လၢလၢကိး ဒီး ဒိဃီၤဆူ သ့ၣ်ကိးလၢထီၣ်န့ၣ် တၢ်ဖိဃၢ်လၢအ မ့ၢ် “သံၣ်သ့” စးထီၣ်ကိးဝဲဒၣ် ဒီးမ့ၢ်တၢ် ဆၢကတီၢ်လၢပှၢ်ဖဲဒုးအဖၢမ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. သံၣ် သ့န့ၣ် စးထီၣ်ကိးဝဲလၢတၢ်စိတၢ်ဒီး, လုၤဂီၤ နၢ, တၢ်ကိာ်ဒိၣ်ထီၣ်ဆိအလီၢ် ဒီးကိးလီၤ ဝဲတဆိဘၣ်တဆိဆူတၢ်ပၤခိၣ် ဒီးဆူထံကျိ နံၤန့ၣ်လီၤ.

တုၤမ့ၢ်သံၣ်သ့ကိးလီၤကလၢ (ကိးအ ဆၢတတဲာ်လၢဘၣ်) ကိးတုၤလီၤလၢထံနံၤ ထံးလံာ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်ဖဲဒုးလံာ်လၢတၢ်ဖဲ ဒုးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢတၢ်က လိကိာ်အဂီၢ်တအိၣ်လၢဘၣ် အယိဒုပှၢ်သံၣ် ပှၢ်န့ၣ် တၢ်ဖဲအိၣ်ခးအဆၢကတီၢ်တအိၣ် လၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ပှၢ်သးပှၢ်မၤထီၣ်ဒီးစံးဝဲ, သံၣ်သ့မိၢ်ဘီၣ်န့ၣ်ဒုး တၢ်ဘၣ်လိကိာ်န့ၣ်ဒုး သံၣ်သ့မိၢ်ပှၢ်လီၤကလၢ ဒုပှၢ်ကိးဖဲတန့ၢ်လၢ

တုမ့ၢ်သံၣ်သွမ့တဘျီဒီး မ့ၢ်ဒၣ်ပုၤလိ
 ကိ (ပုၤတိသံၣ်တိကိ) အဆၢကတီၢ်လီၤ
 တုမ့ၢ်သွကိလီၤဒီးန့ၣ်လီၤဆူလါၣ်ထီၣ်
 တကယၤန့ၣ် “သရူမ့ၣ်လဲး (သရူကနၢ)”
 ကိးထီၣ်ဝဲဒီးမ့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢပုၤဝဲၣ်မ့ၣ်
 ဝၢ်ကျိၤ, ဆူးခူးဖွဲၣ်ခူးအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ
 တယံၣ်ဘၣ်ဒီး တၢ်ဖိယၢ်အဂၤတကလုာ်လၢ
 အမ့ၢ် “ကွဲၤကွီၢ်” ကိးထီၣ်ကဒီးဝဲ ဒီးကိး
 တုၤလၢပုၤထီၣ်ခူးအခါလီၤ. ဆၢကတီၢ်ဖဲန့ၣ်
 န့ၣ်ဖျိကိးစ့ၢ်ကိးဝဲလီၤ. မ့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢ
 ပုၤဂီၢ်ခူး, တုၤဖဲ, တုၤဂၤလၢခူးယၢ်အဆၢက
 တီၢ်လီၤ. တုၤယီၤလၢလါၣ်လီၤတကယၤန့ၣ်
 တၢ်ဖိယၢ်လၢအမ့ၢ် “တုၤအံး” ကိးကဒီးဝဲ
 လီၤ. ဖဲန့ၣ်ဆၢကတီၢ် ပုၤစးထီၣ်ဝဲပၢ်ဘု
 ချံၣ်ဘုသၣ်ဆူ ဖဲခိၣ်လီၤပုၤ (ခူးဖဲ) န့ၣ်လီၤ.
 မ့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢတၢ်စူလီၤစးထီၣ်လံအ
 ယိပုၤစးထီၣ်ထီၣ်ခူးဆဲးခူးန့ၣ်လီၤ. တုၤယီၤ
 ဆူလါၣ်လီၤဒီးဒုၣ်ညါလါထီၣ်တဘျီန့ၣ်
 “လၢ်လၢ်အုၣ်” ကိးထီၣ်ဝဲလီၤ. မ့ၢ်တၢ်
 စူလီၤသီအဆၢကတီၢ် ဒီးပုၤတနီၤထီၣ်ခူးန့ၣ်
 ဝဲလံန့ၣ်လီၤ.

တုမ့ၢ်ဒုၣ်ညါလါလီၤတကယၤဒီးခိယီၤ
 ဆူလါၣ်လီၤထီၣ်န့ၣ် “ယဲမိၢ်ရူ” စးထီၣ်ကိးဝဲ
 န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢပုၤထီၣ်ခူးန့ၣ်
 လၢ်လံ န့ၣ်လီၤ. တယံၣ်တမိၢ်ဘၣ်ဒီး
 “လိၣ်လွဲၣ်” စးထီၣ်ကိးစ့ၢ်ကိးဝဲဒၣ်လီၤ.
 ပုၤသ့ၣ်ကုသးပုၤတဖၣ်မၤဝဲလၢထါဒီးစံးဝဲ,

လိၣ်လွဲၣ်ကိးဆၢန့ၣ်တၢ်စူ
 ကျၢဒီးဖိဆၢန့ၣ်အဘူး

လိၣ်လွဲၣ်န့ၣ် ကိးဝဲတနံၣ်ခံဘျီလၢတၢ်
 စူလီၤသီတဘျီဒီးတၢ်ယီၤထီၣ်သီတဘျီအ
 ဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲဒုၣ်ညါလါလၢ်အက
 တၢ်တနံၣ်ဒီးခိယီၤဆူလါၣ်လီၤန့ၣ် ပုၤထီၣ်ခူး
 ဝဲလံဒီးမ့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢပုၤသ့ၣ်ကုသးပုၤ
 ပၢ်ယၢ်အဘုချံၣ်လၢထီၣ်လီၤဝဲတလၢ်ဘၣ်တ
 ဖၣ် ဖိအိကဒါကုသးန့ၣ်လီၤ. အဘုချံၣ်လၢ
 အအိၣ်ဘျီသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်တအါဘၣ်န့ၣ်
 ယါယုာ်ကုၤဝဲဒီးဘုအဂၤ ဒီးဆုဝဲယီၤဝဲဝဲ ဖိ
 ထီၣ်ကုသးလၢပုၤကအိၣ်သကိးဝဲဒီးယုာ်ဝဲအ
 မံလၢ “ဘုဆဲးချံ” န့ၣ်လီၤ.

တုၤလါန့ၣ်လီၤလါယိးထီၣ်န့ၣ် “ဒုၣ်ဘီ
 ခိၣ်” ဒီး “ဒုၣ်ကွီၢ်” ကိးထီၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲန့ၣ်
 လီၤ. မ့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢပုၤဖဲအိၣ်ခူးဖိ
 သ့ၣ်တဖၣ် ကျိၢ်နီၣ်ဖျးမံအဖုၤဒီးမ့ၢ်တၢ်ဆၢ
 ကတီၢ်လၢ ပုၤထူစံၣ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်ထံၣ်တၢ်ကွး
 တၢ်ဒီးသ့ၣ်လီၤဘုဖိဟုဖိန့ၣ်လီၤ. ကညိဖိ
 သ့ၣ်တဖၣ်ကျိၢ်ဒီးကျိၢ်ကၣ်လိာ်အသးလၢနီၣ်
 အခါ မ့ၢ်ဘၣ်လၢမုခိၣ်စူယဲမိၢ်ခိၣ်လီၤဒီးနတ
 ထံၣ်မ့ၢ်တထံၣ်လါဘၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် က
 န့ၣ်ကုၤဝဲလၢ ဒုၣ်ဘီခိၣ်ဒီးဒုၣ်ကွီၢ်မ့ၢ်ပုၤထီၣ်
 တဘျီန့ၣ် သ့ၣ်ညါဝဲလၢမ့ၢ်ဘၣ်လါဘၣ်လၢ
 ဘၣ်ပုၤကုၤလိာ်အသးလံန့ၣ်လီၤ. ဒုၣ်ဘီ
 ခိၣ်မ့ၢ်ပုၤန့ၣ်တၢ်စူကဒိၣ်ထီၣ်ဒီးဒုၣ်ကွီၢ်မ့ၢ်

ကိးန့ၣ်တၢ်ခံးအဆၢကတီၢ်ဘူးထီၣ်လံန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်မၤစ့ၢ်ကိးဝဲဒၣ်လၢ လုၢ်လၢထါဒီးစံးဝဲ,

ဒုၣ်ဘီၣ်ခိၣ်ပွၤရီၣ်ရီၣ်ဧၤ
ပွၤလီၤထံၣ်ဒုးဝၣ်ကျၢၣ်ပၤ

ခိယီၤဆူလၢယံးအပူၤန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လုၢ်အိၣ်ခူးသးအိၣ်ခူးအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. တုၤမ့ၢ်လၢခူးထီၣ်တၢ်ဘျီန့ၣ် တၢ်ဖိယၢ်လၢအမ့ၢ် “အံၤလုၤ (သုလုၤ)” စးထီၣ်ကိးဝဲလီၤ. လၢမ့ၢ်နၤခိၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် “တကံၤထံ” ကိးစ့ၢ်ကိးဝဲလီၤ. လၢခူးအပူၤန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢ ပုၤအိၣ်တၢ်ယုၢ်တၢ်ကွဲ, ကိးဝဲလၢပုၤအိၣ်လၢခူး (လၢခူးကံၢ်စု) န့ၣ်လီၤ. တယံၣ်ဘၣ်ဒီး “ကီၤဝုၤ” ကိးစ့ၢ်ကိးဝဲလီၤ. လၢမ့ၢ်နၤအဆၢကတီၢ်န့ၣ် “ကွီၤဆၢၣ်လၢၣ် (သံရီၤခွါ မ့တမ့ၢ် ခံပူၤည့ၣ်)” ကိးဝဲန့ၣ်လီၤ. ကီၤဝုၤန့ၣ် ကိးတုၤလၢပုၤမၤဘုဝံၤတစုလီၤ. ပုၤသးပုၤတဲဝဲ “ကီၤဝုၤကိးမ့ၢ်တအိၣ်ဘၣ်ပိၣ်ခံးဘၣ်န့ၣ် ကိးတပတုၣ်ဘၣ်” န့ၣ်လီၤ. ခိယီၤဆူဆံးမ့ၢ်လၢအပူၤန့ၣ်တၢ်ဖိယၢ်လၢပကိးလၢ “ဘုပျီၢ်သ့” ကိးကဒီးဝဲဒၣ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢဘုပျီၢ်ထၢၣ် ဘုလိအဖိအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲသိးဘုအသၣ်ကဝုၤအဂီၢ်န့ၣ် လိၣ်ဘၣ်ဝဲဒၣ် မ့ၢ်ခိၣ်ကလံၤသိၣ်ဂီၤ, တၢ်စူၤတၢ်ယီၤကဘၣ်ဖိးလိၣ်အသးန့ၣ်လီၤ. တုၤမ့ၢ်ဆံးဆၢၣ်လၢပုၤလီၤ

တဘျီလံန့ၣ် “ထီၣ်ဖိကိၢ်စဲ” ကိးဝဲလီၤ. မ့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢဘုယုၢ်လီၤမိပုၤဒီးဘုသၣ်အမဲၢ်ခံဘီထီၣ်တနီၤလံန့ၣ်လီၤ. တုၤမ့ၢ်လၢလၢနီၤထီၣ်လံန့ၣ် “လိလွဲၣ်” စးထီၣ်ကိးကဒီးဝဲခံဘျီတဘျီန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢတၢ်ယီၤထီၣ်ကဒါကွၤဒီးပုၤကူးဘုပိၣ်ဘုအဆၢကတီၢ်လီၤ. တၢ်မ့ၢ်ယီၤထီၣ်သပုၤကတၢ်န့ၣ် ပနၢ်လၢအလဲထီၣ်အိၣ်လၢတၢ်စိတၢ်ဒီးသ့ၣ်တဖၣ် ဖဲကွၤလီၤဆူကစၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ပၤခိၣ်စ့ၢ်ကိးလီၤ.

တုၤယီၤလၢလၢနီၤလီၤဒီးလၢပူၤထီၣ်တဘျီန့ၣ် ပုၤမၤဘုဝံၤထီၣ်လံန့ၣ်လီၤ. တုၤယီၤဆူလၢပူၤဒီးသလုၤထီၣ်န့ၣ် “ထီၣ်ကွၤ” စးထီၣ်ကိးကဒါကွၤဒီးမ့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢတၢ်မၤခူးမၤသံၣ်ဝဲလံန့ၣ်လီၤ. ဖဲလၢပူၤဒီးတလၢန့ၣ် ပုၤသ့ၣ်ကွၤသးပုၤလၢပူၤသ့ၣ်တဖၣ် တမၤတၢ်ဘၣ်. အဝဲသ့ၣ်ဟူထီၣ်ကွၤပူၤလၢ အသံလၢတၢ်ဖံးတၢ်မၤအခါတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပူၤလၢအသံလဲတၢ်ဖံးတၢ်မၤအဆၢကတီၢ်တဖၣ် တၢ်မၤယၢ်န့ၢ်အ (ကုတၢ်တံၣ်) ဒီးတုၤလၢ တၢ်ဖံးတၢ်မၤဝဲတစုန့ၣ် ပုၤပၣ်ထီၣ်ဒီးဟူထီၣ်မိထီၣ်ကွၤအီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟူထီၣ်ကွၤဝဲပူၤအကုတၢ်တံၣ်အံၤ အိၣ်ဒီးတၢ်မၤဘုဝဲမၤဘါ, တၢ်မၤလုၢ်အုၣ်ထါပျီၢ်ပျီၢ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢပုၤဟးအိၣ်သကိးပုၤဝဲၢ်, ဟးကသ့ၣ်ကသီ, ဟးယုဖံးယုမၤတၢ်လၢကန့ၢ်ဘၣ်ကျိၣ်စ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တပ်ပန်နီဘျီဆိ

တပ်ပန်နီဘျီဆိမ့ကညီဖိ အတၢ်ခိးတၢ် ညါမိၢ်ပျၢ်လၢအကဲန့ၢ် တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖဲလၢပျၢ်က ညီဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်အဘၢၣ်စၢၤ၊ နအမ့ၢ်မဲၣ်ထံက လၢတဘျီလၢအဒုးထံၣ်ကညီဖိအတၢ်အိၣ် မုၢ်လၢဖိးမံ၊ မ့တမ့ၢ်တဖိးမံဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်၊ ဒီးမ့ၢ် စ့ၢ်ကိးစဲးဟ့ၣ်ပလီၢ်တဖျၢၣ်လၢ ကညီဖိက ထၢၣ်လီၤဝီလီၤယၢၣ်အသးဒီး ဒီသအလီၤအ သးလၢ တၢ်လၢကဟဲမၤအသးဒီးအဝဲသ့ၣ် တဖၣ် မ့တမ့ၢ် တၢ်လၢကဟဲကဲထီၣ်၊ ကမၤ အသးလၢအတၢ်ဖိးအိၣ်မၤအိၣ်အပူၤတဖၣ် န့ၣ်လီၤ။ တပ်ပန်နီဘျီဆိသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ။

(၁) ဘီၣ်သိၣ်မ့ၢ်ဟဲန့ၣ်သဝီပူၤ၊ မ့တ မ့ၢ်ဟဲလၢသဝီယၢၤခဲအံၤခဲအံၤန့ၣ် မ့ၢ်မ့ၢ်ယါ လၢအခိးဒုသဝီပလီၢ်ထီၣ်ဝဲလၢ တၢ်ကမူၤက မၢ်အိၣ်ထီၣ်လၢသဝီပူၤတမံမံ၊ နအမ့ၢ်ဒုသ ဝီခိၣ်နၢ်ထံဖိကိၢ်ကစၢ်ဂဲထံဂဲကိၢ်ကမၢ် မ့ တမ့ၢ် တၢ်ကမၢ်မ့ၣ်ကမၢ်ခွါအိၣ်ထီၣ်လၢဒု ပူၤသဝီပူၤအယိ တၢ်ကဘၣ်ယုသ့ၣ်ညါမၤ ဂ့ၤက့ၤအီၤလၢအဆိအချ့န့ၣ်လီၤ။ မ့ၢ်တမၤ နအံၤသတးဒီး နၢ်ဝဲလၢဒုသဝီကဘၣ်ကွၢ် ဆၢၣ်မဲၣ်ဒီးတၢ်ကိတၢ်ခဲအဒိၣ်အမ့ၢ်သ့ဝဲဒၣ် န့ၣ်လီၤ။

(၂) ကူၣ် (ထီၣ်နါ) မ့ၢ်ဟဲကိးလၢသ ဝီယၢၤ၊ သဝီဖိခိၣ်ခဲအံၤခဲအံၤန့ၣ် စံးဝဲလၢ တၢ်သံတၢ်ပျၢ်အိၣ်ထီၣ်လၢဒုသဝီပူၤသ့ဝဲ၊ အ

ယိသတးဒီးဒုသဝီသ့ၣ်က့ၤသးပျၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ကဘၣ်ကၢ်ကွၢ်တၢ်အိၣ်ဟံၣ်ဆိးယိ အလီၢ် ဂ့ၤတဂ့ၤ၊ ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်အိၣ်မ့ၢ်တသ့လၢ ဘၣ်န့ၣ် ကဘၣ်ဟးထီၣ်ကွၢ် မ့ၢ်လၢတၢ် အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ်ဘၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ဆူၣ် ဒီး တၢ်ဆူးတၢ်ဆါဟဲဘၣ်ပျၢ်ဒုသဝီဖိသ့အယိ န့ၣ်လီၤ။

(၃) ပျၢ်လၢအကွၢ်ထီၣ်မ့ၢ်ခိးထံၣ်ဆၢၣ် လီၤတဲၣ်န့ၣ် စံးဝဲလၢတမ့ၢ်တပ်ပန်နီလၢတဂ့ၤ ဘၣ်န့ၣ်လီၤ။ ပျၢ်လၢအထံၣ်ဆၢၣ်လီၤတဲၣ် န့ၣ် တဘၣ်တဲဘၣ်ပျၢ်နီတဂ့ၤဘၣ်၊ မ့ၢ်တဲဝဲ ဒီးအသးသမူကဖျၢၣ်ဝဲလီၤ။ ကဲထီၣ်တၢ်လီၤ ယိလီၤကီၢ်လၢဒုသဝီကဟးဂ့ၢ်ဟးဂီၤအိၣ် ထီၣ်ဝဲသ့န့ၣ်လီၤ။

(၃) ဟီၣ်ခိၣ်ဟူးန့ၣ် မ့ၢ်တပ်ပန်နီလၢ အတဂ့ၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ။ ဟီၣ်ခိၣ်ဟူးန့ၣ်နၢ်ဝဲ လၢ မ့ၢ်လၢတၢ်အတၢ်သိအါဝဲအယိ၊ ဟီၣ် ခိၣ်ကစၢ်မ့ၢ်ယါဟ့ၣ်ပလီၢ်ပျၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ဖိန့ၣ် လီၤ။ လၢတၢ်လီၢ်တနီၤန့ၣ် တုၤဟီၣ်ခိၣ်ဟူး ဝံၤဒီးပျၢ်ဘၣ်ပျၢ်ကွၢ်ခိၣ်ဒီးဖူအီၤလၢသိန့ၣ် လီၤ။ နၢ်ဝဲလၢပျၢ်လၢတပျံၤအခိၣ်တဖၣ်န့ၣ် ပျၢ်ထီၣ်တြီးထီၣ်သ့ဝဲလီၤ။ အဂၤတမံဟီၣ် ခိၣ်ဟူးန့ၣ် ဘုမ့ၢ်ဂ့ၤ၊ တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိအဂ့ၤအ ဂၤမ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ် အသၣ်တဂ့ၤ သၣ်တစဲခဲလၢၢ် ဘၣ်။ ပျၢ်မ့ၢ်သ့ၣ်ညါလၢဟီၣ်ခိၣ်ဟူးန့ၣ် ပျၢ်ဘၣ်ဒုၣ်အီၤလီၤ။ တၢ်ဒိၣ်မ့ၢ်ခိၣ်ဟီၣ်ခိၣ်အ ယိ တၢ်ကဘၣ်ပၢ်ဒိၣ်ပၢ်ကဲအီၤန့ၣ်လီၤ။

(၅) တၢ်ယီၤယုၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်စူၤဒီၤယုၤဒီၤပူၤ န့ၣ် စံးဝဲလၢမ့ၢ်တၢ်တတၢ်တနီၤခိဖျိတၢ်ဒီးဘး န့ၣ်လီၤ. တၢ်မ့ၢ်ယီၤယုၤဒီးစ့ၣ်လီၤဝဲလၢၤသု လၢထံကျါလၢတၢ်ကစူၤအဂီၢ် ဒီးထုကဖၣ်ဝဲ “မ့ၢ်ခိၣ်ဧနမ့ၢ်ယီၤဒီးယီၤတုၤလၢလၢၤသုတဖျါၣ် အံၤယုၤထီၣ်ကွံာ်တက့ၢ်, နယီၤမ့ၢ်တကဲန့ၣ် ယဲ စူၤလီၤ, ဘုဖိဟုဖိကမဲထီၣ်ကိဝဲဒၣ်” န့ၣ် လီၤ. ဒီးတၢ်မ့ၢ်စူၤတုၤလၢထံဒိၣ်ယိၣ်ယုၤတ ခိ သၣ်ယုၤထီၣ်ဝဲလၢၤသုလၢတကံၤခိၣ် မ့တ မ့ၢ် ဘျးထီၣ်သိၣ်ကွံာ်အ ကြၢလၢသ့ၣ်ခိၣ် ဆၢၣ်ခံ, ထၢန့ၣ်လီၤဝဲအပူၤဒီးနီၣ်ဒိကွံာ်တ ဘ့ၣ်, လၢၤသုတဖျါၣ် ထုကဖၣ်ဝဲ “မ့ၢ်ခိၣ်ဧ နမ့ၢ်စူၤန့ၣ်စူၤတုၤလၢလၢၤသုတဖျါၣ်အံၤအုၣ် သံကွံာ်ဒီးနီၣ်ဒိကွံာ်တဘ့ၣ်အံၤမဲထီၣ်ကဖါ က့ၤတက့ၢ်.”

ပုၤလၢအမၤတၢ်ဒ်အံၤန့ၣ်ကဘၣ်မ့ၢ်ပုၤ လၢအသးပျံ (သးနံၣ် ၅၀ ဆူဖိခိၣ်) က ဘၣ်မ့ၢ်ပုၤလၢအမၤညီၣ်န့ၣ်တၢ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. ဝဲအ မၤဝဲဒ်န့ၣ်ဆၢကတီၢ်န့ၣ် သဝီဖိအဂၤတဖၣ် ဟးဆုၤတၢ်ကစီၣ်လၢ ပုၤတဂၤန့ၣ်စၢသံကွံာ် အသးလံအယီၤ တနံၤအတီၢ်ပူၤန့ၣ် ပုၤတဖံး တၢ်မၤတၢ်လၢအဘၣ်ယးဒီးဝဲအတၢ်ဖံးတၢ် မၤနီတဂၤဘၣ်. နဝဲလၢတၢ်ဆၢကတီၢ်က ဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးထီၣ်က့ၤဝဲန့ၣ်လီၤ.

(၆) တၢ်သကြးအၢၣ်ဂၤ (ပကီၤ) အီ ထံလၢမုၢ်ဒီန့ၣ် မ့ၢ်ပယီၤတဖၣ်သုးလီၢ်သုးကျဲ ဆူတၢ်လီၢ်အဂၤဒီးသီၣ်သကြးဝဲလၢအစိက

မိၤအယီၤလီၤ. ပုၤလၢအအိၣ်မူးကံၢ်စုၤလၢဆၢ ကတီၢ်ဒ်အံၤတဖၣ်အဂီၢ် တၢ်ပနီၣ်တဂ့ၤဝဲ ဘၣ်. တၢ်ကပြုၢ်ယုၤလၢတၢ်ဖးဖိန့ၣ် စံးဝဲ လၢမ့ၢ်ယီၤလၢအခိးတၢ်ထုးတၢ်တီၤတဖၣ် သုး အလီၢ်လၢတၢ်လီၢ်တတီၤဆူ အဂၤတတီၤ ဒီး ခါဝဲန့ၣ် တၢ်ပနီၣ်တဂ့ၤလၢပုၤကဖျိသး, ကံၢ် စုဘျးခိၣ်, ဒီးပုၤလၢအအိၣ်ဖျါၣ်ထီၣ်အဖိတ ဖၣ်အဂီၢ်ဘၣ်.

(၇) နဝဲလၢလီၤန့ၣ် အိၣ်ဒီးအမ့ၢ်ယီၤ ဒၣ်ဝဲဒီးလီၤဖျးတၢ်န့ၣ် မ့ၢ်ဒၣ်မ့ၢ်ယီၤသ့ၣ်ဒိၣ် သးဖျးတၢ်ဒီးစံးဝဲလၢလီၤန့ၣ် အိၣ်ဒီးအကျါက န့ၣ်န့ၣ်လီၤ. နဝဲလၢလီၤန့ၣ်အိၣ်ဝဲဒီးအမိၢ် အဖါန့ၣ်လီၤ. စံာ်, ယုး, ကျိးဒီးကရၢၢ်လၢ လီၤဖျးဘၣ်အီၤတဖၣ်န့ၣ် အကစၢ်ဘၣ်လုၢ် ထီၣ်က့ၤမ့ၢ်ယီၤလၢဆီဒီးသံးန့ၣ်လီၤ. အဂၤ တမံၤန့ၣ်စံးဝဲလၢ လီၤန့ၣ်အိၣ်ဒီးအကျါဒီးဝဲအ ဖျးသ့ၣ်အခါန့ၣ် ဖျးလီၤဝဲလၢအစိးဆူအခိၣ် ထံးန့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢအမၤန့ၢ်လီၤအကျါန့ၣ်မၤ ထီၣ်အိၣ်ထီၣ်မၤအိၣ်ဘုန့ၢ်အါလီၤ. လီၤဖျး လီၤတၢ်မ့ၢ်ဘၣ်လၢခုးပူၤစံာ်ပူၤန့ၣ် တၢ်က ဘၣ်ဘိးထီၣ်န့ၣ်က့ၤအယီၤလၢဟီၣ်ခိၣ်လီၤဆူ သ့ၣ်ခံလၢကက့ၤထီၣ်ကဖါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

(၈) တၢ်ကွဲၤန့ၣ် ညီၣ်န့ၣ်ဖျါထီၣ်လၢမ့ၢ် ထီၣ်တကပၤ ဒီးတၢ်ကွဲၤမ့ၢ်ဖျါထီၣ်လၢမ့ၢ်န့ၣ် စံးဝဲလၢတၢ်ပနီၣ်တဂ့ၤဘၣ်. တၢ်ကွဲၤအ က့ၢ်အဂီၢ်မ့ၢ်တဖျါထီၣ်ဒ်မုၢ်တလုၢ် ဒီးမ့ၢ်ဖျါ ထီၣ်ထုၣ်ဆူမ့ၢ်ခိၣ်န့ၣ် စံးဝဲလၢလုၢ်သ့ၣ်ဘိး

ထိုင်နုအဖိအတလုအယိ ပျက်ဘဉ်သဂါ
 တ်ဆူဉ်မဲင်ကုနါ ဒီးသံဆူဉ်သံစိးအိဉ်ဝဲ
 လီၤ. လာပုၤမၤအိဉ်ဝဲဖိအဂီၢ်န့ဉ် တုၤမ့ၢ်
 (တၢ်ကွၢ်အိထံ) တၢ်ကွၢ်အိဉ်ဖျါထီဉ်လၢမူ
 ကပိဉ်လီၤလံန့ဉ် သ့ဉ်ညါဝဲလၢတၢ်ကယီၤ
 ထီဉ်က့ၤလံန့ဉ်လီၤ.

(၉) စီၤကပုၤမ့ၢ်ဟဲယုၤန့ဉ်ဆူဟံဉ်ပုၤ
 ပါလၢအကဆူးကတုၤ ဒီးမ့ၢ်စီၢ်လီၤဖးယံဉ်
 န့ဉ် နဝဲဖဉ်လၢ ပျတမ့ၢ်ကဟဲဆူဟံဉ်အဝဲ
 အံၤန့ဉ်လီၤ.

(၁၀) တၢ်ဟံမ့ၢ်န့ဉ်လီၤဒီတဲာ်ဒုသဝီန့ဉ်
 စံးဝဲလၢဒုသဝီဟးဂီၤသ့ဝဲလီၤ.

(၁၁) ဝဲမ့ၢ်ဟါတၢ်ခံးလီၤသီန့ဉ် ဆီဖါ
 မ့ၢ်အိဉ်အိ မ့တမ့ၢ် ဆီမိာ်မ့ၢ်ယီန့ဉ် မ့ၢ်တၢ်ပ
 နီဉ်လၢအတဂ့ၤဘဉ်. ဟံဉ်ဖိယိဖိကဆိးက့
 မ့တမ့ၢ် ဘဉ်ဒီဘဉ်ထံးဒီးသံဝဲသ့န့ဉ်လီၤ.
 ဆီအဝဲန့ဉ် ပျတဘဉ်ဘုဉ်အီၤလၢဘဉ် ပျ
 ကဘဉ်မၤသံကွံာ်အီၤန့ဉ်လီၤ.

(၁၂) တယုၤပျၢ်မ့ၢ်တြး (ကိး) လၢမ့ၢ်
 ဃုာ်လီၤဒီးလၢမ့ၢ်န့ဉ်န့ဉ် တၢ်သံတၢ်ပျၢ်က
 အိဉ်ထီဉ်လၢဒုသဝီအပူၤအယိ ပျဘဉ်ဖုဉ်ဝဲ
 လီၤ. စံးဝဲလၢအထံဉ်ပျၢ်ကလၢက့ၤလၢက့ၤ
 အယိ ဖုးဒီးကိးပသုလီၤ.

(၁၃) ထီဉ်တလုမ့ၢ်ပျၢ်ဒီးယုၤကဟံ
 ဟံဉ်ခိဉ်ဒီန့ဉ် တၢ်ဆူးတၢ်ဆါ, တၢ်ကိာ်တၢ်
 ဂီၤကမၤအသးတမံမံလၢဒုပူၤသဝီပူၤ, တၢ်
 သံတၢ်ပျၢ်အိဉ်ထီဉ်သ့စ့ၢ်ကိးလီၤ.

(၁၄) ထိး မ့တမ့ၢ် ပနၢ် မ့ၢ်မၤထီဉ်အ
 ကလိာ်လၢက့မ့ၢ်ပူၤ မ့တမ့ၢ် သဝီခၢဉ်သးန့ဉ်
 တၢ်ကမၢ်မ့ဉ်ကမၢ်ခွါကဘဉ်ဖျါထီဉ်လၢဒု
 သဝီအပူၤတတီၤတီၤသပျၢ်တၢ်လီၤ.

(၁၅) မ့ၢ်န့ဉ် ယိယဲာ် မ့ၢ်ကိးန့ဉ် တၢ်
 ကိတၢ်ခဲ, တၢ်ကိာ်တၢ်ဂီၤတမံမံကဟဲဘဉ်ဒု
 သဝီသပျၢ်ကတၢ်လီၤ. မၤဝဲလၢထါ “ယိ
 ယဲာ်အိဉ်ယိယဲာ်တကိး, ယိယဲာ်ကိးထံကိာ်
 ကိာ်ဂီၤ” ယိယဲာ်ကိးအကလုာ်မ့ၢ်သီဉ်လီၤ
 ကံးဒီးယုာ်ကိးန့ဉ် ယုာ်ကအါဒီးကအိဉ်ဘုမၤ
 ဟးဂီၤဘုလၢစံာ်ပျၢ်ဒုပူၤကအါဝဲလီၤ. ကိး
 အကလုာ်သီဉ်မ့ၢ်လီၤကံးဒီးထိးကိးန့ဉ် ထိး
 မံးဒီဖုဒီဂီၢ်ကဟဲဒီးအိဉ်ဘုမၤဟးဂီၤဘုလီၤ.

(၁၆) ထီဉ်ဘဉ်ဘုမ့ၢ်ယုၤဝုၤဝီဒီးပျၢ်လၢ
 နဟံဉ်ခိဉ်ဒီန့ဉ် တမ့ၢ် မ့တမ့ၢ် ဘူးတၢ်လၢ
 အယံကဟဲတုၤအိဉ်သကိးန့ဉ်လီၤ.

တၢ်ပနီဉ်ဘဉ်ထွဲဒီးမူခိဉ်ကလံးသီဉ်ဂီၤ

မူခိဉ်ကလံးသီဉ်ဂီၤ အတၢ်ဆီတလဲသး
 တကတီၢ်ဘဉ်တကတီၢ်န့ဉ်, ကညီသ့ဉ်က့
 သးပျၢ်လၢညါသ့ဉ်တဖဉ်ကွၢ်ပနီဉ်ဝဲလၢတၢ်ဖိ
 တၢ်ယၢ်, သ့ဉ်ဖိ သ့ဉ်သ့ဉ်, ဆဉ်လၢမူခိဉ်မူ
 ဒီတဖဉ်အတၢ်အိဉ်ဖျါ ဒီးတီၢ်နီဉ်ဝဲအသံအမံ
 န့ဉ်လီၤ. လၢတၢ်လီၢ်အဂၤတနီၤန့ဉ်ကညီပျီ
 မ့ၢ်ထီဉ်တဖဉ် တီၢ်သံဒူးသံဝဲလၢ ဝဲတါလီၤ

(ပျားဘူးဒေဖီအနံ့ထိုင်သီ) ဝံအလီခံဒီး ဆူညါပျဲထိုင်အသီ ၄၀ တီတီန့ၣ် တၢ်က စူလီၤဝဲန့ၣ်လီၤ. ဒ်အဝဲသ့ၣ်အတၢ်တီၢ်နီၣ် ဇးနီၣ်အိၣ်ဝဲအသိး တၢ်ဆၢကတီၢ်အတၢ်လဲၤ တရံးသ့ၣ်တဖၣ်တဖျၢၣ်ခံလိာ်အသးစ့ၢ်ကိး ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ပနီၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ-

(၁) တၢ်သ့ၣ်မ့ၢ်ဘိၣ်အဖၢလၢသ့ၣ်စိးခံ န့ၣ်ထံကဒိၣ်, မ့ၢ်ဘိၣ်အဖၢလၢသ့ၣ်ခိၣ်ထံး န့ၣ်ကလံၤမ့ၢ်ကဆူၣ် ဒီးမ့ၢ်ဘိၣ်ဒၣ်ဝဲလၢ သ့ၣ်အတီၤဖၢန့ၣ်မ့ၢ်ခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤကဘၣ် လီၢ်ဘၣ်စးဝဲန့ၣ်လီၤ.

(၂) သ့ၣ်ညၣ်အုၣ်စဲၤအဖီမ့ၢ်ထီဒီးတ ကွဲၤအသၣ်မ့ၢ်အါန့ၣ် တၢ်စူလီၣ်လီၤ, တၢ် စူကအါဒီးထံကဒိၣ်သပျၢ်ကတၢ်လီၤ. ပျၢ သ့ၣ်က့သးပျၢမၤဝဲလၢထါဒ်အံၤ,

တၢ်စူလီၣ်လီၤတကွဲၤမံ

တၢ်ကလီၤပျၢန့ၣ်အအံၤ. အဲၣ်ဒီးစံးဝဲ လၢတၢ်ကီၤတၢ်ခဲလၢအမ့ၢ်ထံဒိၣ်ခိၣ်ယွၢ်က ဒိၣ်အိၣ်ထိုင်န့ၣ်လီၤ.

(၃) စှီၤ (မ့ၢ်သ့ၣ်တကလုာ်လၢပျၢကိး လၢပနၢ်ဟီၣ်) မ့ၢ်ဖီထိုင်န့ၣ် တၢ်ကစူလီၤဝဲ ဒၣ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်ဘူးထိုင်လံလၢ ပျၢကဘၣ်ထံတၢ်ခြိာ်တၢ်အယီၤ စံးဝဲလၢစှီၤမ့ၢ် ဖီထိုင်န့ၣ် ပနၢ်အမဲာ်ထံလီၤဝဲလီၤ.

(၄) ဖဲလၢချံ (လၢအ့ၣ်ဖြိၣ်) အပူၤ, ဖဲမ့ၢ် ဟါလီၤသီကတီၢ် ဆၣ်ကဆီမ့ၢ်ထံးလီၤအခံ တခီန့ၣ် ပာ်ပနီၣ်ဝဲလၢတၢ်ကစူလီၤဝဲလီၤ.

ဖဲလၢဆံးဆၣ် (လၢအီးကထိဘၣ်) အပူၤ ဆၣ်ကဆီမ့ၢ်ဘိးထိုင်အကမ္ပိလံန့ၣ် ဘူး ထိုင်လၢတၢ်ကယီၤထိုင်က့ၤဝဲန့ၣ်လီၤ.

(၅) ဖဲတၢ်စူခါအကတီၢ်တုၤမ့ၢ်တၢ်ယံၤ သးမ့ၢ်ထိုင်ဟံၣ်ဒီဖျၢၣ်ဒီထၢန့ၣ် စံးဝဲလၢတၢ် ကစူတရဲၣ်တဲာ်တဲာ်လီၤ.

(၆) ဖဲတၢ်စူခါ တၢ်မ့ၢ်ကိာ်တအူး (ကိာ် သီအူး) ဒီးမ့ၢ်ကိာ်လီၤဘီလုာ်ဘီလုာ်, လီမ့ၢ် ဖျးတၢ်ပူထံၣ်ပူထံၣ်န့ၣ် စံးဝဲလၢက့ထိုင် ပြိး, ကုၤဘျၢၣ်, ကုၤဝၣ်ခိၣ်, ကုၤကၢ်ဘံဆု ကထိုင်န့ၣ်လီၤ. လၢတနံၣ်အတီၢ်ပူန့ၣ် က့ထိုင်ဝဲ ၃ ဝီ (၃ ဘျီ) န့ၣ်လီၤ.

(၇) တၢ်စူလီၤသီအဆၢကတီၢ် လိာ် လွဲၣ်မ့ၢ်ကိးန့ၣ် တၢ်စူကအါထိုင် ဒီးတုၤတၢ် ယီၤထိုင်အဆၢကတီၢ်ဘူးထိုင် လိာ်လွဲၣ်မ့ၢ် ကိးထိုင်ကဒီးတဘျီန့ၣ် မ့ၢ်ခိၣ်ထံကစူလီၤဝဲ ဒီးတၢ်ကယီၤထိုင်ကဒါက့ၤန့ၣ်လီၤ. ပျၢမၤ ထါစံးဝဲ, လိာ်လွဲၣ်ကိးဆၢန့ၣ်တၢ်စူ

ကျၢဒီးဖီဆၢန့ၣ်အဘူး

(၈) တုၤမ့ၢ်တၢ်စူထံစူလီၤဒီးပအူးလဲာ် အသးလၢကျဲခိၣ် န့ၣ် တၢ်ယီၤထိုင်ကဒါက့ၤ အဆၢကတီၢ်ဘူးထိုင်လံန့ၣ်လီၤ.

(၉) တုၤမ့ၢ်တၢ်ကိာ်လူးကိာ်လီၤ တၢ်ကိာ် သဝံအဆၢကတီၢ် ဒီးထိုင်ဆီဖါ (ကီၤကူၣ်) ကိးလီၤကလၢလၢထံကျိနံၤန့ၣ် ဇးသ့ၣ်ညါ ပျၢလၢ တၢ်စူလီၤသီအဆၢကတီၢ်ဘူးထိုင် လံန့ၣ်လီၤ.

ထိပ်ဖိလံာ်ဖိဒီးတၢ်ဖိလံာ်ဖိဃၢ်လၢအဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်

နီၣ်ဂံၢ်	တၢ်ဖိဃၢ်အမံၤ	ကညီလါ	ကီၤလၢလါ	တၢ်ဖံးတၢ်မၤအဆၢကတီၢ်
၁	ထီၣ်ကွၢ်/ကူၤကျိ (ကီၢ်ကိၣ်ရိကနၢ)	သလုၤ	ယနူၤအါရံး	ပးယုဖံးယုမၤတၢ်လၢတၢ် ချၢ, ကျိဝၣ် တ့ဟံၣ်တ့ယီ
၂	ယုၢ်ကွဲး	ထုကူၣ်	ဖျါဖြူအါ ရံး	ဆုၣ်လီၤဖူခံ, စးထီၣ်ကူၣ် လီၤဖဲးလီၤ
၃	သံၣ်သ့ၣ်/သံသံၣ်	သ့ကီ	မးၣ်ရှၣ်	ဖဲးဒုး, လိကီ, ကျိဖဲ (ဖဲ အပိးအလီ)
၄	သရူမ့ၣ်လဲး, ကွဲ ကွီၢ်, ဒုးဖျိ, တုၤအံး	လါချံ	အုၣ်ဖြၣ်	လိကီ, ဝဲၣ်မ့ၣ်တၢ်, ဆုး ဒုး, ဂီၢ်ဒုး, တုၤဖဲ, တုၤဂၤ
၅	လၢ်လၢ်အုၣ်	ဒုၣ်ညါ	မုၤ	ဝံၣ်တုၣ်ချံ, ထီၣ်ဒုး
၆	ယဲမိၢ်ရုၤ, လိၣ်လွဲၣ်	လါနွံ	ယုၤ	ထီၣ်ဒုးန့ၢ်, စးထီၣ်ကျိၢ် နီၣ်, အိၣ်ဘုဆဲးချံ
၇	ဒုၣ်ဘီခိၣ်, ဒုၣ်ကွီၣ်	လါယိး	ယုၤလံ	ကျိၢ်နီၣ်, ကွဲးတၢ်သ့ၣ်ဘု, လုၢ်အိၣ်ဒုးသဲးအိၣ်ဒုး
၈	အံၤလုၤ, ကွီၤဆၢၣ် လၢၣ်, ကီၤဝုၤ	လါဒုး	အိၣ်ကူး	ကံၢ်စုကွဲးကလၢ
၉	ကီၤဝုၤ, ဘုပျိၢ်သ့ၣ်	ဆံးမုၢ်	စဲးပထဲဘၢၢ်	မၤပၢ်ဘုဟုအကဝဲ, ဘျီၣ် ဟံၣ်ချီၣ်ချါ, ထုချီၣ်
၁၀	ထီၣ်ဖိကီၢ်ခဲ	ဆံးဆၣ်	အိးကထိ ဘၢၢ်	ကျိဖိဖု (ဘုဖိအပိးအလီ) ဒီးတုၣ်တုဖိ
၁၁	လိၣ်လွဲၣ်	လါနီ	နီၣ်ဝုဘၢၢ်	ကူးဘု, ပီၢ်ဘု, ဝံၣ်တု ဆုဘုဖိပူ
၁၂	ထီၣ်ကွၢ်	လါပျုၤ	ဒံၣ်စဲဘၢၣ်	မၤတၢ်ဝံၣ်အိၣ်ဘုးအိၣ်သါ, ပးကသ့ၣ်ကသီ

မိတ်ဖုံဖုမလိပ်ပုလေ၊ ပဘင်ကတီးကုတော်ချုံတော်သင် နိသီးပကွာ်ဆာင်မဲင်တော်သင်ဝံလီဒိကန့်ကသု

ကျွန်ုပ်တို့သည် လာပွားမလဲဖို့ သူဝဲလာတင်ဒီသဒါ တင်အိန်အမှ်အဘိအါကလုန်

ဟ ပ်ဖံဖုစံးဝဲ တင်အိန်အမှ်အဘိ
သုန်တဖန်အံ၊ မှ်အိန်ဒီးပုနုန်
ဖဲ တင်သုန်ဝဲလီဒီ ဖဲ အခါ ဖန်
လဲင် ပအိန်မူဒီးသနုထီန်ပသးသု၊ ပတ
ဝံသံလီဒီဘုန်နုန်လီ၊ အဝဲသုန်မလိင်ဝဲ
အဖိအလံလါထါဒ်အံ၊
မိင်စံးကတီချင်အချံ
ပင်စံးကတီနွဲင်အချံ
ကတီမုင်ပျဲထီန်သခံ
တင်ကန်နက်ကုပတသံ

သဝီဖိ ပုမအိန်ဝဲတဖန် အိန်ဒီးကျိ
ကျဲအကလုန်ကလုန် လါကရဲင်သဲကတီ
ကုတင်မှ်တင်ဘိလါအသုန်အိန်ဝဲလါခုးပု
တဖန် အချံအသုန် အစာအသွဲင်ဒ်သိးအ
သုတဟါမင်ဒီးလီတုင်ကွဲင်ဝဲလါအတင်လုင်
အိန်သးသမူခါဆုညါအဂီၢ်နုန်လီ၊ ကျိကျဲ
သုန်တဖန်လါပထံင်ဘုန် အဝဲသုန်အတင်
ရဲင်သဲကတီကျဲ အတင်ချံတင်သုန်အစာအ
သွဲင်အံနုန်မှ်ဝဲ တင်သုန်အိန်ဖျးအိန်ဘုန်
ဆာဘုန်ကတီ၊ တင်သုန်တင်ဖျးတင်လါအ

လီၢ်ဘုန်ကျဲဘုန်၊ တင်ထါဖျိန်တင်ချံအဆါ
ကတီၢ်၊ တင်ပင်ကီယုန်တင်ချံ၊ တင်ခီလဲ
လိင်သးတင်ချံ၊ လုင်လုင်တင်စုၢ်တင်နင်လါအ
လီၢ်ကင်ဒီးတင်ကတီကတီနုနုဆုန်၊ မိင်လုင်
ပင်လုင်တင်ဖဲးတရံးခုး၊ တင်ပါဆုရဲင်ကျဲသုန်
ပုၢ်ဒီးလုင်လုင်လါတင်ဘုန်လီၢ်ကွဲင်နုနုဆုန်တင်
တတင်တနါတဖန်နုန်လီ၊ တင်အဝဲအံမှ်
တင်ဂုၢ်လါ အလီၢ်သုန်ပိၢ်သးဝးတခါလါ က
ညီဖိသုန်တဖန် ပါယုန်ဒံး အလီၢ်ကတီအ
တင်ချံတင်သုန်သုးဒံးဝဲ တုမုၢ်မဆါတနံအံ
နုန်လီ၊

မိင်ပင်ဖုဖုအလုၢ်အလုၢ်ထုသနုလါ တင်
ရဲင်သဲကတီတင်ချံတင်သုန်အစာအသွဲင်အံ
နုန် မှ်တင်လါအဂုၢ် ဒီးဘုန်တင်စိန်ခီအီဆု
ဖိလံတစါဘုန်တစါ တုလီလါဆါကတီၢ်
ခုခါခဲအံနုန်လီ၊ မိင်လုင်ပင်လုင်တင်သုတင်
ဘုန်အဝဲအံနုန် မှ်ဝဲတင်အရဲဒိန်လါအဝဲ
သုန်အတင်လုၢ်အိန်သးသမူအဂီၢ် ဒီးမှ်စုၢ်
ကီးတင်နုၢ်သါအကျါတခါလါအဖဲလီၢ်စာဝဲ
တစါဘုန် တစါတုလီလါ မုၢ်မဆါတနံ
အံနုန်လီ၊

သျှင်အိပ်ဖျားအိပ်တၢ်ဘၣ်ဆၢဘၣ်ကတီၢ်

ကညိဖိအိပ်လၢကစၢ်ကလိသ့ၣ်တဖၣ် လုၢ်အိပ်အသးသမူလၢ တၢ်ဖဲးအိပ်ခးဒီး သျှင်အိပ်ဖျားအိပ် တၢ်ဒီးတၢ်လၢၣ်, တၢ်သူ တၢ်သၣ်, တၢ်တံၢ်တၢ်ဘိ အကလုာ်ကလုာ် လၢဘုကျါန့ၣ်လီၤ. တၢ်သျှင်အိပ်ဖျားအိပ်ဒ် အံၤန့ၣ် မၤဒေၣ်ဝဲတနံၣ်တဘျီဖဲတၢ်စုၤခါအဆၢ ကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဆၢၣ်သၢဒေၣ်ဝဲ မုၢ်ခိၣ်စုၤထံ ဒီးမၤဒေၣ်ဝဲဒ် န့ဆၢၣ်အတၢ်လဲၤတရံးအသး အိပ်ဝဲအသးန့ၣ်လီၤ.

မုၢ်ဂၢ်ထူဘုတဲဝဲ “တနံၣ်တဘျီပဘၣ် ဖဲးအိပ်ခးဒီးသျှင်အိပ်ဖျားအိပ်တၢ်လီၤ. ပစး ထီၣ်သျှင်လီၤအိပ်တၢ်အဆိကတၢ်ဖဲ ပုၤဆူး ထီၣ်ခးအနံၤ မ့ၣ်အူကဲၤလီၤကယးအဆၢက တီၢ် ဒီးပကိးလၢပသျှင်အိပ်ဘၣ်ကျၢၣ်တၢ် န့ၣ်လီၤ. တၢ်တနံၤန့ၣ် ပသျှင်လီၤဒေၣ် န့ၣ် တဆူဒီးလးသၣ်တဆူန့ၣ်လီၤ. မၤကဒီးမုၢ် ဆၢၣ်တနံၤန့ၣ် ပလဲၤသျှင်အိပ်ကဒီးတၢ် ဒီးပ ကိးလၢပသျှင်ထွဲမ့ၣ်ခဲန့ၣ်လီၤ. တၢ်တနံၤ အံၤဒု ကွၢ်ဖဲပအဲၣ်ဒီးသျှင်သ့, အဒုၣ်အထု တအိပ်လၢဘၣ်. တၢ်ချံတၢ်သၣ်န့ၣ် နပၣ် ယၢ်အီၤ ခံနံၣ်သၢနံၣ်တန့ၢ်ဘၣ်. တၢ်ချံလၢ နကတီၢ်ယၢ်အီၤန့ၣ် နဘၣ်သျှင်ကဒါက့ၤ အီၤကိးနံၣ်ဒဲးန့ၣ်လီၤ. နမ့ၢ်တသျှင်လီၤအီၤ ဘၣ်န့ၣ် တုၤမ့ၢ်အအိပ်ယံၣ်ဒီးတၢ်ချံမ့ၢ်ဂ့ၤထဲ လဲၣ်ဘၣ်ဆၢၣ် လီၤကဘိၣ်ကွၢ်အယၢ်အိပ်

ကွၢ်သ့ဝဲန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီ နသျှင် လီၤအီၤမ့ၢ်မဲထီၣ်ဒေၣ်လဲၣ် တုၤအဒိၣ်ထီၣ်န့ၣ် အဂံၢ်အဘါတအိပ်လၢဘၣ်ဒီး တနီၤန့ၣ်တ မဲထီၣ်ဒေၣ်လဲၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.”

မုၢ်ဂၢ်နီၢ်ပုၤဝါစံးစ့ၢ်ကိးဝဲ “ပုၤသျှင်အိပ် တၢ်လၢလါပုၤန့ၣ် အမ့ၢ်အဘိဂ့ၤ, အဖိဂ့ၤ အသၣ်ဂ့ၤ. ပုၤသဝီဖိအကတနီၤတဲဝဲလၢအ သျှင်အိပ်တၢ်လၢ မ့ၢ်ယံၣ်နံၤန့ၣ် အသၣ်ဂ့ၤအ တံၢ်ဂ့ၤ, မ့ၢ်ယုနံၤန့ၣ် အဒီးအလၣ်အမ့ၢ်အ ဘိဂ့ၤ, မ့ၢ်ယုနံၤန့ၣ်လီၤအိၣ်ဒေၣ်တၢ် မ့ၢ်ဟး ထီၣ်ဒီးမ့ၢ်သၢနံၤန့ၣ် မ့ၢ်သျှင်အိပ်ဖျားအိပ်တၢ် တအိပ်ဘၣ်က့ၤလၢဘၣ်. ပပဲၣ်လီၤဒူခဲမ့ၢ် ဘၣ်လၢမ့ၢ်နံၤအံၤန့ၣ်က့ၤ ဘုတဂ့ၤဘၣ်.”

ပုၤမၤအိပ်ဝဲၤသ့ၣ်တဖၣ်တချုးလၢ အ သျှင်အိပ်ဖျားအိပ်တၢ်ဒီးဘၣ်န့ၣ် ထီၣ်ဒွးတ ယးစ့ၢ်ကိးဝဲတၢ်ဆၢကတီၢ်လၢအဂ့ၤဒီးအကြး ကတၢ်လၢတၢ်ချံတကလုာ်ဒီးတကလုာ်လိၣ် ဘၣ်ဝဲဒေၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ဆၢၣ်အသး တၢ်တံၢ် တၢ်ဘိကိးကလုာ်ဒဲး တုၤအဆၢကတီၢ်ဘၣ် န့ၣ် မဲထီၣ်ဒိၣ်ထီၣ်ဝဲဒေၣ်လီၤ. အဒိ- ခုၣ်, န့ၣ်, ယၢ, လးလၣ် သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် တုၤတၢ် ဆၢကတီၢ်ဘၣ်လၢကဘၣ်မဲထီၣ်ဝဲန့ၣ် အဝဲ သ့ၣ်မဲထီၣ် ဒေၣ် အတၢ်လီၤ. ပုၤမ့ၢ်တသျှင် လီၤအီၤဘၣ်န့ၣ် တုၤအမဲထီၣ်ထီၣ်ဒီးဖဲလီၤအ ဂံၢ်မ့ၢ်တဘၣ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်လၢဘၣ်န့ၣ် အဂံၢ်ဖိ တဖၣ်အံၤကယုထီၣ်ကွၢ် ဒီးအတၢ်ဂံၢ်တၢ်ဘါ တအိပ်လၢဘၣ် အယီ ကအုၣ်သံ(လီၤက

ဘိဉ်ကွံာ်) ဝဲဒုဉ်န့ဉ်လီၤ. ဒ်န့ဉ်အသိးတၢ် မ့ၢ်တၢ်ဘိဉ်လၢ အသၢဉ်ထီဉ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိး တၢ် ကဘဉ်သ့ဉ်အီၤ ဘဉ်ဆၢဘဉ်ကတီၢ်စ့ၢ်ကိး န့ဉ်လီၤ. တၢ်ချံးကိးကလုာ်ဒီးန့ဉ် တုၤနပၣ် အီၤဆၢက့ၤအလီၢ် ခံန့ဉ်န့ဉ်တမဲလၢဘဉ်. တနီၤအကျါမ့ၢ်မဲဒုဉ်လဲာ်တဂ့ၤတဝါဘဉ်. တၢ်သ့ဉ်အိဉ်ဖျးအိဉ်ခဲလၢာ်အကျါ ဘုမ့ၢ်ဝဲ တၢ်သ့ဉ်အိဉ်ဖျးအိဉ်တမံလၢအဂ့ၢ်ဒိဉ်ကတၢ် လၢတၢ်လုာ်အိဉ်သးသမုအဂီၢ်န့ဉ်လီၤ. ပုၤ လၢအမၤအိဉ်ညီန့ဉ်ဝဲသ့ဉ်တဖၣ်န့ဉ် သ့ဉ် ညါဝဲတၢ်ဆၢကတီၢ်လၢ ကဘဉ်စးထီဉ်ထီဉ် လီၤအခုးလၢ ဆၢကတီၢ်ဖဲလဲဉ်လီၤ. ပုၤလၢ အဖဲးခုးလၢဖူဘိဉ်သံဉ်စၢ်န့ဉ် ဖဲအဆုးထီဉ် ခုးဝံးဒီး ပာ်ဝဲအဘဉ်စၢ်အစ့ၤကတၢ် ၃ နွံ ဒီးထီဉ်လီၤဝဲလီၤ. မ့ၢ်တၢ်ပျၢ်အလီၢ်န့ဉ်ပာ် ဝဲအစ့ၤကတၢ် ၅ နွံဒီးထီဉ်လီၤဝဲန့ဉ်လီၤ.

တုၤမ့ၢ်တၢ်စ့ၢ်အဆၢကတီၢ်ဘူးထီဉ်န့ဉ် ခုးကစၢ်လဲၤဟးလၢအခုးပုၤဒီးကွၢ်ဝဲဟီဉ်ခိဉ် မဲာ်ဖံးခိဉ်အလွဲၢ်မ့ၢ်အိဉ်ဖျါဂီၤသ့န့ဉ်သ့ဉ်ညါဝဲ လၢချါဆုဉ်ဒီးအယီၤတၢ်ထီဉ်လီၤခုးအဆၢက တီၢ်တဘဉ်ဒီးဘဉ်, မ့ၢ်ထီဉ်ဝဲလၢဟီဉ်ခိဉ်မဲာ် ဖံးခိဉ်အလွဲၢ်အိဉ်ဖျါဂီၤဘီန့ဉ်မ့ၢ်တၢ်ဆၢက တီၢ်လၢဟီဉ်ခိဉ်အချါဂ့ၤဝဲလၢတၢ်ကဘဉ်ပာ် လီၤဘျးချံး (ထီဉ်ခုး) အဆၢကတီၢ်ဘဉ်လံ န့ဉ်လီၤ. တုၤမ့ၢ်ဟီဉ်ခိဉ်အမဲာ်ဖံးခိဉ်အိဉ်ဖျါ ဝါကလၢတစုန့ဉ်ပာ်ဖျါထီဉ်ဝဲတၢ်ပနီၢ်လၢချါ လီၤဘျးကွံာ်လံအယီၤမ့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်ဖဲခဲလံ

“တနီၢ်တဘျီပကဘဉ်ဖဲဒီးအိဉ်ခုး ဒီးသ့ဉ်အိဉ်ဖျးအိဉ်တၢ်...တၢ်ချံး တၢ်သ့ဉ်န့ဉ် နပာ်ဃာ်အီၤ ခံန့ဉ် သၢန့ဉ်တန့ၢ်ဘဉ်. တၢ်ချံးလၢနက တီၤဃာ်အီၤန့ဉ် နဘဉ်သ့ဉ်ကဒါ က့ၤအီၤကိးန့ဉ်ဒီးလီၤ. နမ့ၢ်တ သ့ဉ်လီၤအီၤဘဉ်န့ဉ် တုၤမ့ၢ်အ အိဉ်ယံာ်ဒီးတၢ်ချံးမ့ၢ်ဂ့ၤထဲလဲဉ် ဘဉ်ဆၢဉ် လီၤကဘိဉ်ကွံာ် အဃာ် အိဉ်ကွံာ်သ့ဝဲန့ဉ်လီၤ. လၢတၢ်န့ဉ် အယီၤ နသ့ဉ်လီၤအီၤမ့ၢ်မဲထီဉ်ဒုဉ် လဲာ်တုၤအဒိဉ်ထီဉ်န့ဉ် အဂံၢ်အ ဘါတအိဉ်လၢဘဉ်ဒီး တနီၤန့ဉ် တမဲထီဉ်ဒုဉ်လဲာ်ဘဉ်န့ဉ်လီၤ.”

မ့ၢ်ဂံၢ်ထူဘု

လၢတၢ်ကပာ်လီၤဘျးချံးအဂီၢ်န့ဉ်လီၤ. တၢ် ပာ်လီၤဘျးချံး (ထီဉ်ခုး) အဆၢကတီၢ်မ့ၢ်တ ဘဉ်န့ဉ် ဘုတဂ့ၤစ့ၢ်ကိးဘဉ်. အဖိ-တၢ် ပာ်လီၤဘျးချံးမ့ၢ်ဆိန့ဉ်ဟီဉ်ချါကဟီၢ်ကဲာ်ဆိး ဒီးဘုဖိမဲထီဉ်သနာ်က့ၤလၢခံကတၢ်အလုဉ် ကထီဉ်သ့, လီၤအဲးကွံာ်ဒီးကသံကွံာ်ဝဲ, ကဲထီဉ်ဘုယဲာ်မ့ၢ်တမ့ၢ်ဘုယုသ့ဝဲန့ဉ်လီၤ. တၢ်လၢဘုယဲာ်န့ဉ်မ့ၢ်ဝဲဘုယုအပနီဉ်လီၤ. ဘုယဲာ်န့ဉ်တၢ်ဘီအီၤဒီးဂ့ၤထီဉ်ကဒါက့ၤသ့

ဘုမိာ်ပျာ်

ဘုမိာ်ပျာ်မွဲဘုတကလုာ်လၢ မိာ်ပာ်ဖဲဖုလၢပျာ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်ဝဲလၢအမ့ၢ်ဝဲဘုခဲလၢအစီၤပၤအယံ အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်ထီၣ်ဝဲလၢအစးပူၤန့ၣ် ကမၤန့ၢ်အိၣ်ဘၣ်ဘုအါအါန့ၣ်လီၤ. ပျာ်ကိးဂၤဒဲးဂုာ်ကျဲးစးထီၣ်ဝဲလၢအစးကျါပူၤန့ၣ်လီၤ. ညီၣ်န့ၢ်ဘၣ်တၢ်ထီၣ်အီၤထဲဒၣ်တကဝီၤဖိလၢအဘူးဒီးဒဲ မ့တမ့ၢ် တၢ်လီၤလၢအကစီၤထီၣ် ဒ်သိးဘုချံအဂၤလီၤကျိၣ်လၢအကျါသ့တညီတဂ့ၤအဂီၢ်လီၤ.

ဘုမိာ်ပျာ်န့ၣ်အထူၣ်တထီၣ်ကဲာ်ဆိးဘၣ်, အလၢၣ်ဆိၣ်ဒီးအလၢၣ်တကွံာ်လီၤအသးဘၣ်, အသၢၣ်တအါကဲာ်ဆိးဘၣ်အယံ အသၢၣ်တကွံာ်လီၤစ့ၢ်ကိးဘၣ်, အသၢၣ်ဖုၣ်ဒီးအဖျါဖးဒိၣ်, အသးဝါဝဲကြးဒီးအမ့ၢ်ခၢ်တစဲးစဲးန့ၣ်လီၤ. ပျာ်လၢအမၤန့ၢ်ဝဲအါသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် ညီၣ်န့ၢ်ဒုးကဲထီၣ်ဝဲကိၣ်မံၣ်လၢကဖိအိၣ်သံးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဘုတကလုာ်အံၤ လီၤမၤကွံာ်ဝဲယၣ်ယၣ်လံ မ့ၢ်လၢတၢ်ဒုးတၢ်ယၤအယံ ဖဲပျာ်သးလီၢ်သ့ၣ်ကျဲအဆၢကတီၢ် ပျာ်တနီၤကတဲာ်ကတီၤက့ၤဝဲတသ့လၢဘၣ်ဒီးအတၢ်လီၤမၤန့ၢ်အိၣ်, တနီၤန့ၣ်တၢ်ဖိလံဖိယၢ်, ယုာ်, တၢ်မံၤလၢအိၣ်ကွံာ်အတၢ်ဒီးမၤက့ၤဝဲအချံအစၢတၢ်န့ၢ်လၢဘၣ်အယံန့ၣ်လီၤ.

ဒဲးဝဲမ့မ့ၢ်တုၤအကဲထီၣ်လၢဘုယုတဘျီန့ၣ် တၢ်ဘျီအိၣ်တန့ၢ်ညီညီလၢဘၣ်, လၢတၢ်န့ၣ်အယံတုၤမ့ၢ်ဘုယုအတၢ်ပနီၣ်အိၣ်ဖျါထီၣ်န့ၣ်တၢ်ကဘၣ်ဘျီအိၣ်ဆၢချးကတီၢ်န့ၢ်လီၤ. တၢ်ထီၣ်ဒုးတယာ်ဝဲတၢ်ဆၢကတီၢ်တကတီၢ်ဘၣ်တကတီၢ် လၢတၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်တၢ်အဂီၢ်ဒီးတၢ်ထီၣ်ခးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ပာ်လီၤဘုချံမ့ၢ်စဲးဒီးဒီးဒုးမ့ၢ်ကျဲးန့ၣ်ဘုတဂ့ၤလၢဘၣ်, နီၣ်ခဲတီၣ်ဒီးတၢ်ကျိၣ်နီၣ်မ့ၢ်တနၢဘၣ်န့ၢ်ဘုဒိၣ်ထီၣ်န့ၢ် ဘုသၢၣ်တဂ့ၤဒီးတန့ၢ်အိၣ်လၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိးတၢ်ပာ်လီၤဘုချံ မ့ၢ်ဆိကဲာ်ဆိးဒီးအဘုမ့ၢ်ယုကဒီးန့ၣ် ဘုဖိကလီၤသံကွံာ်ဝဲဒီးကဲထီၣ်တၢ်ကီတၢ်ခဲကဒီးတမံၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်ဒီးတၢ်ထၢဖျိၣ်က့ၤတၢ်ချဲအဆၢကတီၢ်

လၢချဲ (April)	စးထီၣ်သ့ၣ်လီၤတၢ်ချဲတနီၤ - နွဲၣ်, ခုၣ်, ဘုခု, လုၢ်ခု, တကိ, တုလု.
ဒုၣ်ညါ (May)	သ့ၣ်လီၤတၢ်ချဲလၢအဝဲသ့ၣ်ကတီၢ်ဟံးဒီးအိၣ်ဒီးသ့ၣ်လီၤလၢအခူးကျါဖျးသ့ၣ်တဖၣ် - ဘု, ဒီးတၢ်ချဲတၢ်သ့ၣ်အကုၣ်အကဲလၢ.
လၢနွဲ (June)	စးထီၣ်အိၣ်ဘၣ်တၢ်ဒီးတၢ်လၢတနီၤ- လုၢ်ခုဒီး, သဘၣ်ဒီး
လၢယိး (July)	အိၣ်ဘၣ်တၢ်ဒီးတၢ်လၢကလုၣ်ကလုၣ်-သဘၣ်ဒီး, လုၢ်ခုဒီး, နီၣ်ယိးခဲၣ်ဒီး, ဘုခုသ့ၣ်
လၢခူး (August)	အိၣ်ဘၣ်တၢ်ဒီးတၢ်လၢဒီးစးထီၣ်အိၣ်ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖျိတနီၤ - အဒိ, ဒံကပျဲၣ်, ပထီၣ်ဆိ
ဆဲးမုၢ် (Sep.)	အိၣ်ဘၣ်တၢ်ဒီးတၢ်လၢ, အိၣ်ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖျိဒီးစးထီၣ်ထၢဖျိၣ်တၢ်ချဲန့ၣ်လီၤ. - ဘုခုချဲ, သဘၣ်ချဲ, ဒံခါသ့ၣ်, မိၢ်ကံၢ်, တကီၤဆဲၣ်
ဆဲးဆၣ် (Oct.)	စးထီၣ်အိၣ်ဘၣ်ကဒီးတၢ်တၢ်တၢ်သ့ၣ်တဖျိဒီးထၢဖျိၣ်က့ၤတၢ်ဒီးဝဲအချဲလီၤ. - တကီၤဆဲၣ်, ဆဲးဖိဒု, မိၢ်ကံၢ်ဖးဒိၣ်, ဆဲၣ်ဟံးပြး, ဒံမုၢ်သ့ၣ်
လၢနီၤ (Nov.)	စးထီၣ်ထၢဖျိၣ်တၢ်ချဲ- လုၢ်ခုချဲ, ဒံချဲ, တုလုတက့သ့ၣ်, မိၢ်ကံၢ်ချဲ, တကီၤဆဲၣ်ချဲ, တဘၣ်ချဲ, ဆးဖိဒုချဲ
လၢပျုၤ (Dec.)	ဟးယုက့တၢ်ချဲလၢအရဲအိၣ်တဖၣ်လၢသံၣ်ဖျး- ခုၣ်ခိၣ်, နွဲၣ်ခိၣ်, လုၢ်ခုချဲ, ဒံချဲ, မိၢ်ဂီၤ, မိၢ်ဘီ, မိၢ်အကလုၣ်ကလုၣ်, ဟီၣ်တၢ်, ဟီၣ်ဝီၤ, ဟီၣ်ဖျဲ, ဘီးက့ၣ်
သလုး (Jan.)	ဟးယုက့တၢ်ချဲလၢအရဲအိၣ်တဖၣ်လၢသံၣ်ဖျး- ခုၣ်ခိၣ်, နွဲၣ်ခိၣ်, လုၢ်ခုချဲ, ဒံချဲ, ဘီဘၣ်မိၢ်ဂီၤ, မိၢ်ဘီ, မိၢ်အကလုၣ်ကလုၣ်, နီၣ်တၢ်, နီၣ်ဝီၤ, ဘီးက့ၣ်, ညါသူးဒီးဟံးကီၤယၢ်တၢ်ချဲ
ထုက့ၣ် (Feb.)	ဟံးကီၤယၢ်တၢ်ချဲ
သွၢ်ကီ (March)	ဟံးကီၤယၢ်တၢ်ချဲ

တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးလၢလီၤဘၣ်ကျဲၣ်ဘၣ်

တၢ် မ့ၢ် တၢ်ဘိၣ်, တၢ်ထူၣ်တၢ်ဘိၣ် ဦး တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျး ကိးကလုာ် ဇး အိၣ် ဦး အရူၢ် အသးလၢ အလီၤဆီလိာ်သးအယီၤ လၢ တၢ် ကသ့ၣ်အိၣ်ဖျး အိၣ်အဂီၢ် အတၢ်လိာ်ဘၣ် ဟီၣ်ခိၣ်ညၣ် လီၤ ဆီ လိာ် အ သး န့ၣ် လီၤ. ဖူဖီသဝီဖိအတၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျး အိၣ် အ ခိၣ် သ့ၣ်မိၢ်ပျံၣ်မ့ၢ်ဒၣ် “ဘု” လၢပုၤကိးဂၤဇးက အိၣ်ဘၣ်ဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢဘုအကျါန့ၣ် သ့ၣ်ကျဲၣ်ကျိယုာ်ဝဲ တၢ်အိၣ်အမ့ၢ်အဘိအ ဂုၤအဂၤအကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ.

ဘုအိၣ်ဝဲဒၣ်အါကလုာ်ဦး တကလုာ် ဘၣ်တကလုာ်အရူၢ်အသး တဒံးသိးလိာ် အသးဘၣ်. တနီၤန့ၣ် အသးကိၤ (မး), တနီၤန့ၣ် အသးပျံၣ် (ကပုၤ), တနီၤန့ၣ် အမ့ၤသ့ၣ် (အဝံာ်အဘဲစ့ၤ) န့ၣ်လီၤ. အိၣ် စ့ၢ်ကိးဦးအသးဂီၤ, အသးဝါ, အသ့ၣ်ဖုၣ် ဦးအသ့ၣ်ဖးထီၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘုတကလုာ်ဦး တကလုာ်မ့ၢ်လၢ အရူၢ်အသးတဒံးသိးလိာ် အသးဘၣ်အယီၤ တၢ်ထီၣ်အီၤသ့ၣ်အီၤမ့ၢ်တ ဘၣ်အလီၤအကျဲၣ်အလိာ်ဘၣ်ဝဲ ဟီၣ်ခိၣ် ညၣ်ထုၣ်အသိးဘၣ်န့ၣ် မဲထီၣ်ဒိၣ်ထီၣ်တ ဂုၤဘၣ်ဦး အသ့ၣ်အဖျိတဂုၤစ့ၢ်ကိးဘၣ်လီၤ. ဘုလၢ အသးဆိၣ်အမ့ၤမးတဖၣ်န့ၣ် ဘၣ် တၢ်ထီၣ်အီၤလၢတၢ်လီၤထီၣ်ထီၣ်ဦး မ့ၢ်ဘု လၢအသးပျံၣ်တဖၣ်ဘၣ်တၢ်ထီၣ်အီၤလၢတၢ်

လီၤလီၤကဒး, တၢ်ပၤခိၣ် ဦးစံာ်ပုၤန့ၣ်လီၤ. ပအံၤစ့ၢ်ကိးမ့ၢ်တၢ်အကါဒိၣ်တမံၤလၢ တၢ်စ့ၢ် တၢ်န့ၣ်တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘါအဂီၢ်ဒ်အမ့ၢ် တၢ်ကံာ် စုကွဲက လၢ, လဲတၢ်ယီၤတၢ်ဦးတၢ်ဒိသံးဖီ သံးအဂီၢ်လီၤ. မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်အိၣ်ကဆးတ မံၤဖဲ ကိၣ်ဖိနီၣ်ဖိတအိၣ်ဘၣ်အလီၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်ယီၤ ဟံာ်ဖိယီၤဖိကိးဒုၣ်ဇး ထီၣ် အိၣ်ပအံၤလၢအခုးပုၤဒုၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. ပအံၤစ့ၢ် ကိးအိၣ်အါကလုာ် တနီၤန့ၣ်အသးဂီၤ, တ နီၤန့ၣ် အသးသ့ၣ် ဦးတနီၤန့ၣ် အသးဝါ တ ကးဘၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကိးဦး အသးမး, အသးက ပုၣ်န့ၣ်လီၤ.

မ့ၢ်ဂံၢ်နီၣ်ပုၤဝါတဲဝဲ “ပအံၤန့ၣ်တၢ်ကဘၣ် ပာ်န့ၣ်အလီၤ ထီၣ်အီၤလၢတၢ်လီၤကစီၤထီၣ် ထီၣ်န့ၣ်ဒံးဘုန့ၣ်လီၤ. တၢ်မ့ၢ်ထီၣ်အီၤလၢဘု အဖီလၢတကပၤန့ၣ် ဝဲအတချုးမဲထီၣ်ဒံး ဘၣ်အခါ တၢ်မ့ၢ်စ့ၢ်ဦးယဲထံမ့ၢ်ယုၤစိာ်န့ၣ် လီၤဘုချံၣ်န့ၣ်ဘုကမဲထီၣ်လၢအကျါဦးကဲ ထီၣ်အယဲး (တကျဲၣ်လၢဘၣ်)န့ၣ်လီၤ. ပ အံၤန့ၣ်အသးမ့ၢ်ကျဲၣ်မးတၢ်ဖီအိၣ်အီၤမံၤဖိးဦး တၢ်မၤအိၣ်မ့ၢ်တၢ်ပံာ်, မ့ၢ်တၢ်ဘဲဝဲန့ၣ်လီၤ. ပအံၤလၢအကျဲၣ်ကျိဦးဘု, ပအံၤ အယဲးအါ န့ၣ် နဖီအိၣ်မံတဖိးဘၣ်ဦးနအိၣ်တဘဲစ့ၢ် ကိးဘၣ်န့ၣ်လီၤ.”

ပအံၤအိၣ်စ့ၢ်ကိးဦးအသးပျဲအသးကပုၣ် န့ၣ်လီၤ. ပအံၤလၢအသးဆိၣ်န့ၣ် ဘၣ်တၢ် ထီၣ်အီၤလၢတၢ်ထီၣ်ကနၢစ့ၢ်ကိးလီၤ. တၢ်

ကဘဉ်ကွၢ်စ့ၢ်ကီးဟီၣ်ခိၣ်ညဉ်လၢ အကြး
အဘဉ်ကတၢ်ဒ်အရၢ်အသးဒၣ်ဝဲအသိး
လီၤ. နမ့ၢ်ယုထကမဉ်အလီၢ်ဒီး ထီၣ်အိၣ်
အီၤသ့ၣ်အီၤန့ၣ် တဂ့ၢ်တဝါဒီးအသၣ်တန့ၢ်
အိၣ်စ့ၢ်ကီးဘဉ်လီၤ.

သးပုၢ်ကီၣ်ပူၣ်ဝဲ “ဟီၣ်ခိၣ်လၢဘုဂ့ၢ်အ
လီၢ်န့ၣ် ကဘဉ်မ့ၢ်ဝဲ ဟီၣ်ခိၣ်ညဉ်မၤအသး
ပံၣ်ပံၣ်, အလွဲၢ်ဖျါသုဒီးထိးကလဲၣ်အ့ၣ်ဝံ
အိၣ်အါအလီၢ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်မ့ၢ်တၢ်လီၢ်လၢ
ယၢ် (တက့ၢ်မံၤ), ကၢ်ဘံဆု, ထိ, ထိကၢ်,
ကၢ်, ကၢ်ဆိဒံၣ်, ထာနၤ, ဃီးဘိမဲထီၣ်အါ
အလီၢ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်လီၤလုၣ် (အကမ့ၢ်အါ
အသိအချါတအိၣ်ဘဉ် မၤအသးယုထိ),
ဟီၣ်ခိၣ်တၢ်ဂီၤဝံ (ဟီၣ်ခိၣ်လၢအလီၤကမ့ၢ်
မၤအသးဒ်တၢ်အဝံပုၣ်ထီၣ်အသးအသိး),
ဟီၣ်ခိၣ်ဆဲးဝဲဒီးလၢဂါဝဲအါအလီၢ် (ဟီၣ်
ခိၣ်လၢအ ကျီၣ် ဒီးလၢဂါဝဲဒီးဖိ ဝါရံကံ,
ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ညဉ်တအိၣ်ဘဉ်) န့ၣ်ဘုတဂ့ၢ်
ဘဉ်. တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိအဂ့ၢ်အဂ့ၢ်စ့ၢ်ကီးတဂ့ၢ်
နီတမံၤဘဉ်.” န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ပုၢ်ဖဲးအိၣ်ညီ
န့ၢ်ဒုးတနီၤစံးဝဲ ဟီၣ်ခိၣ်လၢဘုဂ့ၢ်အလီၢ်န့ၣ်
အပလုၢ်နၤလၢ ပဟ့ၣ်တံၢ်, ကဘဉ်မ့ၢ်တၢ်
လီၢ်လၢသ့ၣ်ဖိဝံဖိယီးပျီၢ်ဒိၣ်ထီၣ်ချ့အလီၢ်,
ဝၣ်ကျုၣ်, ဝၣ်သီယဲၣ်, သၣ်သ့ၣ်မံၤဒီးပဒးဖိ
အိၣ်အါအလီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒုယိး
ထီၣ်ချ့အလီၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢလၢဟီၣ်ခိၣ်ညဉ်
ဂ့ၢ်အယိဘုဂ့ၢ်စ့ၢ်ကီးလီၤ.

“ပအံၤန့ၣ်တၢ်ကဘဉ်ဟံၣ်န့ၣ်အလီၢ်
ထီၣ်အါလၢတၢ်လီၢ်ကစီထီၣ်ထီ
န့ၣ်ဒီးဘုန့ၣ်လီၤ. တၢ်မ့ၢ်ထီၣ်အါ
လၢဘုအဖီလၢတကပၤန့ၣ် ဖဲအ
တချးမဲထီၣ်ဒီးဘဉ်အခါ တၢ်မ့ၢ်စူ
ဒီးယဲထံမ့ၢ်ယုမိၣ်န့ၣ်လီၤဘုချ့န့ၣ်
ဘုကမဲထီၣ်လၢအကျါဒီးကဲထီၣ်
အယဲး (တက့ၢ်လၢဘဉ်)န့ၣ်
လီၤ. ပအံၤန့ၣ်အသးမ့ၢ်က့ၢ်မးတၢ်
ဖိအိၣ်အါမံၤဒီးဒီးတၢ်မၤအိၣ်မ့ၢ်တၢ်
ပံၣ်, မ့ၢ်တီၤဘဲဝဲန့ၣ်လီၤ. ပအံၤလၢ
အကျီၣ်ကျီၣ်ဒီးဘု, ပအံၤအယဲးအါ
န့ၣ် နဖိအိၣ်မံၤတဖိးဘဉ်ဒီးနအိၣ်
တဘဲစ့ၢ်ကီးဘဉ်န့ၣ်လီၤ.”
မ့ၢ်ဂံၢ်ပုၢ်ဝါ

တၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်တၢ်ချ့စ့ၢ်ကီး တ
ကလုၣ်ဒီးတကလုၣ်အိၣ်ဒီး အရၢ်အသးဒၣ်
ဝဲလၢ အတဖိးသိးလိာ်အသးဘဉ်န့ၣ်လီၤ.
တနီၤန့ၣ် အဲၣ်တၢ်လီၢ်လၢ အချၣ်ဒီးထံအါ
အလီၢ်လီၤ. အဖိ-လုၢ်ဒုဒီးဒီးသဘဉ်ဒီးန့ၣ်
အဲၣ်ဝဲဟီၣ်ခိၣ်လၢထံအါအလီၢ်န့ၣ်လီၤ.
မ့ၢ်န့ၣ်သိဒီးမိၣ်ဂံၢ်န့ၣ် မ့ၢ်ဘဉ်ထံအါကဲၣ်
ဆိးဒီး အထုၣ်အဘိအုၣ်သံကွံာ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.
တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိလၢအ အိၣ်ဒီး အ တံၢ်တဖၣ်

**“ဟိန်ခိန်လၢဘုဂုအလီၢ်န့ၣ် က
ဘၣ်မ့ၢ်ဝဲ ဟိန်ခိန်ညၣ်မၤအသးပံာ်
ပံာ်, အလွဲၢ်ဖျါသူ ဒီးထိးကလဲာ်
အ့ၣ်ဝံအိၣ်အါအလီၢ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်
တၢ်လီၢ်လၢ ယၢ်, ကၢ်ဘံဆူ, ထီ,
ထီကၢ်, ကၢ်, ကၢ်ဆီဒံၣ်, ထၢနၤ,
ဃီးဘီ မဲထီၣ်အါအလီၢ် ဒီးဟိန်
ခိန်လီၤလူၣ်, ဟိန်ခိန်တၢ်ဂီၤဝံ,
ဟိန်ခိန်ဆဲးမဲးဒီးလၢဂါမဲအါအလီၢ်
န့ၣ်ဘုတဂုဘၣ်, တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘီအ
ဂုအဂၤစ့ၢ်ကီးတဂုနီတမံဘၣ်.”**

သးပှၢ်ကိုပူ

ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်အီၤလၢ ဟိန်ခိန်ကပုၣ်ဒီးချါ
တိၣ်အလီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဒိ-ခုၣ်, နွဲၣ်, ဃၢ
တဖၣ်အဲၣ်ဝဲဟိန်ခိန်လၢ မ့ၣ်အူအိၣ်လီၤဂုၣ်
တၢ်အလီၢ် ဒီးဟိန်ခိန်ကပုၣ် ဟိန်ခိန်ကဖီ
ချါတိၣ်အလီၢ်အမ့ၢ် ညံးအပူ, သ့ၣ်ခိန်
ဆၢၣ်ဃး, ဝၣ်ခိန်ဆၢၣ်ဃးအူကဲလီၤဂုၣ်အ
ပူန့ၣ်အတံာ်ဒိၣ်တံာ်ဂုၤဝဲန့ၣ်လီၤ. ဟိန်ခိန်
ကိၤအလီၢ်န့ၣ် အတံာ်တဂုဘၣ်.

လၢတၢ်န့ၣ်အယီ တၢ်ကဘၣ်ယုသ့ၣ်
အိၣ်အီၤလၢ တၢ်လီၢ်အဂုဒီးအကြးကတၢ်
လၢ တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘီတကလုာ်ဒီးတကလုာ်
လိၣ်ဘၣ်ဝဲအလီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အိၣ်အမ့ၢ်

အဘိခဲလၢၣ် လၢဘၣ်တၢ်သ့ၣ်အိၣ်အီၤလၢဒုး
ပူအံၤန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢအအိၣ်ဒီးအဘျးအဖျိၣ်
အါမး လၢပုၤလီၢ်ကဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်,
တမ့ၢ်ထဲ လၢကဲထီၣ်တၢ်အိၣ်ထဲ တမံဇီ
ဘၣ်. တၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဘျးအိၣ်တနီၤန့ၣ် ကဲ
ထီၣ်တၢ်ဒိသအတၢ်ဖိလံဖိဃၢ်လၢကဟဲမၤ
တံာ်တၢ်မၤဟးဂီၤဘုအဂီၢ်, တနီၤန့ၣ်ကဲထီၣ်
တၢ်ဒိသအဆၢၣ်ဖိကိၢ်ဖိထီၣ်ဖိလံၣ်ဖိလၢအဟဲ
အိၣ်မၤဟးဂီၤဘုတဖၣ်အဂီၢ်, တနီၤန့ၣ်ကဲ
ထီၣ်တၢ်ပိးတၢ်လီၤလၢ တၢ်ကသုအီၤအမ့ၢ်
ဟံၣ်ဃီအပိးအလီၢ်အဂီၢ် ဒီးတနီၤန့ၣ်ကဲထီၣ်
တၢ်မၤဂုၤဟိန်ခိန်အထုးအစီ မၤအါထီၣ် န့ၣ်
ထီၣ်ကျၢၣ် (Nitrogen) စ့ၢ်ကီးလီၤ. တၢ်မ့ၢ်
တၢ်ဘီလၢတၢ်သ့ၣ်အီၤလၢဒုးပူတဖၣ် ဒီးသ
န့ၣ်ထီၣ်လိာ်အသးယၢ်ခိယၢ်ခိ ဒီး ကဲထီၣ်
တၢ်ဘျးတၢ်ဖျိၣ်အါမးန့ၣ်လီၤ.

အဒိ- တၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ် ပထိး, ဝဲ
လီ, ဘီဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘီ
လၢအကဲထီၣ် တၢ်အိၣ်တကးဘၣ်တၢ်သ့ၣ်
တဖၣ်အံၤ ကဲဘျးဝဲဒၣ်လၢဟိန်ခိန်ညၣ်
ထ့ၣ်အဂီၢ် ခိဖျိလၢအဂံၢ်န့ၣ်မၤအါထီၣ်န့ၣ်
ထီၣ်ကျၢၣ်လၢ ဟိန်ခိန်ညၣ်ကဂုထီၣ်လၢ
တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘီအဂုၣ်အဂၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်
လီၤ. တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘီအမ့ၢ် ပှၢ်, ဘၢၣ်, ပှၢ်
တဘျးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤန့ၣ် ကဲထီၣ်တၢ်အိၣ်ဒီး
ကဲထီၣ်စ့ၢ်ကီး တၢ်ဒိသအဘုလၢထီၣ်ဖိလံၣ်
ဖိလၢကဟဲအိၣ်ဘုသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

လာဗုဒ္ဓိလီၤအဆၢန့ၣ်ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ပုၤဒ်
သိးပုၤတၢ်ဂၤဒီးတၢ်ဂၤ ကသ့ၣ်ညါဝဲဗုဒ္ဓိအဆၢ
န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်သိးဘၣ်တၢ်သ့ၣ်အီၤလၢ ဗုဒ္ဓိ
အယၢၤဒ်သိးကကဲထီၣ်တၢ်ဒီသအဘုဖဲလံၣ်
ဖိဖဲဖိလၢအဟဲအိၣ်ဘုသ့ၣ်တဖၣ်ဟဲမ့ၢ်တုၤ
ဗုဒ္ဓိယၢၤဒီး တချုးအန့ၣ်လီၤအိၣ်ဘုဒီးဘၣ်
န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဆိဝဲပုၤအသၣ်ဝံးဒီးက့ၤ
ကဒါဝဲန့ၣ်လီၤ. ပုၤန့ၣ်ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်အီၤလၢ
ပုၤကဒိသံးဖိသံးအဂီၢ်ဒီးမၤအိၣ်ပုၤအုၣ်အဂီၢ်
စ့ၢ်ကိးလီၤ.

ဗုၣ်တၢ်, န့ၣ်တၢ်, ဘိးက့ၣ်တၢ်သ့ၣ်တ
ဖၣ်ကထီၣ်ကသ့ၣ်ဟီၣ်ဘီၣ်ဒီး ကဲဘျုးလၢ
သ့ၣ်ဖိဘါဖိသ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်ဟဲအိၣ်တၢ်လၢဗုဒ္ဓိ
ပုၤန့ၣ် ကအိၣ်ဆိဝဲဒီးကသးပုၤနီၣ်အိၣ်ဘု
အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျိဒ်အမ့ၢ် တကိ
သ့ၣ်န့ၣ် ကဲထီၣ်တၢ်ပျံၤ, တၢ်ထူးလီၤ ဒီးဒး
သ့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် ကဲထီၣ်ဟံၣ်အပိးအလီ
ဒ်အမ့ၢ် ထံနီၣ်ဘျုး, တၢ်ခိၣ်က့ၤ, ကုဆိ
ဆၣ် ဒီးတၢ်ချံတၢ်သ့ၣ်အဘုသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်
လီၤ. နံၣ်သိန့ၣ်ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်အီၤလၢ ကမၤ
အိၣ်နံၣ်သိထံ, နံၣ်သိအုၣ်အဂီၢ်ဒီးဒုးကဲ
ထီၣ်တၢ်အိၣ်အဂၤသ့စ့ၢ်ကိးလီၤ. တၢ်သ့ၣ်
အိၣ်ဖျုးအိၣ်အမ့ၢ်အဘိသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဒ်သိး
ဒီးကအိၣ်ကအိၣ်ခိးအဂီၢ်လိၣ်ဘၣ်ဝဲတၢ်လီၤ
ဟီၣ်ခိၣ်ညၣ်အထူးအစီလၢအဂ့ၤဒီးကြးက
တၢ်န့ၣ်လီၤ. လိၣ်ဘၣ်စ့ၢ်ကိးတၢ်ကတဲာ်က
တီၤကွၢ်ထွဲအီၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ထၢဖျိၣ်ဝါဖျိၣ်က့ၤတၢ်ချံအဆၢကတီၢ်

တၢ်ထၢဖျိၣ်တၢ်ချံတၢ်သ့ၣ်န့ၣ် အိၣ်ဒီးအ
ဆၢကတီၢ်ဒ်ဝဲလီၤ. တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိလၢတၢ်
သ့ၣ်အီၤဆိဒီးအသၣ်ဘၣ်အိၣ်ဆိတဖၣ် အ
ချံပုၤထီၣ်ဆိဒီးဘၣ်တၢ်ထၢဖျိၣ်အချံဆိ မ့ၢ်မ့ၢ်
တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိလၢတၢ်သ့ၣ်အီၤဖဲခဲဒီးအသၣ်
ဘၣ်အိၣ်ဖဲခဲတဖၣ် အချံပုၤထီၣ်ဖဲခဲဒီးဘၣ်
တၢ်ထၢဖျိၣ်အီၤဖဲခဲစ့ၢ်ကိးလီၤ.

တၢ်ချံလၢဘၣ်တၢ်ထၢဖျိၣ်အီၤအဆိက
တၢ်မ့ၢ်ဝဲ ဘုဒ္ဓိချံ လီၤ. ဘၣ်တၢ်ထၢဖျိၣ်မၤ
န့ၣ်အီၤလၢ လါယိးအပူၤမ့ၢ်လၢအသၣ်ပုၤထီၣ်
ဆိအယိလီၤ. တၢ်ချံအဂ့ၤအဂၤသ့ၣ်တဖၣ်
န့ၣ် ဘၣ်တၢ်ထၢဖျိၣ်အီၤစးထီၣ်လၢ လါဆံး
ဆၣ်တုၤလၢလါသလုၤ (အိးကထီၣ်ဘၣ်-ယ
န့ၣ်အါဂ့ၤ) လၢ ၃-၄လါအတီၢ်ပုၤန့ၣ်လီၤ.
ဒ်တၢ်ချံအကလုာ်ဒ်ဝဲအသိး တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျိ
တနီၤ ဘၣ်တၢ်ဘျုးလီၤဖဲအီၤလၢတကံလၢလံာ်
လိယုဒ်အီၤလၢမ့ၢ်အူန့ၣ်လီၤ. အဒိ- ဘုဒ္ဓိ
သ့ၣ်န့ၣ် ဘၣ်တၢ်ယုထၢန့ၣ်ဝဲ အသၣ်လၢအ
ပုၤ, အချံဆးပုၤ, အဖျၢၣ်ဒိၣ်ထီၣ် ဒီးဘၣ်တၢ်
စၢလီၤဖဲအီၤလၢ တကံလၢလံာ်လၢအဘျုးဒီးမ့ၢ်
အုဒ်သိးအယၢၤသုတအိၣ်တဂ့ၤအဂီၢ်လီၤ.

သးပုၤသါရွံၣ်ရဲပုးဝဲလၢ တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျိ
ကိးကလုာ်ဒီးလၢ တၢ်ကပာ်န့ၣ်အချံန့ၣ် တၢ်
ကဘၣ်ပာ်ယၢ်အသၣ်လၢအမ့ၢ်လီၤတုၤလၢ
အပုၤဂ့ၤဒီးယုထီၣ်လၢအမ့ၢ်လီၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်သၢ်တၢ်ဖျိ နအမ့ၢ်လုၢ်ခ့ၣ်သၢ်, လုၢ်သၢ်, နံသၢ် တဖၣ်လၢနအဲၣ်ဒီးမၤန့ၢ်အချံန့ၣ် န ဘၣ်ခိးတုၤလၢအသၢ်ပှၢ် အမ့ၢ်ယုထီၤ ဒီးလဲၤ ဘ့ၣ်ထၢဖျိက့ၤအိၣ်လီၤ. လုၢ်သၢ်, နံ သၢ်, လုၢ်ခ့ၣ်သၢ်န့ၣ် နံသိးနပၣ်ယၢ်အချံ ကကျၢ်အဂီၢ် နဘၣ်ဘ့ၣ်န့ၢ်ယုၣ်ဒီးအသၢ်ခိၣ် မ့ထီၣ်တီၤ. နံန့ၣ်အသိးတၢ်ချံလၢအပြီက နံဖိအမ့ၢ်ဝဲ ဟီၣ်လုၢ်ဝါ (နီၣ်ဝါဖိ), ဟီၣ် တၢ်, ဖိအကလုၢ်ကလုၢ်, ဟီၣ်ဖျိဒီးနီၣ်ဝါ သ့သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် နဘၣ်ခိးတုၤလၢ အသၢ် ပှၢ်ဒီးအလုၢ်ယုထီၤမးနဘၣ်လဲၤဒီးလိယုက့ၤ အိၣ်လီၤ. တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢပှၢ်ဂ့ၤက့ၤ တၢ်ချံတၢ်သၢ်န့ၣ် ဘၣ်တၢ်မၤအိၣ်ပဲယုက့ၤဘု အခါ ဒီးပှၢ်မၤဘုဝံအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. တုၤလၢပှၢ်မၤဘုဝံဒီး သၢထီၣ်က့ၤထီၣ်ဘံ ယၢ်ဝံအလီၢ်ခံန့ၣ် ပှၢ်လဲၤကွၢ်က့ၤတၢ်ဖိတၢ် လံၤလၢသံၣ်ပှၢ် ဒီးလဲၤဂ့ၤက့ၤတၢ်သၢ်တၢ် ဖျိ, ခုၣ်ခိၣ်န့ၣ်ခိၣ်, တၢ်ချံတၢ်သၢ်လၢအိၣ် လီၤတဲာ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကီၢ်ခါန့ၣ်က့ၤ ပှၢ်လဲၤယုက့ၤ တၢ်ချံတၢ်သၢ်လၢအိၣ်လီၤ တဲာ်လၢသံၣ်ပှၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သၢ်တၢ်ဖျိတနီၤ န့ၣ် ပဲပှၢ်မၤဘုဝံသီသီအခါအသၢ်တပှၢ်တ ယုဒီးဘၣ်, နဘၣ်ခိးတုၤလၢတၢ်ကီၢ်ဒိၣ်ထီၣ် တစးဒီးအသၢ်ပှၢ်တစုန့ၣ်လီၤ. တၢ်ချံတၢ် သၢ်လၢနအဲၣ်ဒီးသ့ၣ်အိၣ်ဒီးအိၣ်ဆူညါတ နံၣ်န့ၣ် နဘၣ်ယုထၢလၢအသၢ်ပှၢ်အချံဆး ဂ့ၤမးဒီးနသ့ၣ်အိၣ်ကဲဝဲဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကျိၤကျဲၤလၢတၢ်သံၣ်ခွဲၣ်ကတီၤတၢ်ချံ တၢ်သၢ်အကလုၢ်ကလုၢ်

ကညီဖိအိၣ်လၢကစၢ်ကလိသ့ၣ်တဖၣ် အတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမ့မ့ၢ်ဒၣ် တၢ်သ့ၣ်အိၣ် ဖျိအိၣ်အယိဒ်သိး အတၢ်အိၣ်အမ့ၢ်အဘိ အချံအသၢ်သ့ၣ်တဖၣ် သုတလီၤမၢ်ကွံာ်တ ဂ့ၤအဂီၢ် အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးကျဲၤကျဲၤသ့ၣ်အါဘိ လၢ တၢ်သံၣ်ခွဲၣ်ကတီၤက့ၤ အတၢ်ချံတၢ် သၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ချံတၢ်သၢ်မ့ၢ်တၢ်အဂ့ၢ်ဒိၣ် နီၢ်မးလၢ အဝဲသ့ၣ်အတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမ့ အဂီၢ်လီၤ. ကျိၤကျဲၤလၢအဝဲသ့ၣ်သံၣ်ခွဲၣ်က တီၤပၣ်ကီၤယၢ်တၢ်ချံတၢ်သၢ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်မၤ ပိာ်ထွဲမိာ်ပာ်ဖံဖုအလုၢ်အလၢ်လၢအမၤတ့ၢ်ဝဲ လၢပှၢ်လံၤလံၤဒီးအဝဲသ့ၣ်မၤပိာ်ထွဲအိၣ်တုၤ ခဲကနံၣ်အံၤလီၤ. တၢ်ချံတၢ်သၢ်အိၣ်ဝဲဒၣ် အါကလုၢ်လၢအဂ့ၢ်အသးလီၤဆီလိာ်အသး န့ၣ်လီၤ. တၢ်ချံတကလုၢ်ဒီးတကလုၢ်ဘၣ် တၢ်ကတဲာ်ကတီၢ်ပၣ်ယၢ်အိၣ်အကျိၤကျဲၤတဒီး သိးလိာ်သးဘၣ်.

အဒိ- နံၣ်သိချံ, နီချံန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ဈၢ် ယၢ်အိၣ်လၢတၢ်ကံးညၢ် မ့တမ့ၢ် ထၢန့ၣ်ယၢ် အိၣ်လၢမိပူၤဒီးဘၣ်တၢ်ပၣ်ထီၣ်အိၣ်လၢတကံး ခိၣ် တပှၢ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ. လုၢ်ခ့ၣ်သၢ်, နံသၢ်, နံမ့ၢ်သၢ်အချံန့ၣ် ပဲယုအိၣ်အိၣ်အဆၢကတီၢ် န့ၣ် တၢ်ဟံးန့ၢ်အချံဒီးသ့ၣ်ကဆီအိၣ်လံၤ ဖၢန့ၣ် အိၣ်လၢယၢ်ဖိအပူၤ, လိယုထီၣ်အိၣ်လၢတကံး

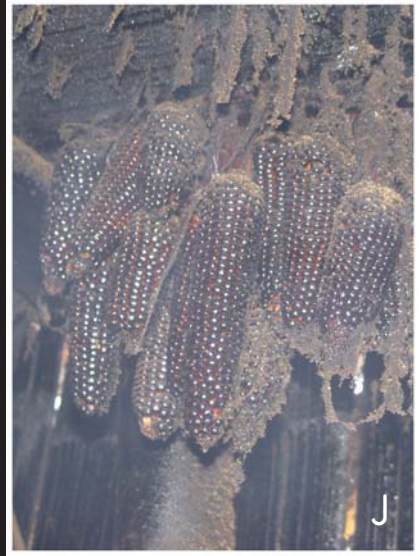
ခိုင်နုလီ. တုအယုမုင်မုင်နီနီလံဒီး ဘၣ်တၢ်ဘိၣ်ထီၣ်က့အီလၢ တၢ်ကံးညၣ် မ့တမ့ၢ် ဖၢန့ၣ်အီလၢ မိပူဒီးပၢ်ယၢ်အီလၢ အလီၢဘၣ်တတီၤတီၤန့ၣ်လီၤ. မ့မ့ၢ်တၢ်ချံ တၢ်သၣ်ဒ်အမ့ၢ် တၢ်တံၢ်တၢ်ဘိလၢဘၣ်တၢ် သုၣ်အိၣ်အီလၢ အခိၣ်သ့ၣ် ဒ်အမ့ၢ်ခၣ်တၢ် နွဲၣ်တၢ်န့ၣ် ဖဲပုဖိအိၣ်အီအခါဘၣ်တၢ်ကျိ တဲာ်အီဖဲအဘိၣ်ဒီးအပှၢ်အဆၢဝံဒီး ပုဖိ အိၣ်ဝဲလၢအခံဖိတကမၤ မ့မ့ၢ်အခိၣ်သ့ၣ်တ ကမၤန့ၣ် ပုထိးစဲဘူးဝဲအပူလီၢ်လၢဖၣ်ဆါ ကိၢ်ဝံဒီးပၢ်အီလၢ ဖၣ်ကိၢ်ခံဒ်သိးအပူ လီၢ်ကယုထီၣ်ချူချူအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်တၢ်ပၢ် အီဖဲန့ၣ် တုလၢ အပူလီၢ်ယုထီမးဘၣ်တၢ် ပၢ်ယၢ်က့အီလၢ ကုပူ, ယပူဒီးဘၣ် တၢ်လဲၤဆီပၢ်အီလၢ တၢ်နၢၣ်ထံးဖဲအလီၢ် ဘၣ်တတီၤတီၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ချံတၢ်သၣ်လၢဘၣ်တၢ်သုၣ်အိၣ်အီ လၢအထုၣ် ဒ်အမ့ၢ် နွဲၣ်သ့ၣ်, ဘီးက့ၣ် တ ဖၣ်န့ၣ် ဘၣ်တၢ်ကတဲာ်ကတီၤအီလီၤဆီက ဒီးတဖဲလီၤ. ဖဲလၢအထုၣ်တပှၢ်ဒီးဘၣ်အ ခါန့ၣ် ပုချူအိၣ်အတၢ် ပုတဘၣ်မၤလီၤ သက့ၢ်ကွံာ်အခိၣ်ဘၣ်. ဘၣ်တၢ်ပၢ်ယၢ် အီတုလၢ အထုၣ်ပှၢ်န့ၣ်လီၤ. အထုၣ် ဘိၣ်န့ၣ် နသ့ၣ်အီဖဲတဂ့ၤဘၣ်. နမ့ၢ်အဲၣ် ဒီးပၢ်အချံန့ၣ် ပံးန့ၣ်ထဲအထုၣ်ပှၢ်, အဘိ ဒိၣ်ထီ ကျိတဲာ်ကွံာ်အစိး, အခိၣ်ယံဝံစၢက ဒိၣ်ထီၣ်အီဒီး လဲၤဆီလီၤပၢ်အီလၢ ထံဖိ

ကျိအနံထံး မ့တမ့ၢ်တၢ်လီၢ်လၢ ထံစုၣ်စိၣ် အလီၢ်ဒ်သိးသုတယုထီကွံာ်တဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ် လီၤ. ဘၣ်တၢ်ပၢ်စ့ၢ်ကိးအီလၢဒဲပူ, ဘု ဖိပူ, ဟံၣ်ပူန့ၣ်လီၤ. တုမ့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ် ဘၣ်လၢ တၢ်ကသုၣ်လီၤအီန့ၣ် ဘၣ်တၢ်ကျိ တဲာ်အီ ၃ ကမဲာ်တက့ၢ်ဒီး သုၣ်လီၤအီတ ပူ ၃ ကုၣ်န့ၣ်လီၤ.

မိၣ်ကံၢ်ချံ, တကီၤချံ, တကီၤဆံၣ်ချံ, တကီၤခေၣ်ချံ, လူၢ်သၣ်အချံဒီး တၢ်သၣ်တၢ် ဖျိအဂၤတနီၤန့ၣ် နဘၣ်လိယုယုအီဒီးအ သၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်သိးဒီးတၢ်ကမၤန့ၢ်ဘၣ်တၢ် ချံလၢအဂ့ၤန့ၣ် ကွၢ်နီၣ်ယၢ် အသၣ်လၢအ ဒိၣ်အထီ စၢနီၣ်ယၢ်အခိၣ်မ့လီၤလၢတၢ်တမံ မံ ဒ်သိးပုၤကသ့ၣ်ညါလၢ တၢ်သၣ်အဝဲ န့ၣ်ပုၤအဲၣ်ဒီး ပၢ်ယၢ်အချံအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တုမ့ၢ်အသၣ်ပှၢ်ဒီးမံဘီလံန့ၣ် လဲၤဘ့က့ၤ အီဒီးပဲက့ၤ ကိသဲၣ်ဖးအီတက့တက့ဝံ တုၢ်ထီၣ်အီလၢဆါကဘျံးအလီၤဒီး ဘျးလီၤ ယုအီလၢမုၢ်ကိၢ်ကျါ မ့တမ့ၢ်ဘျးလီၤဖဲအီ လၢ တကံၢ်လၢ်မ့ၣ်အူခိၣ် တုအယုဂ့ၤတ က့ၢ်. တၢ်ချံတၢ်သၣ်လၢဘၣ်တၢ်လိယုအီ သ့ၣ်တဖၣ်အံၤတုမ့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်ဘၣ်လၢ နကသုၣ်လီၤအီန့ၣ် နဘၣ်မၤလီၤဘျးကွံာ် အီဒီးပံးန့ၢ်အချံ သုၣ်လီၤအီန့ၣ်လီၤ. လီၤဆီဖၣ်တၢ်ဘု, ပအံၤလၢအမ့ၢ်တၢ်အိၣ်မိၢ် ပှၢ်န့ၣ် တချုးလၢတၢ်လူပၢ်ဖျိၣ်က့အီလၢဘု ဖိပူဒီးဘၣ်အခါ တၢ်ကဘၣ်လိယုအီဂ့ၤဂ့ၤ

တၢ်သံဉ်ခွဲၣ်ကတီၢ်တၢ်ချံတၢ်သဉ်

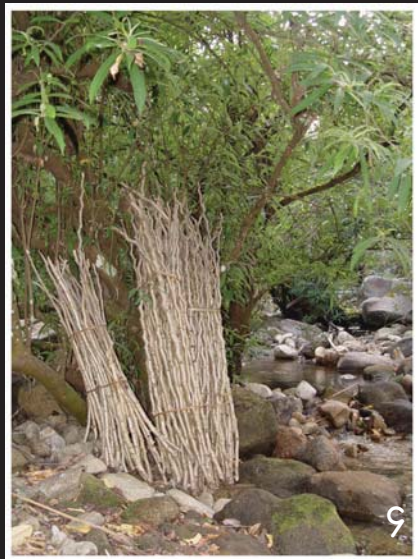
၁. ပုၤသဉ်ဃုတၢ်ချံတၢ်သဉ်လၢတကံၤလၢ

၂. ဘုၣ်ခူချံ

၃. လျီၢ်ချံ

၄. တုၤလုတက့ၢ်ချံ

တၢ်သံၣ်ခွဲၣ်ကတီၢ်တၢ်ရံၣ်တၢ်သၣ်

- ၁. ဖိရံၣ်, တိၣ်ဝီၣ်ရံၣ်
- ၂ တကီၢ်ဒီးတကီၢ်ခေၣ်ရံၣ်
- ၃. မိၣ်ကံၣ်ရံၣ်
- ၄. ဘီးကုၢ်ဘိ

နဲ့လီ။ ဝဲတံလိယုအီအခါ မုခိဉ်မုာ်စု
ဘဉ်စိဉ်အီအီး ကဟးဂီကွံဉ်, ကနာအူးနာ
ယး, နအိဉ်အီတဝံဉ်တဘဲလၢဘဉ်အီးန
သုဉ်အီတမဲဂုဂုလၢဘဉ်နဲ့လီ။

တံချဲအမုာ်ဝဲ ဖီအကလုဉ်ကလုဉ်,
ဟီဉ်လုာ်ဝီ, ဟီဉ်တံ, ဟီဉ်ဖုံ, ဖီသံမုဉ်,
နီဉ်ဝီသု သုဉ်တဖဉ်နဲ့ မုာ်လၢ အချဲဉ်ကဲဉ်
ဆိးအယိ နဘဉ်ကံဒီးဒုအီအီး ဘိဉ်ယာ်
အီအ်သိးအချဲသုတလီဆူကွံဉ်တဂုအဂီ
လီ။ တုမုာ်အသုဉ်ယုအချဲပုာ်လံနဲ့ လဲ
ဒီးဒုအီအီးဘိဉ်ထီဉ်အီလၢ လုဉ်ချုဉ်လုဉ်
အပူဂုဂုတက့ာ်. ဘူးလီယုအီလၢတံ
ကီကျါတု အယုဂုဂုဒီးထူးက့အီဘူး
ထီဉ်က့အီလၢတံကဒုအလီတက့ာ်. လး
သုဉ်အီးယာ်တံနဲ့ ဘဉ်တံဟံဃာ်ဒီးဖျဉ်အီ
နဲ့လီ။ ယာ်တံနဲ့ တုမုာ်တံဆာကတီ
ဘဉ်လၢ နကသုဉ်အီနဲ့ နဘဉ်က့ဉ်အီ
နသုဉ်အီမဲလီ။ မုမုာ်လးသုဉ်ပုာ်သုဉ်ဒီး
ဖျဉ်ဝဲဒ်နဲ့လီ။ တကိသုဉ်, တုလုတက့
သုဉ်နဲ့ ဘဉ်တံယုထၢန့အသုဉ်လၢ အပုာ်
အသုဉ်ဒိဉ်သုဉ်ဂုဒီးဘဉ်တံဘူးယုလီအီ
ဒီးဖျဉ်, ပာ်ယာ်အီတုလၢအဆာကတီဘဉ်
လၢ တံကသုဉ်လီအီမးဘဉ်တံထူးထီဉ်
အချဲနဲ့လီ။ တံချဲတံသုဉ်လၢ တအဲဉ်ဒီး
ဟဲက့ဝံပာ်ဝဲလၢဟံဉ်ဘဉ်သုဉ်တဖဉ်နဲ့
ထၢဟံဉ်ဖျဉ်ယာ်ဝဲလၢသံဉ်ဒဲယးပူ မုတမုာ်လဲ
ဟံဝဲလၢဘုဖီပူစ့ကီးနဲ့လီ။

တံသုဉ်တံဖျိခဲလၢာ်လၢ တံကဟံးန့
အချဲနဲ့ ကဘဉ်မုာ်ဝဲ တံချဲလၢအသုဉ်ပုာ်,
အသုဉ်ဂု ဒီးအချဲဆးပုာ် နဲ့လီ။ တချူး
လၢတံဟံကီယာ်အီအီးဘဉ်နဲ့ တံက
ဘဉ်လိယုအီတုအယုဂုဂုနဲ့လီ။ ဝဲ
တံလိယုအီအခါ တဘဉ်မၤဘဉ်စိဉ်အီ
လၢထံ, ယဲထံဒီးပစီထံနီတမံဘဉ်. မုာ်
ဘဉ်စိဉ်နဲ့ အချဲကဟဲကဖီထီဉ်ဝံဒီး ဝဲတံ
ကီဘဉ်ကဒီးအီနဲ့ ကယုထီဉ်ကဒါလီ။
လၢတံနဲ့ယိ ကဟးဂီကအုဉ်သံကွံဉ် ဒီး
နသုဉ်အီတမဲလၢဘဉ်. တံမုာ်လိယုတံချဲ
လၢမုာ်နဲ့ ဝဲမုာ်ဟါအဆာတီ တံကဘဉ်
ထူးက့အီ မုတမုာ် လဲကးဘၢယာ်အခိဉ်ဒ်
သိး ပစီထံသုတဘဉ်အီတဂုနဲ့လီ။
မုာ်ဆုဉ်ကဒီးတနံလဲအီးထီဉ်အခိဉ် မၤအီ
ဒ်နဲ့တုလၢနတံချဲယုဂုဂုဒီးထူးက့အီ,
ဟဲက့အီလၢအလီဘဉ်နဲ့တက့ာ်.

တံချဲလၢအသုဉ်ပုာ်ဒီးဘဉ်တံလိယုအီ
ဂုဂုနဲ့ တံဟံဃာ်အီကျၢယံဉ် ဒီးအယာ်
တအီဉ်ညီညီဘဉ်. တံချဲတနီနဲ့ တံလိ
ယုအီလၢ မုဉ်အူနဲ့ဂုဒိဉ်န့တံလိယုအီ
လၢမုာ်တက့ာ်လီ။ တံလိယုအီလၢမုဉ်အူ
ဒီးမုဉ်ပလုာ်မုာ်တုဉ်ထီဉ်လၢအလီထီဉ်သုဉ်
လဲတအူသံဘဉ်, ယုတုဒီးအယာ်အီဉ်စု
တခီလီ။ တံချဲတနီနဲ့ဘဉ်တံဟံအီ
လၢ မုဉ်အူခိဉ်ဒီးဖၢနုဉ်ယုဉ်ဆါလၢအပူဒ်
သိး အယာ်သုတအီဉ်အီအဂီနဲ့လီ။

တၢ်ဟ့ၣ်လိၢ်ဟ့ၣ်ခိလိၢ်သးတၢ်ချံတၢ်သၣ် တၢ်အိၣ်တၢ်အိ

လၢအပူၤကွၢ်တၢ်ဆါတၢ်ပွၤတအိၣ်အါ
ဒီးဘၣ်. ညီၣ်နီၣ်သဝီဖိကဒဲကဒဲဟ့ၣ်ခိတလဲ
လိၢ်အသး တၢ်ဖိတၢ်လံၤယၢ်ခိယၢ်ခိန့ၣ်လီၤ.
အဒိ- တၢ်အိၣ်ဒီးအဆိ, အၤတၢ်အဆိ
တအိၣ်ဘၣ်ဒီး သးလိဝဲဆိတဘၣ် အယိ
လဲၤဟ့ၣ်ဝဲတၢ်အၤတမံၤမံၤဒ်သိး ကန့ၣ်ဘၣ်
ဆိအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး တၢ်န့ၣ်မၤ
န့ၣ်ဘၣ်အါမးဒီး အတၢ်န့ၣ်အဘၣ်တအါဘၣ်
အယိ ဒ်သိးကမၤန့ၣ်အါထီၣ်ဘၣ်အဂီၢ် ဟ့ၣ်
လီၤဝဲထိး မ့တမ့ၢ် ဆိလိၤကၢ်ဒ် အဆါတၢ်ပွၤ
တၢ်အသိး ဘၣ်ဆၣ်တမ့ၢ်ကျိၣ်စ့ဘၣ်. သဝီ
အဂုၤအၤလၢ အအိၣ်ဘူးလိၢ်အသး မၤဝဲ
ဒ်န့ၣ်စ့ၢ်ကိးလီၤ.

ပုၤလၢအဖဲးအိၣ်ခးလၢ ဇူပုၤဟီၣ်ခိၣ်ပုၤ
အလိၢ်န့ၣ်အဘၣ်ဂုၤ တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိတၢ်သၣ်တၢ်
ဖျိဂုၤဝဲန့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢအတၢ်ဒီးတၢ်လၢတၢ်
သၣ်တၢ်ဖျိအိၣ်အါတဖၣ် ဟ့ၣ်ဒုးအိၣ်ပုၤအ
ဂုၤအၤလၢ အတၢ်သၣ်တၢ်ဖျိတအိၣ်ဘၣ်တ
ဖၣ် ဒီးနီၤဟ့ၣ်လိၢ်သးတၢ်ချံတၢ်သၣ်ယၢ်ခိ
ယၢ်ခိ တဆါန့ၣ်လိၢ်အသးဘၣ်. ဇူသဝီအ
ပူၤတၢ်ဆါတၢ်ပွၤအိၣ်ဒုးဘၣ်ဟ့ၣ်ဒီး တၢ်ဘၣ်
တၢ်ဖိၣ်တဖၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤဒုး
လဲၣ်မ့ၢ်အဘူးအတၢ်ဒုးဝဲန့ၣ် တဆါန့ၣ်
လိၢ်အသးဘၣ်, ဆါဒုးဝဲလၢတမ့ၢ်အဘူး

အတၢ်ဘၣ် ဒီးပုၤလၢအအိၣ်လၢတၢ်လိၢ်အ
ယၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်အညီၣ်နီၣ်အသိးလၢသ
ဝီတဖျါအပူၤန့ၣ် ပုၤအါဂၤမၤစၢလိၢ်အသး
ကဒဲကဒဲန့ၣ်လီၤ. အိၣ်ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ဒုးအိၣ်
လိၢ်အသး တၢ်သၣ်တၢ်ဖျိ, တၢ်တၢ်တၢ်ဘိ
ဒီးဟ့ၣ်ဒုးသ့ၣ်လိၢ်အသးလၢ တၢ်ချံတၢ်သၣ်
န့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢအတၢ်သၣ်တၢ်ဖျိ, တၢ်တၢ်
တၢ်ဘိအိၣ်အါတၢ်န့ၣ် ဟ့ၣ်ပုၤလၢအတၢ်တ
အိၣ်ဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ် တလုဝဲအလုၤအပူၤနီ
တမံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢအဒိဘူးဒီးတၢ်ဒုး
ဝဲသ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်ကဲထီၣ်အသးလၢတၢ်အိၣ်
တကူအိၣ်တလၢ လီၤဒုးလီၤတီၤန့ၣ်ဘၣ်ဟ့ၣ်
လဲၣ်တဆါန့ၣ်လိၢ်အသးဘၣ်. ဒုးအိၣ်က
လီၤလိၢ်သးဒီးစံးဝဲလၢ အကွၢ်မူကွၢ်ကဲလိၢ်
အသးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်တီခိ လဲ တၢ်ဖိ တၢ်လံၤကဒဲကဒဲ
လၢသဝီတဖျါဒီးတဖျါ, ပုၤတၢ်ဒီးတၢ်ဂၤ
အိၣ်ဒီးစ့ၢ်ကိးတုၤခဲကနီၣ်အံၤလီၤ. တၢ်ဟံ
လိၢ်ဟံခိစ့ၢ်ကိး အိၣ်ဝဲဒုးလၢပုၤတၢ်ဒီးတ
ဂၤအဘၣ်စၢစ့ၢ်ကိးလီၤ. အဒိ- တၢ်တီခိ
လဲဘၣ်တနၢ်ဒီးတၢ်ဖိတၢ်လံၤအၤတမံၤမံၤ
လၢအလုၤအပူၤကၢ်ကိၣ်လိၢ်အသးန့ၣ်လီၤ.
တဘျီဘျီဟံလိၢ်အိၣ်ဘၣ် တနၢ်လၢဘူးတံာ်
အအိၣ် ဒီးတုၤအဘၣ်သီပၢ်ထီၣ်တစုန့ၣ်ဟ့ၣ်
ကဒါက့ၤဝဲန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တခိးဝဲလၢအဘၣ်သီ
ပၢ်ထီၣ်ဘၣ်န့ၣ် ဟ့ၣ်က့ၤဝဲလၢတၢ်အၤတ
မံၤမံၤလၢ အကၢ်ကိၣ်လိၢ်သးဒီးဘၣ်တနၢ်အ

ပွားအိတ်စွဲကိန်းနဲ့လီ၊ ကျဲအဂတဘိနဲ့ ပုလုအဲဒ်ဒီးထီၣ်အိတ်ဘုအသိတကလုာ် လုအဂတဂအအိတ်နဲ့ လဲၤဆူအအိတ်ဒီးယုန့ၣ်အတၢ်န့ၣ်လီ၊ တနီၤန့ၣ်ယုပွဲၤ, တနီၤန့ၣ်ယုခိတလဲၣ်ဒီးအနီၤကစၢ်အဘု, ဒီးတနီၤန့ၣ်ယုလိာ်ဝဲၣ်လီ၊ ပုလုအယုလိာ်ဝဲတဂုန့ၣ် အိတ်ဒီးတၢ်အၢၣ်လီလု တုမ့ၢ်ဘုအသိပၢ်ထီၣ်န့ၣ် ကဟ့ၣ်ကဒါကုာ်ဝဲလုဘုအသိန့ၣ်လီ၊

“ပုမအိတ်ဝဲန့ၣ်လီၤကံးဒီး ပုအိတ်ဆာထၢၣ်လၢဝၣ်ထီၣ်အထီဖိခိၣ်လီ၊ နယီၢ်တၢ်အလီၢ်မၢ်ကမၢ်တဖဲန့ၣ်ဝၣ်ထီၣ်အကရံးန့ၣ်ဒီးနလီၤတၢ်လၢဝၣ်ထီၣ်အဖိလၢဝၣ်ထီၣ်အသိန့ၣ်လီ၊ ဒ်န့ၣ်အသိနဖဲအိတ်ခုးမ့ၢ်ဘုလၢမ့ၢ်မုၢ်လီၤလဲၤတရံးအသး ဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးဒီးနပာ်လီၤဘုချဲဘၣ်ဆာဘၣ်ကတီၢ် လီၤတၢ်လီၤဆဲးန့ၣ် ဘုဖိစးထီၣ်လၢအမဲထီၣ်ဒီး တုလၢအသၣ်မံန့ၣ် မဲထီၣ်ဒိၣ်ထီၣ်ဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးဒီးအဖိအသၣ်ဂုဝဲလီ၊ ဖဲပမၤသုမၤန့ၢ်အခါန့ၣ် ပဘၣ်မၤစၢၤစ့ၢ်ကိးပပုၢ်ပဝဲၢ်န့ၣ်လီ။”

တၢ်သီရိ

စီၤတၢ်သီရိတဲၤဖျါထီၣ်အတၢ်လဲၤခိဖျါလၢ တၢ်မၤအိတ်ဝဲၤအဖိခိၣ် ဒီးစံးဝဲၣ်လၢ “ပုမအိတ်ဝဲန့ၣ်လီၤကံးဒီး ပုအိတ်ဆာထၢၣ်လၢဝၣ်ထီၣ်အထီဖိခိၣ်လီ၊ နယီၢ်တၢ်အလီၢ်မၢ်ကမၢ်တဖဲန့ၣ်ဝၣ်ထီၣ်အကရံးန့ၣ်ဒီးနလီၤတၢ်လၢဝၣ်ထီၣ်အဖိလၢဝၣ်ထီၣ်အသိန့ၣ်လီ၊ ဒ်န့ၣ်အသိနဖဲအိတ်ခုးမ့ၢ်ဘုလၢမ့ၢ်မုၢ်လီၤလဲၤတရံးအသးဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးဒီးနပာ်လီၤဘုချဲဘၣ်ဆာဘၣ်ကတီၢ်လီၤတၢ်လီၤဆဲးန့ၣ် ဘုဖိစးထီၣ်လၢအမဲထီၣ်ဒီးတုလၢအသၣ်မံန့ၣ် မဲထီၣ်ဒိၣ်ထီၣ်ဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးဒီးအဖိအသၣ်ဂုဝဲလီ၊ ဖဲပမၤသုမၤန့ၢ်အခါန့ၣ် ပဘၣ်မၤစၢၤစ့ၢ်ကိးပပုၢ်ပဝဲၢ်န့ၣ်လီ။”

မ့ၢ်ဘုထီၣ်သတြီၤကုၤပုမအိတ်ဝဲၤတဂုလီၤကံးဒ်ပုဆာထၢၣ်လၢဝၣ်ထီၣ်အထီဖိခိၣ်, ယီၢ်တၢ်မ့ၢ်တဖးခါဒီးလီၤတၢ်လၢဝၣ်ထီၣ်အဖိလၢဝၣ်ထီၣ်အသိန့ၣ် ပသ့ၣ်ညါအီၤသ့လၢတၢ်မၤအိတ်ဝဲၤဖဲအိတ်ခုးဖဲအိတ်သံၣ်န့ၣ် လိၣ်ဘၣ်ဝဲ ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်, ဖုလီၢ်သံၣ်လီၢ်သ့ၣ်ပုၢ်လၢအဂ့ၤ, ထံနီၤဒီးမုၢ်ခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးန့ၣ်လီ၊ တၢ်ကိးမံၤဖဲးမ့ၢ်ဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးလၢအလီၢ်ဖျါဝဲမးဒီးတၢ်မၤအိတ်ဝဲၤလၢအမ့ၢ်တၢ်ဖဲးအိတ်ခုးဖဲအိတ်သံၣ်အံၤန့ၣ် ကလဲၤအသးဂုၤဂုၤ ဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးစ့ၢ်ကိးဝဲ ဒီးဘုဟုကန့ၢ်အိတ်လၢအိတ်လၢအိတ်ဝဲဖျါန့ၣ်လီ၊

မိလ္လာပာလာတၢ်စၢ်တၢ်နာ်လၢအလီၤကၢ်ဒီး တၢ်ကတၢ်ကတီၤန့ၢ်ခိၣ်ဃၢၤ

ပုၤဖၣ်သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်ပာ်လုာ်ပာ်ပွၤဒီး
အိၣ်မုၤထွဲဝဲဒ်မိလ္လာပာ်လုာ်တၢ်နာ်လၢ
အလီၤကၢ်ဒီးတၢ်ကတၢ်ကတီၤန့ၢ်ခိၣ်
အိၣ်ဃၢၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၤတၢ်
ကျဲလၢတၢ်ဖဲအိၣ်ခုးမ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်ဆီဟံၣ်ပိာ်
ဃီမ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ် ကွၢ်ဝဲတၢ်လီၤတၢ်ကျဲလီၤတၢ်လီၤ
ဆဲးဝံၤမး စးထီၣ်မၤဝဲန့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၤတၢ်
ကျဲလၢအတၢ်အိၣ်သး ဖျါလီၤဆိဒ်အမ့ၢ်ပုၤ
ကိးလၢ တၢ်ဒုဒိၣ်, ဒုၣ်မ့ၢ်ဘၢ, တၢ်နးဒုခံ,
တၢ်ကိာ်ပုၤ, တၢ်အရၢ, ကပျၢခိၣ်, ဒီးတၢ်
လီၤတနီၤန့ၣ်ကိးဝဲလၢ ဖူဖိၣ်သ့ၣ်ခွါ, ဖူမုၣ်
ကမဲန့ၣ်ပုၤတဖၣ်အိၣ်ခုးဖဲအိၣ်သံၣ်ဒီးသ့ၣ်
ထီၣ်ဖူသဝီဘၣ်. နဝဲဒ်လၢတၢ်လီၤဒ်အံၤ
သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လီၤလၢဟီၣ်ခိၣ်ဆူၣ်
ကပံာ်ဆူၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်မ့ၢ်သ့ၣ်တၢ်မ့ၢ်ယၢ်တလီၤ
နါထံအယီၤ ပုၤတဘၣ်လဲၤမၤဘူးမၤတံာ် မၤ
တံာ်တၢ်အီၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဒုဒိၣ်, ဒုၣ်မ့ၢ်ဘၢန့ၣ်မ့ၢ် တၢ်မ့ၢ်သ့
တၢ်မ့ၢ်ယၢ်အိၣ်အလီၤ, တၢ်နးဒုခံန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်
ကိာ်တၢ်ဂီၤဒီးတၢ်ကိာ်တၢ်ခဲ, တၢ်ကိာ်ပုၤန့ၣ်
မ့ၢ်တၢ်အၢတၢ်သီအိၣ်ခိးအိၣ်တၢ်အလီၤ, တၢ်
အရၢန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်မ့ၢ်သ့တၢ်မ့ၢ်ယၢ်လုာ်လီၤအ
ကျဲ, ဒီးကပျၢခိၣ်န့ၣ်မ့ၢ်တလီၤနါထံအိၣ်အ
လီၤန့ၣ်လီၤ. ထံကွၢ်ခံ, ထံကျိနံၤန့ၣ် တၢ်

တဘၣ်ဖဲအိၣ်ကွၢ်အီၤခဲလၢာ်ဘၣ်. ထံက
လီၤသံးနိကလီၤသံးန့ၣ်လီၤ.

ပုၤဖဲအိၣ်ခုးစံးဝဲဒ်လၢနဖဲအိၣ်ခုးန့ၣ်
နဘၣ်ပာ်န့ၣ်စၢ်ကိးတၢ်မ့ၢ်ယၢ်အကျဲ, နါထံ
အလီၤန့ၣ်လီၤ. တဘၣ်ဖဲထီၣ်တံာ်ကွၢ်
“တၢ်အရၢ” (သ့ၣ်ပုၤအကျိၤတဘၣ်လၢအဆဲး
ကျိးလီၤသးတဆီဘၣ်တဆီဆူသ့ၣ်ပုၤထူ
လံၤ) ခဲလၢာ်ဘၣ်, ကဘၣ်ပာ်န့ၣ်စၢ်ကိးတၢ်
အရၢလၢတၢ်မ့ၢ်ယၢ်ကလုာ်လီၤအကျဲန့ၣ်လီၤ.
တဘၣ်ဖဲကွၢ်စၢ်ကိးတၢ်ဒုဒိၣ်, ထံကျိနံၤ,
ကပျၢခိၣ်စၢ်ကိးဘၣ်. တၢ်မ့ၢ်ယၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, နါ
ထံမ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ် နမ့ၢ်မၤတံာ်တၢ်အီၤန့ၣ် ကအိၣ်
လီၤန့ၣ်လီၤ.

သးပုၤကီၤပူတဲဝဲ တၢ်လီၤတၢ်ကျဲဒ်အမ့ၢ်
“ဒုၣ်မ့ၢ်ဘၢ”တၢ်လီၤလီၤဒုကျိၤလၢထံကျိခံဘိ
ယုၤတရံးအီၤ, ထံကျိသၢဘိယုၤဆဲးလီၤအ
သး, တၢ်ကီၤလၢထံယုၤဘူးကဝးတရံးအီၤ,
တၢ်ကီၤလၢအမၤသးလီၤကၢ်ဒ် ဒုၣ်မ့ၢ်ကတၢ်အ
ဘၢအသိးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ကိးအီၤလၢဒုၣ်မ့ၢ်ဘၢ
မ့ၢ်တၢ်လီၤလၢဟီၣ်ခိၣ်ဆူၣ်အလီၤ. ပုၤမၤဝဲ
လၢထီၣ်အံၤ, “ဒုကျဲၣ်ဒုအဒုၣ်မ့ၢ်ဘၢ-တ
ခွါဧသုတဖဲလၢ” န့ၣ်လီၤ.

“တၢ်ဒုဒိၣ်” တၢ်ဒုကျိၤပုၤလၢတၢ်လုာ်ဖး
ဒိၣ်ခံလုာ်ဆဲးလီၤသးအလီၤ န့ၣ်ပုၤတဖၣ်
ထီၣ်တံာ်အီၤဘၣ်, ပုၤတသ့ၣ်ထီၣ်ဟံၣ်ဃီဖူ
သဝီဘၣ်, ဒီးမ့ၢ်တၢ်မ့ၢ်သ့တၢ်မ့ၢ်ယၢ်အိၣ်ဆိး
ဒီးလုာ်လီၤလုာ်ထီၣ်အလီၤန့ၣ်လီၤ.

“ဖူမုဂ်ကမဲ” မုဂ်ဖူတလီၤလၢပုၤဒီးမၤဝါ
လၢအဖိတအိၣ်ဒီးဘၣ်ခံၣ်က ဖဲးဝဲဒီးသံကွံာ်
တက (အဝၤမ့တမ့ၢ်အမၤ) ဖဲးန့ၣ်အဝဲန့ၣ်တ
ချးအမၤတၢ်ဝံၤဒီးဘၣ်အခါအယီၤ ဘၣ်တၢ်
ကိးလီၤတၢ်အိၣ်လၢဖူမုဂ်ကမဲ, ဒီးလၢခံန့ၣ်
ပုၤဖဲးက့ၤဒၣ်ထဲလၢပုၤအိၣ်ကမဲတဖၣ်လီၤ.

“ဖူဖိၣ်သၣ်ခွါ” မုဂ်တၢ်လီၤလၢဟီၣ်ခိၣ်
ဆူၣ်အယီၤ ပုၤဖဲးအိၣ်တဘျီကိးဂၤဒီးဘၣ်.
ညီၣ်န့ၣ်ပုၤဖိၣ်သၣ်ခွါဖဲးဝဲဒီးတစါဘၣ်တစါန့ၣ်
ဖိၣ်သၣ်ခွါဘၣ်ဖဲးဝဲလီၤ. လၢတၢ်ဂ့ၢ်အံၤအ
ယီၤ တၢ်ကိးလီၤတၢ်အိၣ်လၢဖူဖိၣ်သၣ်ခွါလီၤ.

“တၢ်နးဒုခံ” ကစၢ်ခံလူၢ်လီၤဆဲးလိာ်
အသးအမဲာ်ညါန့ၣ် ပုၤတဖဲးအိၣ်ခုးဒီးသ့ၣ်
ထီၣ်ဟံၣ်ယီၤဒုသဝိဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဖဲးအိၣ်ခုးအတၢ်လဲၤတရံး လၢတနီၣ်အတီၢ်ပုၤ

ပုၤအိၣ်လၢကစၢ်ကလိသ့ၣ်တဖၣ် အ
တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမ့က့ၤခိၣ်သ့ၣ်မ့ၢ် တၢ်ဖဲး
အိၣ်ခုးန့ၣ်လီၤ. မိၢ်ပၢ်ဖဲလုလၢပုၤမၤတၢ်ဝဲ ဒီး
တုၤလီၤခဲအံၤဒၣ်လဲာ် ဘၣ်တၢ်မၤပိာ်ထွဲဒီး
အိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဖဲးအိၣ်ခုးမ့ၢ်ကျဲတဘိလၢ
တၢ်ကၤယၢာ်ကတဲာ်ကတီၤ တၢ်ချဲတၢ်သၣ်အ
ကျဲစ့ၢ်ကိးလီၤ. တၢ်ဖဲးအိၣ်ခုးလၢအဘၣ်
လီၤဘၣ်စးဒ်မိၢ်ပၢ်ဖဲလုအတၢ်ဖဲးတရံးခုးအ

ကျိၤအကျဲနီၢ်နီၢ်အသိးန့ၣ် အိၣ်ဒီးကျဲသ့ၣ်
အါမးလၢတၢ်ကတဲာ်ကတီၤပုၤဒီးဖူလီၤသံၣ်
လီၤစ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

တုၤမ့ၢ်ထုက့ၣ်လၢလီၤလံန့ၣ် ကတဲာ်က
တီၤထီၣ်အသး, စးထီၣ်ဟးဆုၣ်ဖူဆုၣ်သံၣ်
လၢ ကဖဲးအိၣ်က ဒီးခုးအသီတနီၣ်အဂီၢ်
လီၤ. တၢ်ဆၢကတီၢ်အဝဲန့ၣ် ကိးဝဲလၢအ
“ဆုၣ်လီၤဖူခံ” န့ၣ်လီၤ. တချးလၢအဝဲ
သ့ၣ်ဖဲးဝဲဒီးဘၣ်န့ၣ်ဘၣ်လဲၤကၢ်ကွၢ်ဝဲ, ကၢ်
ဝဲမ့ၢ်ဂ့ၢ်မးဖဲးဝဲ ဒီးကၢ်ဝဲမ့ၢ်တဂ့ၢ်ဘၣ်န့ၣ် တ
ဖဲးဝဲလၢဘၣ်. တၢ်ဖဲးတၢ်မၤတကတီၢ်ဘၣ်
တကတီၢ်န့ၣ် တစးထီၣ်မၤဝဲလၢလါဘူးက
လၢာ်တကပၤဘၣ်. ညီၣ်န့ၣ် စးထီၣ်မၤဝဲလၢ
လါထီၣ်သီသီတကပၤန့ၣ်လီၤ.

တုၤမ့ၢ်သ့ၣ်ကီၤလါထီၣ်လံန့ၣ်စးထီၣ်
“ဝဲာ်လီၤဖူခံ” ဒီးဖဲးဝဲလီၤ. ဖဲးအဝဲသ့ၣ်ဖဲး
ခုးအဆၢကတီၢ်န့ၣ် ဖဲးဒီးဖဲးကၢ်လိာ်အသး
တုၤလၢပုၤဒီးသဝိဖဲးဝဲဝဲန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤသ
ကိးတၢ်အဆၢကတီၢ်ဒ်အံၤန့ၣ် မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်
ဆၢကတီၢ်လၢ မ့ၢ်ကနီၤဖိၣ်သၣ်ခွါသ့ၣ်တ
ဖၣ် ကထံၣ်လိာ်အသး ကတီၤသကိးတၢ်
အဂီၢ်လီၤ. တၢ်ဖဲးခုးအကတီၢ်န့ၣ် မ့ၢ်ကနီၤ
ဖိလၢအမၤလုၣ်မၤဘဲသ့တဖၣ် မၤပုၤဖိၣ်သၣ်
ခွါမၤန့ၢ်အိၣ်ထၣ်အပိးအလီၤဒ်အမ့ၢ်ထးဘၣ်,
ထၣ်ခိၣ်, ထၣ်ခိၣ်ဘိ, ထးဝဲာ်, ထးတံာ်,
နဲဘိ, တၢ်ခိၣ်စုသ့ၣ်တဖၣ်ဖဲးအလီၤဘၣ်သး
လီၤဝဲတမံၤမံၤန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ကနီၤဖိၣ်သ့ၣ်တ

ဖတ်ထိန်းဝံကဒါနီကုအီထာ်အူကံၣ်ဖိ သုၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲအဝဲသ့ၣ်ဖဲးခးန့ၣ်လံန့ၣ် အိၣ်ဘျးအိၣ် သါဝဲတချးဘၣ်. ဖဲပုၤဖဲးခးန့ၣ်ဒီးလိကီအ ခါန့ၣ် လဲၤကျိပၣ်သ့ၣ်ဝၣ်လၢကတုၤအဂီၢ်ဒီး ယုအိၣ်ပၣ်ယၣ်ညၣ်အုၣ်, သဒိၣ်အုၣ်ဒီးတၢ် အိၣ်လၢကအိၣ်သကိးဝဲလၢ အထိၣ်ခးအ ဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. တုၤမ့ၢ်သ့ၣ်ကိလိၤဒီး လါချံထီၣ်လံန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢ တၢ် ကဘၣ်ဆုးခးဂီၢ်ခးအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲ တၢ်ဆၢကတီၢ်ဘျးထီၣ်လၢကဆုးခးန့ၣ် အဝဲ သ့ၣ်လဲၤပဲၣ်သကိးဝဲမ့ၣ်တီၤ (မ့ၣ်ဝၣ်ကျိၤ) န် သိး ဖဲအဆုးထီၣ်ခးအဆၢကတီၢ်န့ၣ် မ့ၣ်အူ သုတဟးလဲးအိၣ် တၢ်လီၢ်အဂၤတဂ့ၤအဂီၢ် န့ၣ်လီၤ.

တုၤမ့ၢ်တၢ်ဆုးထီၣ်ခးဝံဒီး အဝဲသ့ၣ်စး ထီၣ် သ့ၣ်အိၣ်ပျးအိၣ်တၢ်, ဂီၢ်ခး, တုၤဖဲ, တုၤဂၤဒီးတြိၣ်အိၣ်ပၣ်ယၣ် သ့ၣ်မုၣ်ယိၣ်ဝၣ် လၢတၢ်စ့ၤခါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တုၤမ့ၢ်ဒုၣ်ညါ လါထီၣ်လံန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢပုၤထီၣ် ခးဆဲးသံၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢအ ဖဲးခးလၢအူဘိၣ်သံၣ်စၢ်အလီၢ်သ့ၣ်တဖၣ် တ ချးလၢအထီၣ်လီၤခးဒီးဘၣ်န့ၣ် ကဘၣ်ပၣ် လီၤဘျါအချါအစ့ၤကတၢ်သၢန့ၣ် မ့ၢ်ပုၤလၢ အဖဲးအိၣ်ခးလၢတၢ်ပုၤအလီၢ်န့ၣ် ကဘၣ်ပၣ် ဝဲ လွံၣ်န့ၣ်တုၤလၢယဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲပုၤထီၣ်ခး အဆၢကတီၢ်န့ၣ် မ့ၢ်စ့ၤကိးတၢ်ဆၢကတီၢ်လၢ

ပုၤဒီးသဝီညါမၤဒီးမၤကၣ်လိၣ်အသး အဆၢ ကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တုၤမ့ၢ်လါန့ၣ်လီၤဒီးန့ၣ်လီၤဆူလါယိးအ ပုၤန့ၣ် မ့ၢ်ပုၤကျိၢ်နီၣ်အဆၢကတီၢ် ဒီးမ့ၢ်စ့ၤ ကိးတၢ်ဆၢကတီၢ်လၢ ပုၤထုစံၣ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ် ထံၣ်တၢ်ကွးတၢ် ဒီးသ့ၣ်လီၤဘုပုၤန့ၣ်လီၤ. လါအဝဲအံၤမ့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢပုၤလဲၤအိၣ် ဘၣ်က့ၣ်တၢ်ဒီးတၢ်လၢခးပုၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒီးတၢ်လၢခးပုၤန့ၣ်တချးခးကစၢ် လဲၤအိၣ်ဘၣ်က့ၣ်အီၤလၢခးပုၤဒီးဘၣ်န့ၣ်ပုၤ တဖိအိၣ်အီၤဒီးက့ၢ်အိၣ်လၢဟံၣ်ဘၣ်.

တုၤလီၤလၢပုၤကျိၢ်နီၣ်ခါအဆၢကတီၢ် န့ၣ် ပုၤလဲၤမၤဒီးမၤကၣ်လိၣ်အသးအိၣ်ဝဲ ဘၣ်ဆၣ်တမ့ၢ်ပုၤဒီးဟံၣ်လဲၤမၤသကိးဝဲတ ဘျီပီလၢဘၣ်, လဲၤမၤသကိးဝဲဂၤတီၤဂၤ တီၤန့ၣ်လီၤ. တုၤမ့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်တုၤလီၤဆူ လါယိးအပုၤန့ၣ်တၢ်စးထီၣ်လုၢ်အိၣ်ခးသဲး အိၣ်ခးကဒီးလီၤ. န့ၣ်လီၤဆူဆံးဆၣ်လါ အပုၤတဘျီန့ၣ် အဝဲသ့ၣ်စးထီၣ်ကတဲၣ်က တီၤပၣ်အသးလၢ ကကူးဘုပိၣ်ဘုအဂီၢ်လီၤ. ထ့ၣ်န့ၣ်ပၣ်စၢ်ချိၣ်မုၢ်, ချိၣ်ဝီ, ချိၣ်ဝံဘု, ကျိ ပၣ်သ့ၣ်ဝၣ်ဒီး တုၤန့ၣ်ပၣ်စၢ်ဘုဖိလၢ ကလူ ဖျိၣ်က့ၤအဘုအဂီၢ်လီၤ.

တုၤမ့ၢ်လါနီၣ်ထီၣ်လံန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်ဆၢက တီၢ်လၢ တၢ်ကူးဘုကူးဟုအဆၢကတီၢ်န့ၣ် လီၤ. ပုၤဒီးသဝီတကးဘၣ်သဝီတဖျၢ်ဒီး တ ဖျၢ်လၢအဖဲးခး ဘျးလိၣ်တံၢ်လိၣ်အသးန့ၣ်

အဲဒါသွန်လဲ၊မေးဒီးမကပ်လိာ်အသးလၢ တၢ်ကူးဘုကူးဟုန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ် လၢ မ့ၢ်ကနီၤဖိၣ်သ့ၣ်ခါသ့ၣ်တဖၣ် ကထံၣ် လိာ်အသး လဲၤသကိးက့ၤသကိးလၢ တၢ် ဖံးတၢ်မၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢ လုၢ်သ့ၣ်, နံ့သ့ၣ်, လုၢ်ခ့ၣ်သ့ၣ်ဒီးပထိးသ့ၣ် ဘၣ်အိၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တုၤမ့ၢ်ပုၤကူးဘုဝံၤဒီးဆီလီၤဒုၤလီၤလၢ ကပိာ်ဘုအဂီၢ်, ဝံၤဖျိၣ်က့ၤအဘုဖံးသ့ၣ်တ ဖၣ်ဒီးစးထီၣ်ပိာ်ဘုန့ၣ်လီၤ. ဖဲအပိာ်ဘုခါ အဆၢကတီၢ်န့ၣ် တမၤဒီးမကပ်လိာ်အသး အါကဲၣ် ဆိးလၢဘၣ်. မ့ၢ်မၤဝဲန့ၣ် ဘၣ် မၤဝဲစးထီၣ်လၢအပိာ်လီၤဝဲဒီးတုၤလၢအဝံၤတ စုလီၤ. တုၤမ့ၢ်အပိာ်ဘုဒီးဝံၤဖျိၣ်က့ၤဝဲဆူအ ဘုဖိဝံၤခဲလၢကလံန့ၣ် လၢခံကတၢ်ဘၣ်သၢ ထီၣ်က့ၤအထီၣ်ဘံၣ်န့ၣ်လီၤ. တုၤမ့ၢ်အ သၢထီၣ်က့ၤအထီၣ်ဘံၣ်ဝံၤတဘျီန့ၣ် မ့ၢ် တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢတၢ်ဖံးတၢ်မၤအခိၣ်သ့ၣ်မိာ် ပုၤ လၢခးပူၤဝဲဝဲလံန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ်ဆၢက တီၢ်လၢ ခးတုၤဖိဘီလံ အယိ အဲဒါသွန်အိၣ် ဘျံးအိၣ်သၢ ဟးကသုၣ်ကသီဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ခးတုၤလံသန့က တၢ်ဖံးတၢ်မၤအိၣ်လီၤတဲာ် ဖံးဝဲအါမးလၢ သံၣ်ပူၤလၢကဘၣ်မၤဝဲန့ၣ် လီၤ. လီၤဆီဒၣ်တၢ်ပိာ်မုၢ်သ့ၣ်တဖၣ် အဲ ဒါသွန်လဲၤထၢဖျိၣ်ဝံၤဖျိၣ် ဂုၤဖျိၣ်က့ၤအတၢ်သ့ၣ် တၢ်ဖျိ, တၢ်ချံတၢ်သ့ၣ်လၢ အအိၣ်လီၤတဲာ်ဖံး လၢသံၣ်ပူၤတဖၣ်, လဲၤဖျဲးက့ၤညါသ့ၣ်, လဲၤ

ဆိးက့ၤဘဲ, လဲၤဆိးက့ၤမိၣ်ဟဲသ့ၣ်, လဲၤ မၤအိၣ်ဒံဆံၣ် (ဒံသ့ၣ်အယု) ဒီးက့ၤဝဲက့ၤ စိာ်ကဒါက့ၤ အတၢ်ဖိတၢ်လံၤဆူအဟံၣ်န့ၣ် လီၤ. ဒီယီၤဆူလၢပူၤန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ် လၢ တၢ်ဟူထီၣ်မိၤထီၣ်က့ၤပုၤသံလၢ အသံ ဖဲတၢ်ဖံးတၢ်မၤအဆၢကတီၢ်ဒီး ပုၤဟူထီၣ်အီၤ တချုးဒံးဘၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ် ဆၢကတီၢ်လၢပုၤမၤတၢ်ဝံၤဒီးအိၣ်သကိးသံး ကိးဝဲလၢ “ပိာ်ခဲဒီး” အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

မ့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢပုၤမၤတၢ်ဝံၤဒီးအိၣ် ဘျံးအိၣ်သၢ, ပုၤတနီၤဟးယုအိၣ်ယုဖိထီၣ် ဖိတၢ်မံၤလၢလၢ ပုၤလၢကျါ, ပုၤတနီၤလဲၤ လီၤဟးလီၢ်ခိၣ်လီၢ်ကွဲဆူဝုၤပူၤ, လဲၤဝဲအိၣ် စိာ်အိၣ်, မၤလဲၤမၤဆါတၢ်လၢ ကမၤန့ၢ်ဘၣ် ကျိၣ်စ့တၢ်ဟဲန့ၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤတနီၤလဲၤ ထၢဖျိၣ်ဝံၤဖျိၣ်က့ၤ အတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျိအိၣ်တ့ၢ် လၢ ခးပူၤသံၣ်ပူၤလၢအသးလီၤဖံးဝဲ အချံ သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီယီၤဆူလၢသလုၤ ထီၣ်န့ၣ် မ့ၢ်လၢလၢတၢ်တ့ၢ်ဟံၣ်တ့ၢ်ယိအဆၢ ကတီၢ်ဘျးထီၣ်အယိ တၢ်စးထီၣ်ကျိၣ်ဝဲလၢ ကတ့ၢ်ဟံၣ်တ့ၢ်ယိအဂီၢ်လီၤ. န့ၣ်သဝီဖဲတၢ်ဖိအ ဟီၣ်ကဝီၤတဖၣ် အဲဒါသွန်တ့ၢ်ဟံၣ်လၢဝဲအ ယိအိၣ်ဝဲကျဲၤဒၣ် ၂-၃ နံၣ်ဒီးတ့ၢ်လဲဝဲအ သီတဖျါန့ၣ်လီၤ. ပုၤမိာ်လုၢ်ပာ်လၢဖိသ့ၣ်တ ဖၣ်န့ၣ်ဝဲလၢကဘၣ်တ့ၢ်ဟံၣ်လၢဝဲန့ၣ်လီၤ. ပိာ်မုၢ်တဖၣ်ဘုးလုၢ်ယၢထၣ်, မၤလုၢ်မၤ ဘဲ, ထါတၢ်အကလုာ်ကလုာ် ဒီးမုၢ်ဆါဒီ

အဆာကတီၢ်န့ၣ်လဲၤယုအိၣ်ဆူးအိၣ် လဲၤက
ဝဲၤအိၣ်, ဒးအိၣ်တပုၤယုအိၣ်ဒုၣ်ဖိညၣ်ဖိန့ၣ်
လီၤ. လါသလုၤန့ၣ် မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးလါလတၢ်တု
တၢ်ဖျိအိၣ်အါ အဆာကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဟဆၢရဲၣ်ကျဲၤသ့ၣ်ပုၤဒီးဒူလီၢ်သံၣ်လီၢ်

ပုၤသးပုၤလၢပုၤသိၣ်ဖိသိၣ်လံၤ, ကတိ
န့ၣ်ခွီၣ်တၢ်ဒီးစံးဝဲ “အိၣ်ဒုၣ်ကတိလု အိၣ်
ညၣ်ကတိကွံ, ကွံမ့ၢ်ညၣ်ရီ လုၣ်လုတ
ဒးဒုၣ်ရဲၤ” အခိပညီတၢ်လၢပအိၣ်အိၤန့ၣ် ပ
ဘၣ်ကတဲာ်ကတိအိၤဒ်သိးအစၢၤသုတလီၤ
တူၢ် သုတလီၤမၢ်ကွံာ်တဂ့ၤဒီးကအိၣ်ဘၣ်
ယံာ်ယံာ်ထာထာ အဂီၢ် န့ၣ် လီၤ. ဒ် န့ၣ် အ
သိး မၤလိာ်ဖိလံၤလၢထါဒ်အံၤ

“အိၣ်ပုၤကတိပုၤမ့ၢ်ဂု
ဖိလံၤလၢခံကအိၣ်က့ၤ,
အိၣ်ပုၤကတိပုၤမ့ၢ်ဂု
တခုအိၣ်မိကဝါက့ၤ” န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဖဲးအိၣ်ခူးဖဲးအိၣ်သံၣ်ကူၢ်လီၤကွံာ်
သ့ၣ်န့ၣ် တၢ်ဘၣ်ကတိစ့ၢ်ကိးသ့ၣ်ပုၤန့ၣ်
လီၤ. ကွံလၢအခုၣ်အမုၢ် လၢဂုၤလုၤဂုၤအ
လီၢ်န့ၣ် ဒုၣ်ဖိညၣ်ဖိအိၣ်မုၢ် ဒီးသ့ၣ်ဒိၣ်ဝဲ
ပုၤတၢ်ခုၣ်တၢ်ကဒုၤအလီၢ်န့ၣ် ဆၣ်ဖိကိာ်ဖိ
တၢ်မံၤလၢအိၣ်ဝဲမုၢ်ထီၣ်ဘိန့ၣ်လီၤ. တၢ်မံၤ

လၢဆၣ်ဖိကိာ်ဖိဒီးတၢ်ဖိလံၤဖိလၢကအိၣ်ခုၣ်
အိၣ်ကဒုၣ်အကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဖဲးအိၣ်ခူးန့ၣ် ဘၣ်တၢ်မၤတၢ်လံၤအိၤ
လၢမိၢ်ပၢ်ဖံဖုအစိလံၤလံၤဒီးတုၤခဲအံၤဘၣ်
ဆၣ်သ့ၣ်ပုၤတလၢကဘၣ်. တၢ်ဖဲးအိၣ်ခူးန့ၣ်
ကဘၣ်မ့ၢ်ဝဲဒုဘၣ်သံၣ်စီးအလီၢ်သ့ၣ်ပုၤအ
ဂ့ၤန့ၣ်လီၤ. လၢအပူၤကွံာ်တၢ်ဖဲးအိၣ်ခူး
ဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးအဆာကတီၢ်န့ၣ် ဒုတလီၢ်
ဘၣ်တၢ်ပာ်ပုၤထီၣ်က့ၤအိၤလၢ တၢ်ကဖဲး
အိၣ်ခူးဆူညါတဝါအဂီၢ် ၇-၁၂ နံၣ် န့ၣ်
လီၤ. ပုၤမၤအိၣ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ် စံးဝဲဒုၣ်လၢဒု
၇ နံၣ်န့ၣ်တုာ်ဖဲး ဒီးဒု ၁၂ နံၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဒုလၢ
အပုၤဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးလံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဆၢ
ကတီၢ်လၢခူးတလီၢ်ဘၣ်တၢ်ပာ်ပုၤထီၣ်ကဒါ
က့ၤအိၤ အိၣ်ဝဲအနံၣ် ၁၀ န့ၣ် စံးဝဲလၢဒုအ
ဝဲန့ၣ်အိၣ်လံ “တတီၢ်ဒု” န့ၣ်လီၤ.

တၢ်လီၢ်လၢဒုဖဲးအိၣ်အလီၢ်အိၣ်အါန့ၣ်
တုၤမ့ၢ် ဒု လၢ အ အိၣ် က လီ အါ န့ၢ် ၁၅-
၂၀ နံၣ်န့ၣ် ပုၤတဖဲးအိၣ်လၢဘၣ်မ့ၢ်လၢတၢ်
လီၢ်အံၤကဲထီၣ်က့ၤပုၤပူၤလံၤန့ၣ်လီၤ. လၢ
တၢ်န့ၣ်အယီ သ့ၣ်ပုၤတၢ်ဟးဂူၢ်ဟးဂီၤအ
ဒိၣ်မုၢ်တအိၣ်ဝဲဒုဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဖဲးအိၣ်
ခူးလၢဒုလီၢ်သံၣ်လီၢ်လၢတၢ်ဖဲးညီၣ်န့ၣ်အလီၢ်,
တၢ်ဖဲးအိၣ်ခူးလၢပုၤမုၢ်သီထီၣ်အပူၤဒီးတၢ်ဖဲး
အိၣ်ခူးလၢဒုဘိၣ်သံၣ်ဘိၣ်န့ၣ်တဒ်သိးလိာ်
အသးဘၣ်လီၤ. ဒုလီၢ်သံၣ်လီၢ်လၢတၢ်ဖဲး
အိၣ်ညီၣ်န့ၣ်အလီၢ်န့ၣ် နကူၢ်ဘၣ်သ့ၣ်ဘိၣ်,

တၢ်ဖးအိၣ်ခူးအတၢ်လဲၤတရံး

၁. တၢ်ဖးခူးလိၤကီၢ်အတၢ်ကတီၢ်

၂. ပှၤထီၣ်ခူးအဆၢကတီၢ်

တၢ်ဖးအိၣ်ခးအတၢ်လဲၤတရံး

၃. ပုၤကူးဘုအဆၢကတီၢ်
၄. ဟံၣ်ပံၤထီၣ်က့ၤသံၣ် (ခးလၢတၢ်ဖးအိၣ်ဝဲၤ)

တၢ်ထီၣ်ဒွဲးတၢ်ဆၢကတီၢ်လၢတၢ်ပၢ်လီၤဘျဲ
အဂီၢ်ဘၣ်လီၤတၢ်, နကျိၢ်ဘၣ်နီၣ်ဘီၣ်, တၢ်
ယူၤတၢ်ယၢ်လီၤစ့ၤ, ဘၣ်ဂ့ၤဖိးလီၤန့ၣ်လီၤ.
တၢ်ဖဲးခူးလၢပုၤမ့ၢ်သီထီၣ်အပူၤန့ၣ် သ့ၣ်ဒိၣ်
ဝၣ်ဒိၣ်အယီၤ ဘၣ်ကူၣ်သ့ၣ်နး, တၢ်ပၢ်လီၤ
ဘျဲအဆၢကတီၢ်ဘၣ်တၢ်ထီၣ်ဒွဲးတယၢ်အီၤ
ကီၢ် မ့ၢ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ညၣ်ထ့ၣ်အိၣ်လီၤလံၤလီၤ
ယၢ်ဆံးယံၣ်လံၤန့ၣ် တၢ်တသ့ၣ်ညၢအီၤဘၣ်
န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲအိၣ်စ့ၢ်ကိးလၢတၢ်ယူၤ
တၢ်ယၢ်, တၢ်မံၤလၢ်ဖဲအိၣ်မၤဟးဂီၤဘၣ်ဟ့
အါစ့ၢ်ကိးဝဲန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးအ
ဂၤတမံၤန့ၣ် သ့ၣ်ထူၣ်တဖၣ်အသးပုၤအယီၤ
ဖဲတၢ်ကူၣ်လီၤကွံာ်အီၤဝဲန့ၣ် အခိၣ်ဆၢၣ်တ
ဒီးပၤထီၣ်လၢဘၣ်.

မ့ၢ်တၢ်ဖဲးခူးလၢပုၤဘီၣ်သံၣ်ဘီၣ်တလၢ
န့ၣ် ဟီၣ်ခိၣ်တဂ့ၤအယီၤ ဘၣ်တဂ့ၤတၢ်ဒီးတၢ်
လၢတၢ်သ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်တဂ့ၤဘၣ်, နီၣ်ခဲဒီးကျိၢ်
ဘၣ်နီၣ်နးဒိၣ်မး, ကျိၢ်နီၣ်မ့ၢ်တနၢ်ဒီးနီၣ်ဒိၣ်
ဘၢသံကွံာ်ဘၣ်ဟ့န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ
တၢ်အရူၤဒိၣ်ဝဲလၢ ပုၤဖဲးခူးဖိတဖၣ် ကဘၣ်
ဖဲးအိၣ်ခူးလၢပုၤသံၣ်ပုၤဒီးဖူလီၤသံၣ်လီၤ
လၢတၢ်ဖဲးအိၣ်ညီၣ်န့ၣ်အလီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဖဲး
အိၣ်ခူးန့ၣ် တမ့ၢ်ပုၤကသ့ၣ်အိၣ်ဘုထဲတက
လၢၣ်ဧၤဘဘၣ်. မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်လီၤလၢ ပုၤ
ကသ့ၣ်အိၣ်ပျးအိၣ် တၢ်ဒီးတၢ်လၢၣ်, တၢ်မ့ၢ်
တၢ်ဘီ, တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျိအဂ့ၤအဂၤလၢကသ့
ဟီၣ်ဘီၣ်အဂီၢ်လီၤ. တၢ်ဖဲးအိၣ်ခူးန့ၣ် မ့ၢ်

ကျဲတဘီလၢတၢ်သ့ၣ်ကျဲၣ်ကျီၤယုၣ် တၢ်မ့ၢ်တၢ်
ဘီအကျဲန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးကျဲတဘီလၢတၢ်
ကသ့သံၣ်ခွဲၣ်ကတီၢ် ပၤယၢ်ဂၢ်ကျၢ်က့ၤတၢ်
ချံၣ်တၢ်သ့ၣ်အကလၢၣ်ကလၢၣ် နံးသိးကအိၣ်
ကၢအိၣ်ခိး, သုတလီၤမၢ်ကွံာ်ဝဲဒၣ်တဂ့ၤအ
ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

မ့ၢ်ဂၢ်သးပုၤလၢတၢ်ဖိအသဝီတဂၤပုၤဝဲ
“ဖူလီၤသံၣ်လီၤလၢအဂ့ၤန့ၣ် ကဘၣ်မ့ၢ်ဝဲ
ဟီၣ်ခိၣ်ညၣ်လၢအပံာ်ဒီးအလွဲၤသ့, ဟီၣ်
ခိၣ်လၢအညၣ်ယံး ဟီၣ်ခိၣ်လၢသ့ၣ်ဖိဝၣ်ဖိ
ယိးပျိၢ်, ဖူယိးထီၣ်ချ့အလီၤသ့ၣ်တဖၣ်လီၤ.
နံးသိးဟီၣ်ခိၣ်ကဂ့ၤထီၣ်အဂီၢ်လီၤဘၣ်ကျိၢ်,
ပၤန့ၣ်တဖၣ်အိၣ်လၢအပူၤအါအါန့ၣ်လီၤ.
ကျိၢ်ပၤန့ၣ်အိၣ်အါန့ၣ် ဖူလၢပျိၢ်ဒီး ကျိၢ်အ့ၣ်ပ
န့ၣ်အ့ၣ်န့ၣ် မၤဂ့ၤထီၣ်စ့ၢ်ကိး ဟီၣ်ခိၣ်ညၣ်
ထ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤတဘၣ်ပျဲအိၣ်ကဆီလၢအ
ပူၤဘၣ်,မ့ၢ်လၢကဆီန့ၣ်ဟးယီၤလီၤလျၢ်ကွံာ်
ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးအိၣ်မၤဟးဂီၤမၤလီၤပျိၢ်ကွံာ်သ့ၣ်ဖိ
ဝၣ်ဖိန့ၣ်လီၤ. ဂ့ၤတက့ၢ်လၢပုၤသုတလဲၤဒိၣ်
အိၣ်ကျိၢ်အိၣ်ကွံာ်သ့ၣ်ခိၣ်ဆၢၣ်, သ့ၣ်ဖူဒီး
သ့ၣ်ယုထီၣ်တဖၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤတဘၣ်
လဲၤဖဲးလီၤဟီၣ်ဖဲးလီၤဘီၣ်အီၤဘၣ်လီၤ.”

အဝဲစံးကဒီးဝဲလၢ, ပုၤတနီၤလၢအက
တၢ်ကတီၢ်အဖူန့ၣ် ဖဲအလဲၤယုအိၣ်ဆုး
အိၣ် လဲၤခိဘၣ်ဝဲလၢအပူၤတဘျီလၢလၢန့ၣ်
ကျိၢ်သံကွံာ်တၢ်ဆူၣ်မဲအထူၣ်ပုၤမ့ၢ်ဆီၣ်ဘီ
သ့ၣ်တဖၣ် နံးသိးဝဲအဖဲးအိၣ်ဝဲအဆၢကတီၢ်

နှင့် ဖဲးဘဉ်ဝဲကမုာ်တၢ်နီုးတၢ်ဘျး သုတအိၣ်အါတဂုၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤဖဲးအိၣ်ခးန့ၣ် ကတဲာ်ကတီၤအဖူလီၢ်သံၣ်လီၢ်ဂုၤမးဒီးတပျဲလဲးနီၤစိမ့ၣ်အူဖဉ်ဆါဘဉ်. တုၤမ့ၢ်အဖဲးခးဝံးဒီးတချုးအဆူးထီၣ်ခးဒဲးဘဉ်န့ၣ် ဝဲာ်ဝဲမ့ၣ်တၢ်မ့ၢ်မုၢ်နီၢ်နီၢ် ပလီၢ်အသးဒဲးသိးမ့ၣ်အူသုတအိၣ်လဲးပုၤဒီးလဲးအိၣ်ဟးဂီၤဖူလီၢ်သံၣ်လီၢ် အဂၤတဂုၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၣ်အူလဲးအိၣ်တၢ်လၢ တၢ်ခိၣ်တၢ်ပၤန့ၣ်တအဲၣ်ဝဲဘဉ်. ဖဲးအဲဝဲသ့ၣ်ဆူးထီၣ်ခးအခါ မ့ၢ်ကဲထီၣ်အသးလၢကလံၤဆုၣ် မ့ၣ်ဖိဒဲးဒီးမ့ၣ်အူမ့ၢ်လဲးအိၣ်ဘဉ်ဖုးတၢ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်ကွဲလီၢ်ကိးလီၢ်အသး ဒီးလဲးလီၢ်မ့ၣ်တုၤအလီၤပံာ်တစုလီၤ.

သးပုၤကိၣ်ပူတဲဝဲ “ဖူလၢမ့ၢ်အူလဲးအိၣ်တၢ်လၢအပူတဝီန့ၣ် လီၤဘိၣ်ကဒါက့ၤဒဲးသိးဒီးပုၤဖဲးအိၣ်ဝဲတဝီအသိးလီၤ. ဖူလၢအတုာ်ဖဲး (ဂုၤဖဲးသီသီ) န့ၣ်မ့ၣ်အူလဲးအိၣ်အိၤဝံးအလီၢ်ခံ နဖဲးအိၣ်ခးဘုတဂုၤလၢဘဉ်. မ့ၢ်ဖူပုၤဟီၣ်ခိၣ်ပုၤအလီၢ်န့ၣ် မ့ၣ်အူလဲးအိၣ်တနံၣ်ဃီဃီ နဖဲးအိၣ်ခးဘုဂုၤဒဲး, ဘဉ်ဆဉ်လီၢ်ခံတနံၣ်န့ၣ်ဘုတဂုၤလၢဘဉ်. တၢ်ကဘဉ်ပာ်ကဒီးအိၤဆူမဲာ်ညါတုၤအဆၢက့ၤအလီၢ်တဝီမး တၢ်ဖဲးအိၣ်အိၤဘုဂုၤန့ၣ်လီၤ.”

ဒဲးသိးဒီးတၢ်ဖဲးအိၣ်ခးသ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်တၢ်ကဂုၤဘဉ်လီၢ်ဘဉ်စးအဂီၢ်န့ၣ်လိာ်ဘဉ်ဝဲဖူလီၢ်သံၣ်လီၢ်ဒီးသ့ၣ်ပုၤလၢအဂုၤန့ၣ်လီၤ.

လုၢ်လၢ်ကျိၤကျဲၤလၢတၢ်ဘျးလီၤကွဲာ်န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တနါ

တၢ်ဖိအသဝီဖိဒီးဖူသဝီလၢအိၣ်ဘျးလီၢ်တၢ်လီၢ်သးသ့ၣ်တဖဉ်မ့ၢ် ပုၤမၤအိၣ်ဝဲ (ဖဲးအိၣ်ခး) န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်တဖဉ်သ့ဝဲမိၢ်လုၢ်ပာ်လၢတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤ, လုၢ်လၢထူသန့တၢ်သ့တၢ်ဘဉ်ဒီးလုၢ်လၢတၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်လၢကဘျးလီၤကွဲာ်န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တနါ (တၢ်ကိတၢ်ခဲလၢန့ၣ်ဆၢၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်) လၢအကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဘဉ်ဝဲလၢအတၢ်ဖဲးအိၣ်ခးအပူန့ၣ်လီၤ. ဒဲးတၢ်သမံထံပုၤမၤအိၣ်ဝဲလၢတၢ်ဖိအဟီၣ်ကဝီတဖဉ်အသိးအဝဲသ့ၣ်ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲ,

(က) ပအူး, ကံာ်ဘိမဲမ့ၢ်အိၣ်ဘုန့ၣ်ဘဉ်တၢ်လဲကျိၤန့ၣ်ဘိၣ်ဒီးပဲက့ၤသ့ၣ်ဘျးစုၣ်ဆံၣ်ဝဲ လၢဝၣ်ပီပူ, ဖၢန့ၣ်ယုာ်ဝဲ ဒုးဒီးတၢ်ဆံၣ် (သဉ်ကိာ်ကွံ, သးဟီဆံၣ်), ပာ်ဝဲ၃ သီ တုၤ ၅ သီဝံးဒီးဟးဖုံလီၤဝဲလၢခးကျါပူ, ဖဲဘုလီၤသံလီၤဘိအါအလီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤမၤလုၢ်အုၣ်ထါဒီးစံးဝဲ,

တခွါပအူးအိၣ်နဘု
စုၣ်ဘိၣ်ဆံၣ်ဖုံလၢနခး န့ၣ်လီၤ.

(ခ) တၢ်ဒီးသဒါပုၤအိၣ်ဘုအဂီၢ်န့ၣ်ဘဉ်တၢ်ဟးဆဲးလီၤသ့ၣ်တၢ်လၢဘုကျါ ဒဲးသိးမုၢ်နၢခိဒိကအိၤဟးယုအိၣ်အဆဉ် ကစီၢ်

လီအိန်ခိးတံးဒီးမုာ်ထံာ်ယုာ်န့ၣ် ကဖီၣ်အိၣ်
ဝဲအဂီၢ်လီၤ. ဘၣ်တံာ်ဟးဆဲထု, ဇံး, အူး
ပီလၢဘုကျါဒံးကဖီၣ်န့ၣ်ယုာ်အဂီၢ်လီၤ.

(ဂ) ဒံးသိးတံာ်ကဒီသအထီၣ်လၢ အ
အိၣ်ဘုတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ် တံာ်စၢလီၤဖဲတံာ်ကံး
ညၣ်, တံာ်ပီၤယုာ် ဒံးသိးကလံာ်မုာ်ဟဲဒီးကဒံ
ဝုၤပီၤကမၤပျံၤထီၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်တံာ်
သ့ၣ်ကျဲၣ်ကျီတံာ်မုာ်တံာ်ဘိအါကလုာ်လၢခး
ကျါပူၤ, ခးယၢဒံးသိးထီၣ်ဖိလံာ်ဖိဆၣ်ဖိကီၢ်
ဖိလၢအအိၣ်ဘုတဖၣ်မုာ်ဟဲဒီးအိၣ်ဝဲန့ၣ်အဝဲ
သ့ၣ်အိၣ်ဘုကစၢလီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

(ဃ) တံာ်ဒီသအဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအအိၣ်
ဘုသ့ၣ်တဖၣ်ဒံအမုာ် တၢအူး, ထိးမံးဒီး
ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအဂုၤအဂုၤလၢအအိၣ်ဘုအဂီၢ်
န့ၣ် ဘၣ်တံာ်မၤန့ၣ်သိၣ်ဘိဂဲဒီးဘၣ်တံာ်စၢက
ဒိၣ်ထီၣ်အိၣ်ဒံးသိးပုၤကညီအကွၢ်အဂီၢ်အသိး
ဘၣ်တံာ်ဒုးကၤထီၣ်အိၣ် တံာ်ကံးညၣ်လီၢ်
လံၤ, လဲၤပာ်အီၤလၢဘုကျါ ဒံးသိးဆၣ်ဖိကီၢ်
ဖိသ့ၣ်တဖၣ်မုာ်ဟဲထံာ်ဝဲဒီးကပျံၤတံာ်အဂီၢ်
န့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်တံာ်တ့ၣ်န့ၣ်စ့ၢ်ကိး ဧကလံၤ, ထံ
ပိာ်, ဇံးဘိး, ဇံးဘိးထံဒံးသိးကမၤသိၣ်မၤ
သဲတံာ်ဒီးမၤပျံၤဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအကဟဲအိၣ်
ဘုသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်တံာ်ဆဲထု
ဖးဒိၣ်, ဆဲဝဲခိ ဒံးသိးကဘၣ်တံာ်ဖိတံာ်လံၤ

လၢအဟဲအိၣ်ဘုသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်, ဘၣ်တံာ်
လူၤခးအိၣ်စ့ၢ်ကိးအီၤဖဲအဟဲအိၣ်ဘုအဆၢ
ကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

(င) သံမိာ်ပီၤလီၤအိၣ်ဘုမုာ်အါန့ၣ်
ဘၣ်တံာ်ဖုံအိၣ်လၢ ဖဲဘံအထံ, ထုအထံ,
ပဲာ်တြံးထီၣ်ဖိဆၣ်အဒု, ဒီးဒုၣ်ဝဲသၢသီ, မၤ
ကျဲၣ်ဝဲလၢပုၤသုတသ့ၣ်ညါနီတဂၤန့ၣ်လီၤ.
ကျဲၣ်အဂၤတဘိန့ၣ် ဟံးန့ၣ်ဝဲသံမိာ်ပီၤခံဘိ ပာ်
ဝဲတပူၤယီဒီးတဲဝဲလၢအဖျိယုာ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. ဖျိ
ဝဲအခါ ဟးဆုၣ်ခးဝးတရံး, ပိာ်လိာ်အခံ
၇-၁၀ ဂၤ, ပိာ်မိၤ, ထံးစိုၢ် (စ့ၢ်စ့ၢ်) ဒီးမၤ
န့ၣ်ဝဲအထါဒံအံၤ, “သံမိာ်ပီၤသံမိာ်ပီၤလု-
အိၣ်တံာ်သ့မၤတံာ်သ့” ဘၣ်တံာ်ဖုံစ့ၢ်ကိး
ခးလၢမဲာ်တဲးလဲးအသ့ၣ်ဒံးသိးကမၤနာဆ့ ခး
အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

(စ) “ခးကသ့” ခးကသ့န့ၣ်မုာ်တံာ်
ကိးတဖျါလၢဘၣ်တံာ်တဲဖျါထီၣ်အဂုၢ်ကီၢ်ဒိၣ်
မးန့ၣ်လီၤ. ခးကသ့ဟဲကဲထီၣ်အသးလၢ
တံာ်ကီၢ်တံာ်ခုၣ်, တံာ်ကသ့ကဖးအသဝံဒိ
ဘၣ်လိာ်အသးန့ၣ်လီၤ.

တံာ်ကသ့အံၤဟဲကဲထီၣ်အသးသ့ဝဲလၢ
ပုၤဆိးညွံးအလီၢ်ခိဖျိ မ့ၣ်အူကဲလီၤဂုာ်ဒိၣ်
ချါကပျါတီၣ်အယီ ဖဲတံာ်စူၤခါဆၢကတီၢ်
န့ၣ် ချါကမ့ၣ်ကျဲၣ်ကျီလိာ်သးဒီးဟီၣ်ခိၣ်
အယီ ဧယာ်ထံန့ၣ်ယံာ်ဒီး ဖဲတံာ်ကီၢ်လီၤအ

ပျားစာလီ၊ စားဆွဲကု၊ တုထိုင်ဒါကလံလေးသွပ်ကျီအခံ န်သီးကမပျံတော်မံလော်ဒီးထိုင်လာအဟဲအိန်ဘု

ဆာကတီနီနှင့် ဟိန်ခိန်ကီလူးကီလီဒီးကဲ ထိုင်ကွတ်သဝံလာအကီသွေးနီလီ။

ခုးကသွံနီဟဲကဲထိုင်အသးသုဝဲလာ ထံချီကီသွေး၊ ကွဲစိကနဲစိ၊ ယီဟိန်သွံ၊ ယီဟိန်အဆံသွပ်တဖှ်လီဆိုင်လီလူ လာခုးကျီပူနီလီ။ လာတီနီအယီ ထီ ဘိနီ ဘန်ပလီသးဒ်သီးသုတမလီဆိုင် ဘန် ထံချီကီ၊ ကွဲစိကနဲစိ၊ ယီဟိန်သွံ လာခုးကျီပူတဂုနီလီ။ ကျိုင်အထံ၊ ယာမံဘိအုန်သံနီကဲထိုင်တီကသွံ (ခုး ကသွံ) သုစုကီးအယီ ထံဖိကျီလာအအိုင် လာ ခုးပူနီပျားတဘန်တီလီကျိုင်ထံလာ အပူဘန်၊ ကျိုင်အမု၊ ယာမံဘိလာအ အိုင်မဲထိုင်လာခုးကျီပူနီဖဲပျားကျီနီအခါ

ပျားတကျီတဲအီဘန်၊ တန်ဝံချုံးကဒိုင်ထိုင် အီဒီးပန်ယန်အီဒ်နီလီ။

ခုးကသွံ မာအသးမုတဒိုင်ကဲ ခိး ဘန်နီ ဘန်တီဟာထိုင်ကွံအီဒီးလီမာ ကွံဝဲနီလီ။ တီဟာထိုင်ကွံတီကသွံ အဂီနီဘန်တီကျီနီမီလာအခိန်ဟိခံဟိ သာပီ ဒီးလဲပူလီဝဲလာ ပျားဆိုင်ညွံအပူ မုန်အုကဲအုအိုင်တီဆါအလီ၊ ပူလီဝဲဒ် ပျားဆီလီလားဆီခိန်အသီးလီ။ လာမီအပူ နီ ဖာနီလီဝဲတီသွံ၊ အံသန်၊ ဖျံသီဒီး တာဆံဝံ ဘိန်ဘာယန်ဝဲ အခိန်လာလန် ချိုင်လန်၊ ယုယန်ဝဲလာဆါပံးပံး ဒီးပန် ယန်ဝဲတုအပျဲထိုင်သာသီ ဒီးလဲဘွန်လီ ကွံဝဲနီလီ။ ဖဲအလဲဘွန်လီကွံ မီအ

ခိုင်အဆာကတီၢ်မ့ၢ်ထံၣ်ဝဲလၢ မိအပူၤထီၣ်
အးထီၣ်ဘျီၣ်န့ၣ် သ့ၣ်ညါဝဲလၢတၢ်ကသ့ၣ်
ဟးထီၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကသ့ၣ်မ့ၢ်တဟး
ထီၣ်ဘၣ်န့ၣ် မိအပူၤတၢ်လီၤဆိတမၤအသး
နီတမံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲပုၤလုၢ်အိၣ်လုးသးအိၣ်ခးအခါန့ၣ်
ပုၤပုၤစ့ၢ်ကိးမိလၢတၢ်ဟၢထီၣ်တၢ်ကသ့ၣ်ကဖး
အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ပုၤမိအိၣ်ဒီးဝဲအဂၤတက
လုၢ်လၢ ဘၣ်တၢ်မၤအိၣ်ဖဲဘုဖိလီၤသံလီၤဘီ
မၤအသးဒ်ခးကသ့ၣ်အတၢ်ပနီၣ်အိၣ်ဖျါထီၣ်
အခါန့ၣ်လီၤ. ကျိန့ၣ်ဝဲဝဲၣ်မိလၢအအိၣ်ဒီးအ
ကမဲၣ်တပၤဝံၤ ဘၣ်တၢ်ဘၣ်ဖျိအိၣ်ဖဲ အက
မဲၣ်အဖိလၢတပူၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်တၢ်ကျိမိ
ဒ်အံၤ ၅ မိ, မ့တမ့ၢ် ၇ မိဒီးလဲၤကျိန့ၣ်ကဒီး
ဂံၢ်ကံးလၢၣ် ၇ ချၢၣ်, သၣ်သ့ၣ်လၢၣ် ၇ ဒု ဒီး
ဘၣ်တၢ်ဟးပုၤလီၤ ဆဲးလီၤအိၣ်လၢ ဟီၣ်ခိၣ်
အူလီၤဂုၢ်ဒိၣ်, ချါတီၣ်အလီၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
ဂံၢ်ကံးလၢၣ်ဒီးသးသ့ၣ်လၢၣ်န့ၣ် မၤဝဲၤသးဒီး
အမိန့ၣ်လီၤ.

(ဆ) ခးကျဲး, ခးဘျါန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲပုၤထီၣ်
ခးအဆာကတီၢ်ဖဲခဲအယီၤချါလီၤဘျါတလၢ
ကွံၣ်ဒီးဘုတဂုၤလၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်တၢ်
ဒွဲၣ်အူကဒါက့ၤ ဖုလၢဘုကျါ ဖဲဘုလီၤသံ
လီၤဘီ, ဘုဝဲထီၣ်တဂုၤဘၣ်အလီၢ်န့ၣ်လီၤ.
ဖုန့ၣ် ဘၣ်တၢ်ပၢ်လီၤဒွဲၣ်ထီၣ်အိၣ်လၢကျိးခိ
ဘၣ်အပူၤ, တပၤခိအပူၤ ဒီးလၢဖုအကျါန့ၣ်

ဘၣ်တၢ်ဖၢန့ၣ်ယုၣ်ဒီး ဖျံသိဒ်သီးသုတလီၤ
ပံၣ်ညီညီတဂုၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘုဖိလၢအ
လီၤသံလီၤဘီအံၤ မ့ၢ်နၢဘၣ်က့ၤမ့ၢ်အူခုၣ်
န့ၣ် ဟဲဂုၤထီၣ်ကဒါက့ၤသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.

(၅) ဘုယဲၣ်, ဘုယုန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲပုၤထီၣ်ခး
အဆာကတီၢ်ဆိဒီးဟီၣ်ချါဟီၣ်ကဲၣ်ဆိးအယီၤ
ဘုဖိအူသံကျၢၣ်သံန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်တၢ်လဲၤကျိ
န့ၣ်တခးဟီၣ်အဘျီဒီးစုၣ်အုၣ်အိၣ် သၢသီ,
ယဲၣ်သီ, မ့တမ့ၢ် နွံသီ ဝံဒီးဟးဖျံလီၤအထံ
လၢခးပုၤန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ဘၣ်န့ၣ်အခိၣ်အချၢန့ၣ်
ဘုဂုၤထီၣ်ကဒါက့ၤစ့ၢ်ကိးလီၤ. တၢ်အုၣ်
သးလၢလုၢ်လၢထီၣ်ဝဲ,

တခွါနဘုမ့ၢ်ယုသံ
ဖျံလၢတခးဟီၣ်အထံ
တခွါဇနဘုယုသံ
စုၣ်ဖျံတခးဟီၣ်အထံ န့ၣ်လီၤ.

(ည) ဘုပိသိ န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဘုဂုၤဖဲအခိၣ်
ထီၣ်သီအဆာကတီၢ်, အလၢၣ်ဖျါလၢဟ့ဒီး
အလၢၣ်ကပုၢ်အဘိကပုၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘုဒ်အံၤ
န့ၣ်အဖိအသၣ်တဂုၤဘၣ်. ဘၣ်တၢ်ဖျိကွံၣ်
အကဘုး, ကူးဖုၣ်လီၤကွံၣ်အစိး, ကူးကွံၣ်
အလၢၣ်ဒ်သးကလီၤကဒုအဂီၢ်လီၤ. တုၤမ့ၢ်
အဂဲၤထၢၣ်ကဒါအသီတဘျီန့ၣ်ဘၣ်ဂီၢ်ထီၣ်
ဒီးဂုၤဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.

ပိတ်မုတ်ဒီးဖိဒဲဖိသုတ်သနာၣ်လၢတၢ်သံၣ်ခွဲၣ် ကတိၤက့ၤတၢ်ချဲဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်အိၣ်ယၢ

ပိတ်မုတ်ဒီးဖိဒဲဖိသုတ်တဖၣ်အိၣ်ဒီးအမူအ
ဒါလၢတၢ်သံၣ်ခွဲၣ်ကတိၤဒီးယုအိၣ်ယုအိၣ်န့ၣ်
ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢသ့ၣ်တဖၣ်လၢပုၤလၢၣ်ကျါ
န့ၣ်လီၤ. ပိတ်မုတ်သ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ပုၤလၢအကွၢ်
ထွဲဟံၣ်ယီၤတၢ်ဘျီအိၣ်ဖိၣ်အိၣ်, မၤတၢ်လၢ
ဟံၣ်ပုၤယီၤပုၤ, ကံၤသုၣ်ကတိၤ ဒီးထၢဖိၣ်ပၣ်
ဖိၣ်ဂံၢ်ဖိၣ်တၢ်ချဲတၢ်သုၣ်လၢတၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျး
အိၣ်အဂီၢ်စ့ၢ်ကိးလီၤ. ဖိဒဲဖိသုတ်တဖၣ်
စ့ၢ်ကိးသ့ၣ်ညါဝဲလၢပုၤလၢၣ်ကျါန့ၣ် အိၣ်ဒီး
တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်, တၢ်လိၢ်ကွဲအပိးအလီသ့ၣ်
တဖၣ်အါမးန့ၣ်လီၤ.

ပိတ်မုတ်သနာၣ်

ပိတ်မုတ်သ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ပုၤလၢအဘၣ်ထွဲ
ဘၣ်ယးဒီး တၢ်ရဲၣ်သဲကတိၤက့ၤ တၢ်အိၣ်
တၢ်အိၣ်အမုၢ်အဘိအချဲအစၢၤ ဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်
အိၣ်ယၢသ့ၣ်တဖၣ်လၢကျဲအါဘိန့ၣ်လီၤ.
အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢ အစဲဘူးဒီးမူ
ဒါအါမးလၢတၢ်ကဟုကယၢ် န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်
အိၣ်ယၢမ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်ရဲၣ်သဲကတိၤက့ၤ တၢ်
အိၣ်အမုၢ်အဘိအချဲအစၢၤမ့ၢ်ဂ့ၤ ဒီးတၢ်သ့ၣ်
အိၣ်ဖျးအိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ်လီၤ. ပိတ်မုတ်သ့ၣ်တ

ဖၣ်မ့ၢ်ပုၤလၢအအိၣ်လၢဟံၣ်လၢယီၤ, ကွၢ်ထွဲ
ဟံၣ်ယီၤတၢ်ဖဲးတၢ်မးဒီးမ့ၢ်ပုၤလၢအအိၣ်တူၢ်
တၢ်တူၢ်တမ့ၢ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. ဟံးန့ၢ်မူဒါအါ
မး လၢတၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲဟံၣ်ဖိယီဖိ ဒီးဟံၣ်
ယီၤတၢ်ဘျီအိၣ်ဖိၣ်အိၣ်အတၢ်ဖဲးတၢ်မးန့ၣ်
လီၤ. လၢဟံၣ်ယီၤအဂီၢ်တၢ်ဖဲးတၢ်မးဒ်အမ့ၢ်
တၢ်ယုအိၣ်ဆူးအိၣ်တၢ်ဒီးတၢ်လၢၣ် ကသု
ဟီၣ်ဘိၣ်လၢတနံၤဘၣ်တနံၤအဂီၢ်, တၢ်ယု
ထၢဖိၣ်သ့ၣ် မုၢ်ယိၣ်ဝၣ်, တၢ်ဖိအိၣ်တူၢ်
အိၣ်, တၢ်ဆုအိၣ်ဘု, ယီၤအိၣ်ဘု ဒီးဝံအိၣ်
ထံအတၢ်မၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်ဖဲးတၢ်မး
လၢပိတ်မုတ်သ့ၣ်တဖၣ်မၤဝဲထီဘိန့ၣ်လီၤ.
ပိတ်မုတ်သ့ၣ်တဖၣ်မၤစၢၤစ့ၢ်ကိး တၢ်မၤအယၢ
လၢပိတ်ခွါမၤဝဲတဖၣ်ဒ်အမ့ၢ် တၢ်ဝံအိၣ်စိၣ်
အိၣ်, တၢ်ဖဲးဒုးကျိၢ်နီၣ်, ကျိၣ်ဝၣ်ယိးဝၣ်လၢ
တၢ်တ့ဟံၣ်တ့ဒ်အဂီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ယုထၢဖိၣ်သ့ၣ်မုၢ်ယိၣ်ဝၣ်မ့ၢ်တၢ်မၤ
တခါလၢညီၣ်န့ၢ်ပိတ်မုတ်သ့ၣ်တဖၣ်ဟံးန့ၢ်မူဒါဒီး
မၤဝဲန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ညီၣ်န့ၢ်ယုဒိၣ်အိၣ်ဒုၣ်
ထဲလၢ သ့ၣ်အယုဝၣ်အယု မ့ၢ်တမ့ၢ် သ့ၣ်ဒု
လၢအယုထီသ့ၣ်တဖၣ်လၢပုၤလၢၣ်ကျါန့ၣ်
လီၤ. တနံၣ်တဘျီ ဖဲတၢ်ယီၤခါအဆၢက
တီၢ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်လဲယုဒိၣ်အိၣ်သ့ၣ်မုၢ်
ယိၣ်ဝၣ်ဒီး ဟဲက့ၤဝံတြိၣ်ဖိၣ်ယၢဝဲလၢ ယိၣ်
တြိၣ်ပုၤ (တၢ်ပၣ်ဖိၣ်သ့ၣ်မုၢ်ယိၣ်ဝၣ်အလီၢ်)
န့ၣ်လီၤ. သ့ၣ်မုၢ်ယိၣ်ဝၣ်န့ၣ်ဘၣ်တၢ်သု
အိၣ်လၢ တၢ်ဖိအိၣ်တူၢ်အိၣ်အဂီၢ်, န့ၣ်ကပိ

တၢ်ဖဲမုၢ်န့ၣ်အဆၢကတီၢ်, မၤကလၢသးဖဲ တၢ်ဂီၢ်ခါအဆၢကတီၢ်ဒီးကုၣ်ယုၤအိၣ်ဘုလၢ တနံၤဘၣ်တနံၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ပိၣ်မုၢ်သ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ပုၤအကါဒိၣ်ခိဖျိ ဟံးစ့ၢ်ကိးမူဒါလၢမိၢ်လုၢ်ပၢ်လၢတၢ်စ့ၢ်တၢ်နၢ် အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢပိၣ်မုၢ်တဖၣ်အတၢ်တဲဖျါ ထီၣ်အပူၤန့ၣ် တၢ်လၢအမၤဖဲအိၣ်အါမံးဒီး အကျါတခါ အဝဲသ့ၣ်ပၢ်လုၢ်ပၢ်ပျၢၤစ့ၢ်ကိးဝဲ လၢအကလုာ်ကလုာ်လၢတၢ်ဘိၣ်အိၣ်မ့ၢ်အ ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲဟံၣ်ခိၣ်တဂၤလဲၤဖဲလဲၤမၤ တၢ်အခါမ့ၢ်ဂ့ၤ ဒီးဟံၣ်ဖိယိဖိအဂၤတဖၣ်က လဲၤမၤတၢ်အခါမ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ် ကလဲၤဝဲအိၣ်မ့ၢ် ဘိၣ်အဂီၢ် ပိၣ်မုၢ်တဖၣ်လိာ်ဝဲလၢတဖၣ် လၢကဘိၣ်မ့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်သ့ဝဲ လၢဒ်အမ့ၢ်လၢၣ်ချၢၣ်ဘီ, လၢၣ်ချၢၣ်သ့, ယၢ်ဘီလၢၣ်, ပဒးလၢၣ်တဖၣ်လၢကဘိၣ်မ့ၢ် အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဘိၣ်အိၣ်မ့ၢ်လၢလၢၣ်အပူၤန့ၣ် မိၢ်ပၢ် ဖဲဖုလၢပူၤအတၢ်စ့ၢ်တၢ်နၢ်အိၣ်ဝဲလၢ လၢတ နီၤန့ၣ်ပုၤဘိၣ်အိၣ်မ့ၢ်လၢအပူၤတဂ့ၤဘၣ်န့ၣ် လီၤ. ယၢ်ဝါလၢၣ်, လၢၣ်ချၢၣ်ဂီၤနၢ်, လၢၣ် ကွၢ်န့ၣ်ပုၤသ့ၣ်က့သးပုၢ်လၢပူၤပၢ်ဝဲလၢတၢ် တကဆိဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

မုၢ်မဆါတနံၤအံၤ လၢလၢတၢ်ဘိၣ်အိၣ် ညီန့ၢ်မ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ် လီၤစ့ၢ်ဒီးလီၤက့ၤကွံာ် လၢတၢ်လီၢ်အါတီၤခိဖျိတၢ်ဖဲဒီးအိၣ်ခူးတဘၣ် လီၢ်ဘၣ်ကျဲ, ကျိၢ်ပနၢ်အိၣ်ကွံာ်အခိၣ်, ပုၤ

တနီၤကျိၢ်ဟံးန့ၢ်ဝဲဒီးတကတဲာ်ကတီၢ်ဝဲအယီ န့ၣ်လီၤ. ဖဲအဝဲသ့ၣ်ယုၤန့ၢ် မ့ၢ်ဆွံလၢၣ်ဒ်အ ညီန့ၢ်သ့ဝဲသ့ၣ်လၢၣ်အကလုာ်တဘၣ်လၢ ဘၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် ဘၣ်သ့က့ၤဝဲဒ်လၢၣ် လၢမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုဒုၣ်ဝဲထုဝဲဒ်အမ့ၢ် ယၢ်ဝါလၢၣ်, လၢၣ်စၢ်ဒီးလၢၣ်ချၢၣ်ဂီၤနၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

မုၢ်ဂၢ်ဆွၢ်လၢၢ်မိၢ်စံးဝဲ “လၢညါန့ၣ်ပမ့ၢ် လိာ်ဘၣ်မ့ၢ်ဆွံလၢၣ် ပလဲၤယီၤဖဲဟံၣ်ယၢ်မ့ၢ် တမ့ၢ် ထံဆၣ်ပူၤန့ၣ်လၢၣ်ချၢၣ်ဘီအိၣ်အါမး လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ခဲအံၤတဘျီ ပုၤတနီၤကျိၢ် လၢၣ်တကတဲာ်ကတီၢ်ဝဲယီၤသံကွံာ်, တနီၤ န့ၣ်ပနၢ်အိၣ်အီၤ, တနီၤပုၤဖဲကွံာ်အခိၣ်ဒီး သံကွံာ်အယီၤမ့ၢ်လိာ်ဘၣ်မ့ၢ်ဆွံလၢၣ်ဘၣ်လဲၤ ယုၤ ယၢ်လၢ ၂ နၢ်ရံၢ် ၃ နၢ်ရံၢ်ကျဲအယီ နးဒိၣ်မးလီၤ.”

ပိၣ်မုၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ညီန့ၢ်လဲၤယုၤအိၣ်ဆွး အိၣ်တၢ်ဒီးတၢ်လၢၣ် လၢပုၢ်လၢၣ်ကျိၢ်ဒီးကဝဲၤ အိၣ်ဆွဲၣ်သဒိၣ်, ညၢ်ဖိလၢထံ ကျိၢ်ပူၤန့ၣ် လီၤ. လၢတၢ်အိၣ်သကိးဝဲသကိးတၢ်အခါ နီၢ်ဆွဲဒီးနီၢ်ဝဲဟ့ၣ်ထီၣ်အတၢ်ထံၣ်ဒီးစံးဝဲလၢ တၢ်ကဝဲၤအိၣ်ညၢ်လၢသ့န့ၣ် တမၤဘၣ်ဒိမၤ ဟးဂီၤညၢ်အလီၢ်အကျဲဘၣ်. ညၢ်ဖိပြဲၣ် အမ့ၢ်ညၢ်ဖၢဘီ, ညၢ်လံၣ်ဖိ, ဆွဲၣ်သဒိၣ် သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် ဂံာ်အသးလၢလၢၢ်အဖီလၢၣ် ဒီး အိၣ်လၢလၢၢ်တကီၤလၢၣ်လီၤ. ပုၤမ့ၢ်လဲၤ ကဝဲၤအိၣ်တၢ်ဒီးဘိးကျဲၣ်ကျိၢ်ထီၣ်လၢၢ်န့ၣ် အဖီလၢၣ်ကဟံထီၣ်ဒီးညၢ်ဖိ, ဆွဲၣ်ဖိ, သ

ဒိုင်ဖီသုဂ်တဖၣ် ကလဲအိၣ်ဉုသုဂ်လၢအဖီ
 လၢလီၤ. ထံဖိကျိလၢပုၤမ့ၢ်တကဲအိၣ်တၢ်
 နီတဘျီဘၣ်န့ၣ်လၢလီၤဖဲကအါဒီးညၣ်ဖိ
 အိၣ်တမ့ၢ်စ့ၢ်ကိးဘၣ်. ဘၣ်ဆၣ်သန့က့
 ပုၤမ့ၢ်ကဲအိၣ်တၢ်ကိးန့ၣ်ဒီး ဘိးတချဲလၢခဲ
 လၢလီၤထံကျိပုၤဒီးကွံာ်ထီၣ်လၢဆူခိသု
 ခိၣ်, ဃီပျီထံကျိပုၤထီၣ်န့ၣ် ဒုၣ်ဖိညၣ်ဖိ
 သုဂ်တဖၣ်အိၣ်တမ့ၢ်လၢဘၣ်ဒီးကသုးအ
 လီၤန့ၣ်လီၤ.” တကးဘၣ် အဝဲစံးကဒီးဝဲ
 တၢ်တီၢ်လီၤကျၢၣ်ထံလၢထံဖိကျိအပုၤခဲအံၤခဲ
 အံၤန့ၣ် ဒုၣ်ဖိညၣ်ဖိဆံးဆံးဖိကသံခဲလၢဒီး
 အါထီၣ်ဝဲတချုးလၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပိာ်မုၢ်သုဂ်တဖၣ်အတၢ်မၤအါမးလၢ
 တၢ်မၤကိးကပၤဒီး ဒီးအဝဲသုဂ်မၤတၢ်ဆူၣ်
 ဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. လၢတသီ (၂၄ န့ၣ်ရံၢ်) အ
 တီၢ်ပုၤ တၢ်ဖိအသဝီဖိပိာ်မုၢ်တကဲမၤတၢ်အ
 ဆၢကတီၢ်ယုာ်ဒီးတၢ်လဲၤတၢ်က့ၤအဆၢက
 တီၢ်န့ၣ် တၢ်ထီၣ်ယုာ်အိၣ်ဝဲ ၁၄ န့ၣ်ရံၢ်, တၢ်
 မံအဆၢကတီၢ်အိၣ်ဝဲ ၈ န့ၣ်ရံၢ် ဒီးတၢ်အိၣ်
 ဘျံးအဆၢကတီၢ်အိၣ်ဝဲ ၂ န့ၣ်ရံၢ် န့ၣ်လီၤ.
 တနံၤဘၣ်တနံၤတၢ်လၢပိာ်မုၢ်ညီၣ်န့ၣ်မၤဝဲသုဂ်
 တဖၣ်အဝဲသုဂ်ဂဲၤဆၢထၢၣ်လၢဂီၤခိဆိအိၣ်အိ
 ထီၣ် ၃-၄ န့ၣ်ရံၢ်အဆၢကတီၢ် စးထီၣ် ဖိ
 အိၣ်မ့ၢ်, ဖိကသု, ယီၤအိၣ်ဘု, ယၤအိၣ်
 ဘု, ဖိထိးဆၣ် ဒီးဘိၣ်ပာ်မ့ၢ်ဘိၣ်လၢပုၤလဲၤ
 တၢ်က့ၤတၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲမုၢ်ဝါထီၣ်အဆၢ
 ကတီၢ် န့ၣ် ယၤစီအိၣ်ဘု, ဘုၣ်လီၤထိး

“တၢ်ကဲၤအိၣ်ညၣ်လၢသ့န့ၣ် တ
 မၤဘၣ်ဒိမၤဟးဂီၤညၣ်အလီၤအကျဲ
 ဘၣ်. ညၣ်ဖိပြိဒ်အမ့ၢ်ညၣ်ဖါဘီ,
 ညၣ်လံာ်ဖိ, ဆွဲၣ်သဒိၣ်သုဂ်တဖၣ်
 န့ၣ်ကံာ်အသးလၢလၢအဖီလၢဒီး
 အိၣ်လၢလၢတကီၤလၢလီၤ. ပုၤမ့ၢ်
 လဲၤကဲၤအိၣ်တၢ်ဒီးဘိးကျဲၣ်ကျိာ်
 ထီၣ်လၢန့ၣ် အဖီလၢကဟီထီၣ်
 ဒီးညၣ်ဖိ ဆွဲၣ်ဖိ သဒိၣ်ဖိသုဂ်တဖၣ်
 ကလဲအိၣ်ဉုသုဂ်လၢအဖီလၢ...
 ဘၣ်ဆၣ်သန့က့ ပုၤမ့ၢ်ကဲၤအိၣ်
 တၢ်ကိးန့ၣ်ဒီး ဘိးတချဲလၢခဲလၢ
 လၢထံကျိပုၤဒီးကွံာ်ထီၣ်လၢဆူခိသု
 ခိၣ်, ဃီပျီထံကျိပုၤထီၣ်န့ၣ် ဒုၣ်ဖိ
 ညၣ်ဖိသုဂ်တဖၣ်အိၣ်တမ့ၢ်လၢ
 ဘၣ်ဒီးကသုးအလီၤန့ၣ်လီၤ.
 မုၢ်ဂံၢ်နီၢ်ဆု

ဆၣ်, ပုၤလီၤဆီဖုးအိၣ်ဝဲအဆၣ် ဒီးလဲၤဝံ
 အိထံန့ၣ်လီၤ.

တၢ်စုၤခါဆၢကတီၢ် ဖဲတၢ်မၤအိၣ်လၢစး
 ပုၤအခါ လီၤဆီဖုးတၢ် မိာ်သုဂ်တဖၣ်ကွၢ်ထွဲ
 ဟံၣ်ဃီဒီးကတဲာ်ကတီၢ်တၢ် မၤတၢ်လၢဟံၣ်
 ပုၤဝံအလီၤခဲလဲၤဆူခုးလၢကကျိာ်နီၣ် မၤတၢ်
 လၢစးပုၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကီၢ်ခါအဆၢက

တိမ်တိမ်ဖုံးတိမ်မလေ့ပျံသံပြုတအိန်
လေဘဉ်အခါန့ၣ် ဂဲဆာထဉ်လေဂီၤခိမတၢ်
လေဟံၣ်ပူၤယီၤပူၤဝံၤအလီၢ်ခံ လဲယုၤအိန်အိန်
သ့ၣ်မုၢ်ယိၣ်ဝၣ်, လဲယုၤအိန်အိန်ခိၣ်သ့ၣ်ဘိ
တန့ၣ်ပိၣ်ပျီၤ တၢ်ဒီးတၢ်လၢၣ်, လဲယိၣ်အိန်က
ဝဲအိန် ဒးအိန်ဒုၣ်ဒးအိန်တပျီၤန့ၣ်လီၤ. ပျီ
တနီၤအိန်လၢဟံၣ် လူၤဘဲ, ပုၤဘဲ, လုၢ်
ဘဲ, ဘုးလုၣ်ယၤထၣ်န့ၣ်လီၤ. ပိၣ်မုၢ်လၢ
အသးပျီၤတဖၣ်မၤစ့ၢ်ကိးတၢ်မၤအဂၤအမ့ၢ်
တၢ်ဖျၢၣ်လုၣ်ဆးသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ.

မုၢ်လုၢ်လီၤဖးဖိ ၃-၄ န့ၣ်ရံၢ်အဆာက
တိၢ်န့ၣ် စးထီၣ်ဖိအိန်တုၤအိန်ကဒီးတၢ်န့ၣ်
လီၤ. ဖိအိန်မုၢ်ကသုၣ်ဝံၤအလီၢ်ခံ ဘုၣ်လီၤ
ထိးဆၣ်, ဖိၣ်က့ၤဆိ, လဲယံၣ်အိထံဒီး တုၤ
မုၢ်ဟံၣ်ဖိယီၤဖိဖဲက့ၤတုၤဟံၣ်လၢၣ်လံန့ၣ်အိန်
မုၢ်အိန်ထံအိန်ဘုးအိန်သါန့ၣ်လီၤ. လီၤဆိ
ဒုၣ်တၢ်ပျီၤအိန်လၢ မိၢ်လုၢ်ပၢ်လၢၣ်တၢ်စ့ၢ်တၢ်နၢ်
အပူၤတဖၣ် ပၢ်ကဲဝဲမိၢ်တဂၤအမ့ၢ် ပျီပၤ
ဟံၣ်, ပျီလၢ အဘဉ် ထွဲ ဒီးတၢ်ခဲ လၢၣ်လၢ
ဟံၣ်တဖျၢၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်လၢအဘဉ်ပးဒီးဟံၣ်တဖျၢၣ်အပူၤ
အမ့ၢ် ထိး, ဆိ, ယဲၣ်သးပျီၤ, ဒီးသးပျီၤဒီး
ကုသးပျီၤတဖၣ်န့ၣ် ဖဲမိၢ်တဂၤစူးကွံၣ်အသး
အဆာကတီၢ် ဘဉ်တၢ်ဒိသံန့ၢ်အိထိးမိၢ်ခိၣ်,
ဆိမိၢ်ခိၣ်ဒီးဟ့ၣ်လီၤကွံၣ်အိၤ, ဒီးထိးဆိအ
ဂၤသ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိး ဘဉ်တၢ်မၤသံအိန်ကွံၣ်
အိၤခဲလၢၣ်လီၤ. တၢ်ပိးတၢ်လီၤတၢ်ဖိတၢ်လံ

လၢအဘဉ်ပးဒီးတၢ်အိန်ယဲၤအိန်ဘုးတဖၣ်
ဘဉ်တၢ်မၤန့ၢ်အိၤခဲလၢၣ်လီၤ. တုၤမုၢ်တၢ်ဆၢ
ကတီၢ်လဲယုၤကွံၣ် ၂-၃ လၢအလီၢ်ခံ, ပၢ်မုၢ်
အိန်မုၢ်ဒီးဒီးပၢ်စးထီၣ်ဘုၣ်လီၤဖိၣ်လီၤကဒီး
ထိးဆိလၢအသိလၢဖိလံအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဟံၣ်ဖိယီၤဖိတဖျၢၣ်လၢ အဖိမုၢ်မုၢ်ဂုၤ အ
ဖိခွါမုၢ်ဂုၤထီၣ်ပျီၤတဂၤလဲန့ၣ် အထီၣ်ဘံ
ပၢ်ဒီးအဘုးလီၤဖးဒီးအမိၢ်အပၢ်န့ၣ်လီၤ.
ပျီလၢကဲထီၣ်ဟံၣ်ဖိယီၤဖိအသိတဖျၢၣ်န့ၣ်အ
နီၢ်ကစၢ်ကဘဉ်ဘုၣ်လီၤထိးဆိလၢအဂီၢ်ဒုၣ်
ဝဲမုၢ်လၢအဘုးလီၤဆိလံန့ၣ်လီၤ. ဆၢၣ်သၢ
ဝဲဒီးအမိၢ်အပၢ်တပူၤယီၤတသ့ဘဉ် ကဘဉ်
အိန်ဒီးအနီၢ်ကစၢ်အဆၢၣ်ဖိကိၢ်ဖိဒုၣ်ဝဲလီၤ
လီၤဆိဆိန့ၣ်လီၤ. အဝဲအံၤန့ၣ်မုၢ်တၢ်အရ
ဒိၣ်ဝဲလၢ ပျီမိၢ်လုၢ်ပၢ်လၢၣ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ် က
ဘဉ်အိန်ဒီးအဆၢၣ်ဖိကိၢ်ဖိဒုၣ်ဝဲလီၤ.

ဖိသၣ်အသနၢ်

ဖိသၣ်လၢအသးအိန်ဖဲ ၈-၁၅ န့ၣ်အ
ဘဉ်စၢၤန့ၣ် မုၢ်ပျီလၢအဟူးဆုၣ်ဂဲၤကဲ, ဒီး
တၢ်မုၢ်ဘဉ်အဝဲသ့ၣ်လၢ ဟးခးအိန်ထီၣ်ဖိ,
ဆဲအိန်အူးပိၤ, ပဲၣ်အိန်ပျံ, ဆဲအိန်ထု, ဆဲ
အိန်ဒီး, ဟးယုဘုအိန်သ့ၣ်သ့ၣ်ဝၣ်သ့ၣ်အ
ကလုၣ်ကလုၣ် လၢပျီလၢကျါန့ၣ်လီၤ. ကဲ
ဘျူးလၢမိၢ်ပၢ်အဂီၢ်မုၢ်တသ့ဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်နၢ်

သကဲ့ မာစာမိတ်ပါသလုလုတတ်ဝံအီထံ, တတ်ဝံ အိတ်သုတ်မုတ်နုတ်လီ။

သုတ်သုတ်သုတ်လုဖိဖိယုအိတ်ဝဲလုပု လတ်ကျါတဖတ်မုတ်ဝဲ သုတ်သုတ်, တနတ် သုတ်, တနွံသုတ်, တကုတ်သုတ်, တဝံ သုတ်, မုဒိတ်ပုတ်, ထွံ့ဝဲယတ်ဒီးအဂုအဂု အိတ်ဒီးဝဲအါမးလီ။ တတ်လီကွဲလုအဝဲ သုတ် လီကွဲဝဲတဖတ်မုတ်ဒုတ် တတ်ကွံတ်ပြုလုတ် ချုံ, တတ်ခးမိကဲသုတ်, တတ်တခွတ်ထီတ်ထီ, တတ်တခွတ်လဲယံ, တတ်ခးသံးနါတိ (သံး နတ်ပီဖိ) ဒီးဟးဒီးလီကွဲကွဲကွဲဒိတ်နုတ် လီ။ တဘျီဘျီအဝဲသုတ် ဟးယုလီကွဲ သုတ်ကုတ်တြီလုသုတ်ဖိဝဲဖိ အကျါဒီးတု ထီတ်နုတ်ထီတ်လုကဒီးဝဲအဂီလီ။ တတ်ပိး

တတ်လီလုအလိတ်ဘတ်ဝဲလု တတ်လီဒိတ်လီ ကွဲအဂီဝဲလတ်နုတ် မုနုတ်ဝဲဒုတ်လုသုတ်ပုလု နုတ်လီ။

ဖိသုတ်သုတ်တဖတ် ဒိတ်ထီတ်လုပုဒီး သုတ်ညါပုလု တတ်အိတ်ယုအါမးစုတ်ကီးလီ။ ဖဲကွဲဖိတတ်လီကွဲလုဖိသုတ်သုတ်တဖတ်ကဟး ထုနုတ်သုတ်လုလုအိတ်အဒီးအလုတ်အ သုတ် မုတမုတ် ပုမုကသုတ်ဖိတ်နုတ် ပုလုအ မုနုတ်အါကတတ်တဂု ထုပတ်ဖိတ်တတ်မုတ် တိ အကလုတ်နုတ်ဝဲ ၁၇၀ ကလုတ်, ဒီးတတ် ထီတ်ယုလုဖိသုတ်ဝဲလတ်အတတ်ထုဖိတ်တတ်မုတ် တတ်တိအကလုတ်လုအသုတ်ညါဝဲဒီးကဲဘျး လုအဂီတဖတ်အိတ်ဝဲအကလုတ် ၈၀ က လုတ်နုတ်လီ။

ဂုလီကွဲထီတ်ခးမိကဲလုကီလုပု

လဲဒီးအုးပီလုပု

ပိာ်မုာ်အမူအဒါလာအဘၢ်ထွဲဒီးန့ဆၢၣ်ခိာ်ဃါ

- ၁. ပိာ်မုာ်တဖၣ်မၤစၢၤတၢ်လာခုးပူၤ
- ၂. ဃုအိာ်တၢ်ဒီးတၢ်လၢၣ်လၢၣ်ပူၤ
- ၃. မၤစၢၤတၢ်လာတၢ်တ့ဟံာ်တ့ဃီ (ဆ့ၣ်ဖုဒါ)
- ၄. လဲၤဝံအိာ်သ့ၣ်မုာ်ဃီၣ်ဝံၣ် ဒီးဘၢ်မၤဝဲတၢ်မၤအဂ့ၤအဂၤအိာ်ဒီးဝဲအါမး

ဖိသန်တဖန်အဘဉ်ထွဲဒီးန့ဆာ်ခိန်ဃာ

- ၁. ဖိသန်တဖန်ဟားကဝဲအိန်န့နိညဉ်ဖိဒီးဆွဲနိသဒိန်ဖိလၢထံဖိကျိပူ
- ၂. လဲဖိအဖိအဖိအဖိအဖိလၢဆုးပူသိန်ပူ
- ၃. တံဖိတံဖိတံဖိလၢဆုးပူတဖန်မုာ်ဝဲဖိတဖန်အတံန့သိတဖိဘဉ်တဖိ

တၢ်ဃုၢ်ပယီၤသုးအဃိ ကီၤလၢပုၤမၤၤဖိကဘၣ်ထၢဖှိၣ်က့ၤတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်ရံၣ်တၢ်သၣ်တဖၣ်

တၢ်ဂီၤ - KORD

တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်သ့ၣ်လၢအမၤလီၤစ့ၤမၤလီၤမၢ်ကွၢ်ဝဲ တၢ်အိၣ်မ့ၢ်ဘိအချံအစၢ

တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်သ့ၣ်လၢအမၤလီၤစ့ၤမၤလီၤမၢ်ကွၢ်ဝဲ
လီၤမၢ်ကွၢ်တၢ်အိၣ်အမ့ၢ်အဘိ
အချံအစၢအါကလုာ်လၢကညီ
ကီၢ်စဲၣ်အပူၤန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ ထံလီၢ်ကီၢ်ပူၤတၢ်ဒုး
တၢ်ယၤ, တၢ်ပၤဆၢရဲၣ်ကျဲၤသ့ၣ်ပှၢ်ဒုးလီၢ်သံၣ်
လီၢ်အခွဲးယၢ်တအိၣ်ဘၣ်ခိၣ်ဖျိတၢ်ဘၣ်သုး
လီၢ်သုးကျဲၤ ဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တနါ (တၢ်
ကီၢ်တၢ်ခဲလၢန့ၣ်ဆၢၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဒီးတမ့ၢ်ပှၢ်က
ညီဒုးအိၣ်ထီၣ်) သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်
ဂ့ၢ်ကီၢ်တဖၣ်အံၤ ဒုးကဲထီၣ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲလၢ
တၢ်ပၤဆၢရဲၣ်ကျဲၤတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမ့အကျဲ
ဒီးမၤဟးဂီၤဝဲလုၢ်လၢ်ထုလံၤတၢ်မၤအိၣ်မ့ၢ်မၤ
အိၣ်ဝဲအကျဲအကျဲန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အ
ယီၤ တၢ်အိၣ်အမ့ၢ်အဘိအချံအသ့ၣ်အစၢအ
သ့ၣ်အါကလုာ်လီၤစ့ၤမၤလီၤမၢ်ကွၢ်ဝဲ
လၢပှၢ်လီၢ်ကဝီၤဖိတဖၣ်အတၢ်လုၢ်အိၣ်သး
သမ့အပူၤန့ၣ်လီၤ.

ခိၣ်ဖျိလၢထံလီၢ်ကီၢ်ပူၤတၢ်ဒုးတၢ်ယၤအ
ယီၤန့ၣ် ဒုးသဝီအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးတၢ်ကတ
ကျဲၤဘၣ်, တၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ်အကျဲဒ်
အမ့ၢ် စံာ်လီၢ်ပှၢ်လီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဟးဂူၢ်ဟးဂီၤ

ဒီးလီၤမူၤလီၤမၢ်ကွၢ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. တုၤမ့ၢ်ဒုးသ
ဝီအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသး ဂၢ်ကျဲၤတသ့လၢ
ဘၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် ကဲထီၣ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲဖး
ဒိၣ်လၢ ဒုးဖိသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် ကသ့ၣ်ထီၣ်
အတၢ်အိၣ်မ့ၢ်ဒီး အတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမ့အ
ကျဲၤအကျဲန့ၣ်လီၤ. ပှၢ်ဒုးဖိသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်
ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဒီးတၢ်ယုၢ်မ့ၢ်ပှၢ်ဒုးအယီၤ ဝဲ
အဝဲသ့ၣ်ယုၢ်အိၣ်တဖၣ်အလီၢ်န့ၣ် ဘၣ်ဖဲး
အိၣ်ခူးန့ၣ်လီၤ. ဟီၣ်ကဝီၤလၢတၢ်ဖဲးအိၣ်ခူး
တဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးလၢဘၣ်အိၣ်အါထီၣ်န့ၣ်
သ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်ဆံးလီၤစ့ၤလီၤစ့ၤကီၢ်အါထီၣ်
တကးဘၣ် လၢတၢ်ဖဲးအိၣ်ခူးဒီးသ့ၣ်အိၣ်ဖျိ
အိၣ်တၢ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်
တနါ(တၢ်ဖိလံၤဖိယၢ်ဒီးတၢ်မံၤလၢ်သ့ၣ်တ
ဖၣ်အိၣ်မၤဟးဂီၤတၢ်) အါထီၣ်, ဟီၣ်ခိၣ်အ
ထုးစ့ၤ, တၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျိအိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်တ
ဂ့ၢ်လၢဘၣ်ဒီးတၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိအချံအသ့ၣ်လီၤ
စ့ၤကွၢ်ဝဲစ့ၤကီၢ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်ယီၤကဲထီၣ်
တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲဖးဒိၣ်လၢတၢ်ပၤယၢ်ကွၢ်တၢ်အိၣ်
အမ့ၢ်အဘိအချံအစၢသ့ၣ်တဖၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်
ထီၣ်တၢ်အိၣ်မ့ၢ်အဂၢၢ်အကျဲန့ၣ်လီၤ.

တၢ်အိၣ်မၤဘိအချံအစၢလီၤဖျါဒီးလီၤမၤ ချီဖိထံလီၤကီၢ်ပူၤတၢ်ဒုးတၢ်ယၤ

ခိဖျါလၢတၢ်ဒုးတၢ်ယၤအယီၤ တၢ်အိၣ်အမၤအဘိအချံအသၣ်အကလုာ်ကလုာ်လၢတၢ်ဖိအသဝီဖိတဖၣ်သ့ၣ်အိၣ်ဝဲန့ၣ် တနီၤလီၤဖျါကွၢ်ဝဲဒီးတနီၤလီၤမၤကွၢ်ဝဲဒၣ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အိၣ်အမၤအဘိအချံအသၣ်ဒ်အမ့ၢ်ဝဲဘၣ်ပၤ, ဘၣ်ဝါဖိ, ဘၣ်ဖုၣ်, ပအံၤခိရဲၣ်တဖၣ်လီၤမၤကွၢ်ဝဲလၢတၢ်ဖိအသဝီအကီၢ်ပူၤဝဲ ၁၉၇၅-၁၉၉၇ နံၣ်အပူၤ မ့ၢ်လၢတၢ်ဒုးတၢ်ယၤဒီးသဝီဖိတဖၣ်ဘၣ်စံၣ်ဘၣ်ပယီၤသုးအယီၤန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်စံၣ်ပယီၤ, ဘၣ်ပာ်တၢ်ကွၢ်အစံၣ်, အခူးဒီးအကျိးသ့ၣ်တဖၣ်ဒီးထၢဖျါတၢ်ဖျါကွၢ်တၢ်ချံတၢ်သၣ်တချုးလၢဘၣ်အယီၤ အတၢ်ချံလီၤတူၢ်ကွၢ်, အဝဲသ့ၣ်ဖဲအိၣ်ခူးထူအိၣ်စံၣ်တသ့လၢဘၣ်ဒီးတသ့ၣ်အိၣ်လၢဝဲဘၣ်အယီၤအတၢ်ချံလီၤတူၢ်ကွၢ်, ပယီၤသုးဟးဒွဲၣ်အုကွၢ်ဟံၣ်ပယီၤဘၣ်ဖိလၢအပၣ်ယုာ်ဒီးတၢ်ချံတၢ်သၣ်လၢဘၣ်တၢ်ပာ်ယာ်အီၤတဖၣ်အယီၤအတၢ်ချံတနီၤလီၤတူၢ်ကွၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဖိအသဝီဖိတဖၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဒီးထံရူၢ်ကီၢ်သဲးတၢ်ဒုးတၢ်ယၤစးထီၣ်ပယီၤစိပဟတၢ်အစိမ့ၢ်ဂူ, ဒီလနံၣ်ဟဲပကီၢ်ပယီၤအစိမ့ၢ်ဂူ ဒီးတဆိဘၣ်တဆိတူၤလီၤလၢသုးမိစိရိပဒိၣ်ပတၢ်အစိလၢမ့ၢ်မဆါ

တနံၤအံၤလီၤ. ဒီးသန့ထီၣ်သးလၢဒုသဝီပုၤသ့ၣ်ကုသးပုၤတဖၣ်အတၢ်တဲယုၤကုၤဖိလံၤန့ၣ် ဖဲအဲကလံးဒီးဖုၣ်ခိၣ်ဒုးလိာ်သးလၢကီၢ်ပယီၤပူၤအစိအခါ တၢ်အိၣ်သးမ့ၢ်နးဘၣ်ဆၢၣ် တၢ်လီၤတနီၤန့ၣ် ကွီကီၣ်ဒီးဟံၣ်ပယီၤဒုသဝီအိၣ်သ့ဒဲးဝဲဒၣ်လီၤ. သးပုၤသၢၤရွှၢ်လဲၤခိဖျါဘၣ်တၢ်မၤအသးတဖၣ်ဒီးတဲစိဝဲ “တၢ်ကၢ်လၢဖုၣ်ခိၣ်အစိန့ၣ် ဒုသဝီတနီၤဟးဂီၤဒီးဒုသဝီဖိဘၣ်ကဲထီၣ်စ့ၢ်ကိးပုၤယုာ်မ့ၢ်ဟးဖျိး ဘၣ်ဆၢၣ်တၢ်လီၤလၢအဘူးဒီးတၢ်ဖိအသဝီတနီၤန့ၣ် ကွီဒီးဟံၣ်သ့ၣ်ဘၣ်အခိၣ်လၢထးဝါအိၣ်ဝဲ, အဒိ-ဖျါပူၤကွီအိၣ်တူၤလၢတီၤခၢၣ်သးဒီးတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဘၣ်ထီၣ်ဘၣ်တၢ်မၤအီၤလၢသ့ၣ်ဘၣ်အခိၣ်ဒုးလၢထးဝါန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တဘျီအံၤ အိၣ်ဘၣ်လၢဟံၣ်ကးပြဲဒ်အံၤအပူၤမးဘၣ်ပျံတၢ်ဒဲးလီၤ.”

ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢတၢ်လဲၤယုၤသ့ၣ်ညါအပူၤ တၢ်ဖိအသဝီဖိတဖၣ်ပာ်ဖျါဝဲလၢဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ် ထံရူၢ်ကီၢ်သဲးတၢ်ဘၣ်ဂံၢ်ဂုၢ်ဒီးထံလီၤကီၢ်ပူၤတၢ်ဒုးတၢ်ယၤအနးကတၢ်စးထီၣ်ဝဲ ၁၉၅၆ နံၣ်ဒီးဆုအမဲၣ်ညါတကပၤဒီးအနးကတၢ်မ့ၢ်ဝဲဝဲ ၁၉၉၇ နံၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. တုၤမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤ သဝီဖိဘၣ်သုးလီၤသုးကျဲဒီးဘၣ်ပဒုၣ်ဟးဆွဲးကွၢ်အသးလၢပယီၤသုးထီၣ်န့ၣ်လီၤ.

သးပုၤဘၣ်မူတဲဝဲ “ဝဲ ၁၉၅၆ နံၣ်လါဒိၣ်စဲဘၣ် ၂၅ သီန့ၣ် ပယီၤသုး ဖဆပလ

ဟဲန့ၣ်လီၤ ဖျးဂီၤပူၤဒီးဟံးန့ၣ်အလီၤဖဲ ဖျးဂီၤ၊ စုဒုဒီးဟးဝုၤဝီၤဖဲ တၢ်လီၤတဖၣ်အံၤဆူလၢ် ဆူထးယံၤ ငူသဝီလၢအိၣ်ဝးတဖျးဖျးဂီၤသ့ၣ် တဖၣ်န့ၣ် ဘၣ်ဟးဂီၤကွံၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ။ သဝီဖိတနီၤန့ၣ်က့ၤန့ၣ်လီၤဆူ ဖဆပလ တၢ်ပၤအဖိလၢ်ကိးဝဲလၢည့ၣ်ယုသဝီ ဖဲဖျး ဂီၤဟီၣ်ကဝီၤပူၤန့ၣ်လီၤ။ ပယီၤသးအံၤဟဲ အိၣ်ဖဲတၢ်လီၤအံၤယံၣ်ဝဲ ၃ နံၣ်ဒီးက့ၤလီၤက ဝါက့ၤဆူဝုၤပူၤန့ၣ်လီၤ။ ဖဲ ၁၉၆၃ နံၣ်န့ၣ် ကညီတၢ်ပၤဆၢပုၤဖိၣ်စုကဝဲၤတဖၣ်လီၤဖး လိၣ်အသးခံၣ်လၢအမ့ၢ် ကညီတၢ်ပၤဆၢက ရၤ (Karen Revolution Council - KRC) ဒီးကညီဒီကလုာ်စၢဖိၣ်ကရၤ (Karen National Union - KNU) န့ၣ်လီၤ။ ကညီ ပုၤဖိၣ်စုကဝဲၤတဖၣ်လီၤဖးဝံၤ ကညီတၢ်ပၤ ဆၢကရၤအသးနီၣ်ဂံၢ် (၅) လၢအဘၣ်တၢ် တီခိၣ် ရိၣ်ဖဲအီၤလၢ သးခိၣ်လုထုၣ်ဟဲက့ၤ ထီၣ်ဟူးဂဲၤဒုးကဒီးတၢ်လၢဟီၣ်ကဝီၤအံၤအ ပူၤန့ၣ်လီၤ။ ဖဲနီၣ်ဂံၢ် (၅) သးဟူးဂဲၤအခါ ဟးယုပုၤလၢအမၤတၢ်လၢ KNU တၢ်ကရၤက ရီၤအပူၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ။ ဖိၣ်ခွါတဖၣ် ဘၣ်ပျံၤတၢ် ဘၣ်ဆၣ်ဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ် ပုၤ က့ၤအိၣ်ကဝါက့ၤဆူသဝီလီၤလံၤဒီးဖံးအိၣ် မၤအိၣ်တၢ်သ့ၣ်ဒဲးန့ၣ်လီၤ။

စးထီၣ်ကဒီးဖဲ ၁၉၇၄-၇၅ နံၣ် အပူၤ န့ၣ် မဆလ သးပဒိၣ်ထီၣ်ဒုးဝဲ ကညီဒီက လုာ်တၢ်ပၤဆၢလၢမ့ၢ်ထီၣ်တကယု ဒီးသ့ဝဲ

“တၢ်လွံၣ်တၢ်” တၢ်ဒုးအကျဲသန့န့ၣ်လီၤ။ တၢ်ဖိအသဝီဖိပၢ်ဖျါဝဲလၢ ဖဲ ၁၉၇၅ နံၣ်အ ပူၤ မဆလ ပယီၤသးဟဲထီၣ်ဆီလီၤအလီၤ ၂ ဘျီတဘျီလၢ စုဒုဒု, ဖျးဂီၤ ဟီၣ်ကဝီၤပူၤ ဒီးဟူးဂဲၤဒုးတၢ်ဆူၣ်န့ၣ်အလီၤ အယံၤ အဝဲ သ့ၣ်အိၣ်လၢငူသဝီတသ့လၢဘၣ်အမဲာ်ညါ ဘၣ်ပၢ်တၢ်ကွံၣ်စ့ၢ်ကိးအတၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ် အလီၤ, အခုးတဖၣ်လၢအပျဲဒီးဘုသၣ်လၢ အပူၤန့ၣ်လီၤ။

ခိဖျိလၢတၢ်ဒုးတၢ်ယၢအယံၤ မုၢ်ဂၢ်ထူဘု ကအုကစွါဝဲဒီးစံးဝဲ “စးထီၣ်လၢယမုၢ်က နီၤဒီးတုၤခဲအံၤ ဘၣ်စံၣ်ပယီၤသးတနဲးနဲး, စံၣ်ပယီၤဖံးယံၣ်ထီၣ်ဒီးထီၣ်ဘၣ်တၢ်ဖိၣ်တၢ် ယၢ်ဒ်အါထီၣ်လီၤ။ စးထီၣ်လၢပယီၤဟဲ ထီၣ်အိၣ်ဖျးဂီၤပူၤ တုၤမုၢ်မဆါတနံၤအံၤ တ အိၣ်ဘၣ်အမုၢ်နီၣ်တဘျီဘၣ်။ ဖဲပအိၣ်ဟံၣ် မးအိၣ်ကွံၣ်ခိၣ် အခါ ပယုပၤပယီၤဘၣ်လၢဘု သၣ်ဂီၤကပြုၤတၢ်အခါအယံၤ ပဘၣ်တၢ် ကွံၣ်ကလီၤပဒုးဒီလီၤညါလီၤ။ နံၣ်အဝဲန့ၣ် ယဘုဒီးတၢ်မုၢ်တၢ်ဘိလၢဒုးပူၤတဖၣ် အချံ လီၤတူၢ်ကွံၣ်လၢကစီဖုကလုလီၤ။”

ငူဖိသဝီဖိလၢတၢ်လီၤအါတီၤဘၣ်စံၣ်ပ ယီၤဖဲပုၤက့ၤဘုအခါဒီးထၢဖိၣ်က့ၤတၢ်ချံတၢ် သၣ်တချုးလၢဘၣ်အယံၤ အတၢ်ချံတၢ်သၣ် အါမံၤလီၤတူၢ်ကွံၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ။ ဘၣ်ဆၣ်မ့ၢ် လၢငူသဝီအိၣ်ဒဲးဝဲစ့ၤဖျါၣ်လၢပယီၤသးလဲၤတ တုၤဘၣ်ဒီး တဘၣ် သး လီၤ သး ကျဲဘၣ်အ

ယီ အတၢ်ချံတၢ်သၢ်အိၣ်ဝဲဒီးပှၤလဲၤယုၤန့ၣ်ဝဲ တၢ်ချံတၢ်သၢ်လၢအအိၣ်န့ၣ်လီၤ.

မုၢ်ဂၢ်နီၢ်မုၢ်ဝါစံးဝဲလၢ ဝဲ “၁၉၇၅ နံၣ် မဆလ သုးဟဲထီၣ်အိၣ်လၢ စ့ဒု, ဖုးဂီၤအ ခါတၢ်ဘၣ်ပှၤဖးနးညါလီၤ. နံၣ်အဝဲအံၤ ပဘၣ်တၢ်ကွၢ်ခူးဒီးလုၢ်ဒီးကျး, ပကၠမအိၣ် ကၠတဘျီလၢဘၣ်. ဘုဟုဒီးတၢ်မုၢ်တၢ် ဘီလၢပသုၣ်အိၣ်အီၤလၢခူးပူၤတဖၣ် ပတ အိၣ်ဘၣ်လၢဒီးပမအချံအသၢ်တန့ၢ်နီၣ်တ မံလၢဘၣ်. ထဲဒုၣ်ပှၤစၢၤလၢအဖဲးခူးလီၤ သနၢ်ယံၤဒီးပယီၤသုးဟဲဆီလီၤအလီၢ်တ ဖၣ်န့ၣ် ပှၤကညီသုးဖိကွၢ်ခူးန့ၢ်ပကျဲဒီးမၤပ လဲၤဂုၢ်မၤအိၣ်သ ကိးကွၢ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. နံၣ်အ ဝဲန့ၣ် ပှၤဘၣ်ယုၤအိၣ်ဘုအိၣ်တဘျးဖျၢ်ညါ ခိဖျိပဘၣ်ပၢ်တၢ်ကွၢ်ပခူးအယီလီၤ. ပစံၣ် ပယီၤဒီးဟးအိၣ်လၢပှၤပူၤ လၢခံပယီၤဖိၣ်န့ၢ် ပှၤဒီးဖျၢ်လၢပှၤပူၤဒီးကွၢ်လီၤပှၤဆူလၢဒိၣ် ဝုၢ်ဝံပအိၣ်ဖဲန့ၣ်တန့ၢ်ဘျီမးပှၤကွၢ်ပှၤပယု ကျဲဒီးပဟဲကွၢ်ထီၣ်လၢကစၢ်ကျိ” လီၤ.

ဝဲ ၁၉၇၅ နံၣ်န့ၣ် တၢ်ဖိအသဝီဖိတဖၣ် ဘၣ်စံၣ်ပယီၤဒီးအစံၣ်အပျဲတအိၣ်လၢအ ယီ သုၣ်အိၣ်ဘုဝါဖိတသ့လၢဒီးအဘုဝါဖိ အစၢၤလီၤတုၢ်န့ၢ်အီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဖိအသဝီဖိ စံၣ် ၈ လီၢ်အိၣ်လီၤယီၤစးထီၣ်ဝဲ ၁၉၇၅ နံၣ် တုၤကနံၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ. “ဘုဝါဖိ” န့ၣ်တၢ် သုၣ်အီၤလၢစံၣ်ပှၤ မ့ၢ်လၢအဲၣ်ထံ အါ အယီ န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး “ဘုမိၢ်ပှၤ” လၢပှၤ

မိၢ်လုၢ်ပၢ်လၢတဖၣ် ပၢ်လုၢ်ပၢ်ပှၤဝဲလၢအမ့ၢ် ဝဲဘုခဲလၢကအစီၤပၤ ဒီး “ဘုဖျၢ်” န့ၣ် လီၤ မၢ်ကွၢ်ဝဲဝဲ ၁၉၇၅-၈၅ နံၣ် အဘၢၣ်စၢၤခိဖျိ သဝီဖိဘၣ်စံၣ်ဘၣ်ပှၤဒီးမၤဝဲအချံတန့ၢ်လၢ ဘၣ်အယီလီၤ. မၤကဒီးဝဲ ၁၉၉၆-၉၇ နံၣ် န့ၣ် ကီၢ်ပယီၤသုးပဒိၣ် (နဝတ-နအဖ) စး ထီၣ်ကဒီးဝဲလံၤဝဲလံၤအကျဲသန့လၢကညီ ကီၢ်စံၣ်ဟီၣ်ကဝီၤသက့ဆးဒးန့ၣ်လီၤ.

မုၢ်ဂၢ်နီၢ်မုၢ်ဝါတဲစီၤက့ၤအတၢ်လဲၤခိဖျိ ဒီးစံးဝဲလၢ ပဘၣ်စံၣ်ပယီၤအနးကတၢ်မ့ၢ်ဝဲ ဝဲ ၁၉၉၆ နံၣ် ပှၤမၤဘုဘူးကဝဲအခါလီၤ. ဘၣ်တန့ၢ်ဖဲမုၢ်တချးဟါန့ၣ်ပှၤဂၤသးဖိဟဲ ဟ့ၣ်ပှၤတၢ်ကစီၣ်လၢပယီၤသုးဟဲအိၣ်တ ဘူးတယံၤဒီးပသဝီ, အယီပဝဲသဝီဖိကိးဂၤ ပစးထီၣ်ပှၤသကိးလီၤ. ပပှၤလီၤတပှၤဒီး ဟံၣ်ခဲလၢကအခါ ကျိဝါထီၣ်သီၣ်ဖဲဟံၣ်ယၤ သတုၢ်ကလၢ ပစံၣ်ဖးထီၣ်ဒီးစိၣ်တၢ်တန့ၢ်နီၣ် တမံလၢဘၣ်. ပပှၤမံလၢပှၤပူၤဒီးန့ၣ် ပတ အိၣ်ဘၣ်မုၢ်အိၣ်ဘၣ်ထံလဘၣ်ဒီးမုၢ်ဆ့ၣ်ထီၣ် ပှၤဂၤသးဖိတဲပှၤလၢပယီၤသုး (တဝ်မ-၇၇) န့ၣ်အူကွၢ်ပဟံၣ်ပယီၤလၢလံ. ခးအိၣ်စ့ၢ် ကိးထိး, ဆီလၢသဝီပူၤလီၤ. ပယီၤတဖၣ် န့ၣ်အူကွၢ်ဟံၣ်ယီၤဒီးဘုဖိလၢသဝီပူၤခဲလၢက အယီ တၢ်ချံတၢ်သၢ်လၢသဝီဖိထၢဖျိဒီးဟဲ က့ၤပၢ်ဝဲလၢဟံၣ်ပှၤဒီးဘုဖိပူၤတဖၣ်အူသံ လၢကစီဖုကလ့လီၤ. ဘုမုၢ်ဘုဖိလၢအထံၣ်ဝဲ လၢပှၤလၢကျိတဖၣ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်အူကွၢ်ဝဲအ

ယိ ဘုလၢပုၤပၤအချံၤလၢခဲမဟံတနံၤအဂီၢ် တဖၣ်လီၤတူၢ်ကွံၣ်ခဲလၢဂ်လီၤ. ပအံၤခိၣ်ရဲၣ် န့ၣ်လီၤမၢ်ကွံၣ်ဝဲဒၣ်ဖဲ ၁၉၉၆-၉၇ နံၣ် အ ပူၤန့ၣ်လီၤ.

ဒ်န့ၣ်အသိး မုၢ်ဂၢ်ထုၣ်စံးဝဲ “ပဘၣ်ကွၢ် ဆၢၣ်မဲၣ်ဒီးတၢ်ကိတၢ်ခဲတၢ်နးတၢ်ဖျိၣ် လၢပ ဘၣ်စံၣ်ပယီၤအယိန့ၣ် အဘျီတစ့ဘၣ်, အဘူးကတၢ်ဖဲ ၂၀၀၂ နံၣ် လၢမးၣ်း ၁၉ သီန့ၣ် ပယီၤသုးဟဲဒွဲၣ်အူကဒီးပဟံၣ်အသိ တဘျီလီၤ. ပုၤကညီသုးတဲပုၤလၢပယီၤသုး တဖုအံၤမ့ၢ်ဝဲ ၁၈၉ ၃၆၉ ဒီးပုၤနီၣ်ဂံၢ်က အိၣ်ဒၣ် ၃၀ ဂၤကပိၣ်ကပၤန့ၣ်လီၤ. ပယီၤ သုးအံၤဟဲလီၤချၢသဒဲးလၢတၢ်တဟံၣ်သ့ၣ်ပၣ် သးအပူၤဒီးတုၤအဟဲတုၤတဘူးတယံၤဒီးပ သဝီန့ၣ် ခးသံဝဲပုၤကညီသုးဖိတဂၤအယိ ပနၢ်ဟူကျိသိၣ်ဒီးပလ့ၢ်လီၤ. ပဝံတၢ်စိၣ်တၢ် တန့ၢ်နီတမံၤဘၣ်. ယနီၣ်ကစၢ်တခိဘၣ်လၢ ယလဲၤအၣ်ထံအခါ ယနၢ်ဟူကျိသိၣ်ဒီးယ လ့ၢ်ဖးထီက့ၤလၢဟံၣ်တဘျီလၢဘၣ်. ဖဲ ကျိသိၣ်တစိၣ်ဖိဝံၤဒီးပထံၣ်လၢဟံၣ်ကဲၤထီၣ် လံအယိ ပက့ၤတဘျီလၢဘၣ်. ပတၢ်ဖိ တၢ်လံအိၣ်တ့ၢ်လၢအးခဲလၢဂ်လီၤ. ပုၤစံၣ် ဒၣ်ဂၤပုၤဂၤပုၤကွၢ်လိၣ်သးတချူးဘၣ်. လၢ မုၢ်ဆ့ၣ်တနံၤမးပထံၣ်လိၣ်က့ၤပသးန့ၣ်လီၤ. ဒီတန့ၤန့ၣ်ပတအိၣ်ဘၣ်မ့ၢ်ဘၣ်. တုၤပယီၤ သုးတဖၣ်က့ၤကဒါန့ၣ် ပက့ၤကွၢ်က့ၤဟံၣ် အလီၢ်သနၢ်က့ တၢ်ဟါမၢ်ကွံၣ်လၢဂ်လီၤ.”

ပယီၤသုးဟဲဒွဲၣ်အူတၢ်ဖိအသဝီတဘျီ အံၤ ဘၣ်ဖဲတၢ်ကိၢ်ခါပုၤမၤဘုဝံၤကတီၢ်အ ယိ ဘုချံၤဒီးတၢ်ချံၤတၢ်သ့ၣ်အဂၤခဲလၢဂ်လၢအ ဝဲသ့ၣ်ထၢဖျိၣ်တဖျိၣ်ဝဲလၢဟံၣ်ပုၤဒီးဖိပုၤ လၢ ကသ့ၣ်အိၣ်ဝဲဆူညါတနံၣ်အဂီၢ်တဖၣ်အူ အိၣ်ဟါမၢ်ကွံၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. ပယီၤသုးအတၢ် ဟဲထီၣ်ဒွဲၣ်အူသဝီဘုမုၢ်ဘုဖိတဘျီဘၣ်တ ဘျီန့ၣ် ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ကိတၢ်ခဲလၢသဝီဖိအ တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျိၣ်အဂီၢ် မ့ၢ်လၢတၢ်ချံၤတဖၣ်လီၤ မၢ်ကွံၣ်ဝဲအယိန့ၣ်လီၤ. ဒီးသန့ၤထီၣ်အ သးလၢ တၢ်ဖိအသဝီဖိအါဂၤအတၢ်ပၣ်ဖျါန့ၣ် တၢ်ဒုးတၢ်ယၢမုၢ်ကျဲတဘိလၢအဒုးအိၣ်ထီၣ် တၢ်ဘၣ်ယိၣ်လၢတၢ်ချံၤကလီၤမၢ်ဒီးလီၤတူၢ် ကွံၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဒ်န့ၣ်အသိး လၢအပူၤကွံၣ်န့ၣ် သဝီဖိ သ့ၣ်တဖၣ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျိးအိၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲတၢ်ထုၣ် တၢ်ဘိအမ့ၢ် တယုၣ်, မးအိ, ပန့ၢ်, တခိး ဒီးသ့ၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲလၢကသ့ၣ်အဂီၢ်ဒီးတၢ်မုၢ် တၢ်ဘိအဂုၤအဂၤတဖၣ်အါမးလီၤ. ဘၣ် ဆၣ်ဆၢကတီၢ်ခဲ အံၤအဝဲသ့ၣ်တအဲၣ်ဒီး သ့ၣ်ဝဲလၢဘၣ်မ့ၢ်လၢဘၣ်သုးအလီၢ်အကျဲ ထီဘိဒီးကွၢ်ထွဲဝဲတချူးဘၣ်အယိန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်လၢထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤတၢ်ဒုးတၢ်ယၢအယိသဝီ ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိး, တၢ်ဖံးအိၣ် မၤအိၣ်အလီၢ်အကျဲတဖၣ် ဘၣ်ဟးဂီၤကွံၣ် ဒီးအတၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျိးအိၣ်အမ့ၢ်အဘိအချံၤအ သ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်လီၤကွံၣ်ဝဲဒၣ်ရၢၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဒူဖိသဝီဖိဘၣ်စံၣ်ပယီၤသး (နအဖ) လၢပှၢ်ကျါ

၁.၂ ကညီဒူဖိသဝီဖိလၢမ့ၣ်တြီၤကီၢ်ရၣ်အပူၤ လီၤဆီၣ်ဒၣ်တၢ် ပှၤလၢအအိၣ်လၢ KNU အဟီၣ်ကဝီၤပှၤ တဖၣ် နအဖ သးမ့ၢ်ထံၣ်အီၤန့ၣ် မၤပယွဲ, မၤတရီၤတပါဒီးမၤသံမ့တမ့ၢ်ခးသံအီၤလၢကျါအဃိ အဝဲ သ့ၣ်ခိၣ်ထံၣ်အသးဒီး နအဖ သးတဘျီဘၣ်, ဘၣ်ဃ့ၢ်အိၣ်ဝဲလၢပှၢ်လၢကျါဒီးဘၣ်သးအလီၢ်အကျဲဝဲ အံၤခဲအံၤလီၤ. တၢ်ဂီၤ - KORD

နူဇီသဝီဖိဘၣ်စံၣ်ပယီၤသုး (နအဖ) လၢပှၢ်ကျါ

၃. တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်စံးစ့ၤလၢသဝီဖိအဂီၢ် ဖဲစံၣ်ပယီၤသုး (နဝတ,နအဖ) အခါ
 ၄. ပယီၤသဝီဖိလၢ နဝတ,နအဖ သုးမၤအဝံတၢ်ဒီးအခီၣ်ညိး, ဟးတကလၢဘၣ်အယိ ဘၣ်တၢ်ဟ်
 တၢ်ကွၢ်အိၣ်လၢပှၢ်ပူၤ, ကညီသဝီဖိလဲၤထံၣ်အိၣ်မၤကၢၤန့ၢ်အမ့ၢ်အု, လဲၤဆှၢ်ဒုးအိၣ်ဖဲအမ့ၢ်အထံ
 တၢ်ဂီၤ - KORD

တၢ်အိၣ်မ့ၢ်ဘိအၣ်အသၢ်စ့ၤလီၤ ခိဖျိတၢ်ဖဲးအိၣ်ခးတဘၣ်လီၤဘၣ်ကျဲ

တၢ်ဖိအသဝီအဟီၣ်ကဝီပူၤန့ၣ် တၢ်မၤပးဂီၤန့ၣ်ဆၢၣ်ခိၣ်ယၢၤဒီးသ့ၣ်ပှၢ်အကျိၤအကျဲဒ်အမ့ၢ် တၢ်မၤကၤသ့ၣ်, တၢ်က့ၢ်သ့ၣ်လး, တၢ်ကျိၤဆါဂံၢ်, ဒီးတၢ်ချၢၣ်လၢၢ်လ့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် တအိၣ်ဝဲဒၣ်ဘၣ်. လၢမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုအစိလံၤလံၤန့ၣ် တၢ်ဖိအသဝီတဖၣ်အါဒၣ်တၢ်တက့ၢ် အိၣ်မ့ၢ်ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢသ့ၣ်ဒိၣ်ဝၣ်ပှၢ် ခိဖျိတၢ်ဖဲးတရံးခးတဝီဘၣ်တဝီ, ဒီးထူအိၣ်စံၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲစ့ၤန့ၣ်လီၤ. မ့တမ့ၢ်ဘၣ်လၢပှၢ်သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ယုၢ်မ့ၢ်ပးဖျိး, ဘၣ်ပၢ်တၢ်ကွၢ်အဖူသဝီဒီးဖူလီၤသံၣ်လီၤတဖၣ်ဘၣ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်အတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမ့ၢ်ဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်ကတဲၣ်ကတီၤက့ၤတၢ်ချံလၢကသ့ၣ်ဝဲတနံၣ်ဘၣ်တနံၣ်အဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ် တၢ်ကီတခဲတအိၣ်ဝဲဒၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖူဖိသဝီဖိတဖၣ်လၢတၢ်လီၤအါတီၤဘၣ်ယုၢ်မ့ၢ်ပးဖျိးဒီးဘၣ်ပၢ်တၢ်ကွၢ်တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမ့ၢ်အလီၤအကျဲ, ဘၣ်သးလီၤသးကျဲခဲအံၤခဲအံၤဆူတၢ်လီၤအဂၤဒီးယုတၢ်လီၤလၢအဘၣ်အဘၢအယိ ဝဲတၢ်အိၣ်ဖျိၣ်အိၣ်တံၤအလီၤန့ၣ် ကဲထီၣ်တၢ်ကီတခဲလၢဖူလီၤသံၣ်လီၤတအိၣ်လၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ကဖဲးအိၣ်ခးဒီးဖဲးတရံးဝဲဒ်မိၢ်ပၢ်ဖဲဖုမၤတၢ်ဝဲလၢ

ညါအသးတသ့လၢဘၣ်. လၢလူၤသီကီၢ်ဆၢၣ်အပူၤန့ၣ် သဝီဖိလၢပယီၤသးဖဲဆိလီၤသးလၢအဖူသဝီပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, အသဝီအိၣ်ဘၣ်လၢပယီၤသး အသိလ့ၣ်ကျဲ (မ့ၢ်သဲၣ်-ဖုးဂီၤ-စိထီၣ်သိလ့ၣ်ကျဲ) အကပိၣ်ကပၤတဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ် ဘၣ်ယုၢ်ကွၢ်ဒီးလဲၤစံၣ်အိၣ်ဝဲဆူဖူသဝီအဂၤလၢအယံၤဒီးပယီၤသးအိၣ်တၢ်အလီၤန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ပၢ်တၢ်ကွၢ် အဖူသဝီ, အဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်, အသ့ၣ်ပှၢ်ဒီးအဖူလီၤသံၣ်လီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တချုးဒီးလၢ ပယီၤသးဖဲဒွဲၣ်အူကွၢ်အသဝီဒီးဖဲဆိလီၤအသးတၢ်လီၤဒီးဘၣ်အခါန့ၣ် ဖူဖိသဝီဖိတဖၣ်အဖူလီၤသံၣ်လီၤလၢကဖဲးအိၣ်ဝဲတနံၣ်ဘၣ်တနံၣ်အဂီၢ်လၢလီၤဝဲလၢဖူသဝီတဖျၢၣ်စ့ၢ်စ့ၢ်အဂီၢ်လီၤ. ဒ်မိၢ်ပၢ်ဖဲဖုမၤတၢ်ဝဲအသး တၢ်ဖဲးတရံးဝဲဒၣ်ခးတဝီဘၣ်တဝီဒီးဖူတလီၤန့ၣ် တၢ်ပၢ်ပှၢ်ဝဲအစ့ၤကတၢ်ဂ့ၢ်န့ၣ်ဆူအဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိ တၢ်ဖဲးခးအလီၤတဖၣ်န့ၣ် ဖျါလုၤသုလုၤဂီၤဒၣ်ထဲတနံၣ်ခံနံၣ်အတီၢ်ပူၤ, ဒီးတုၤမ့ၢ်သ့ၣ်ခိၣ်ဆၢၣ်အပအတဖၣ်ဒိၣ်ထီၣ်က့ၤဒီးဖူပှၢ်ထီၣ်တစးလံန့ၣ် ဖူတဖၣ်ဖျါလီၤကံၤဒ်သ့ၣ်ပှၢ်အသးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်လီၤလၢအဝဲသ့ၣ်ဖဲးအိၣ်ဝဲတဖၣ် မ့ၢ်ဝဲဖူလီၤသံၣ်လီၤလၢတၢ်ဖဲးအိၣ်ညီၣ်န့ၣ်အိၤအလီၤန့ၣ်လီၤ. သ့ၣ်ဒိၣ်ဝၣ်ပှၢ်ထူလံၤအိၣ်တၢ်အလီၤတဖၣ်ဒ်အမ့ၢ် ထံခံကွၢ်စိး, ကစၢ်ဖး

ထိအခါ ဦးတော်လီလါမိဂ်ပံဖုဒုဂ်ဝဲဒီးတဖဲး
ဝဲဘဉ်န့ဉ် အိဉ်သဘျဲး (အိဉ်ဘျဲးစဲ) ယုဉ်
လိဉ်သးဒီးဒုလိဉ်သံဉ်လိဉ်လါတဖဲးအိဉ်ညီ
န့ဉ်ဒုးတဖဉ်န့ဉ်လိဉ်။

လာညါ (တချူး၁၉၇၅ နံဉ်) တံဖိဒါ
သဝီန့ဉ် ပှဲးအိဉ်ဒုးဒ်လုဉ်လါထုလံတဖဲး
တရံးအကျဲ ဒီးဒုလိဉ်သံဉ်လိဉ်စုဉ်ကိးအိဉ်လါ
ပှဲးဝဲလါပှဲးကိးဒုဉ်ဒဲးကဲးအိဉ်ဒုးအဂီဉ်န့ဉ်
လိဉ်။ ပှဲးတဟးဝဲးနါစါဒုးလါ ခုဒိဉ်ပှဲးယိဉ်
အပူဘဉ်။ ဒ်န့ဉ်အသိး တံဉ်ဖိယိဉ်ဖိအိဉ်
အိဉ်ဒီးအစံဉ်လိဉ်ပှဲးလိဉ်ဒီးကျိဉ်ပနါလါကထု
အိဉ်စံဉ်အဂီဉ်အဂီဉ်န့ဉ်လိဉ်။ လါတဖဲးန့ဉ်အ
ယိဉ် သဝီဖိတဖဉ်မုဉ်ဖဲးအိဉ်တုဉ်ဝဲဒုးလါမိဂ်ပံဖု
အစါလံလံဘဉ်ဆဉ်အဒုသဝီခိဉ်ယါ
သုဉ်ပှဲးတဖဉ် အိဉ်ဖျါလါဟ့ဒဲးဝဲဒုဉ်တံတု
လါမုဉ်မဆါတနံးန့ဉ်လိဉ်။ လုဉ်သိကိဉ်ဆဉ်
အပူ ဒုသဝီ အဂုဉ်အဂါအိဉ်ဝဲ အါမးလါ
အတံဉ်လုဉ်အိဉ်သးသမူအကျဲလိဉ်ကံလိဉ်
သးဒီးတံဖိဒါန့ဉ်လိဉ်။

ဆါကတိဉ်ခဲအံ ခိဖျါလါပှဲးလိဉ်အိဉ်ကမ့
ဖိလါတံလိဉ်အါတါဘဉ်စံဉ်အိဉ်ဖျိဉ်အိဉ်တံ
လါတံလိဉ်တပူယိဉ်အယိဉ် ပှဲးအိဉ်ဒုးအ
နီဉ်ဂံအါထီဉ်ဒီးဒုလိဉ်သံဉ်လိဉ်လါအဝဲသုဉ်
ကဲးအိဉ်ဝဲ အဂီဉ်တလါတလိဉ်လါဘဉ်။
ပှဲးတနီဉ်ဘဉ်ဖဲးအိဉ်က့ဒုဘိဉ်သံဉ်ဘိဉ်အ
လိဉ်လါအသးအိဉ် ၂-၃ နံဉ်တဖဉ် မုဉ်တ
နီဉ်ဘဉ်ဟးဝဲးအိဉ်က့ပှဲးဒိဉ်ပှဲးယိဉ်လါ ပှဲး

တဖဲးနီတဘျီဘဉ်အလိဉ်သုဉ်တဖဉ်အယိဉ် ဒု
လါဘိဉ်သံဉ်လိဉ်ဘိဉ်ဒီးဘဉ်ဒိ ခုဒိဉ်ပှဲးဒီး
တံလိဉ်ဖျါလိဉ်ပှဲးအါထီဉ်စုဉ်ကိးလိဉ်။

တံဖိဒါသဝီဖိ, ဖါတြးစံးဝဲ “လာယနီဉ်
ဆံးအခါကစါဖးဒိဉ်လါ ပှဲးပှဲးယဉ်ဝဲဒ်အမုဉ်
ပှဲးပှဲးသိထိ ဆဉ်ဖိကိဉ်ဖိတံမံလဉ်အိဉ်အါ
အလိဉ် (က့မုဉ်ဖိကစါ, ယိဉ်လုဉ်ယိဉ်ဒီး ဒီးယဲ
မုဉ်ခဲအပှဲးပှဲး) န့ဉ် ခဲအံပှဲးဝဲကွံဉ်ဝဲဘျဲးက
လဉ်ယဉ်ယဉ်လံလိဉ်။ လါညါန့ဉ်ယနါဟူ
ဘဉ် ထီဉ်ကိး, ကယူပှဲး, တဟိတဖဉ်
ကိးသိဉ်ကိးမုဉ်ဂိးဒဲး, ဘဉ်ဆဉ်ခဲအံဘျီ တ
နါဟူဘဉ်အါအါလါဘဉ်, သိဉ်က့ဒုဉ်လါ
အံတပူလါန့ဉ်တပူမုဉ်လါပှဲးတအိဉ်အါ
ကဲဉ်ဆိး လါဘဉ် အယိဉ်လိဉ်။ တံလိဉ်လါ
သုးဘိဉ်သုးဝဲအိဉ်အါအလိဉ်န့ဉ် ခဲအံသုးတ
အိဉ်အါလါစုဉ်ကိးဘဉ်။”

အဝဲရဲပှဲးဝဲလါ တံအဝဲအံဟဲကဲထီဉ်
အသးလါ တံဒုးတံယါအယိဉ်ဒီးသဝီဖိအါ
ဂါလါသဝီအါဖျဉ်ဘဉ်ယုဉ်မုဉ်ဟးဖျိးဒီး ပှဲး
တုဉ်ကွံဉ်ဒုသဝီ, တံလုဉ်အိဉ်သးသမူလိဉ်ကျဲ
ဒီးဘဉ်ဟးယုဉ်အိဉ်ခုသုဉ်လါထံနါကွံဉ်စိး
ဒီးပှဲးအါဂါဘဉ်ဖဲးအိဉ်မးအိဉ်, ဖဲးအိဉ်သ
ကိးက့ဒုးလါပှဲးဒိဉ်ပှဲးယိဉ်အပူန့ဉ်လိဉ်။
လာညါန့ဉ်ပှဲးတဖဲးအိဉ်ထံနါကွံဉ်စိး, ထံခိဉ်
သုဉ်အလိဉ်တဖဉ်ဘဉ်, မုဉ်တဘျီအံဒုခိး
တချူးလါဘဉ်။ မုဉ်တမးဘဉ်န့ဉ် တအိဉ်
ဘဉ်ယိဉ် ကွံဉ်ကတိဘဉ်မးလိဉ်။ ပှဲးကိးဂါ

ဒဲးဘၣ်ယုကျဲလၢ တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအဂီၢ်လီၤ. ဒိဖျိလၢတၢ်ဘၣ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်က့ၤလၢ ကျဲဒ်အံၤအယီၤ သ့ၣ်ပုၤတဖၣ်ဘၣ်လီၤဟံလီၤ ပျီကွံၣ်ဒီးထံကျိတဖၣ်လီၤသံးအါထီၣ်ဝဲကွၢ်ကွၢ်န့ၣ်လီၤ. ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတၢ်မံၤလၢသ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိး သးကွံၣ်အလီၢ်အကျဲဆူတၢ်လီၢ်အဂၤ လၢသ့ၣ်ပုၤဂ့ၤအလီၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲတၢ်ယုၢ်မ့ၢ်ပးဖျိးအဆၢကတီၢ်န့ၣ် ကျဲအညီကတၢ်လၢတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအဂီၢ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ် တၢ်ဖဲအိၣ်ခးန့ၣ်လီၤ. ဒိဖျိလၢပုၤဘၣ်အိၣ်ဖျိၣ်အိၣ်တံၤ, ပၢ်ဖျိၣ်ထီၣ်က့ၤသးအဖူၣ်အဖုအါထီၣ်ဒီးလိၣ်ဘၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲလၢ ကဖဲအိၣ်ခးအဂီၢ်အါထီၣ်လီၤ. ဖူဖိသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်သ့ၣ်ညါဝဲလၢ တၢ်ဖဲအိၣ်ခးလၢတဘၣ်မိၢ်လီၢ်ပၢ်ကျဲဘၣ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢအမၤဟးဂုၢ်ဟးဂီၢ် “ပုၤ” ဘၣ်ဆၣ်ဒီးဖဲတၢ်ယုၢ်မ့ၢ်ပးဖျိးအဆၢကတီၢ် အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်တမၤဝဲဘၣ်ဒီး ကလုၢ်အိၣ်အသးသမူကျဲအဂၤတအိၣ်ဘၣ်အယီၤဘၣ်မၤဝဲန့ၣ်လီၤ. ဒိဖျိလၢဖူဖိသဝီဖိတဖၣ် ဖဲအိၣ်ခးတဘၣ်လီၢ်ဘၣ်ကျဲ ဖဲအိၣ်ခးလၢခူဒိၣ်ပုၤယိၣ်အပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, ဖဲအိၣ်ခးလၢတၢ်ဘီၣ်အယီၤမ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ် မၤလီၤစ့ၤ, မၤဟါမၤကွံၣ်ဝဲတၢ်အိၣ်မ့ၢ်ဘိအချံအသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဖိဒါသဝီဖိဒီးမိလီသဝီဖိလၢအဖဲအိၣ်ခးလၢပုၤဒိၣ်ပုၤယိၣ်အပူၤတဖၣ်ပၢ်ဖျါဝဲလၢ တၢ်အိၣ်မ့ၢ်ဘိအချံအသ့ၣ်တနီၤလီၤစ့ၤဒီးလီၤမၤကွံၣ်ဝဲဒိဖျိတၢ်ယုၤတၢ်

ယုၢ်ဒီးဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအိၣ်မၤဟးဂီၢ်ဒီးအိၣ်လၢကွံၣ်ဝဲအယီၤန့ၣ်လီၤ.

မုၢ်ဂၢ်မုၢ်ဝါစံးဝဲ “ဖဲ ၁၉၉၇ နံၣ်န့ၣ် ပယီၤသးဟဲထီၣ်ဒီးဟးကမုၢ်ခွဲးတၢ်အယီၤပဘၣ်သးပလီၢ်တဆိတဆိဒီးပလဲၤယုၢ်တုၤဆူယီၣ်ဖါတုၢ်ကစၢ်တုၢ်ဖးဒိၣ်အချၢတကပၤန့ၣ်လီၤ. ပစံၣ်သၢလါဝံပယီၤသးဟူးဂၢၤစၢ်လီၤတဖဲဘၣ်ဆၣ်ပက့ၤအိၣ်လၢပဒုသဝီတသ့လၢဘၣ်. ပဟံၣ်ပယီၤပတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲဒီးဖူလီၢ်သံၣ်လီၢ်တအိၣ်လၢဘၣ်. တၢ်တနံၣ်န့ၣ် ပတဖဲအိၣ်ဘၣ်ခးဂ့ၤဂ့ၤဝါဝါလၢဘၣ်မ့ၢ်လၢပယုဖဲအိၣ်ခးတၢ်ဆၢကတီၢ်စ့ၤဒီးဖူလီၢ်သံၣ်လီၢ်လၢပကဖဲအိၣ်ခးတအိၣ်အယီၤလီၤ. ပဘၣ်ဟးဖဲအိၣ်ခးနီၤစိၤပုၤပုၤအယီၤ ဘုတဂ့ၤတၢ်မုၢ်တၢ်ဘိတဂ့ၤဒီးလံၣ်အိၣ်ဖဲအိၣ်ခးမးလီၤ.”

သးပုၤဘိကျိၣ်လၢအအိၣ်မိလီသဝီတဂၤစံးဝဲ “တၢ်ဖဲအိၣ်ခးလၢပုၤဒိၣ်လၢန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢအမၤဟးဂီၢ်ပသ့ၣ်ညါန့ၣ်က့ၤလၢတၢ်စံၣ်တလၢပယီၤအယီၤ ပပဒုၣ်စးဆဲးတပူၤဒီးပမ့ၢ်တဖဲဒီးပသါကမၤဒ်လဲၣ် ပကအိၣ်တၢ်မနုၤလဲၣ် ဖူလီၢ်သံၣ်လီၢ်လၢအဂ့ၤတအိၣ်လၢအယီၤပမ့ၢ်တဖဲဒီးမ့ၢ်တၢ်လုၢ်အိၣ်သးမူအဂီၢ်တၢ်နးဒိၣ်ကတၢ်လၢတၢ်စံၣ်ပယီၤအယီၤလီၤ. ပအိၣ်လၢမိလီသဝီပဟဲယုၢ်တုၤလၢမိခံဒါအကီၢ်ပဘၣ်ပၢ်တုၢ်ဖူလီၢ် သံၣ်လီၢ်, ဘုဖိတၢ်ချံတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤခဲလၢက

အယ်တီနီတီသတ်လီမုလီမာလတ်လု အိတ်သးသမုအဂီဒီးကဲထိတ်ဝဲတံးတံးစု လာပဂီနုနီ” လီ.

တံးဖိအသဝီဖိပတ်ဖျါထိတ်ဝဲအတံးလဲခီ ဖျါလတ်ဖဲဒုးတဘတ်လီဘတ်ကဲဒီးတံးဖဲဒုး လာပုဒိတ်ပုဒိတ်ပုဒိတ်ပုဒိတ် သုတ်, ဘါအိတ် လက်ကွံင်ဝဲ တံးတံးတံးဘိတဖတ်, လံင်လုာ်, နီယဲ, လံင်ဘီ, ထိတ်ကံင်တြ, ထိတ်ကံင် ဘီ, ထိတ်ကုာ်ဂီ, ထိတ်ကီလုကင် ဒီးထိတ် ဖဲဒုးဖိ သုတ်တဖတ်အိတ် လက်ကွံင်ဝဲ အဘုဒီး တံးချဲတံးသတ်တဖတ်နုနီလီ. အဒိ, ပုတ နီနုနီ သုတ် (ယုာ်ထီဆုတ်/ပိဒီး) အိတ်လက် ကွံင်အယာတံး, ဒီးပုတနီနုနီ လံင် အိတ် လက်ကွံင်အပုာ်ဝါ, တမတ်သူ နုနီလီ. လာ ကျဲအံးအယ် အဝဲသုတ်အတံးမုာ်တံးဘိတ ဖတ်အံး အချဲလီတုင်ကွံင်ဝဲဒုတ်နုနီလီ.

ဒ်နုနီ အသိး ဖူဖိသဝီဖိလဲအလဲစံင် အိတ်လဲအသဝီ အလဲအတံးလီတံးကျဲတ ဖတ် တုမုာ်ဖဲအိတ်သကိးဒုးတံးလီတံးကျဲတ အိတ်လဲဘတ်နုနီ ဘတ်ဖဲအိတ်ကွဲဝဲလီလဲ အဘိတ်အယ် ဘုဟုဒီးတံးမုာ်တံးဘိတဂုစုာ် ကီးဘတ်. တံးဖိအသဝီဖိလဲလဲယုာ်ဆုကီ မိာ်ပုာ်အကီပုတနီမုာ်ဂု မိခံအကီပုတ နီမုာ်ဂုနုနီ သဝီဖိလဲအသဝီသံင်လီအိတ် အါတဖတ် ဟုတ်ဒုးဖဲအိတ်အိတ်နုနီလီ. ဘတ် ဆတ်မုာ်လဲပုအိတ်ဖျိတ်အိတ်တံးဒီးပုနီဂံင်အါ ထိတ်အယ် ဖူလီသံင်လီတအိတ်လဲဘတ်,

ကကွဲဖဲအိတ်လဲအသဝီဒီးကွဲဖဲတဘတ် မုာ်လဲအိတ်ဒီးမုာ်ပိာ်, ဘူးဒီးပယီသုးတံးလီ အယ် အဝဲသုတ်ဘတ်ဖဲအိတ်ဝဲဖူဘိတ်သံင် ဘိတ်ဖဲအိတ်ဘူးအလီနုနီလီ.

အါတကွဲ သဝီဖိလဲအသဝီအိတ်ဖူဘိတ် သံင်ဘိတ်တဖတ်ပတ်ဖျါထိတ်ဝဲတံးဂုာ်ကီလဲအ မုာ် (၁) ဖူဘိတ်နုနီ ဟိတ်ခိတ်ညုတ်အထူးအစီ တအိတ်အယ် ဘုဟုဒီးတံးမုာ်တံးဘိတဂု, (၂) နိတ်ခဲအယ် ဖဲဒုးတဝီနုနီဘတ်ကျိနိတ်ဝး ဒီးလီအစုကတံးလွံာ်ဝီနုနီလီ. ဒီဖျါလဲအ ဝဲသုတ်သုတ်အိတ်ဘုဒီးတံးမုာ်တံးဘိတဂုအ ယိ ထာဖျိတ်ကွဲတံးချဲတံးသတ်တဖတ်တနု လဲအစုကီးဘတ်နုနီလီ. လီဆီဖတ်တံးဘု လဲအမုာ်တံးအိတ်မိာ်ပုာ်တဖတ် ဖူဖိသဝီဖိတမု နုနီအိတ်ဝဲလဲလဲလီလီအယ် အဝဲသုတ်ဘတ် ယုပုအိတ်ဝဲဘုနုနီလီ.

တံးဖိအသဝီဖိတဖတ်ပတ်ဖျါထိတ်ဝဲလဲ မုာ် မဆါတနုအံး တံးပုဒိတ်ကလဲဒိတ်ခဲလက်, ဘုတနုနု ပုဆါဝဲလဲစုပယီ ၁၂၀၀- ၁၅၀၀ ကွဲ ဒီးအဝဲအံး မုာ်အပုအဆံးက တံးလီ. လဲ ၂၀၀၁ နံင်အပု ဘုသးတ ခွဲ (၁၆ ကံလီ) ဘတ်တံးဆါအီလဲစုပယီ ၂၅၀-၃၅၀ ဘး (စုပယီ ၂၅၀၀-၂၈၀၀ ကွဲ) လီ. မုမုာ်လဲပုဒုသဝီ, ဒိတ်ဟဲအသ ဝီနုနီ ဟုသးတဖတ်အပုထိတ်တုလဲ ၄၅၀ -၅၀၀ ဘးဒုတ်လဲနုနီလီ.

ပုလီကဝီဖိသုတ်တဖတ်အံး မုာ်တဘတ်

တၢ်မၤတၢ်တၢ်အိၣ်လၢ ပှၤနီၣ်တဖၣ်နီၣ်တဂၤဘၣ် န့ၣ် အိၣ်ဒၣ်အတၢ်သ့ဝဲ, တမ့ၢ်လၢကကွၢ် ဆၢၣ်မဲၣ်ဘၣ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲလၢအတၢ်လၢအိၣ် သးသမုၣ်အဂီၢ်ဘၣ် ဒီးသ့ၣ်ပှၤစ့ၢ်ကိးတဟး ဂူၣ်ဟးဂီၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့တမ့ၢ်ဘၣ်လၢထံ လီၢ်ကီၢ်ပူၤတၢ်ဒုးတၢ်ယၤဒီးတၢ်ယုၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိး အယီၤဘၣ်န့ၣ် ပထံၣ်ဘၣ်လၢပူၤလီၢ်ကီၢ်ဖိ သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ အိၣ်ဝဲဒီးတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်, တၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤအါမး လၢအဖၣ်လီၤစၢၤ လၢမိၢ်ပၢ်ဖံဖုအစိတဆိဘၣ်တဆိဘၣ်ယး လၢတၢ်လၢအိၣ်သးသမုၣ်အဂီၢ်ဒီးတၢ်ကဟုက ယၢ်က့ၤအဒုသဝီန့ၣ်ဆၢၣ်ခိၣ်ယၤအဂီၢ်လီၤ.

“ဖဲ ၁၉၉၇ နံၣ်န့ၣ် ပယီၤသုးဟဲ ထီၣ်အယီၤ ပဘၣ်သုးပလီၢ်တဆိ တဆိဒီးပလဲၤဃုာ်တုၤဆူ ဃီၣ်ဖါ တူၢ်က စၢ်တူၢ် ဖးဒိၣ် အချူ တ ကဟး...ပ ဟံၣ် ပဃီ ပ တၢ် လီၢ် တၢ်ကျဲၤဒီးဒူလီၢ်သံၣ်လီၢ်တ အိၣ် လၢဘၣ်...တၢ်တနံၣ်န့ၣ် ပဘၣ် ဟးဖဲဒီးနီၣ်နီၣ်ပူၤပှၤပူၤအယီၤ ဘုတ ဂ့ၤတၢ်မ့ၢ် တၢ်ဘိတ ဂ့ၤဒီး လံၣ်အိၣ်ဃဲအိၣ်ရးမးလီၤ.”

မုၢ်ဂံၢ်မုၢ်ဝါ

န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တနါမၤလီၤစၢၤ ဒီးမၤလီၤမၢ်တၢ်အိၣ်မုၢ်ဘိအချူအသၣ်

န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တနါ မ့ၢ်ဝဲ တၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ် လၢအဖၣ်အိၣ်ထီၣ်ဒၣ်ဝဲလၢန့ၣ်ဆၢၣ်အတၢ်လဲၤ တရံးဒီးကဲထီၣ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲလၢပှၤမၤအိၣ်ဝဲၤ ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ပှၤမၤထီၣ်ဒီး ဖဲးဝဲအသိး-

ဖိပၢ်ဖဲးဒုကဝီၢ်ခဲ
တၢ်ပျီၤကီၢ်ကျၢၤန့ၣ်ယုၢ်ဟဲ

ခိဖျိမုၢ်ခိၣ်မုၢ်လိတဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးန့ၣ်ကဲ ထီၣ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲဒိၣ်န့ၣ်ဒီးယုၢ်ဟဲအိၣ်ဘုတ က့ၢ်သ့ဝဲန့ၣ်လီၤ. မိလီၤသဝီဖိလၢအစံၣ်ပ ယီၤဒီးဟဲအိၣ်ကဒု ဖဲးအိၣ်ခုးလၢမိၣ်သ့ၣ်အ ကီၢ်တဂၤပၢ်ဖျါဝဲလၢ န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တ နါလၢအဖၣ်ကဲထီၣ်သး လၢအဝဲသ့ၣ်လဲၤခိဖျိ ဘၣ်ဝဲလၢတၢ်မၤအိၣ်ဝဲၤအပူၤတဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ ဘုယဲၣ်, ဘုယု, ခုးကျဲး, ခုးကသ့ၣ်, ယုၢ် ဟဲ, သံမိၢ်ဝါလီၤ, ကံၣ်လီၤ, တၢ်ဂီၤဝံ, ပ အူးအိၣ်, ဒီးမုၢ်ခိၣ်မုၢ်လိတၢ်စူတၢ်ယီၤတဘၣ် လီၢ်ဘၣ်စး သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

မုၢ်ဂံၢ်နီၢ်မုၢ်ဝါတဲဖျါထီၣ်အတၢ်လဲၤခိဖျိ လၢအဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်တတၢ် တနါလၢအတၢ်မၤအိၣ်ဝဲၤအပူၤ အိၣ်ဝဲတ ဘျူးဘျီညါ န့ၣ်လီၤ. အတၢ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ် သ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ,

(၁) ဖဲ ၁၉၆၅ နံၚ်သံမိၚ်ပိၚ်လီၤဒီဖုဒီဂီၢ်
ဒီးအိၚ်လၢၢ်ကွံၢ်အဘုလၢဒုးပူၤဒီတလီၢ်ညါ
အယိ အဒုးလၢဖဲးဝဲလီၤဘုၤခံၤ ၇ နၢ်အလီၢ်
န့ၢ် မၤန့ၢ်က့ၤဒၣ်ဘုၤသ့ၣ်ထဲ ၃ နၢ်လီၤ. နံၚ်
အဝဲအံၤန့ၢ် အဝဲဘၣ်ဟးယုအိၚ်ဘုဒီတနံၚ်
ညါန့ၢ်လီၤ.

(၂) မၤကဒီးဖဲ ၁၉၆၉ နံၚ်န့ၢ် ယုၢ်ဟဲ
လီၤဒီးအိၚ်လၢၢ်ကွံၢ်ဘုလၢပုၤဒုးပူၤတဘျး
လီၢ်န့ၢ်လီၤ. ယုၢ်တဖၣ်အမိၚ်ပျံၢ်ဂြံကဒံဖိက
ထဲသိးဒၣ်ခိၣ်မုၢ်, အညုၢ်တဝံၣ်တဘဲဘၣ်.
အဝဲသ့ၣ်အ့ၢ်တၢ်ကွံၢ်ဘုအခိၣ်ထံးဒီးထုး
လီၤအိၚ်ကွံၢ်ဘုအဆူတၢ်ခိၣ်ထံးလီၤ.
အါတုၤဒၣ်လဲၣ်ပုၤဆဲးအီၤလၢထု, ပုၤပဲၣ်အီၤ
လၢဒံးဘၣ်ဆၣ်သနၢ်က့ ပုၤမၤအီၤတနၢၤ
လၢဘၣ်. အိၚ်တၢ်တနၢၤတနၢၤလီၤပျီဖး
လဲၢ်, မုၢ်ဆါခိၣ်ဒၣ်လဲၣ်ဟးအိၚ်ဒၣ်အဆၣ်
လၢဘုကျါလီၤ. တနၢၤန့ၢ်ပုၤဖိၣ်ဝဲန့ၢ်အဖု
၇၀, ၈၀ တုၤ ၁၀၀ဒၣ်လဲၣ်န့ၢ်လီၤ.

(၃) မၤကဒီအသိတဘျီဖဲ ၁၉၈၃ နံၚ်
န့ၢ် ဒုးကသ့ၣ်အယိ ဘုသံလၢၢ်န့ၢ်လီၤ. ဒုး
ကသ့ၣ်န့ၢ် ဟဲအသးလၢပုၤလဲၤမၤအိၚ်ကနဲ
လၢဒုးကပၤတယံၤတဘျး, ဒီးဖဲအဝဲသ့ၣ်ဟဲ
က့ၤခိၣ်ဘၣ်ဒုးပူၤအခါ မၤလီၤဆ့ၣ်ဘၣ်ဝဲ က
နဲစိအယိ ဒုးကသ့ၣ်ဒီးဘုသံကွံၢ်ဒီတလီၢ်ညါ
န့ၢ်လီၤ. အဆိကတၢ် န့ၢ်ဘုအဘိဒီးအ
လၢၢ်ထီၣ်ဘိယုထီၣ်ကွံၢ်လီၤကၢ်ဒံမုၢ်အုလဲး
အိၚ်သ့ၣ်ဖိဝံၣ်ဖိယုထီၣ်ကွံၢ်အသိးန့ၢ်လီၤ.

ဒုးကသ့ၣ်အပနီၣ်မၤထီၣ်အသးသိသီန့ၢ် ယု
ထီၣ်ဒၣ်ပုၤဘိပုၤဘိ ဒီးတသိခံသီကူလိၢ်အ
သးအါထီၣ်အါထီၣ် လၢခံကတၢ်ဒုးဒီတလီၢ်
ညါ ဘုလီၤဘိ ယုထီၣ်သံကွံၢ်လၢၢ်ဝဲယၣ်
ယၣ်န့ၢ်လီၤ.

(၄) တၢ်မၤကဒီးအသးဖဲ ၁၉၉၈ နံၚ်
န့ၢ်ပုၤအါဂၤ ဘၣ်ကွံၢ်ဆၣ်မဲၣ်ကဒီး တၢ်ဖိ
ယၢ်လီၤအိၚ်ဘုဒီးတုၤခဲအံၤ (၂၀၀၁ နံၚ်)
န့ၢ်တၢ်ဖိယၢ်တကလုၢ်အံၤတလီၤမၢ်ကွံၢ်ဒံး
ဘၣ်န့ၢ်လီၤ.

တကးဒံးဘၣ် လၢပုၤဖဲးအိၚ်ဒုးမၤအိၚ်
ဝဲၤအဂီၢ် တၢ်ဆၢကတီၢ်မုၢ်ခိၣ်မုၢ်လါတၢ်စူတၢ်
ယီၤမုၢ်တဘၣ်လိၢ်ဘၣ်စးန့ၢ် ကဲထီၣ်တၢ်
ကီတၢ်ခဲသ့ဝဲစ့ၢ်ကီးန့ၢ်လီၤ. သးပျံၢ်စ့ထု
ရဲပုးဝဲလၢ တၢ်ဖဲးအိၚ်ဒုးမၤအိၚ်ဝဲၤန့ၢ် တ
လိၢ်ဘၣ်ထဲဟီၣ်ခိၣ်ညုၢ်ဂ့ၤတခါဒီးဘၣ်.
လိၢ်ဘၣ်စ့ၢ်ကီးတၢ်ဆၢကတီၢ်ဘၣ်လီၢ်ဘၣ်
စးန့ၢ်လီၤ. ဖဲဘုဖိဒီးတၢ်မုၢ်တၢ်ဘိလၢဒုးပူၤ
သ့ၣ်တဖၣ်မဲထီၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၢ် လိၢ်ဘၣ်
ဝဲတၢ်စူထံးဒံးသိးကန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဂံၢ်တၢ်ဘါဒီး
ကဒိၣ်ထီၣ်ဝဲအဂီၢ်လီၤ. တၢ်မုၢ်ကီၢ်ယုထီ
န့ၢ် ဘုဖိဒိၣ်ထီၣ်တန့ၢ်ဘၣ်အမဲၣ်ညါသံ
ကွံၢ်ဝဲန့ၢ်လီၤ. ဘုသ့ၣ်ဂီၤ ပုၤကူးဘုပိၢ်ဘု
အဆၢကတီၢ်န့ၢ် လိၢ်ဘၣ်ဝဲ မုၢ်တၢ်ကီၢ်ဒံ
သိးဘုသ့ၣ်ကယုထီၣ်အဂီၢ်န့ၢ်လီၤ. ဖဲပုၤကူး
ဘုပိၢ်ဘုအဆၢကတီၢ်တၢ်မုၢ်စူန့ၢ် ဘုသ့ၣ်
ကဘၣ်စီၣ် ကဲထီၣ်ကဒါက့ၤလၢလီၢ်ခိၣ်

ဆာဉ်ခံန့ဉ်လီၤ. ဝဲနပိာ်ဘုအခါ ဘုသုဉ်မ့ၢ် ဘဉ်စီဉ်န့ဉ် ဘုလၢနမၤန့ၢ်အီၤတဖၣ်အသး တဖျဲလၢဘဉ်, ကနၤအုးနၤဖးကွံာ်ဒီးနအိဉ် အီၤတဘဲလၢဘဉ်န့ဉ်လီၤ. အချံအသုဉ် လၢနကသုဉ်အီၤဆူညါတနံဉ်အဂီၢ်န့ဉ် တ ဂ့ၤစ့ၢ်ကီးလၢဘဉ်န့ဉ်လီၤ.

န့ဆာဉ်တၢ်တတၢ်တနါသုဉ်တဖၣ်အံၤ တုၤမ့ၢ်အမၤအသးဒိဉ်ဒိဉ်မ့ၢ်မ့ၢ်အဆၢကတီၢ် န့ဉ် ကိဒိဉ်မးလၢတၢ်ကတြီဆၢဒီးကကူစါ ယါဘျါက့ၤအီၤအဂီၢ်န့ဉ်လီၤ. တဘျီဘျီန့ဉ် ပုၤမၤဝဲဖိတဖၣ်တြီဆၢယါဘျါက့ၤဝဲတန့ၢ် ဘဉ်အိဉ်ဝဲန့ဉ်လီၤ. ကဲထီဉ်အသးမ့ၢ်တ ဒိဉ်တမ့ၢ်ဘဉ်န့ဉ် အဝဲသုဉ်ကူစါဝဲဒုဉ်ဒ်န့ ဆာဉ်အကျဲအသိးသ့ဝဲန့ဉ်လီၤ. ပုၤလီၢ်က ဝီဖိသုဉ်တဖၣ် တသုဉ်ကသံဉ်ကသီနီတ မံလၢ ကကူစါယါဘျါက့ၤအခးတၢ်ဆူးတၢ် ဆါ လၢအဖဲမၤဘဉ်ဒိမၤဟးဂီၤအဘုအဘု ဒီးတၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိလၢအသုဉ်အိဉ်ဖျးအိဉ်ဝဲသုဉ် တဖၣ်ဘဉ်. ဒ်အမၤဝဲသ့ဒီးနၢ်ဟံဝဲအသိး ဖုးကဲထီဉ်န့ဉ်ဝဲ န့ဆာဉ်ကသံဉ်ကသီလၢ သုဉ်ဘုဉ်, ဘီဉ်, တၢဆံဉ်ဒီးဖျဲလီဝဲလၢအ ခုးပုၤန့ဉ်လီၤ. လီၤဆီဒုဉ်တၢ်ပုၤမိၢ်လုာ်ပၢ်လၢ ဖိသုဉ်တဖၣ်န့ဉ် မၤစ့ၢ်ကီးဝဲလၢလုာ်လၢတၢ် စူၢ်တၢ်နၢ်အကျဲထီဘိန့ဉ်လီၤ.

သဝီဖိလၢဖျးခိဉ်ကရူၢ်တဂၤစံးဝဲ “သံ မိၢ်ပီၤလီၤအိဉ်ယဘုဒိတလီၢ်ဒီးအိဉ်ဝဲဘုအ လုဉ်လၢခုးပုၤ, ဘုတဖၣ်အလုဉ်တအိဉ်လၢ

ဘဉ်ဒီးအိဉ်တီၢ်က့ၤထဲအဘိတဘိအခါပ တၢ်မ့ၢ်လၢလၢကွံာ်ဝဲဒီးပတဆိမိဉ်လၢပက မၤန့ၢ်အိဉ်က့ၤဘုလၢဘဉ်. လၢတၢ်တဟ် သးအပူၤထီဉ်သုသုတကလုာ်ဟဲလီၤအိဉ်ဝဲ သံမိၢ်ပီၤတဖၣ် ဒီးသံမိၢ်ပီၤတဖၣ်လီၤစ့ၤက ယီကယီဒီးလီၤမၢ်လၢကွံာ်ဝဲလၢစ့ၤအတီၢ် ပုၤလီၤ. တုၤသံမိၢ်ပီၤလီၤမၢ်လၢကွံာ်ဒီးဘုသုဉ် တဖၣ်ဟဲက့ၤဂ့ၤထီဉ်ကယီကယီဒီးယဘု ပျီဉ်ထီဉ်အသုဉ်ကွံာ်လီၤယၢကစီဒီး ဒီးန့ဉ်ဝဲ န့ဉ်ယအိဉ်ဘုလၢကစီဒီးလီၤ. ယစံးဘျး ဘဉ်ထီဉ်သုသုတကလုာ်အံၤလၢအမၤစၢ ယၢအယီလီၤ.”

ဒီးသန့ထီဉ်သးလၢဖျးခိဉ်ကရူၢ်သဝီ ဖိတဂၤအံၤအတၢ်အုဉ်အသးန့ဉ် ပသုဉ်ညါ ဘဉ်လၢန့ဆာဉ်ကဒဲကဒဲစ့ၢ်ကီးဒီးသန့ထီဉ် လိာ်အသးခိဖျိတၢ်အိဉ်ဘျးစဲအယီန့ဉ်လီၤ. ပမ့ၢ်တမၤဟးဂီၤအဝဲသုဉ်အတၢ်အိဉ်ဘျးစဲ အကျဲန့ဉ် ကမၤစၢစ့ၢ်ကီးပုၤလၢပတၢ်သုဉ် အိဉ်ဖျးအိဉ်အပူၤန့ဉ်လီၤ.

န့ဆာဉ်တၢ်တတၢ်တနါဒ်ဘဉ်တၢ်ပၢ်ဖျါ ထီဉ်လၢထးအသိး ကဲထီဉ်တၢ်ကိတၢ်ခဲး ဒိဉ်သုလၢ ပုၤမၤအိဉ်ဝဲဖိတဖၣ်အဂီၢ် လၢက ဘဉ်ပၤဆျဲရဲဉ်ကျဲဒီးကတဲာ်ကတီၤက့ၤတၢ် အိဉ်မ့ၢ်ဘိအချံအသုဉ်လၢတၢ်ကသုဉ်အိဉ် ဖျးအိဉ်ဆူညါတနံဉ်ဘဉ်တနံဉ်အဂီၢ်လီၤ. ဒ်လဲဉ်ဂ့ၤဂ့ၤ မိၢ်ပၢ်ဖဲဖုသိဉ်လိမၤယုပုၤလၢပ ကဘဉ်အိဉ်မ့ၢ်ဖိဒီးန့ဆာဉ်န့ဉ်လီၤ.

တၢ်ကတိၤကျၢ်တၢ်ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်မၤဂ့ၤထီၣ်

ပုၤ သးပုၤလၢပုၤန့ၣ် သိၣ်လိၣ်ဒၣ်အဖိအလံၤလၢ ကဘၣ်မၤအိၣ်ဝဲၤတဖၣ်, ဒီးမၤလိၣ်ဝဲၤ “ဖံးလိၣ်ခိၣ်ဆၢၣ်ဖံးကျၢ်ကျၢ်တက့ၢ်” န့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢဝဲၤန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်ထူၤအိၣ်စံၣ်တၢ်ဖဲးအိၣ်ခူးန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်မၤဝဲၤန့ၣ် မၤမ့ၢ်နီၢ် (မၤအိၣ်တုၤလီၤထီၣ်ဘး) တဘၣ်ကၢၣ်ဘၣ်ကျၢ်တဂ့ၤ, သုမ့ၢ်ဘၣ်ဟးဒီးထီၣ်သုၤခိၣ်လၢပုၤဖိခိၣ်ထံးန့ၣ် သုမဲၣ်သၣ်တအိၣ်ဘၣ်. ပုၤလၢအကၢၣ်န့ၣ် အိၣ်ဘၣ်မ့ၢ်တဘျဲဘၣ်. ပုၤသးပုၤစံးဝဲၤ ပုၤန့ၣ်ပုၤအိၣ်ဘၣ်ဘျဲးအိၣ်ဘျဲးအိၣ်, မ့မ့ၢ်ပုၤလၢအကျဲကျဲ (ကၢၣ်သံကျၢ်သံ) န့ၣ်ကဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ဂီၤလၢကအိၣ်ဘၣ်ဝဲၤတမိအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤသးပုၤမၤဝဲၤလၢထီၣ်ဒီးစံးဝဲ-

- (၁) စီကျဲကျဲယီၤတခွဲဘိ
ဘုသၣ်ဂီၤလၢတီၣ်မုၢ်လီၤ
- (၂) ခုအိၣ်ဘၣ်ဖဲးအိၣ်ဘၣ်စီး
ကၢၣ်အိၣ်ဘၣ်သံးကီၢ်လဲၣ်ကီၢ်

တၢ်ဖဲးအိၣ်ခူးဖဲးအိၣ်သံၣ်ဘၣ်တၢ်မၤတ့ၢ်လံၤအိၣ်လၢ အပုၤကွံၣ်အစိတဖၣ်အစိန့ၣ်သ

က့ သ့ၣ်ပုၤတဟးဂုၣ်ဟးဂီၤဒီးအိၣ်ဒီးဒၣ်တၢ်မ့ၢ်လၢကညီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဒီး အတၢ်ကူၣ်သုၤလၢတၢ်အိၣ်ကတိၤဒီးယုးယီၣ်ပၢ်ကဲဝဲ ထံကျိထံကွၢ်, သ့ၣ်ပုၤဒီး ခိၣ်ယၢၤန့ဆၢၣ်တၢ်ဘၣ်တ့အဂၤတဖၣ်အယီၤန့ၣ်လီၤ. ထံလိၣ်ကီၢ်ပုၤတၢ်ဒုးတၢ်ယၢၤမ့ၢ်တအိၣ်ဘၣ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်ကသ့ၣ်ထီၣ်ဘၣ် အဖူသဝီဂၢ်ဂၢ်ကျၢ်ကျၢ်ဒီးဖဲးအိၣ်မၤအိၣ်တၢ်ဒ်အမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုမၤယုၤအိၣ်အကျဲအသိးသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ကသ့ၣ်ခူးသးခူးဘၣ်ဝဲလၢအနီၢ်ကစၢ်တၢ်လိၣ်တၢ်ကျဲ အိၣ်ဒီးတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူလၢအယုၤကၢၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်တလိၣ်လၢကဘၣ်ဖဲးအိၣ်ခူးဖဲကတိၤ လၢခူဒိၣ်ပုၤယီၣ်အပုၤဒီးမၤဟးဂီၤသ့ၣ်ဒိၣ်ဝၣ်ပုၤတဖၣ်ဘၣ်. တၢ်ဖိဒၢသဝီဖိတဂၤစံးဝဲ, “ဖဲန့ဖဲးအိၣ်ခူးလၢ တၢ်လိၣ်တၢ်ကျဲအသိး ဒ်အမ့ၢ် ပုၤဒိၣ်ပုၤယီၣ်အပုၤန့ၣ် ကီၢ်ဝဲလၢနကဖး တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢတၢ်ကသ့ၣ်လီၤဘုအဂီၢ်လီၤ.” ဒ်န့ၣ်အသိး ဖူဘိၣ်သံၣ်ဘိၣ်လၢအတအိၣ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ညၣ်အထူးအစိတဖၣ် တဖဲးအိၣ်ဘၣ်ဝဲဒၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပၤပြးလီၢ်ကဝီၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဂၤပၢ်ပျါထီၣ်ဝဲလၢ “ဆူညါသ့ၣ်ပုၤကဂ့ၤထီၣ်အဂီၢ်

ထဲပျော့ပျော့ကိန်းတန်းနှင့် ကဲထိုင်တသ့
ဘဉ် ကဘဉ်မုာ်ဝဲပျော့ကိန်းတန်းနှင့်
လီၤ. ငူဖိသဝီဖိသုဉ်တဖဉ် ကဘဉ်မသ
ကိန်းတန်းကဲကဲ, ကဘဉ်မသကိန်းတန်း
ပျော့ပျော့ဘဉ်မုာ်ဒါန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကိတၢ်ခဲ
အဒိဉ်ကတၢ်တမံန့ၣ် မုာ်ဝဲတၢ်ဒုးတၢ်ယၢအ
ယီ ပသုဉ်ထီၣ်ငူသဝီဂၢ်ကျၢတသ့တဘျီ
ဘဉ်ဒီး ပဒိသအလီၤပသးယုကျဲလၢတၢ်လုာ်
အိဉ်သးသမူအဂၢတအိဉ်ဘဉ်အယီ ကျဲ
အိဉ်ဒုၣ်ထဲလၢပကဘဉ်ဖဲးအိဉ်ဒုးန့ၣ်လီၤ.
တၢ်ဖဲးအိဉ်ဒုးဒုၣ်လဲဉ် ဘဉ်တၢ်မအိဉ်ဒုး မိာ်
ပာ်ဖဲးမၤဝဲအသိးလၢပျော့ကိန်းတန်းအယီ
မုာ်တၢ်ကိတၢ်ခဲဖဲးဒိဉ်လၢ တၢ်ကသုကတဲာ်
ကတီၤက့ၤသုဉ်ပုၤလၢ အအိဉ်တုာ်သုဉ်တဖဉ်
န့ၣ်လီၤ.”

တၢ်ဒုးတၢ်ယၢမုာ်တအိဉ်ဘဉ်ဒီး တၢ်ဖဲး
အိဉ်ဒုးမုာ်လဲၤအသး ဘဉ်လီၤဘဉ်စးဒိဉ်ပာ်
ဖဲးအတၢ်ဟံးစုန့ၣ်ကျဲအသိးန့ၣ် တၢ်ခွဲးတၢ်
ယၢဒီးတၢ်အုဉ်ကိသး ကအိဉ်ထီၣ်ဒိဉ်ထီၣ်
ဝဲလၢ တၢ်ကတဲာ်ကတီၤခိဉ်ယၢန့ၣ်ဆၢဒီး
သုဉ်ပုၤတဖဉ်အဂီၢ်လီၤ. တၢ်ဖဲးဒုးဖဲကတီ
မုာ်စ့ၤလီၤန့ၣ် ငူလၢပျော့တဖဲးလၢဘဉ်တဖဉ်
ကကဲထီၣ်ကဒါက့ၤပုၤပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်အ
ရူဒိဉ်န့ၣ် တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢကဘဉ်အိဉ်လၢ
တၢ်သုဉ်ထီၣ်ဆီလီၤငူသဝီဂၢ်ကျၢကျၢဒီး
တၢ်ဒုးအိဉ်ထီၣ် တၢ်လုာ်အိဉ်သးသမူကျဲအ
ဂၢလၢ ကမၤစ့ၤလီၤတၢ်ဖဲးအိဉ်ဒုးဖဲကတီ

သုအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လီၢ်ကတီၤခိဉ်န့ၣ်တဂၢစံး
ဝဲလၢ “လၢညါပုၤသုဉ်က့ၤသးပုၤ ဖဲးအိဉ်ဒုး
မၤအိဉ်ဝဲၤအိဉ်ဒီး တၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤသုဉ်ပုၤ,
ငူလီၢ်သံၣ်လီၢ်ဘဉ်ဆဉ် စးထီၣ်လၢတၢ်ယုာ်
မုာ်ဟးဖျိးအိဉ်ထီၣ်တဘျီန့ၣ် ပုၤဖဲးအိဉ်ဒုးဖဲက
တီၤအိဉ်ထီၣ်ဒီးပုၤငူဖိသဝီဖိသုဉ်တဖဉ် တဒိ
ကန့ၣ်လိာ်အကလုာ်အိဉ်ထီၣ်ဝဲလီၤ. ယနာ်
ဒီးထံၣ်လၢတၢ်ဂၢ်တၢ်ကျၢမုာ်အိဉ်ထီၣ်န့ၣ် ငူ
ဖိသဝီဖိသုဉ်တဖဉ်အတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲလၢ
တၢ်ကတဲာ်တတီၤက့ၤအငူလီၢ်သံၣ်လီၢ်ဒီးန့ၣ်
ဆၢဒိဉ်ခိဉ်ယၢန့ၣ်ကအိဉ်ထီၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.”

အါန့ၣ်အန့ၣ် စံးဝဲလၢ ဒိဖျိပုၤအါဂၢဖး
ဘဉ်န့ၣ်ဟူဘဉ်စ့ၤကိးခိဉ်ယၢန့ၣ်ဆၢဒိဉ်တၢ်က
စိဉ်အိဉ်ထီၣ်အယီ အဝဲသုဉ်ဆိကမိဉ်အါ
ထီၣ်ကဒါက့ၤဘဉ်ယးဒီးတၢ်ကတဲာ်ကတီၤ
ထီၣ်က့ၤထံၣ်ကျိထံၣ်ကွာ်, ဒုးအိဉ်ထီၣ်ကဒါ
က့ၤ တၢ်တၢ်ကွံတၢ်စ့ၤ အတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲ
လၢညါဖိကအိဉ်ထီၣ်ကဒါက့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
အဝဲသုဉ်ပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိအံၤ ဖဲး
သဝီတၢ်အိဉ်ဖျိအခါန့ၣ်လီၤ. ပုၤအိဉ်ယဲာ်
ဂၢယုဂၢလၢကမၤကိန်းတန်းကဟံးမူဒါလၢ
ကတဲာ်ငူဖိသဝီဖိဒိဉ်သိး ကဒိကန့ၣ်မၤထွဲဝဲအ
ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသုဉ်အိဉ်ဒီးတၢ်ဟံးပနီၣ်ကွံ
မိၤစ့ၤမိၤ ညဉ်အလီၢ်ဒိဉ်သိး ပုၤသုတလဲၤမၤ
အိဉ်လၢညါဒီး မၤဟးဂီၤညဉ်အလီၢ်တဂ့ၢ်
န့ၣ်လီၤ. တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲအဝဲအံၤန့ၣ်လၢအ
ပုၤကွံဘဉ်တၢ်မၤတုာ်လံအိဉ်တဘျီလၢကရူာ်

အတတ်ရဲပြတ်ကျွမ်းကျင်ပြီးတတ်ကလျာနဲ့လီ။ ဘာပဲဆင်ခိဖျိလှပတနီတဒိကနင်ဒီးမဟား ဂီတတ်သိပ်တတ်သိတ်ဘျာအံလတတ်လဲမလ အိပ်ညှင်လမ့ပိအိတ်ပထံဘာ မှတ်တတ် လာအမဘာဒိဘာထံးညှင်အလီအဒိအ အါနဲ့လီ။ လတတ်နဲ့အယိ ငူဖိသဝီဖိ သုတ်တဖင်မသိထိပ်ကွာကဒီးဝဲလငူသဝီ အတတ်ရဲပြတ်ကျွမ်းကျင်လီ။ ပါပြုးပျာဘာမူ ဘာဒါဟံးနဲ့မူဒါလတတ်ဒီသဒါကသုဝဲဖဲ တတ်ဒုးတတ်ယတအိပ်ဘာ အဆာကတိတ်စို ကီးနဲ့လီ။

ငူဖိသဝီဖိသုတ်တဖင်ပတ်ဖျါထိပ်စိုကီး အတတ်လိပ်ဘာအိတ်ထိပ် တတ်သုတ်ဘာတတ် သုတ်ညါနတ်ဟံဘာပားဒီး တတ်ကတတ်ကတီ ကွာသုတ်ပျာဒီး ထံကျိထံ ကွင်အဂုအကျိ နဲ့လီ။ လိပ်ဘာစိုကီးပျာဘာမူဘာဒါ လာ ပါပြုးက အိပ်ဒီးတတ်ထုးထိပ်တတ်ဘျာ ဘာပဲလားဒီးတတ်ကတတ်ကတီကွာခိပ်ယာနူ ဆာ် ဒီးထံကျိထံကွင်လာ ထံဖိကိတ်ဖိအါဂ ဘာပဲသုတ်ဘာသးဝဲဒီး တတ်ဆာတတ်ဘာ မှတ်ပျာစုဂေအတတ်ဆာတတ်ဘာနဲ့လီ။

လာတတ်အိပ်ဖျိတတ်ပိတ်သ ကိး အဆာ ကတိတ်နဲ့ သုတ်ကွသးပျာတနီပတ်ဖျါထိပ်အ တတ်လဲခိဖျိဒီးစံးဝဲ “ပျာလာကဲထိပ်တတ်ကွင် လိမုတ်အိပ်နဲ့ ကဲဘျားဒိပ်နဲ့ဒီးတတ်နဲ့လီ တကွတ်လီ။” ပျာတနီနဲ့ကွင်လိနဲ့ဝဲ ပျာဂေ အတတ်မဒီးမုတ်ထိပ်ဝဲလာအတတ်ကဲဘျားကဲဖျိ

အိပ်လာအဂီမး အဝဲသုတ်စးထိပ်မလဲနဲ့ လီ။ တတ်သုတ်လီသုတ်ဝင်အသိနဲ့ ပျာအါ ဂမတတ်လံဝဲလာပျာလံတုခဲအံနဲ့လီ။ ပျာတနီနဲ့မတတ်လံဝဲဒီးဘာစူးကွင်တါ ကွင်ဝဲခိဖျိဘာစံပ်ပယီအယိနဲ့ ကဲထိပ် တတ်လီဘျားလီတါလာအဂီဒီး မလုတ်ဝဲတ မုတ်လာဘာအိပ်စိုကီးဝဲလီ။ ငဲလဲဂုဂု ပျာလာအမလဲသုတ်တဖင် အတတ်ပတ်သးအိပ် ဝဲလမုတ်တနီတတ်ဒုးတတ်ယမုတ်တအိပ်လာ ဘာပဲအဆာကတိတ်နဲ့ ကဲအိပ်ဘာဝဲမုတ်မုတ် ခုတ်ခုတ်ဒီးကမုတ်တတ်လဲလာအဝဲသုတ်အ ဂီနဲ့လီ။

ပထံဘာငူဖိသဝီဖိဖဲဟိပ်ကဝီအဝဲ အံအပူသုတ်တဖင် မုတ်အိပ်ဘာလဲထံလီ ကီ ပျာတတ် ဒုးတတ်ယယံထာ ဒီး ဘာ ကွင် ဆာ်မဲတ်တတ်နးတတ်ဖျိပ်, တတ်ဆိတ်တံမအာ, တတ်မပျံမဖုးအဝဲသုတ်ထဲလဲဘာဆာ် အိပ်မူဟံးယတ်ဂါကျွမ်းကျင်ခိဒီးဝဲမိတ်ပံဖဲဖု အလုတ်လုတ်ထူသနူ တတ်ဆဲးတတ်လာလာအယံ အလာသုတ်တဖင်လာပျာပျာနဲ့လီ။ အဝဲ သုတ်တဖင်တိတ်နိတ်မထွဲဒီးဝဲ မိတ်ပံဖဲဖုအတတ် သုတ်ဘာ တဖင်လာအဘာပဲလားဒီးတတ်ဖဲ အိပ်ခုးဖဲအိပ်သံ, တတ်သုတ်အိပ်ဖျားအိပ် တတ်လာနူဆာ်အကျဲ, တတ်ကဲသုတ်ကတီကွာ တတ်ချဲတတ်သုတ်အကျိအကျဲဒီးတတ်ကတတ်က တီနူဆာ်ခိပ်ယာထံကျိထံကွင်အကျိအ ကျဲသုတ်တဖင်နဲ့လီ။

လံာ်ဒိၣ်သန့

- Asian Development Bank Manila, Philippines and United Nations Environment Programme Regional Resource Centre for Asia and the Pacific, 2004
Greater Mekong Sub region Atlas of the Environment.
- BBC. September 2002. *Internally Displaced People and Relocation Sites in Eastern Burma.* Thailand.
- CIA. July 2003. The World Fact book. [viewed March 2004]:
www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/bm.html
- Clarke, J.E. 1999. *Biodiversity and Protected Areas-Myanmar. Regional Environmental Technical Assistance 5771-Poverty Reduction and Environmental Management in Remote Greater Mekong Region (GMS) Watersheds Project (Phase I).*
- Committee for Internally Displaced Karen People (CIDKP). 2000. *Karen IDPs Report.* Friedrich Naumann Foundation, Nopburee Press, Chiang Mai Thailand.
- Eberhardt, K. August 2002. Myanmar Country Review. MMSEA Conference, Centre for Biodiversity and Indigenous Knowledge, China.
- Forest Department Myanmar. 1991. *Forest Resources of Myanmar, Conservation and Management.* Forest Department Myanmar, Yangoon, Myanmar.
- Global IDP Project. January 2004. *Global IDP Project training package on the UN Guiding Principles on Internally displaced Persons.* [viewed June 2004]: http://www.idpproject.org/idp_guided_tour.htm
- Global IDP Database. 2002. [viewed March 2004]:
www.db.idpproject.org/Sites/idpSurvey.nsf/%28wViewCountries%29/EC122D06BCE6C338C12567B00047FB21
- Ministry of Information. 2002. *Myanmar Facts and Figures.* Union of Myanmar, Printing and Publishing Enterprise, Myanmar.
- Burmese Government Site (SPDC). 2000. *Environmental Situation in Myanmar.* [viewed March 2004]: www.myanmar.com/environment/A.htm
- Nationmaster.com. 2004. *Burma Profile: Environment.* [viewed June 2004]:
<http://www.nationmaster.com/country/bm/Environment>
- Singaporean Karen Seminar. 2003. *Rebuilding Our Nation.*
- The World Bank Group. 2002. Myanmar. [viewed June 2004]:
<http://devdata.worldbank.org/external/CPPprofile.asp?CCODE=MMR&PTYPE=CP>
- UNHCR. January 2004. *Map of Myanmar-Thailand Border.* UNHCR CCSDPT, Thailand [viewed September 2004]:
<http://www.unhcr.ch/cgi-bin/texis/vtx/home/+juwBmf470CwwwqwwwwwwFqhT0yEiFqnp1xcAFqhT0yEiFqMOwDMwGDzmxwwwwww/openssl.pdf>

လံာ်ဘျးစဲ (၁) တာ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်လာ်းဖျး

မံၤ	အဲကလံးကိၣ်	အကလုာ်	အန့ၣ်အထါ	စဲအုၣ်အမံၤ
ခုၣ်	Taro	15	Araceae	Colocasia esculenta (L.)
ညါသျးဖိ	Marijuana	2	Cannabidaceae	Cannabis spp.
ဟိၣ်တၢ်	Para cress	2	Compositae	Spilanthes paniculata Wall. ex DC.
န့ၣ်ဖိဟိၣ်	Sweet potato	3	Convolvulaceae	Ipomoea batatas Lamk
လုာ်သ့ၣ်	Wax gourd	4	Curcubitaceae	Benincasa hispida
လုာ်ခ့	Pumpkin	7	Curcubitaceae	Cucurbita maxima Duch.
ဒံမုၣ်သ့ၣ်	Musk Melon	6	Curcubitaceae	Cucumis melo
ဒံသ့ၣ်	Cucumber	4	Cucurbitaceae	Cucumis sativus L.
ဒးသ့ၣ် (ထံလုာ်သ့ၣ်)	Bottle gourd	6	Cucurbitaceae	Legenaria siceraria (Mol.) Stande
တုၣ်လုၣ်တက့	Gourd	4	Curcubitaceae	Luffa spp.
တကီၣ်သ့ၣ်	Luffa/Sponge gourd	4	Curcubitaceae	Luffa cylindrica
သီခါသ့ၣ်	Bitter gourd	2	Curcubitaceae	Morordica charantia L.
သဘၣ်ဒီး	Mustard	8	Cruciferae	Brassica nigra G. Don
န့ၣ်	Common yam	4	Dioscoreaceae	Dioscorea spp.
န့ၣ်သ့ၣ်	Tapioca/cassava	4	Euphorbiaceae	Manihot esculenta Crantz
ဟိၣ်ဝီတပိာ်	Lemon grass	1	Graminaceae	Cymbopogon citratus (DC.) Stapf
ဘၣ်	Job's Tears	1	Graminaceae	Coix lachryma-jobi
ပုၤ	Millet	2	Graminaceae	Echinochloa spp.

လံာ်ဘျးစဲ (၁) တာ်သျှာ်အိၣ်ဖျးအိၣ်လာ်းပူ

မံး	အဲကလံးကိုၣ်	အကလုာ်	အန့ၣ်အထာ	စဲအုၣ်အမံး
သွံ	Millet	3	Graminaceae	Panicum miuaceum
ဘုခု	Corn, Maize	11	Graminaceae	Zea Mays L.
ဟီၣ်ဖွံ	Herb	2	Labiatae	Elsholtzia incisa Bth.
ဟီၣ်ဝီသု	Basil	1	Labiatae	Ocimum canum Sims.
ကျၢ်ဘုၣ်	Pidgeon pea	1	Leguminosaceae	Cajanus cajan
ထီနီ	Soya bean	1	Leguminosaceae	Clycine max (L.) Merr.
ပထီး	Yard long bean	9	Leguminosaceae	Vigna sinesis
ယဲာ်ဖါဆုး	Sword Jack bean/Sword bean	2	Leguminosae-Papilionadeae	Canavalia gladiata Dc.
ဘီဘုၣ်	Broad bean	10	Leguminosae-Papilionadeae	Lablab purpureus (L.) Sweet ssp. purpureus
ဘီဘုၣ်ခိၣ်တီ	Yam bean	1	Leguminosae/Papilionoideae	Pachyrhizus erosus URBAR
ဘီဘုၣ်မကံး	Winged bean	2	Leguminosae-Papilionadeae	Psophocarpus tetragonolobus D.C.
တကျၢ်	Chinese Chives	2	Liliaeaceae	Allium chinense
ကျီၣ်နုာ်	Ladyfingers /Okra	2	Malvaceae	Abelmoscus esculentus (L.) Moench
ဘဲ	Cotton	3	Malvaceae	Gossypiom spp.
ဘဲဆံၣ်	Roselle	3	Malvaceae	Hibiscus sabdariffa
နံၣ်သီ	Sesame	2	Pedaliaceae	Sesamum indicum Linn.

လံာ်ဘျးစဲ (၁) တာ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်လာ်းဖျး

မံၤ	အဲကလံးကိၣ်	အကလုာ်	အဂ့ၣ်အထာ	စဲအုၣ်အမံၤ
တကီၤသ့ၣ်	Eggplant	9	Solanaceae	Solanum spp.
မိာ်ကံာ်သ့ၣ်	Chili	8	Solanaceae	Capsicum frutescens L.
တကီၤဆဲၣ်	Tomato	4	Solanaceae	Lycopersicon esculentum mill.
ညါသုး	Tobacco	2	Solanaceae	Nicotiana tabacum L.
ဟုပိာ်	Coriander	1	Umbelliferae	Coriandrum sativum L.
တယီ	Turmeric	5	Zingiberaceae	Curcuma domestics Valetton
တအု	Ginger	2	Zingiberaceae	Zingiber officinale Rosc.
ဖီယဲ	-	3	-	-

တာ်လီၤစ့ၤလာ်းဖျးအိၣ်ဖျးအိၣ်လာ်းဖျး

လံာ်ဘျးစဲ (၂) တာ်သုာ်အိာ်ဖျးအိာ်လာ်ကျိးပူ၊ ကရါ်ပူ

မံ	အဲကလံးကျိာ်	အကလုာ်	အဖျာ်အထာ	စဲအုာ်အမံ
တယီဆံာ်	Marian plum	1	Anacardiaceae	Bovea macrophylla
တဒီး	Mango	3	Anacardiaceae	Mangifera indica L.
နဲး	Pineapple	2	Bromeliaceae	Ananas comosus (L.) Merr.
တကွံသုာ်	Papaya	2	Caricaceae	Carica papaya L.
ကထံ	Sugar cane	7	Gramineae	Saccharum officinarum L.
ပနွဲာ်သုာ်	Jackfruit	2	Moraceae	Artocarpus altilis
တကွံ	Banana	11	Musaceae	Musa spp.
သုာ်ဝါလီ	Guava	1	Myrtaceae	Psidium guajava L.
ပနီကျဲာ်ခိာ်	Lemon	1	Rutaceae	Citrus spp.
တယုာ်သုာ်	Orange	1	Rutaceae	Citrus spp.
ပနီကျဲ	Lime	2	Rutaceae	Citrus aurantiifolia (Christm.) Swingle
သးဟီ	Grapefruit (sour)	1	Rutaceae	Citrus grandis
သးသွံ		2	Rutaceae	
မးအိ	Pomello	1	Rutaceae	Citrus maxima (Burm.) Merr.

လံာ်ဘျးစဲ (၃) ဘုအကလုာ်လာ်တၢ်ဖိအသဝီဖိသ့ၣ်အိၣ်ဝဲ

နီၣ်ဂံၢ်	ဘုအကလုာ်	ဘုအရုၢ်အသးဒီးအဝံၣ်အဘဲအဂ့ၢ်အကျိၤ	အိၣ်တၢ်အါ, စ့ၤ, လီၤမၢ်	တၢ်မၤနီၣ်မၤပါ
၁	ဘုမိၢ်ပုၢ်	အမ့ၤခၢ်တဲးစဲး (အထူၣ်ဖုၣ်, အလၢၣ်ဆိၣ်, အသၢ်ဖုၣ်, အသၢ်တက့ၢ်လီၤဘၣ်)	လီၤမၢ်ကွံာ်ယၢ်ယၢ်	လီၤမၢ်ကွံာ်လာ်တၢ်စံၣ်မ့ၢ်ပးဖျိးဒီးစိာ်ခီက့ၤအိၣ်တချုးဘၣ်အယီ
၂	ဘုမိၢ်ကံၢ် (ဘုဃး)	အသးကပုၣ် (အဘၣ်ဂ့ၢ်ဂီၤ, အသးဝါ)	အါ	ပုၤသ့ၣ်အါ
၃	ဘုသိၣ်ဖိ	အသးမး (အဘၣ်ဘီ, အသးဝါ)	အါ	ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်အိၣ်န့ၢ်လာ်တၢ်လီၤထီၣ်ထီမ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်လီၤဖုၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤန့ၢ်လီၤ.
၄	ဘုသံလၢ်	အသးမး (အဘၣ်ဘီ, အသးဝါ)	အါ	ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်အိၣ်န့ၢ်လာ်တၢ်လီၤထီၣ်ထီမ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်လီၤဖုၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤန့ၢ်လီၤ.
၅	ဘုသိၣ်ဂီၤသး	အသးမး (အဘၣ်ဘီ, အသးဂီၤ)	လီၤမၢ်	အသးဂီၤ, အမ့ၤဖဲအယီပုၤအိၣ်တဘဲပုၤသ့ၣ်တမ့ၢ်ဘၣ်
၆	ဘုဆိ	အသးကပုၣ် (အဘၣ်ဘီ, အသးဝါ, အသၢ်မံဆိန့ၢ်ဘုအဂၤခဲလၢ်)	စ့ၤ	ညီန့ၢ်ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဒီးသိးကမၤန့ၢ်ဘုအသီဆိဆိအဂီၢ်.
၇	ဘုဘီ	အသးကပုၣ် (အဘၣ်ဂီၤ, အသးဝါ)	စ့ၤ	-
၈	ဘုဖိပြီ	အသးမး (အသၢ်ပြီ, အသၢ်ထီ, အဘၣ်ဘီ, အသးဝါ)	စ့ၤ	-
၉	ဘုကဆိမဲ	အသးကပုၣ် (အသၢ်ထီ, အသၢ်ပြီ, အသးဝါ, အဘၣ်ဘီ)	လီၤမၢ်	တက့ၢ်တၢ်လီၤထီၣ်ထီ, ဟီၣ်ခိၣ်ကိၤအလီၢ်ဘၣ်.

လံာ်ဘျးစဲ (၃) ဘုအကလုာ်လၢတၢ်ဖိအသဝီဖိသ့ၣ်အိၣ်ဝဲ

နီၣ်ဂံၢ်	ဘုအကလုာ်	ဘုအရှၢ်အသးဒီးအဝံၣ်အဘဲအဂ့ၢ်အကျိၤ	အိၣ်တၢ်အါ, စ့ၤ, လီၤမၤ	တၢ်မၤနီၣ်မၤဃါ
၁၀	ဘုကဲါမဲ	အသးမး (အသၣ်ပြီ, အဘၣ်ဘီ, အသးဝါ)	လီၤမၤ	-
၁၁	ဘုဖုၣ်	အသးကပုၣ် (အထူၣ်ဖုၣ်, အသၣ်ဘၣ်ဂီၤ, အသးဝါ)	လီၤမၤ	တၢ်ဘၣ်စံၣ်ဘၣ်ယုာ်ဒီးလဲၤဝဲက့ၤအီၤတချးလၢဘၣ်အယီ
၁၂	ဘုဖုၣ် ဆိးလၣ်	အသးကပုၣ် (အသၣ်ဂီၤယဲး, အသးဝါ)	လီၤမၤ	တၢ်ဟံးခိၣ်တအိၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်အီၤလၢတၢ်လီၤထီၣ်ထီတဂ့ၤဘၣ်မ့ၢ်လၢခိၣ်တၢ်ကီၢ်တန့ၢ်ဘၣ်အယီလီၤ.
၁၃	ဘုဝါဖိ	အသးကပုၣ် (အဘၣ်, အသးဝါ)	လီၤမၤ	တၢ်တသ့ၣ်အီၤလၢဘၣ်ခိဖျိစံၣ်ပျီဘၣ်တၢ်ယုာ်သးဒၣ်အီၤအယီ
၁၄	ဘုထီလၣ်	အသးမး (အထူၣ်ဖုၣ်, အဘၣ်ဘီ, အသးဝါ)	စ့ၤ	-
၁၅	ဘုထီမဲါ	အသးမး (အဘၣ်ဘီ, အသးဝါ, အထီဒီးအမဲါကိထီၣ်ဖးထီ)	စ့ၤ	-
၁၆	ဘုထီမ့ၢ်	အသးမး (အဘၣ်ယး, အသးဝါ)	အါ	-
၁၇	ဘုထီဖျိး	အသးမး (အဘၣ်ဘီ, အသးဝါ)	စ့ၤ	ပုၤအိၣ်တဘဲဘၣ်ယီပုၤသ့ၣ်စ့ၤ
၁၈	ဘုထီဖိ	အသးမး (အဘၣ်ဘီ, အသးဝါ)	စ့ၤ	အသးမး အမ့ၢ်ဖျဲအယီပုၤအိၣ်တဘဲပုၤသ့ၣ်စ့ၤ

လက်ကျားစဲ (၄) ပအံအကလုာ်လၢတၢ်ဖိအသဝီဖိသ့ၣ်အိၣ်ဝဲ

နီၣ်ဂံၢ်	ပအံအကလုာ်	အဂ့ၢ်အကျိၤ	အိၣ်တ့ၢ်အါ, စ့ၤ, လီၤမၢ်	တၢ်မၤနီၣ်မၤပါ
၁	ပအံသ့ၣ်ဘ့ၣ်	ကပုၣ် (အဘ့ၣ်သ့, အသးဝါ)	စ့ၤ	-
၂	ပအံသ့သး	ကပုၣ် (အဘ့ၣ်သ့, အသးသ့)	စ့ၤ	-
၃	ပအံဆိၣ်ဖိ	ကပုၣ် (အဘ့ၣ်ဂီၤ, အသးဝါ)	အါ	တၢ်သ့ၣ်အီၤသ့လၢခးပုၤမ့ၢ်ဂ့ၤစံာ်ပုၤမ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ်လီၤ.
၄	ပအံလီၤအုး	ကပုၣ် (အဘ့ၣ်ယ, အသးဝါ)	အါ	-
၅	ပအံယုာ်မဲ	ကပုၣ် (အသၣ်ပြီ, အသၣ်ထီ, အသးဝါ)	စ့ၤ	-
၆	ပအံခိရဲၣ်	ကပုၣ် (အဘ့ၣ်ဂီၤ, အသးဝါ, အသၣ်မဲၢ်ကိထီၣ်)	လီၤမၢ်	လီၤမၢ်ကွံာ်လၢတၢ်ယုာ်ပယီၤ, တၢ်သးလီၤသးကျဲ ဝံက့ၤစိာ်က့ၤအီၤတချးလၢဘၣ်အယီ (၁၉၉၇ နံၣ်)
၇	ပအံဘီ	ကပုၣ် (အဘ့ၣ်ဂီၤ, အသးဝါ)	စ့ၤ	-
၈	ပအံသ့ၣ်	မး (အဘ့ၣ်ယး, အသးဝါ)	စ့ၤ	-
၉	ပအံညၣ်ဗဲာ်	ကပုၣ် (အဘ့ၣ်ယး, အသၣ်မဲၢ်ကိထီၣ်)	လီၤမၢ်	လီၤမၢ်ကွံာ်လၢတၢ်ယုာ်ပယီၤ, တၢ်သးလီၤသးကျဲ ဝံက့ၤစိာ်က့ၤအီၤတချးလၢဘၣ်အယီ
၁၀	ပအံကံၣ်လု	ကပုၣ် (အဘ့ၣ်ကံၣ်လု, အသးဝါ)	အါ	-
၁၁	ပအံဂီၤဖိ	မး (အဘ့ၣ်ဂီၤ, အသးဂီၤ)	စ့ၤ	-

လံာ်ဘျးစဲ (၅) ကသံာ်သ့ာ်ဂံာ်ဝဲာ်စဲအမုာ်အဘိတနီလောပုလီာ်ကဝီဖိသ့ဝဲ

မံး	အဲကလံးကျိာ်	အန့ာ်အထာ	စဲအန့ာ်အမံး
ကျီလီဒံာ်အ	Blue trumpet vine	Acanthaceae	Thunbergia laurifolia Lindl.
နီ	Milky pine/ Devil's tree	Apocynaceae	Alstonia rostrata Fischer / Alstonia scholaris (L.) R. Br. var. scholaris
ဒီးကနာ်	Wooden butterfly seed	Bigoniaceae	Oroxylum indicum (L.) Kurz
သ့ာ်ကံာ်စု	Javanese elder	Caprifoliaceae	Sambucus javanica Reinw. ex. BI. ssp. javanica
နီာ်နာသံ	Billy goat weed	Compositae	Ageratum conyzoides L.
ဖိပုာ်	Wild heliotrope	Compositae	Blumea balsamifera (L.) DC.
ဆံးဖိကူသု	Crofton weed	Compositae	Eupatorium adenophorum Spreng.
ဆံးဖိကူ	Siam weed	Compositae	Eupatorium odoratum L.
ဟီာ်တံာ်	Paracress	Compositae	Spilanthes paniculata Wall. ex DC.
သ့ာ်ဒီးန့ာ်	Bignay	Euphorbiaceae	Antidesma bunius (L.) Spreng. var. bunius
ကသံာ်ဂီဖိ	-	Euphorbiaceae	Breynia retusa (Denn.) Alst
မုာ်ခိာ်ပျာ်	White berry bush	Euphorbiaceae	Fluggea virosa (Roxb. ex. Willd.) Voigt
သ့ာ်ကီာ်ကွံ	Garcinia	Guttiferae	Garcinia sp.
စျီလူ	Horse chestnut	Hippocastanaceae	Aesculus assamica Griff.

လံာ်ဘျးစဲ (၅) ကသံာ်သ့ာ်ဂံာ်ဝဲာ်စဲအမုာ်အဘိတနီလောပုလီာ်ကဝီဖိသ့ဝဲ

မံး	အဲကလံးကျိာ်	အန့ာ်အထာ	စဲအ့ာ်အမံး
ဟီာ်ဖံ	-	Labiatae	Elsholtzia incisa Bth.
မိာ်မိ	-	Lauraceae	Alseodaphne henryii (King ex Hk. f.) Kosterm.
ကီးလုာ်	Cinnamon	Lauraceae	Cinnamomum iners Reinw. ex B1
နီာ်မံခု	Sleeping grass	Leguminosae, Mimosoideae	Mimosa pudica L. var. unijuga (Duch. & Walp.) Griseb.
ဂီဂီ (နီာ် ကွီးဘံာ်)	-	Leguminosae, Papilionoideae	Desmodium triquetrum (L.) DC. ssp. triquetrum
ဘီဘာ်	Hyacinth bean	Leguminosae, Papilionoideae	Lablab purpureus (L.) Sweet ssp. purpureus
ဆ့ာ်ကနံာ်	-	Myrsinaceae	Maesa permollis Kurz
သ့ာ်ထီလံာ်	-	Myristicaceae	Knema lenta Warb.
ကသံာ်ချး	-	Rubiaceae	Psychotria winitii Craib
ဂံာ်ထံ	Indian willow	Salicaceae	Salix tetrasperma Roxb.
သ့ာ်ဝါခိာ်	-	Sapindaceae	Lepisanthes tetraphylla (Vahl) Radlk.
ကံကျိာ်ခိ	Climbing fern	Schizaeaceae	Lygodium flexuosum (L.) Sw.
နီာ်ခုရ	Liquorice weed	Scrophulariaceae	Scoparia dulcis L.
ညာ်ပီာ်ကျိာ်	-	Simaroubaceae	Picrasma javanica Bl.

လံာ်ဘျးစဲ (၆)-(က) သရၣ်ဘိဖိအတၢ်ကတိးဆိၣ်ထွဲ

ဖိထံဒီးညၣ်အိၣ်လီၤဖးတသ့ဘၣ်အသိးန့ၣ်ကညိဖိဒီးတၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်န့ၣ်လဲၤသၤတြၢ်ဒီးဒီးသန့ၤလိာ်အသးယၢ်ဒိယၢ်ခိန့ၣ်လီၤ. တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ခဲလၢာ်လၢအဒုးမူပျၢဟီၣ်ခိၣ်ဖိန့ၣ်အထံးအခံၣ်ဖဲဒၣ်လၢတၢ်ထုၣ်တၢ်ဘိ, တၢ်ခဲတၢ်မၤဒီးသ့ၣ်ပျၢတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တုၤမ့ၢ်ပယၤထီၣ်သ့ၣ်ပျၢလံာ်ဒီးတၢ်လၢကပိာ်ထွဲထီၣ်အခံတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ ကစၢ်ကလိ, တၢ်လျၢတၢ်တြၢ်, ထံကျိထံကွာ်, ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးဖဲထံကလံာ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပမ့ၢ်ကွၢ်ကဒါက့ၤလၢမိၢ်စိာ်ပာ်ယၣ်ခါပုၤကွံာ်ဒီးတုၤလီၤဆုမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤဒၣ်လဲာ်, ကညိဖိအတၢ်အိၣ်မုန့ၣ်ဒီးသန့ၤထီၣ်အသးလၢသ့ၣ်ပျၢ, တၢ်ခဲတၢ်မၤဒိပစံးတၢ်အသိးတၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်န့ၣ်လီၤ. တုၤလီၤဆုတၢ်ထုၣ်သိၣ်ဟီၣ်ခိၣ် (globalization)အစိာ်မဆါတနံၤအံၤဒၣ်လဲာ်, လၢကညိဖိသးသမုတၢ်အုၣ်ကီၤအဂီၢ်တၢ်ဂ့ၢ်မိၢ်ပျၢဒီးတၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်သ့ၣ်မ့ၢ်ဒီးဒၣ်တၢ်မၤအိၣ်မုၢ်မၤအိၣ်ဝဲဒီးသ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်တၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီဖျိလၢတၢ်ထုၣ်သိၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကျဲသန့, န့ဆၢၣ်ခိၣ်ယၤတဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးဒီးန့ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တနါအယီ မၤဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးက့ၤကညိဖိသးသမုတၢ်အုၣ်ကီၤလၢမိၢ်မဆါတနံၤအံၤန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢအလီၤဘၣ်ယိၣ်သးအုးဒီးလီၤပျံၤလီၤဖုးဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢအဆိၣ်ထွဲဒီးဖိာ်ယၤထီၣ်တၢ်အါအက့ၢ်အဂီၢ်တဖၣ်အခံန့ၣ် မ့ၢ်ဝဲထံဂျၢကီၢ်သဲးအမုးပယၢ်ဒီးထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤတၢ်ဒုးတၢ်ယၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကညိဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်လုာ်အိၣ်သးသမုအကျိၤအကျဲ, သးသမုတၢ်အုၣ်ကီၤလၢအမ့ၢ်တၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ် န့ၣ်စးထီၣ်လၢမိၢ်စိာ်ပာ်ယၣ်, လီၤတစိာ်ဘၣ်တစိာ်တုၤလီၤဆုစိးခါခဲအံၤဒၣ်လဲာ်အိၣ်ဝဲဒီးအတၢ်သိၣ်တၢ်သီဖံးယီၣ်ဒိၣ်လၢကဘၣ်ပာ်သ့ၣ်ပာ်သးဝဲဒီးပိာ်ထွဲမၤထွဲဝဲလီၤတံာ်လီၤဆဲးန့ၣ်လီၤ. ဒီဖျိလၢနဖးဘၣ်လံာ်ပာ်ဖျါတဘျီအံၤအယီယနာ်ဒီးဆၢမုာ်လၢလၢနကပလၢာ်ဘၣ်ဒီးထံၣ်မ့ၢ်အါထီၣ်နပုၤကလုာ်ကညိဖိအတၢ်လုာ်အိၣ်သးသမုလၢအတပူၤဒီးထံကီၢ်ပဒိၣ်အတၢ်ပာ်ဒုၣ်ပာ်ကမာ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီယထံၣ်န့ၣ်ကျဲအဂၤလၢအမ့ၢ်တၢ်ဟ့ၣ်နီၤအဝဲသ့ၣ်လၢတၢ်ထံၣ်, တၢ်သ့ၣ်ညါလၢအဂ့ၤဒီးအကြးကတၢ်လၢခါဆုညါသးသမုတၢ်အုၣ်ကီၤအဂီၢ်န့ၣ်တက့ၢ်.

စိာ်ဘိဖိန့ၣ်သိ
ဒဲကဝီၤခိၣ် (ကညိဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဒဲကဝီၤ, ဝဲၤရၢမိၢ်)

လံာ်ဘျးစဲ (၆)-(၁) စီဒီးလုမုာ်အတၢ်ကတိၤဆိၣ်ထွဲ

ဖဲပဖးဘၣ်လံာ်တၢ်ကွဲးတဘျးအံၤဒီးပမၤန့ၢ်အါထီၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပာ်အါမးဘၣ်ပးဒီး ကီၢ်ပယီၤပုၤပတၢ်တဖုအံၤအတၢ်ရဲၣ်တကျဲၤ, န့ဆၢၣ်တအိၣ်ယၤအဂ့ၢ်, ကညီဖိဒီးန့ဆၢၣ်အိၣ်ယၤအတၢ်ဘၣ်ထွဲဘၣ်ပးလိာ်သး, မုၢ်ဝဲတၢ်မၤလၢတၢ်ဖိအသဝီပုၤဒုဖိသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်မၤဝဲ, မိၢ်လၢပာ်လၢအဂ့ၢ်အကျိၤ, လၢလၢထူသန့တၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၢ် တၢ်မၤအကျိၤအကျဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢလံာ်တဘျးအံၤအပူၤပထံၣ်ဘၣ်လၢပပုၤကလုာ်ကစၢ်ခိၣ်ဖိတဖၣ်အိၣ်ဒီးမိၢ်ပာ်ဖဲဖုအလုာ်အလၢတၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အကျိၤအကျဲ, တၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျးဒီးတၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၢ်အါမံၤလၢတၢ်မၤမုၢ်မၤဝဲအပူၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၢ်အယီၤ ဒ်သိးပဖိပလံၤလၢခံသ့ၣ်တဖၣ်ကမၤလိာ်န့ၢ်ပာ်က့ၤဝဲအဂီၢ်မုၢ်ဂ့ၤ, ကသ့ထီၣ်သတြီၤက့ၤဝဲဒီးခ့ၤခါဆၢကတီၢ်တၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်အတၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်အကျဲမုၢ်ဂ့ၤ, န့ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၤဒီးတၢ်လၢကြးပံးယၣ်ဝဲတဖၣ် ကပံးယၣ်ပယၣ်ဝဲဒီးကသ့ပာ်ဖျိၣ်ဝဲဒီးခ့ၤခါတၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်အကျဲဒ်သိးကကဲဘျးလၢအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ပသ့ၣ်ညါဘၣ်လၢ တၢ်ထ့ၣ်သိၣ်ဟီၣ်ခိၣ် (globalization) ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်ထီၣ်ပသီထီၣ်အတၢ်ရဲၣ်တကျဲန့ၢ် မုၢ်တၢ်လီၤပျံၤဒီးတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘျီလၢပဝဲကလုာ်န့ၣ်ဆံးဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မုၢ်တဖုသ့ၣ်ညါဒီးရဲၣ်သဲကတီၢ်က့ၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအံၤသ့ၣ်တဖၣ်ဒီးဒုးမုၢ်ဒုးဝဲထီၣ်က့ၤအီၤလၢ ပကညီဖိအတၢ်ပူၤဘၣ်န့ၣ်လၢတၢ်တပာ်သးဘၣ်အပူၤ မိၢ်ပာ်ဖဲဖု အလုာ်လၢထူသန့လၢအဂ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤကလီၤမၢ်သဒ့ၣ်ပုၤန့ၣ်လီၤ. လၢခံကတၢ်ဒ်သိးပပံးဂၢ်ကျဲၤက့ၤပပုၤကလုာ်အလုာ်လၢထူသန့လၢအဂ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤကသ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤလိာ်ဘၣ်ဝဲ ထံၣ်ဂၢ်ကီၢ်သးတၢ်ဘၣ်ဘျးဘၣ်ဒါဒီးတၢ်ဂၢ်တၢ်ကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၢ်အယီၤအလီၢ်အိၣ်သပုၢ်ကတၢ်လၢ ပဝဲကညီဖိတၢ်ပူၤ, ကညီဖိအတၢ်ကရၢကရိခဲလၢာ် ပကဘၣ်မၤသကိးတၢ်လၢတၢ်ယုာ်ဖိအပူၤတကၤလၢပသန့ၣ်ဒ့ၣ်ပဝဲ ဒ်သိးပထံၣ်ဂၢ်ကီၢ်သးအတၢ်ပညိၣ်လၢအမုၢ်ပုၤကိးကလုာ်ဒီးကဘၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်ထဲသိးတုၤသိး, ကညီဖိကဘၣ်စံၣ်ညိၣ်တဲာ်အဘျီအတီၢ်ဒ့ၣ်ဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

စီဒီးလုမုာ်
နဲၢ်ရွဲၢ် (ကီၢ်သူလုၤပုၤမၤတၢ်ဖိကရၢစၢ်ဖျိၣ်, လီၣ်ခၢၣ်သး)

လံာ်ဘျးစဲ (၆)-(၈) စီသူးသ့ၣ်ခိးအတၢ်ကတိၤဆိၣ်ထွဲ

ဒ်လံာ်တၢ်စံာ်စိၤတဲာ်ဖျါဝဲအသိးကညီဖိသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ပုၤတဖုၤလၢအဟဲၤန့ၣ်လီၤဆူကီၢ်လၢပအိၣ်ဆိးအပူၤခဲအံၤ ဒီးတၢ်ဟဲၤန့ၣ်လီၤလၢလီၤခံကတၢ်တဘျီမ့ၢ်ဝဲဖဲ ချၢန ၇၃၉ န့ၣ်လီၤ. တၢ်သးဝံာ်ပာ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲလၢအမ့ၢ် “ယကီၢ်ကညီကီၢ်ဘၣ်ဆိၣ်ဂ့ၤ” န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ကညီဖိတဖၣ်ဘၣ်တၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၤလၢကလုာ်ဒိၣ်စိသန့ၤလၢအစိတဖၣ်အစိန့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်လၢကီၢ်ပယီၤန့ၢ်က့ၤတၢ်သဘျီလၢအဲကလံးအအိၣ်ဖဲ ၁၉၄၈ န့ၣ်ဝံၤအလီၢ်ခံန့ၣ်ပယီၤပဒိၣ်လၢအပၤတၢ်အစိစိတဖၣ်ဟံးယာ်ပယီၤကလုာ်ဒိၣ်စိသန့ၤဒီးသုးမိၤစိရိၤသန့ၤဒီးပၤပြးတၢ်အယိကညီဖိတဖၣ်တူၢ်ဘၣ်တၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၤ, တၢ်မၤထီၤဒါဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်အကလုာ်ကလုာ်ဒီးအတၢ်သဘျီတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်တအိၣ်နီတမံၤလၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

တချုးဒံးလၢ တဲာ်လွံာ်တဲာ်တၢ်ဒုးစးထီၣ်ဒံးဘၣ် ဖဲ ၁၉၇၄-၇၅ န့ၣ်အကတီၢ်န့ၣ် တၢ်လီၢ်လၢကညီဖိအိၣ်ဆိးအလီၢ်ဒ်အမ့ၢ် မုၢ်တြီၤကီၢ်ရၢၣ် အကလံးစိးလူၤသီကီၣ်ဆၣ်ဟီၣ်ကဝိၤ, တီအူကီၢ်ရၢၣ်အမ့ၢ်ထီၣ်ကစၢ်ကျါ, ချၢၣ်လွံာ်ထုၣ်ကီၢ်ရၢၣ်အမ့ၢ်ထီၣ်ကစၢ်ကျါ, ဖၣ်အၣ်ကီၢ်ရၢၣ်တီနီၤကစၢ်တူၢ်ဒီးသ့ၣ်မ့ၢ်ကျါအဘၣ်စၢ်ဟီၣ်ကဝိၤတဖၣ်မ့ၢ် ဟီၣ်ကဝိၤလၢကညီဖိအိၣ်စဲာ်နီၤအလီၢ်လၢအတက့ၣ်ကျါလီၢ်သးဒီးကလုာ်ဂၤနီတဖုၤဘၣ်ပစံးသ့န့ၣ်လီၤ. တုၤယီၤလၢ ၁၉၈၄ န့ၣ်မဆလ သုးပဒိၣ်ဟဲထီၣ်ဒုးန့ၣ်ကွံာ်ကညီဖိအလီၢ်အိၣ်လီၢ်ဆိးလၢမ့ၢ်ထီၣ်တၢ်လီၢ်အါတီၤဒီးဖဲ ၁၉၉၅ န့ၣ်တုၤလၢ ၁၉၉၇ န့ၣ်နဝတ-နအဖ လၢအမ့ၢ်သုးမိၤစိရိၤကရူၢ်အံၤပၤဆူၣ်ပစိးတၢ်တဖၣ်ထီၣ်ဒုးဟံးန့ၢ်ကွံာ်ကညီဖိအိၣ်ဆိးတၢ်အလီၢ်အကျဲသကုၤဆးဒးအယိကညီဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ကဲထီၣ်ပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်ဖိဒီးပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဖိသ့ၣ်တဖၣ်အါထီၣ်ဝဲလၢအကလးန့ၣ်လီၤ.

ဒ်သိးပပုၤကလုာ်သုတလီၤမၢ်ကွံာ်, ဒီးအိၣ်မူဘၣ်ဒံး ဒ်ပုၤတကလုာ်အသိးလၢဟီၣ်ခိၣ်ချါအိၣ်ဒီးအလၢကပီၤ, တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ် တၢ်သဘျီ, နီၣ်ကစၢ်တၢ်ပၤလီၤသးအဂီၢ်မ့ၢ်ပဝဲကညီဖိခဲလၢာ်အမူအဒါဖးဒိၣ်လၢပုၤကိးဂၤဒဲးကဘၣ်ပလီၢ်သး, ပၤယာ်က့ၤ မိၢ်ပၢ်ဖဲအတၢ်န့ၢ်သါလၢအမ့ၢ် လုာ်လၢ, ထုသန့, ကျိာ်, တၢ်ဆဲးတၢ်လၢ, လံာ်လၢဒီးန့ၣ်ဆၣ်အိၣ်ယၢတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. မံပကဂုာ်ကျဲးစးသကိးယုယုဖိးလၢသးစွဲကတုာ်အပူၤတုၤလၢတၢ်လၢတၢ်ပျဲတစုန့ၣ်လီၤ.

စီသူးသ့ၣ်ခိး
ဝဲကျါခိၣ် (စံာ်ပျဲသ့ၣ်ဖျးဝဲကျါ, ခုၣ်အဲၣ်ယုၢ်လီၢ်ခၢၣ်သး)

ဝိကြမ်းအခိပညီ

ကသံဉ်သ့ဉ်ဗံဉ်ဝဉ်စၢ- ကသံဉ်ကသီလာဘဉ်တၢ်မၤန့ၢ်အီၤလၢပျံၤပူၤ, န့ဆၢဉ်တၢ်မုၢ်တၢ်ဘိလၢ
အဂ့ၤကသံဉ်မၤဘျါတၢ်ဆူးတၢ်ဆါသ့သ့ဉ်တဖဉ်

ကံၢ်စုကွဲကလၢ- ဟံဉ်ဖိဃီဖိတၢ်ဘျဉ်တၢ်ဘါ တၢ်စံးဘျးစံးဖျိဉ်, လုၢ်လၢတၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ဉ် တၢ်
ဘျဉ်တၢ်ဘါလၢသ့ခိဉ်အကၢၢ် (ပုၤဘီးထီဉ်က့ၤပုၤယိဉ်)

ကွဲဆူဉ်- ကွဲက့ၤအကလၢလၢမုၢ်ထူဉ်ပျံၤအဆၢကတီၢ်, ကွဲန့ၢ်ဆူဉ်ကိးန့ၢ်ဆူဉ်က့ၤပုၤဆိးက့ၤအ
ကလၢဖဲသိးအဆိးက့ၤကဘျါက့ၤအဂီၢ်

ကွဲဖု- ကွဲက့ၤအကလၢလၢမုၢ်ထူဉ်ပျံၤအဆၢကတီၢ်, ဖုပျီထီဉ်ကွံာ်အယီခိဉ်ထံးဒီး မိဟးထီဉ်
ကွံာ်တၢ်ဝံတၢ်ကလၢ တၢ်တဂ့ၤတဝါ တၢ်စိတၢ်ကမိလၢအအၢသီသ့ဉ်တဖဉ် ဒီးဘါထုကဖဉ်
တၢ်လၢပုၤဆိးက့ၤတဂၤကဘျါက့ၤအဂီၢ်န့ဉ်လီၤ

ကွဲသီး- ကွဲကလၢလၢတၢ်အူဒီးကွဲဝဲလၢလီၢ်မံခိဉ်ဖဲသိးဆိးက့ၤကဘျါအဂီၢ်

ကွဲဘုကလၢ- ကွဲက့ၤကိးက့ၤဘုအကလၢဖဲသိးကမၤန့ၢ်ဘုသ့ဉ်အါအါအဂီၢ်

ကၢ်ဆီဗံ- ကၢ်တၢ်လၢဆီဒီးဆုအယံ, တၢ်ထီဉ်ဆိဒူးဆိတၢ်လၢကမၤအသးတဖဉ်လၢဆီဗံ

ကီခိဉ်ခံ- တၢ်လီၢ်လၢခးအခံ ကစၢ်ခိဉ်ထံးတကပၤ

ကီကျါပူၤ- ဝဲပုၤဖဲခးဝံအလီၢ်ခံတချးလၢပုၤဆူးခးဒဲဘဉ်အခါ, ပုၤလိယုသ့ဉ်မုၢ်ဝဉ်ဘိဖဲပုၤဖဲ
ခးဝံအလီၢ်ခံတချးပုၤဖွဲဉ်အူအီၤဖဲဘဉ် အိဉ်ထဲတၢ်တရုဘိးခးန့ဉ်လီၤ

ကီတရု- တၢ်တရုဘိးခးလၢအိဉ်လၢကီကျါပူၤ, ကျီဘၢလီၤကွံာ်ကျဲခိဉ်ထံးမ့တမ့ၢ်တၢ်ဖိတၢ်လံ
တမံမံလၢသ့ဉ်တရုဝဉ်တရု

ကၢမံၤကၢပုၤ- ပုၤလၢအိဉ်မုၢ်ဘဉ်ယံဉ်ယံဉ်ထၢထၢတုၤလၢချးန့ၢ်ဘဉ်အလံအလီၤ, ပုၤသးပျံ
လၢအအိဉ်မုၢ်အနံဉ်လၢအကယၤသ့ဉ်တဖဉ်

ကုပီၢ်- ကုလၢပုၤထွဲကံဉ်ဝဲ အိဉ်ဒီးအခိဉ်ကၢ်ဒဲတလါအသိး, ပုၤပၢတၢ်ကုတၢ်ကလၢအပူၤ

ကုန့ဉ်- ကုဝံအိဉ်တၢ်လၢအတြီၢ်ဘုတန့ဉ်တဖု

ကုတိဉ်- ကုအိဉ်ဆုလၢအတြီၢ်ဘုသ့ခွဲတဖု, ကုလၢပုၤဝံအိဉ်စိာ်အိဉ်တၢ်လၢအပူၤ

ကုဘျဲဉ်ခး- ကုကံဉ်ဖိလၢပုၤပိဉ်မုၢ်သ့ဉ်တဖဉ်ဝံဘုချံလၢအပူၤဖဲအဟးဘျဲဉ်ခးအဆၢကတီၢ်က့

ကိးလီၤကလၢ- ကိးသီဉ်တထူဉ်ဘးလီၤ, ကိးသကုဆးဒး

ကုဆီဆဉ်- ကုဖိလၢပုၤပၢဉ်ဃာ်ဆီဆဉ်လၢလၢအပူၤ

ကုကံၣ်- ကုဖိလၢပုထုကံၣ်ဝဲဒီးန့ၣ်

ကုဘံၣ်ခံ- ကုလၢပုထုဘံၣ်ဝဲအခံဒီးအခိၣ်ကဝီ, ပုဟးယုအိၣ်ဆူးအိၣ်တၢ်ဟးဝံဝဲ

ကုဘံၣ်- ကုလၢပုထုဘံၣ်ဝဲစးထီၣ်လၢအခံတုလၢအခိၣ်.

ကုပှဲ- ကုအဖးဖိလၢပုထုအိၣ်ဆူၣ်သၢဘၣ်စ့ၣ်ကိၣ်ဝီ, ဖဲတၢ်လီၢ်လၢပုဆးထီၣ်ကုန့ၣ်အလီၢ်

ကုသးပှဲ- ကုလၢပုထုအိၣ်ဆူၣ်လၢပုအိၣ်ဆူၣ်ဘူးအဆၢကတီၢ်.

ကုတၢ်တံၣ်- ကုလၢပုမၤန့ၣ်ပျုးဒီးပုထုန့ၣ်န့ၣ်ပျုးအတၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢအပူၤ.

ကုထိးလိ- ပျုးအကုတၢ်တံၣ်လၢပုလဲၤဝဲပၣ်ကွံၣ်အိၣ်လၢပုလိအပူၤ

ကုအိၣ်ဆူ- ကုလၢပုမုၢ်ပှဲၣ်ဝဲညီန့ၣ်ဝဲ. ကုလၢပုဟးယုအိၣ်တၢ်ဖိတၢ်လၢပုဟးဝံဝဲ, နဘူးဆူ အိၣ်လၢဖဲဘၣ်ခိၣ်သ့ဒီးဝဲအိၣ်လၢခိၣ်သ့စ့ၣ်ကိၣ်.

ကီၤဂၤ- မတၢ်ဒိသဒါ ဩတၢ်တၢ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤကျိၢ်ပန့ၣ်အခံလၢခးသရူ

ကီၢ်လဲၢ်- တၢ်ပိးတၢ်လိတခါလၢပုယၤစီၣ်ဘုအဂီၢ်, တၢ်ဘျုးန့ၣ်ဆူၣ်ဒီးထုအိၣ်ဘၣ်ဘၣ်ကဝီကျိၢ် ဒီးကီၢ်လဲၢ်အခိၣ်န့ၣ် ဖဲသိးကကျၢအဂီၢ်တၢ်ဆဲးအိၣ်လၢဂံၢ်

ကီၢ်လဲၢ်ဒါ (ကီၢ်လဲၢ်မိၢ်ဒါ)- ကီၢ်လဲၢ် လၢပုလိယုအိၣ်ဘုလၢအပူၤ, ဘၣ်တၢ်လိထီၣ်ပၣ်ထီၣ် ပၣ်ထီၣ်အိၣ်လၢတကံၢ်ခိၣ်ထီၣ်ဘိလၢကလိယုဘုအဂီၢ်လိ.

ကျိၣ်ဘိ- ဝၣ်ပိးခဲကပိၣ်တဘိလၢပုဆးဖျိကွံၣ်အကမဲၣ်တကပၤ ဒီးဘၣ်ဖျိအကပၤတပူၤဖဲအက မဲၣ်လၢအကတၢ်တပၤအခိၣ်ထံး, ဘၣ်တၢ်သ့အိၣ်လၢပုဒိအိၣ်သံးအဂီၢ် လၢကဒုးလဲၤခိၣ်ဖျိတၢ်က သ့ၣ်လၢအပူၤဖဲသိးတၢ်ကသ့ၣ်ကရဲၣ်လိဒီးကဲထီၣ်သံးအဂီၢ်

ကျိၢ်နီၣ်ဖျးမံၤ- ကျိၣ်ဘုဖိအခိၣ်ထံးဖဲသိးနီၣ်သုတခဲဘၢဘုတဂ့ၤအဂီၢ်

ကျိၣ်ဖဲ- ကျိၣ်ဝၣ်လၢကတုဒဲအဂီၢ်

ကျိၣ်ဖိဖု- ကျိၣ်န့ၣ်ဖုလၢကဒါဝဲလၢဘုဖိပူၤဖဲအဖၤန့ၣ်လိဘုအဆၢကတီၢ်

ကျိး- ဝၣ်တကပိၣ်လၢ ပုကိၣ်သဲၣ်ဖးအိၣ်ခိၣ် အိၣ်ဒီးအကမဲၣ်ခဲကပၤလၢဂံၢ်, လီၤခိၣ်လၢဘၣ်တၢ် တုအိၣ်လၢဝၣ်

ကျဲၣ်- သ့ၣ်ဒိကျိၣ်ဘျုးဘျုးလၢပုယီၤန့ၣ်ဝဲအထီၣ်ကအိၣ်ဘၣ်တချဲၣ်ဘျုးဘျုးတဘိဒီးပုထုအိၣ်လၢ ပုဆူအိၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်လၢဆၢၣ်ပူၤအဂီၢ်

ကျဲၣ်- ပျုးမုၢ်တကလုၣ်လၢအတၢ်ဖးထီၣ် အိၣ်ဒီးအစုၣ်လၢကမၤသံတၢ်အဂီၢ်

ခးကဲတၢ်- ငုးအိၣ်တရဲမၢ်ခးအဆၢ, မၤဒုၣ်မၤထုတၢ်လၢခးယၤဖဲတၢ်လဲၤလျၢအိၣ်ခးသးအိၣ် ခးအန့ၣ်

- ခုးတုၢ်ခါ- တၢ်ကိၢ်ခါအဆၢကတီၢ်ဖဲ ပှၤမၤဘၣ်ဝံၤအိၣ်ဘျဲးအိၣ်သါအဆၢကတီၢ်
- ခုးတုၢ်သိၣ်သုး- တၢ်ဖံးတၢ်မၤလၢခုးပူၤလၢဂံၢ်လံၤအဆၢကတီၢ်, သၢထီၣ်က့ၤထီၣ်ဘံၤယၢ်ဝံၤလံၤ
- ခုးတုၢ်ဖီဘီ- ပှၤက့းဘုပိၣ်ဘုဝံၤ သၢထီၣ်က့ၤထီၣ်ဘံၤယၢ်ဝံၤလံၤအဆၢကတီၢ်
- ခုးက့း- တၢ်ထီၣ်လီၤခုးစဲၤခံတလၢကွံၣ်အယီၤချါလီၤဘျါကွံၣ်ဘုဖိမဲထီၣ်တဂ့ၤလၢဘၣ်.
- ခုးခိၣ်- ခုးယၢၤလၢကစၢ်ခိၣ်တကပၤ, ခုးယၢၤလၢတၢ်ခိၣ်ခိၣ်တကပၤ
- ခုးခံ- ခုးယၢၤလၢကစၢ်ခိၣ်ထံးတကပၤ, ခုးယၢၤလၢတၢ်ခိၣ်ထံးတကပၤ
- ခုးယၢၤ- တၢ်သရူၤလၢခုးဒီးပှၤအဘၣ်စၢၤ
- ခုးကသ့- ဘုလီၤဘီယုထီၣ်သံကွံၣ်လီၤဂံၢ်ဒ်မ့ၣ်အူလဲးအိၣ်တၢ်အသိး
- ခုးသီး- ခုးကဲၤတဖိးဘၣ်, ခုးကဲၤအူကဝီၤပူၤကျးပူၤကျး
- ချါ- ဖၣ်ဆါကမ့ၣ်, ဟီၣ်ခိၣ်ကမ့ၣ်လၢမ့ၣ်အူကဲၤအူအိၣ်တၢ်ဝံၤအလီၢ်ခံ
- ချါဝံၤခိၣ်- တၢ်လီၢ်လၢတၢ်စူၤဒီးချါကမ့ၣ်ယုၤလီၤအိၣ်ဖျိၣ်, ချါကမ့ၣ်တုၣ်ထီၣ်အလီၢ်
- ချံၣ်- တၢ်စုကဝဲၤတခါလၢပှၤဘျီန့ၢ်အီၤလၢသ့ၣ်ဒီးအဆၣ်န့ၣ်ဘၣ်တၢ်ဘျီန့ၢ်အီၤလၢဝၣ်က့ၤလၢပှၤ
ကဟးခးအိၣ်တၢ်မံၤလၢအဂီၢ်
- ချီၣ်မုၢ်- ချီၣ်ဖးလဲၢ်ဖးထီၣ်လၢဘၣ်တၢ်သူအီၤလၢပှၤပိၣ်ဘုအဂီၢ်, ဘၣ်တၢ်ဒါလီၤအီၤလၢပှၤပိၣ်ဘု
အလီၢ်
- ချီၣ်ဝီၤ- ချီၣ်လၢပှၤထုဝဲတလဲၢ်ကဲၢ်ဆိးဘၣ်ဒီးပှၤထုအီၤဖးထီၣ် ပှၤဝီၤပၢ်ဘု, ပှၤလၢအပူၤ
- ချီၣ်ဝံၤဘု- ချီၣ်ဖိလွံၢ်န့ၢ်လၢပှၤထုအီၤအထီတပၤဖုၣ်တပၤ, ပှၤဆးထီၣ်ဒီးအနၢ်, ပှၤဝံၤဘုဖံးလၢ
အပူၤဖဲပှၤပိၣ်ဘုအခါ
- ချီၣ်ကံၣ်- ချီၣ်မံၤဒါလၢဘၣ်တၢ်ထုကံၣ်အီၤဒီတဘျီညါ
- ခိၣ်ဘံ- တၢ်ကံးညၢ်လၢပှၤပိၣ်မုၣ်ဘိၣ်ဘၢအခိၣ်မုၣ်သ့ၣ်
- ခိၣ်ဖျိၣ်ကံၣ်- ခိၣ်ဖျိၣ်လၢပှၤထုအီၤလၢဆါ အဖးဆံးတၢ်ထုကံၣ်အီၤဒီဖျိၣ်ညါ, ပိၣ်မုၣ်ခိၣ်ဖျိၣ်
- ခိၣ်ဖိၣ် (ခိၣ်ဖျိၣ်)- တၢ်ပိးတၢ်လီၤတမံၤလၢဘၣ်တၢ်သူအီၤလၢကဒီသဖးခိၣ်သ့ၣ်အဂီၢ်, ခိၣ်ဖျိၣ်
လၢပှၤထုအီၤလၢဆါ, ပိၣ်ခွါခိၣ်ဖျိၣ်
- ခိၣ်ဖၢၣ်ကံၣ်- ခိၣ်ဖၢၣ်လၢပှၤထီၣ်လၢလုၣ်အလွဲၣ်အါကလုၣ်အိၣ်ဒီးအကံၣ်အဂ့ၤ
- ခိၣ်ဖၢၣ်ဝါ- ခိၣ်ဖၢၣ်လၢပှၤထီၣ်သဘျီဝဲလၢလုၣ်ဝါအကံၣ်အကွဲးတအိၣ်ဘၣ်, အဖိအိၣ်လၢအခီ
ထံးယၢ်ပၤ
- ခိၣ်ဖၢၣ်သတီၢ်- ခိၣ်ဖၢၣ်လၢဘၣ်တၢ်မၤအီၤလၢတၢ်ကံးညၢ်သတီၢ်.

ခိပ်တခါဝှ်ဝှ်- ဝှ်ထီဖူလၢပှၤကျိကွံာ်ဝှ်တကပၤဒီးပှၤပာ်အီလၢလီၤမံခိပ်, ပှၤမံတခါအီ
ကံသၢ်ကတီၤ- ကတဲာ်ကတီၤယာ်အီထီဘိဒ်သိးအသုတလီၤမံကွံာ်တဂ့ၤအဂီၢ်
ဂီၢ်ခး- ဃိပျီ, မၤပျီကွံာ်ခးကျါပူၤ တၢ်လၢအတအူတကဲၤဘၣ်တဖၣ်
ဃဲၤ- ပှၤမိာ်လုာ်ပာ်လၢအတၢ်ဘျုးတၢ်ဘါအခိပ်သ့ၣ်အလုာ်အလၢ်
စ့ၢ်- ဆုကတကလုာ်လၢဘၣ်တၢ်ထါန့ၢ်အီလၢလုာ်ဝါဒီးအိပ်ဒၣ်ထဲအစုဒုၣ်လီၤအမိာ်ပှၤတ
 အိပ်ဘၣ်, ပှၤကၤဘၤစုဖဲပှၤမတၢ်အခါ
စုာ်တၢ်ကံတၢ်- ထိပ်ဒူးတၢ်ဘၣ်ယးဒီးတၢ်လၢအကကဲထီၣ်အသး ကမၤအသးသ့ၣ်တဖၣ်
စုာ်ထီၣ်ကျိာ်- စၢလီၤဖဲကျိာ်လၢကျိာ်လီၤ လၢကပိာ်သိပ်ဝဲအဂီၢ်
စီၤဒီးဖၢၣ်- ထီပိာ်ယၤလၢပှၤထွဲကံာ်အီၤ တြီၤဘုလွံၣ်သလီၤ, ဘၣ်တၢ်သူအီလၢပှၤယိာ်ဘု ဒီး
 ညီန့ၢ်ဘၣ်တၢ်သူအီလၢပှၤကံာ်စုကွဲကလၢအခါ ပှၤထၢန့ၢ်လီၤဆ့, မ့ၤတီၤ, နီၣ်ဒိကွံာ်သးပလီ
 လၢအပူၤ
ဆီလီၤလၢၢ်သူ- မုၢ်နံၤလၢပှၤလဲၤစိာ်ပာ်လီၤလၢၢ်သူလၢပူၤဒ်သိးကကျၢ အ့ၣ်ထီၣ်ယဲာ်ဖဲပှၤဖဲခး
 အဆၢကတီၢ်, ဝဲာ်လီၤဖူခံ
ဆီတၢ်ခုာ်- ဆီအိပ်လိး, ဆီလၢပှၤကမၤဂ့ၤတၢ်မၤခုာ်မၤကဘးက့ၤတၢ်. (ပှၤတကၤမၤမုာ်လဲၤန့ၢ်
 လီၤဘၣ်လၢပှၤကမၤအခးပှၤဖဲအမၤဒုာ်ဝဲအနံၤန့ၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်က့ၤဝဲဆီတၢ်ခုာ်ဒ်သိးခးကစၢ်ကလဲၤ
 မၤဘၣ်က့ၤတၢ်မၤလၢအမၤဝဲလၢခးပှၤန့ၢ်လီၤ)
ဆီဟံာ်ပိာ်ဃီ- တၢ်သူၣ်ထီၣ်ဆီလီၤဖူသဝီ
ဆုာ်ခိပ်လုၤ- လၢၢ်ယံာ်တကလုာ်လၢအဒိပ်ထီၣ်လၢလၢၢ်အလီၤ, မၤအသးဒ်ခိပ်သူအသိး အ
 လွဲၢ်လါဟ့. (ဆုာ်ခိပ်လုၤအိၣ်အလီၢ်န့ၢ်ညာ်တအိၣ်ဘၣ်)
ဆီကီးမ့ၤ- မ့ၤသပၤကသုသပၤလၢပှၤဖျိတၢ်ဖိအိၣ်န့ၢ်စီၤတလီၢ်ပာ်အမ့ၤအကသုလၢအပူၤ.
 (ကဘၣ်မုာ်သပၤလၢပှၤတဖိအိၣ်တၢ်လၢအပှၤနီတဘျီဒီးဘၣ်, သပၤလၢပှၤတ့ၤအီလၢပာ်ခိပ်)
ဆုာ်လီၤဖူခံ- စးထီၣ်လဲၤဆုာ်ကွံာ်တၢ်လီၢ်, ဟိပ်ခိပ်လၢကဖဲအိၣ်ခးအသိကဒီးတနံၣ်အဂီၢ်
ဆုာ်ညး- ပာ်ဖျိာ်, ထၢဖျိာ်ပူၣ်ထီၣ်တၢ်ကမ့ၢ်ဒီးသ့ၣ်ဖူလၢအတကဲၤဘၣ်တဖၣ်
 လၢတၢ်ကဒွဲၣ်အူအီၤအဂီၢ်
ဆွဲ- ပအံအသံသိလၢဘၣ်တၢ်ခွဲၣ်မံအီၤဒီးယီၢ်အီလၢဆၢၣ်ပူၤ, တုၤနယၤကွံာ်အဖုဝံဒီးအိၣ်တ့ၢ်
 ဘၣ်တဲာ်ကျဲာ်ဖိ. တၢ်အီၢ်လီၢ်ကွဲတကလုာ်.
ဆူးခး- ဒွဲၣ်အူထီၣ်ကွံာ်ခး

ဆဲးလီၤဘုချံ- ဟံးန့ၢ်ဘုလၢဘုချံအကျါတဖျါဒီးဆဲးလီၤဘဲအပူၤလၢအဘိဆဲးလီၤ သၢပုၤဒ်သိး
လၢအိၣ်အသိးဒီးဘုချံတဖျါန့ၢ်ဘဲလီၤဝဲခဲလၢဂံၢ်ကျိၣ်န့ၢ်ဝၣ်ပိၤသၢပိၤ ဒီးဘၢဂံၢ်အကမၢၣ်ခိၣ်
ထံးဝံၤပူၤလီၤလၢဘုချံ အကပၤဒ် လၢအိၣ် အသိး, ဆိုးလီၤဒီးယုလၢဂံၢ် အထူၣ် သၢဒုးဒီးဆဲးလီၤ
လၢထၢဂံၢ်မုၢ်ဆဲးလီၤဖဲမိၣ်အကပၤ.

ဆဲးလီၤခူး- လၢဂီၢ်ခိၣ်တချုးလၢပူၤထီၣ်ခူးဒီးဖုၣ်ဘၣ်န့ၢ်မုၢ်ကနီၤတဂၢၤဖျါန့ၢ်ဘုချံလၢအစုၣ်ညါသး
ပူၤခံၣ်ဒီးပူၤပိၣ်ခွါထီၣ်ခူးဆဲးလီၤဘဲအပူၤလၢမုၢ်ဆဲးလီၤ, ဘဲလီၤဝဲဘုချံခံၣ်န့ၢ်ကဘၣ်လၢဂံၢ်
မုၢ်ပူၤတဘၣ်အိၣ်ကလီၤစ့ၢ်ကိးဘၣ်

ဆုပျီၣ်ဝါ- ဆုပိၣ်ခွါလၢဘၣ်တၢ်ထါအီၤလၢလုၣ်ဝါဒီးကွၢ်အီၤလၢလုၣ်ဂီၤ

ဆုမိၢ်သူ- ဆုပိၣ်မုၢ်လၢပူၤထါအီၤလၢလုၣ်သူဒီးမၤထီၣ်အဖီလၢအခိၣ်ထံး, ပုၤကညီကစၢ်ခိၣ်
မုၢ်ပျီၣ်အဆုလၢပျီၣ်ကနီၤတသိးဝဲဘၣ်

ဆုမိၢ်ဝါ- ဆုပိၣ်မုၢ်လၢပူၤထါအီၤလၢလုၣ်ဝါဒီးတဘၣ်ညါ, ဆုလၢပူၤမုၢ်ကနီၤသိးဝဲ

ဆုဖီကွၢ်- ဆုပိၣ်ခွါလၢပူၤထါအီၤလၢလုၣ်ဝါဒီးကွၢ်အီၤလၢလုၣ်ဂီၤ, ဘၣ်တၢ်သုးယုအခိၣ်ထံး

ဆုဘၢဂံၢ်- ဆုလၢပူၤထါအီၤလၢလုၣ်သူဒီးပူၤဆးထီၣ်ဘၢဂံၢ်သၢလၢအလိၣ်ဖိအသိး

ဆၢဂံၢ်ယီၢ်ထံ- ဆၢဂံၢ်ယီၢ်လၢဘၣ်တၢ်တုၣ်ထီၣ်အီၤလၢထံကျိၣ်န့ၢ်ဒီးဒုးတရံးအီၤလၢထံအဂံၢ်

ဆူခူးန့ၢ်သံၣ်ကျါ- လဲၤဆူခူးပူၤသံၣ်ပူၤ

ညၢဂံၢ်- သ့ၣ်လၢအစိးဖးဒုထီၣ်ခံဘိနဲသိးသိး

ညၢပူၤ- ညၢဂံၢ်တကလုၢ်လၢအဒိၣ်တၢ်တလဲၣ်ဒဲးအိၣ်ဒီးအသဘျံး, အဂံၢ်ဆူၣ်ဒီးဆါန့ၢ်ညၢဂံၢ်အ
ဂၤသ့ၣ်တဖၣ်

ညံး- တၢ်တပျီၣ် သ့ၣ်ကူးဝၣ်ကျိၣ်လၢအအိၣ်တုၢ်ဖဲပုၤဆူးခူးဝံၤအလီၢ်ခံဒီးတၢ်ထါဖျိၣ်တြဲၣ်ဖျိၣ်အီၤ
လၢတၢ်ကန့ၢ်အူကွၢ်အီၤအဂီၢ်

ညံးသူ- သ့ၣ်ပုၤလၢမုၢ်အူအိၣ်အီၤတလၢဂံၢ်ဘၣ်အိၣ်တုၢ်သူပံးသူပးလၢခူးကျါပူၤ

ညံးကူးခံ- သ့ၣ်ကူးလၢဝၣ်ကူးလၢလၢမုၢ်အူအိၣ်အီၤတလၢဂံၢ်ဘၣ်, အိၣ်တုၢ်အကူးအကျိၣ်

တၢ်ကကျါ- တၢ်ကံးညၢဂံၢ်လၢပူၤစၢၤလီၤဒီးကဒိၣ်အီၤဖဲပုၤဟူပူၤအခါ, ဘၣ်တၢ်ဘျးလီၤအီၤလၢ
ဟံၣ်ထူၣ်လီၤဖဲပုၤဆီလီၤကတၢ်တၢ်အဖီခိၣ်ပၢၣ်ဝဲအခိၣ်ညါလၢပူၤအသ့ၣ်ကဒု

တၢ်ကူၤ- ပုၤသံၣ်အိၣ်လၢဟံၣ်ပူၤ, တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢပူၤဟူပူၤအခါ.

တၢ်ခးကဲ- တၢ်လီၢ်လၢပူၤဒုးအိၣ်တရဲမၢၣ်ခးအဆၢအလီၢ်

တၢ်စံး- တၢ်ဒုတၢ်အူအပိးအလီၢ်တကလုၢ်လၢဘၣ်တၢ်တုၣ်ထီၣ်အီၤလၢဝၣ်

တရူးဟီၣ်- သုၣ်တကလုၣ်လၢအဘၣ်န့ၣ် ဘၣ်တၢ်သူအီၤလၢကမၤဂ့ၤထီၣ်က့ၤဘုအဂီၢ်. ဘၣ်
တၢ်ပံးန့ၢ်အဘၣ်ဒီးစ့ၣ်အီၤလၢထံကျါ ၃-၅ သီဝံဘၣ်တၢ်ဖျံလီၤအီၤလၢဘုကျါ

တြၢခိၣ်ပၣ်- တၢ်တီၤလၢအအိၣ်လၢတၢ်ဖီခိၣ်တကပၤဖဲတြၢဖးဒိၣ်အိၣ်တၢ်အလီၢ် ဖဲတၢ်ကလဲၤ
န့ၣ်ဆူဟံၣ်ပူၤ တၢ်လဲၤဝဲၣ်အဖီလၢ

တအၢ- တၢ်အလၢဘၣ်တၢ်တုအီၤလၢဟီၣ်ခိၣ်, ပုၤဖၤန့ၣ်တၢ်လၢအပူၤ. ပုၤဒိအီၤသံးဆွံန့ၣ်လီၤကျိ
ဘိလၢအပူၤဒီးပျဲန့ၣ်လီၤသံးအသဝံလၢအပူၤလၢကမၤခ့ၣ်န့ၢ်တၢ်သဝံဒ်သိးကကဲထီၣ်သံးအဂီၢ်

တဘၣ်- လီၤခိၣ်လၢဘၣ်တၢ်ဒုးကဲထီၣ်အီၤလၢသ့ၣ်.

တဘၣ်ဒီးထံ- သ့ၣ်ခိၣ်အခွးဖးဒိၣ်လၢပုၤဒိဃာ်ထံဖဲပုၤဒိသံးအခါ

တဘၣ်ဃၢခိၣ်- တၢ်လီၢ်လၢပုၤပၣ်ထီၣ်တဘၣ်, လီၤခိၣ်, သပၤအလီၢ်.

တယူးဒီးဘၣ်- အသီတပျဲထီၣ်ဒီးဘၣ်, အဆၢကတီၢ်တတလၢဒီးဘၣ်

တပၤဖၤ- တပၤဖးဒိၣ်လၢပုၤတုအီၤလၢကဘုး (ဟီၣ်ခိၣ်), ပုၤသူအီၤလၢပုၤဒိအီၤသံး, တပၤ
လၢပုၤသူအီၤလၢတၢ်အိၣ်ဃၢအိၣ်ဘုးအဂီၢ်

တပၤကဘုး- တပၤဖီအိၣ်တၢ်လၢဘၣ်တၢ်တုအီၤလၢကဘုး (ဟီၣ်ခိၣ်) သ့ၣ်တဖၣ်.

တပုၤ- ထံကျိဖိတဘိအဘၣ်တီၤလၢအယုၤဖးခံလဲၤဝံက့ၤယုၤဆးလိာ်အသး, ဒီးကဲထီၣ်တၢ်
လီၢ်တတီၤလၢပုၤတီၤလီၤသံးအိၣ်ထံဒ်သိးပုၤယုၤဖိၣ်အိၣ်ဒုၣ်ဖိညၣ်ဖိကညီအဂီၢ်

တပျီလီၤ- တၢ်အၢၣ်အိၣ်ဖျါထီၣ်ဂီၤလံၤဂီၤကးဖဲမုၢ်လီၤန့ၣ်အဆၢကတီၢ်

တပူၤထီၣ်တၢ်- ကျိယံကျိပျီထီၣ်တၢ်, ကျိလီၤတပျီကွံၣ်တၢ်မုၢ်တၢ်ဘိအဆံးသ့ၣ်တဖၣ်တချုး
လၢပုၤကုၣ်လီၤကွံၣ်သ့ၣ်ဝဲၣ်အဒိၣ်တဖၣ်ဒီးဘၣ် ဖဲပုၤဖဲဒုးအဆၢကတီၢ်

တၢ်ပနါဝါ (တၢ်အီးခံ)- တၢ်လုၢ်ဒုးသဲးဒုးအပနီၣ်တမံၤ, ဝဲၣ်တဘိလၢတၢ်ဆဲးလီၤအီၤဝံကီ
သဲၣ်ဖးအီၢ်လွံၣ်က့ၤဒီးဝံကီလီၤအခိၣ်လွံၣ်ပူၤ ဆိးလီၤအီၤဆူဟီၣ်ခိၣ်လီၤ

တၢ်ပျီကီ- တၢ်စူတချုးလၢပုၤဆူးဒုးဒီးဘၣ်. တၢ်စူချုးန့ၢ်ပုၤလိကီအဆၢကတီၢ်.

တၢ်ပျီဘုသၣ်- တၢ်စူလၢပုၤကူးဘု, ပိာ်ဘုအဆၢကတီၢ်.

တၢ်လုၢ်ဒုးသဲးဒုး- တၢ်ဒုးအိၣ်ထံကစၢ်ကီၢ်ကစၢ်အဆၣ်ဒီးယုတၢ်ဆိၣ်ဂုၤဆိၣ်ဝါလၢအအိၣ်ဒ်
သိးဘုဟုတၢ်မုၢ်တၢ်ဘိလၢဒုးပူၤကဂ့ၤအဂီၢ်

တၢ်သ့ၣ်ကျဲ- မၤဒုၣ်ကျဲ, လဲၤဒုးအိၣ်ကျဲမုၢ်ကစၢ်ကျဲဘိကစၢ်အဆၣ်အမိၤ ဒ်သိးပုၤဆိးက့က
ဘျါက့ၤအဂီၢ်

တၢ်ဝဲၣ်လီၤ- တၢ်လီၢ်လၢပုၤတကၤလဲၤကျိနီၣ်မၤနီၣ်ဝဲဒ်သိး ကဖဲအိၣ်ဒုးအဂီၢ်.

တီၢ်သ့ၣ်ခး- မၤန့ၣ်ခးဒ်သိးခးကပူၤဒီးတၢ်အိၣ်တၢ်လီၤ, ဘုကၤဂ့ၤအဂီၢ်

တၢ်မၤမ့ၢ်မၤဝဲၤ- တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူလၢအမ့ၢ်တၢ်ဖဲခးဖဲသံၣ်, တၢ်ထုၣ်စံၣ်လီၤပွဲၤအတၢ်မၤ

တၢ်သံးမ့ၢ်ဟီၣ်လၢ (တၢ်ဟီၣ်လၢ)- ပုၤဖျိတၢ်အထိးခိၣ်, ထိးခိၣ်, ထိးခိၣ်ဒုလၢ ထံဖိကီၢ်က

စၢ်ကဘၣ်အိၣ်ဝဲလၢဘျီၣ်ပူၤ, တၢ်ဖျိအကျိၤအကျဲလၢသုခိၣ်အကျိၣ်ဒ်အမ့ၢ်မိၢ်ပၢ်, သ့ၣ်ခးသးပုၤ

အတၢ်အၢၣ်လီၤအိၣ်လီၤသးလၢတၢ်ဒီးတၢ်အဖိခိၣ် (*မိၢ်လုၢ်ပၢ်လၢ ထုသန့ လုၢ်လၢတၢ်ဆဲး*
တၢ်လၢတမံၤလၢဘၣ်တၢ်မၤအိၣ်ဖဲပုၤဖျိတၢ်အခါ)

တၢ်လုၤဂီၤ- တၢ်လီၤလၢဘၣ်တၢ်ပၢ်ကဝိၤယၢ်အိၣ်လၢပုၤကသ့ၣ်အိၣ်မိၢ်ကံၢ်တၢ်တၢ်အတုၤတယီ

အဂီၢ်, ပုၤတသ့ၣ်ဘုဘၣ်

တၢ်ထီတၢ်လီၤ- နံၣ်ဆၢလါဆၢတၢ်ဆိတလဲသးအကတီၢ်

တၢ်လၢပုၤ- တၢ်မၤအသးလၢအပူၤကွံၣ်တၢ်လံတဖၣ်. တၢ်လုၢ်တၢ်လၢတခါလၢပုၤမိၣ်လုၢ်ပၢ်

လၢသ့ၣ်တဖၣ်မၤထွဲဝဲဒ်တၢ်လီၤစၢ်လီၤသ့ၣ်အသိးတနံၣ်တဘျီဒုၣ်တၢ်, ယုထာဝဲမ့ၢ်န့ၣ်တနံၣ်ဒီး

အိၣ်ဘျးဝဲ ဒီတနံၣ်ညါ တမၤသံတၢ်တမၤဟးဂီၤတၢ်ဖိတၢ်လံနီတမံၤဘၣ်

တၢ်ဒုဒိၣ်- တၢ်လီၤဒုလီၤကျိၤဖးဒိၣ်လၢကစၢ်ဖးဒိၣ်ခံလုၢ်အဘၣ်စၢ

တၢ်နးဒုခံ- ကစၢ်ခိၣ်ထံး, တၢ်ပျီၢ်အမဲၢ်ယွဲၤလီၤဆဲးကတၢ်အလီၢ်, ကစၢ်လၢအလီၤကံၢ်တၢ်နးဒု

တၢ်အိၣ်ကဆၢ- တၢ်အိၣ်လၢတမ့ၢ်မ့ၤ မ့တမ့ၢ် တမ့ၢ်တၢ်အိၣ်မိၢ်ပုၤဘၣ်

တၢ်အုးဆ့ၣ်နီၤ- သ့ၣ်လၢအဘၣ်တီၤက့ၣ်ကူမၤအသးဒ်ဆ့ၣ်နီၤအသိး

တၢ်အုးတၢ်ယီ- တၢ်ဖိတၢ်လံလၢအကျိၢ်အဂီၤတလၢပုၤ, တလီၤကံၢ်လီၤအသး, တၢ်လၢအမံၤတ

မ့ၢ်ဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်

တၢ်တၢ်ထံ- မ့ၤဖးလၢဘၣ်တၢ်စ့ၣ်ကဘျီထီၣ်အိၣ်လၢထံကျိၤဒီးပၢ်အိၣ်သၢသီလၢ ပုၤကဒိအိ

သံးအဂီၢ်.

တၢ်တလုၢ်- ဝၣ်ဖိလၢပုၤထီတၢ်ဘၣ်ကျိၤယၢ်အလုၣ်ဒ်သိးအဲးထီၣ်အဲးလီၤလုၣ်လၢကဖိးန့ၣ်ထး

ဝဲကသ့အဂီၢ်

တၢ်တဖျိ- ဝၣ်အဒု မ့တမ့ၢ်ဝၣ်ဖိလၢအစိးတထီၣ်တဲာ်ကွံၣ်ဘၣ်အလုၣ်အိၣ်တုၤလၢအပယွဲၤ

တၢ်တမိၢ်ခး- တၢ်မၤဂ့ၤမၤဝဲၤခး. တၢ်လုၢ်ထီၣ်ပၢ်ထီၣ်တၢ်ဆူသံခိၣ်မ့ၢ်ပၢ်, တမိၢ်ဂ့ၤတမိၢ်ဝဲၤခး

တၢ်တီၢ်ဆံၣ်တီၢ်ခၢ်တၢ်ယံၤပအုး- ဖၤန့ၣ်လီၤတၢ်ယံၤပအုး တၢ်ဖိလံဖိယၢ်လၢအအိၣ်ဘုသ့ၣ်

တဖၣ်ဆူမိအပူၤ, ဖၤန့ၣ်ယုၣ်ဒီးတၢ်ဆံၣ်, အံၤသၣ်, မိၢ်ကံၢ်တပူၤယီဝဲ တီၢ်ဘျးယုၣ်ဝဲ. ထုက

ဖၣ်တၢ်ဒ်သိးအဘုကပူၤဖျးဒီးတၢ်ယုးတၢ်ယၢ်လၢအအိၣ်ဘုသ့ၣ်တဖၣ်

တတိယအဆင့်– တာဆာကတီအနံ့ တဆံအတီပူ၊ တာဆာကတီလာဇုတလီတဖ်းအီဝံးဒီးပျဲ
ဒိုင်ထိုင်ကဒီးသွပ်တုအဂုဖဲကဒါအသီတဘျီအကတီ

ထံကါဟီဒ်လင်– ထံဒိုင်လီ၊ ထံကွးလီကွိုင်ဟီဒ်ခိုင်၊ ကါပိင်လီကွိုင် ကစါလင်လီကွိုင်
လာအလီပျဲလီဖုးခီဖျိတရအါတလာအယိ

ထံဒုး– ဝပ်အထံလာအအိုင်လာဝပ်အကအိပူ၊ တမုင်လာပျဲကညီထာနင်ယင်အီဘင်.

ထံဖိကီကစါ– မိလုင်ပင်လင်အတင်ဘျီတင်ဘါခိုင်နင်

ထံကစါကီကစါ– သံခိုင်မုင်ပာလာအကွိုင်ထွဲကစါကလီ သွပ်ဒိုင်ဝပ်ပု ဟီဒ်ခိုင်ကပင်

ထံဖျင်ဆူး– ထံကျိခံဘိအဘျီစါ၊ ထံကျိလာအယုဖးကွိုင်ခံလဲအဘျီစါ

ထံဘျင်ဒုး (ထံမိယဲ)– ကျိးခိဖးဒိုင်လာဘင်တင်ကျိနင်အီလာဝပ်ထီဇု ၆-၇ ကပိင်ဒ်သိးပျဲ
ကဒီပင်ယင်ထံအဂီ

ထံဘီကျိ– ထံကျိလာပျဲချင်နင်အီဒ်သိးကဟံးနင်ထံလာထံကျိပျဲဒီးဒုးယုနင်အီဆုစံင်ပျိပူ

ထံဘီကီ– ထံဘီကျိအကီ၊ တင်လီလာပျဲတီထံကျိဒ်သိးကဒုးယုလီထံဆုထံဘီကျိပူ

ထံမိဘီ– ထံလာဘင်တင်ထုးနင်အီလာထံကျိပူ ဒုးယုလီအီလာဝပ်ခိဘင်အပူဒီးပျဲလီကွါ
အီဆုတင်လီလာပျဲလဲအင်ထံ၊ လုင်ထံ၊ ဆူင်တင်အလီ

ထံမိခီ– ဝပ်ခိလာပျဲဒုးယုလီထံလာအပူ

ထံယဲ (ယဲထံ)– မုခိုင်စုထံ

ထံအူ– ထံလာပျဲဖျင်လီတင်အူတင်ပီလာအပူဒ်သိးကမာဘျိကွါပျဲဆူးပျဲဆါအဂီ

ထံဆင်ပူ (ထံဒါအီ)– တင်လီလာပျဲမိဘီလီထံဒ်သိးပျဲကလဲလုင်ထံ၊ ဆူင်တင်၊ ဒါအီ
သကိးထံအလီ

ထံတါ– ဝပ်မိလာပျဲမာဘျိအီဒီးပျဲနင်အနင်ဆးထိုင်အပျဲ ဒါအီထံဝံအီထံလာအပူ

ထံတင်ခံ (ထံခိုင်လီ)– တင်ပင်ထံတင်အလီ၊ တင်လီလာပျဲဖျင်အိုင်တုအိုင်တင်သုခွး သုသ
ပာအလီ

ထံထူမိ– ထံမိဝပ်ယးလာပျဲထံပျဲဆဲးဖျိးလီဘျဲကွိုင်ဆီဒိုင်ဘျင်ကုဒီးဟုသးလာအပူ

ထူထံ– ဒုးအိုင်တလီနီထံအဆင်လာဆီဒိုင်ဘျင်ကု၊ ဟုသး ဒ်သိးပျဲဆိးကွကဘျိကွါအဂီ

ထိုင်ကစါ– ပျဲမာဲအခိုင်၊ ဟံင်ခိုင်ပိင်ခွါ ပျဲလာအကဘင်မတင်လုင်အိုင်ခုးသးအိုင်ခုးတက

ထိုင်ဘံဃာ– ထိုင်တကလုင်လာအလွဲသုယးဒီးဘျိဂုမး ညီနင်အိုင်လာဒုးကျိပူ. (ပျဲမိလုင်
ပင်လင်ဖိသုင်တဖ်နင်ဝဲလာထိုင်တကလုင်အိမုင်အိုင်လာဒုးပျဲနင်အဲဝဲသုင်မာအိုင်ဘုနင်အိုင်)

ထိပ်ကွၢ- ကီၢ်ကွီၢ်ရိၢ်ကနၢ၊ ထိပ်ကူၢ်ကျိ

ထိပ်ထီၣ်ကွၢလံ- ပုၤသၢထီၣ်ကွၢထီၣ်ဘံၣ်ဖၢၢ်ဝံၣ်လံ, ထီၣ်ဘံၣ်ဖၢၢ်ကွၢအိၣ်ဘျဲးအိၣ်သၢလံ

ထိပ်ဖးဒိၣ်- ထိပ်အဂီၢ်လၢဘၣ်တၢ်ထုၣ်ထီၣ်န့ၢ်အီၤလၢသ့ၣ်ဖူ လၢပုၤကမၤန့ၢ်ပျုၤအဂီၢ်

ဒၢကလံၤ- နီၣ်တီၣ်ကျိၣ်တကလုၢ်လၢဘၣ်တၢ်စၢလီၤအီၤလၢသ့ၣ်ခံၣ်သိးကလံၤမ့ၢ်ဖဲန့ၣ်ကဒိ
တကျိၣ်သီၣ်တၢ်ထီၣ်ဘိ, တၢ်မၤပျံၤတၢ်မံၤလၢ်လၢအကဖဲအိၣ်ဘုသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်

ဒ့ၣ်ကွီၣ်တၢ်ဟံ- တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထုၣ်တကလုၢ်လၢပုၤမိၢ်လုၢ်ပၢ်လၢမၤဝဲကိးနံၣ်ဒဲး, တၢ်လၢအအိၣ်ဒီး
အဒုၣ်အထုၣ်သ့ၣ်တဖၣ်

ဒံဆံၣ်- ဒံသၣ်အယုၤလၢပုၤမၤဆံၣ်အီၤ

ဒ့ၣ်ပီၤ- ပီၤ (ဝၣ်မိ) လၢပုၤထၢန့ၢ်လီၤပုၤဖိသၣ်အဒုၣ်ဒီးလဲၤစၢထီၣ်အီၤလၢသမ့ၢ်(သ့ၣ်)အထုၣ်လီၤ

ဒ့ၣ်ပီၤလီၢ်- အိၣ်ဖျုၣ်ထီၣ်အလီၢ်အကျဲ

ဒူပူၤ- တၢ်လီၢ်လၢပုၤဖဲအိၣ်ခုးအလီၢ်

ဒးအိၣ်တပုၢ်- တီၣ်သံးအိၣ်တပုၢ်

ဒဲးဘိး- ဝၣ်ထီၣ်လုၤပုၤကိၤသဲးဖးအိၣ်ခိးဒီးပုၤအိးထံးအိၣ်သိးကမၤသီၣ်တၢ်အဂီၢ်

ဒဲးဘိးထံ- ဒဲးဘိးလၢဘၣ်တၢ်တုၤအီၤလၢထံကျိပူၤ ပုၤသုထံအဂီၢ်ဘၢၣ်သိးကမၤသီၣ်တၢ်အဂီၢ်

ဒိးဘျဲးဒိးဆုး- ကုၤကမ့ၢ်လၢအထီၣ်ဘျဲးလၢမိပူၤမ့တမ့ၢ်တၢ်ပိးတၢ်လီၤအလီၤတမံၤမံၤ

ဒူယိးထီၣ်- တၢ်ဖဲးခုးအလီၢ်လၢသ့ၣ်ဖိဝၣ်ဖိဒိၣ်ထီၣ်ကဒါကုၤအဆၢကတီၢ်

ဒူဘၣ်သံၣ်စိး- တၢ်လီၢ်လၢအဂ့ၢ်ဝဲလၢတၢ်ဖဲးအိၣ်ခုးဖဲးအိၣ်သံၣ်အဂီၢ်, တၢ်မဲတၢ်မၤဒီးဟီၣ်ခိၣ်
ညၣ်ထုၣ်ဘၣ်လိာ်ဘၣ်စးလိာ်အသး

ဒ့ၣ်မုၢ်ဘၢ- တၢ်လီၢ်, ကစၢ်လၢအလီၤဂၢ်ဒီးဒ့ၣ်မုၢ်ကတ်အဘၢအသိး. တၢ်လီၢ်လၢပုၤဟံၣ်အီၤ
လၢဟီၣ်ခိၣ်ဆုၣ်ကပံၣ်ဆုၣ်အလီၢ်

ဒ့ၣ်မုၢ်ကတ်အဘၢ- ဒ့ၣ်မုၢ်ကတ်ဘၢအဒံၣ်ထံဘုအလီၢ်လၢကဟုဖးထီၣ်အဒံၣ်အဂီၢ်

ဒ့ၣ်ရူၤလီၢ်- တၢ်ပိာ်ဘုအလီၢ်

ဒ့ၣ်လီၤဃး- သဝီလီၢ်လံၤလၢပုၤတအိၣ်အပူၤလၢဘၣ်

ဒ့ၣ်လီၤဘု- တၢ်စးထီၣ်ကူးလီၤဘုအဆိကတၢ်တနံၤ, ကူးလီၤဘၣ်ကျုၣ်ဘုအဆိကတၢ်တနံၤ

ဒိးသံသး- ဒိးလီၤဆိတဘျဲးလၢဘၣ်တၢ်သုအီၤဖဲတၢ်မၤတၢ်လုၢ်တၢ်လၢ်အကတီၢ်, တမ့ၢ်ဒိးလၢ
တၢ်ကျိအီၤမုၢ်ဆုၣ်မုၢ်ဂီၤဘၣ်.

န့ၢ်ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တနံၤ- တၢ်ကီတၢ်ခဲလၢအဖဲကဲထီၣ်အသးလၢန့ၢ်ဆၢၣ်ဒုၣ်ဝဲ

နုာ်- တၢ်တကလုာ်လၢအမိၢ်ပျၢ်သူ, ဆးထီၣ်အဖၢဒ်သိးပအူးဆးထီၣ်ဘျၢၣ်အသိးလၢသ့ၣ်အခံ
နါဝ်- တၢ်ဂၢ် (မ့) တၢ်ဂၢ် တုၤလၢပထံၣ်ဘၣ်ထံလီၤသကၢအကိၣ်လိၣ်ဆံးဆံးဖိတဖၣ်သ့ဝဲ
နိၣ်ဝံၣ်ဘု- နိၣ်ဝံၣ်ကသုၣ်ဖးလဲၣ်လၢပုၤကဝံၣ်ကွံာ်ဘုအသိၣ်ဒီးဘုကမုၢ်ကဖုအဂီၢ်
နိၣ်ဘ့ၣ်- တၢ်ထဲးပာ်ဖျိၣ်နိၣ်အပူၣ်
နိၣ်မ့ၣ်ခိၣ်- တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢပုၤစးထီၣ်ကျိၢ်နိၣ်သီသီအဆၢကတၢ်
နိၣ်ဝဲခါ (နိၣ်ပွဲၤ)- တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢဘုအထီၣ်ပျိၣ်ထီၣ်အကတီၢ်, ဘူးထီၣ်လံလၢဘုသၣ်က
 ပာ်ထီၣ်အယိပုၤဟးကျိၣ်ကွံာ်နိၣ်ထဲအဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်
နိၣ်ယိးဘိ- ဝဲၣ်လၢပုၤယိးလီၤပျုၤအဖု
နွဲၣ်အဝါ- သ့ၣ်တၢ်လၢပုၤဒုးဘံထီၣ်နွဲၣ်မုၢ်အဂီၢ်
ပၢၣ်ကါဆံၣ် (မ့) ပီကါဆံၣ်- ပုၤဒိအိၣ်သံးဝံဒီးမုၢ်အသအိၣ်ဒီးထံလၢအအိၣ်တုၢ်တဖၣ်
ပိာ်- ဖဲၣ်ဖးဒိၣ်လၢအပူၤတအိးဒီးဖးလဲၣ်, တၢ်လီၢ်လၢပုၤဖျုလီၤဘုသၣ်လၢအပူၤ
ပိာ်ခဲဒီး- ဘုလၢအအိၣ်တုၢ်လၢပုၤပိာ်ဘုအလီၢ်လၢခဲကတၢ်တခါ ဖဲပုၤပိာ်ဘုဝံ ပာ်ဖျိၣ်က့ၤဘုခဲ
 လၢလၢဘုဖိပုၤအဆၢကတီၢ်
ပုၤကျုၢ်- တၢ်လီၢ်လၢပုၤလဲၤပာ်ကွံာ်ပုၤသံအကူအကၢဒီးအတၢ်ကယၢကယဲအလီၢ်
ပုၤတလု- တၢ်လီၢ်လၢပုၤလဲၤပာ်ကွံာ် မၤန့ၢ်ပုၤသံမုၢ်ကနီၤဖိၣ်သၣ်ခွါသ့ၣ်တဖၣ်အကူအကၢအ
 တၢ်ကယၢကယဲအလီၢ်
ပုၤယု- တီၢ်လီၤဘျးတၢ်ယံ, တီၢ်ကပုာ်တၢ်တမံၤမံၤတုၤလၢအယံလီၤကလဲ (ပုၤယုအိၣ်လံာ်ဘိ)
ပိၤထါဘု- ထီၣ်ပိၣ်လိာ်, တၢ်ပုၤလီၢ်လၢပုၤပိာ်ဘုအဂီၢ် ဘၣ်တၢ်ထ့န့ၢ်အိၣ်လၢအျါ, ထ့ကံၣ်အိၣ်
ပာ်လီၤဘုချံ- ထီၣ်ခး, ဘ့ၣ်လီၤဘုချံလၢခးကျါပုၤ, ဖျံလီၤဘုချံ
ပာ်လီၤလၢဂံၤသူ- လဲၤပာ်လီၤဖူခံ, ကျိၣ်လီၤခးအဆိကတၢ်တနံၤ, လဲၤပာ်လီၤလၢဂံၤသူလၢဒုပုၤ
ပာ်လီၤဖူခံ- လဲၤကျိၣ်လီၤပနီၣ်တၢ်လီၢ်လၢကဖဲးအိၣ်ခးအဂီၢ်, လဲၤကျိၣ်ဘၣ်ကျုၢ်သ့ၣ်ဖိ, ဝဲၣ်ဖိ
 တကဝိၤလၢတၢ်ကဖဲးခးအလီၢ်
ပုၤလိပူၤ- တၢ်လီၢ်လၢပုၤလဲၤပာ်ကွံာ်ပျုၤအကူတၢ်တံာ်အလီၢ်
ပုၤမၤအိၣ်ဝဲၤဖိ- ပုၤလၢအလုၢ်အိၣ်အသးသမူလၢတၢ်ဖဲးအိၣ်ခးသ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်တၢ်
ပုၤမုၢ်သီထိ- ပုၤပုၤလၢသ့ၣ်ဒိၣ်ဝဲထီၣ် တၢ်မုၢ်တၢ်ဘိအကလုာ်ကလုာ်ဖဲထီၣ်အါအါဂီၢ်ဂီၢ်အလီၢ်
ပာ်မ့ၣ်တၢ်ကျိၢ်- ပာ်ပျီမ့ၣ်အူအကျိၢ်လၢခးဒီးပုၤအဆၢဒ်သိးမ့ၣ်အူသုတအိၣ်ပုၤတဂ့ၤအဂီၢ်
ဖိသုဖိဝါ (သ့ၣ်ခိၣ်ဖိဝါ)- ပုၤလၢအလဲၤအိၣ်မူး ဒီးလဲၤပိာ်မူးကစၢ်အခံ, ပုၤလၢအလဲၤအိၣ်တၢ်

ဖျိ၊ ပုလဲအလဲအဆုတ်ကစားဆုတ်ဖျိအလီသွန်တဖန်

ဖိသူ- ပုလဲအလဲပိတ်မူးကစားပိတ်မုန်အခံဒီးလဲသကိးဆုမူးကစားပိတ်ခွါအဟံင်သွန်တဖန်

ဖိဝါ- ပုလဲအလဲပိတ်မူးကစားပိတ်ခွါအခံဒီးလဲသကိးဆုမူးကစားပိတ်မုန်အဟံင်သွန်တဖန်

ဖိဖု- ဖုဒါလဲပုဒါအီလဲအာဘုဖိပူ

ဖိခံဒီး- ဘုလဲဘင်တင်လဲဝင်ထီင်အိင်ကွဲအီလဲခံကတင်လဲဘုဖိပူ၊ ဘုလဲအအိင်တင်လဲ ဘုဖိအခံဒီးသွန်တဖန်

ဖိကျူခံ- တင်ဖ်ခံလဲဘုဖိအချာတကပ

ဖးလီခိင်- ထဲပင်ဖိုင်ထီင်လီခိင်ဆိုင်လဲကပင်လီဘုဖံးလဲအဖိခိင်အဂီ

ဖင်ကပူ- တင်လီလဲပုဆိလီလဲအိ ဆီ မကဲမုန်အူ၊ ဖိအိင်တုအိင်ဒီးမကဲပီမုန်အူအဂီ

ဖင်ကွင်- ဖင်ကပူအတင်တုလဲအကြိယင်ဟိင်ခိင်အကျဲဒ်သိးသုတဖျိထီင်ဆုတင်ချာအဂီ

ဖင်ကီခံ (မ့) ဖင်ကွင်ခံ- ဖင်ကပူအယာလဲအအိင်လဲထဲဒိတကပ၊ ဖုဒါထံးတင်လီလဲလဲ ပုမံပင်လီခိင်တကပ

ဖင်ကီလင် (မ့) ဖင်ကွင်လင်- ဖင်ကပူအယာလဲအအိင်လဲတင်ဖိလင်လဲပုပင်လီသွန် မုန်ယိုင်ဝင် သပူအလီတကပ

ဖင်ကံင်ဆူး- တင်လီဖဲအအိင်လီဒီးတကံတင်ခံထိုင်အကဆူးလဲသွဲကီခံတကပ

ဘုကဘူး- ဘုလင်လဲအယုထီလီအဲးကွင်လဲအထိုင်လီသွန်တဖန်

ဘုကင်ချ- ဘုချဲလဲဘင်တင်ယုထဲနုင်အီလီဆီလဲဘုအဂဲအကျါ ဒ်သိးကကဲထီင်ဘုအသီ တကလင်လဲအတကျဲင်ကျီဒီးဘုအဂဲဘင်

ဘုကျူ (ဘုကွင်)- ဘုလဲအယဲးတအိင်ဘင်, ဘုလဲတကျီင်ဒီးဘုအဂဲနီတမံဘင်

ဘုကွီဂဲ- ဘုဘိ ဘုလင်လဲအလီဘျးလီဆူယုဒီးဘုသင်ဖဲပုပိင်ဘုအဆဲကတီတဖန်

ဘုခါ- တင်ဆဲကတင်ဖဲလဲပုကူးဘုပိင်ဘုအဆဲကတီ

ဘုခိင်ကွီ- ဘုလဲပုဝင်နုင်အီအဆိကတင်လဲပုမနုင်အီခဲလင်အကျါတစဲးဖိ၊ ဘုအသီလဲ တင်ဟံးနုင်အီအဆိကတင်တခါလဲဘုဖိပူ

ဘုယံင်- ဘုဖိလီကဒုအလင်ထီင်သူ, အလင်လီအဲးယုထီကွင် (ဘုယံင်နုင်မုန်ဘုယုအ ပနီင်, ကဲထီင်အသးသုလဲချါဟီတစဲးအယိ)

ဘုယု- ဘုဖိလီသံ အလင်ထီင်သူအဘိထီင်သူ, သံကွင်ဒီးကျး (ကဲထီင်အသးသုလဲချါဟီ ကဲခိးအယိ)

ဘုဗဲး- ဘုလၢတမ့ၢ်အစီၤကီၤ (အကွဲၣ်) လၢဘၣ်. ဘုလၢအကျဲၣ်ကျိၤလိာ်အသးခံကလုာ် သၢကလုာ်, ကဲထီၣ်ဘုအကးပြါ

ဘုဗဲးပျါ- ပျါလၢပျါသံၣ်န့ၢ်အီၤလၢလီၢ်ဘိလၢပျါဝံဘုဖံးအဂီၢ်

ဘုဆဲးချံ- ဘုချံလၢပျါထီၣ်လီၤဘဲၣ်လီၤအီၤလၢရးပျါအိၣ်တ့ၢ်အဘျဲၣ်အစၢ်သ့ၣ်တဖၣ်

ဘုဆီကပိာ်- ဘုဖိအနီၢ်ဒိၣ်ထီၣ်ဒီးဆီထီၣ်အကပိာ်တချးအဖထီၣ်ပျီၣ်ထီၣ်ဒီးဘၣ်အကတီၢ်

ဘုဆိၣ်ဒါဆိၣ်ပျီၣ်- ဘုအဖိအသၣ်ဟဲၣ်ပာ်ထီၣ်သီသီအဆၢကတီၢ်

ဘုပိသိ (ဘုဘျီ)- ဘုလၢအနီၢ်ဆဲးခါအဘိအလၢဂ့ၢ်ဘၣ်ဆၣ်အသၣ်အဖျိတဂ့ၢ်လၢဘၣ်

ဘုပျါသ့- တၢ်ဖိပာ်တကလုာ်လၢအကးဖဲဘုအထီၣ်ပျီၣ်ထီၣ်အဆၢကတီၢ်

ဘုပျီၣ်သိၣ်- ဘုလၢအသၣ်တဆးဘၣ်

ဘုပျီၣ်- ဘုအဖိဟဲၣ်ဖျိးထီၣ်အကတီၢ်

ဘုပျါ- ဝၣ်ဖိဘျါဘျါဖးထီၣ်လၢပျါဆဲးလီၤအီၤတပူၤယီၤဒီးတၢ်တမိာ်အလီၢ်

ဘုပျါ- ဘုဖိလၢပျါဖျံလီၤဖးထီၣ်အီၤလၢတၢ်ပျီပူၤ, ဘုဖိလၢပျါကသ့ၣ်အီၤလၢစံၣ်ခိးပူၤအဂီၢ်

ဘုဖိဂံၢ်မ့ါ- ဘုဖိမဲထီၣ်သီသီဖဲအလၢဂ့ၢ်ထီၣ် ၃-၄ ဘုၣ်ဒီးနကွဲၢ်အီၤဖျါဒီဂ့ၢ်အဆၢကတီၢ်

ဘဲၣ်လီၤထံ- ဘဲၣ်လီၤန့ၢ်နါထံအဆၣ်လၢဆီဒိၣ်ဘုၣ်က, ဟုသးဒ်သိးပျါဆိးကွဲၣ်ကျါအဂီၢ်

ဘၢအိၣ်တၢ်- တၢ်အိၣ်လၢပျါဘိၣ်ဘၢအီၤလၢလၢဂ့ၢ်ဒီးမၤမံအီၤလၢမ့ၣ်အ့ၣ်ဖၣ်ဆါအဖိလၢာ်

ဘျီၣ်- ဟံၣ်လၢတမ့ၢ်ကထီၣ်မံအိၣ်ဘျးအိၣ်သါအဂီၢ်, ဟံၣ်ဖိလၢပျါစုာ်ထီၣ်ကျိၣ်, ဖျါလီၤပိာ် ကူ, ပာ်ယၢၣ်ကွဲၢ်, မိ, စျီၢ်လၢအပူၤဖဲတၢ်တ့ၢ်ဖျိအိၣ်အဆၢကတီၢ်. တၢ်လီၢ်လၢထံဖိကီၢ်က စၢ်ကဘၣ်အိၣ်တၢ်သံးမုၢ်ဟီၢ်လၢာ်ဖဲတၢ်တ့ၢ်ဖျိအိၣ်အဆၢကတီၢ်

ဘျးလီၤသိၣ်ကွီၣ်ယု- တၢ်လုာ်တၢ်လုာ်တမံလၢပျါမိၢ်လုာ်ပာ်လုာ်မၤဝဲဒ်သိးမုၢ်ခိၣ်ကယီၤထီၣ်အဂီၢ်. (ဘျးလီၤသိၣ်ကွီၣ်တြါတဖျါၣ်လၢတၢ်စုၤကျါ ထၢန့ၢ်လီၤဝဲအပူၤလၢလၢာ်သ့တဖျါၣ်, နီၣ်ဒိ ကွၢ်တဘျီၣ် ဒီးထုကဖၣ်ဝဲဒ်သိးမုၢ်ခိၣ်ကယီၤထီၣ်အဂီၢ်)

ဘီကဆု- ဘီလၢအကန့ၣ်ဖးလဲၢ်, ဘီလၢပျါခူၣ်တၢ်ပူၤအဂီၢ်

ဘီထီၣ်ခး- ဘီဖိလၢပျါထီၣ်ခးအဂီၢ်, ဘီလၢပျါထီၣ်အီၤလၢမ့ါဘိအစိးခံလၢပျါထီၣ်ခးအဂီၢ်

ဘီမဲၤတြိ- ဘီလၢပျါထီၣ်အတီၢ်ဖးထီၣ် အခိၣ်စူ အကန့ၣ်အ့ၣ်ခံခိလၢာ်, ဘီလၢပျါဟးဆဲး အိၣ်တၢ်မံလၢာ် ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအဂီၢ်.

မုၢ်ဘီထူဒိၣ်- ထူလံၤ, အိၣ်ထူလံၤထူယါဖးယံာ်တ့ၢ်လံ, ပျါလၢအအိၣ်ဆိးတ့ၢ်လံဖးယံာ်လၢ အလီၢ်ကဝါဖျဲဝဲအပူၤ

- မုတီး- ပအံလာပျာဘိတ်အီလောယုလည်အပူဒီးပျာချိမံအီ (အခံစုအခိတ်ဘိတ်)
- မုတီးခွါ- ပအံလာပျာဘိတ်အီလောယုလည်အပူ အခိတ်စုခံစု, မုတီးလောပျာတီးစုအခိတ်အခံ
- မုတော- မုလောပျာဖိအီလောဝပ်မိအပူ
- မုတောနု- မုလောပျာတိတ်ဘျဲးအီဒီးအံသပ်ဝံပံင်ထိတ်အီလောနိတ်ကုအလိဒီးကပ်ဘိတ်အိတ်အီ
- မုဘိတ်- မုလောပျာဘိတ်အီလောလည်, ပျာကိးစုကိးလောမုဆွံ
- မုဆွံလည်- လည်လောပျာဘိတ်အိတ်မုအဂီ (အဒိ, ယပ်လည်, လည်ချုင်, ပဒေးလည်)
- မုဆွံလီ- ပျာဖဲးခးအခါတတ်အိတ်မုအလီလောဒူပူ -ပျာလဲမေတ်လောပျာအိတ်ဘျဲးအိတ်သါ
အိတ်မုအလီ
- မုဆွံထွာ- တတ်လီလောပျာတတ်ထာနုဖိတ်မုဘိတ်လည်ဖဲပျာအိတ်မုပံအခါ, ဘတ်တတ်တုအီလောဖဲ
ခိတ်ထံးခးကျါပူ
- မုတ်ကိဂျါ- တတ်ကိဂျါလောပျာခွဲပျီအီဒိသိးမုတ်အုသုတလဲခိတ်ဝဲတဂုအဂီ
- မုတ်ဖိခံ- မုတ်အုအုတ်လောကလံဖိတ်အီနုဒီးလီတတ်လောပျာပူကဲထိတ်ကဒါသုသုတ်တဖတ်
- မုတ်ဖိ- မုတ်အုလောပျာခွဲလဲးလီအီလောခးအခိတ်တကပစးထိတ်လောမုတ်ကိဂျါ ဒိသိးပျာဆူးထိတ်
ခးအခါမုတ်အုဖးဒိတ်လောတတ်ဖိလတ်လဲးထိတ်ခိမုတ်သုတနုအဂီ
- မုတ်ကစါ- မုတ်အုလောပျာခွဲလဲးဆိအီတချူးလောတတ်ကိဒိတ်ဒိဘတ် မုတ်ဒိသိးဖဲပျာဆူးခးအခါတတ်
ဘတ်ယိတ်သုတအိတ်လောမုတ်အုကအိတ်လဲးပျာတဂုအဂီနုလီ
- မုတ်ဘိ- ဝပ်ဖိဘျာအုဖးထိတ်ဘိလောဘတ်တတ်ထိထိတ်ဘိလောအစိးခံဒီးသုအီလောပျာထိတ်ခးအဂီ
- မုတ်ဆဲးလီ- မုတ်ဘိလောခးကစါဆဲးလီအဘုကတ်ချံအဂီ
- ယုဒါ- ယုတ်လောအပဲအိတ်လောဟံတ်ပူဒီးဟးအိတ်တတ်လောဟံတ်ပူသုတ်တဖတ်
- ယုတ်ပဲ- ယုတ်ဂီမုတ်ဂီပလီအိတ်ဘုလောခးကျါပူ
- ယုတ်ခွဲ- တတ်ပိးတတ်လီလောပျာထိတ်ဖိတံထူးဆာယတ်အယီဒုဒီးအထပ်ဖဲအထိတ်အခါ
- ယုတ်ကံတူ (ယုတ်ကံတူ)- တတ်ကံးညုတ်ပျာဖးထိတ်လော မုတ်ကနီသိးဆုမိတ်ဝါသုတ်တဖတ် စကျာ
ယတ်အယီဒု ဖဲအဟးမုတ်မုတ်အဖဲးတတ်မေတ်အခါ ဒိသိးအဆုခိတ်ထံးသုတတုလီဟိတ်ခိတ်
လီတဂုအဂီ
- ယုတ်တတ်- လုတ်လတ်တတ်တတ်နုတ်တခါလောအယါဘျါကုပျာဆိးကုအဂီ, လဲကွဲကုကိးကုပျာ
ဆိးကုအကလောပျာပူဒိသိးကပဲကုပိတ်အခံလောဟံတ်ဒီးပျာလောအဆိးကုကဘျါကုအဂီ
- ယုတ်ဆာယီပု- မုတ်ကနီဖိတ်သုတ်ခွါအတတ်ရုလိတ်မုတ်လိတ်, ကတိတ်ဘတ်ယးတတ်အဲတ်တတ်ကွံ

လီၤဘိ- ဘုအဘိလၢပုၤစူးကွၢ်အိၤဖဲပုၤဟံးန့ၢ်က့ၤအသၢ်ဝံၤအလီၢ်ခံ
 လီၢ်ခိၣ်ခံ- တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢပုၤမၤဘုဝံၤဒီးအိၣ်တ့ၢ်ထဲလီၢ်ခိၣ်ဆၢၣ်လီၢ်ဘိသ့ၣ်တဖၣ်
 လီၢ်ခိၣ်ဆၢၣ်- ဘုအခိၣ်ဆၢၣ်လၢသံၣ်ပုၤ
 လၢခူးကံၣ်စု- တနံၣ်တဘျီတၢ်ကံၣ်စုကွဲၤကလၢလၢဘၣ်တၢ်မၤအိၤဒီသဝီ ဒီဟံၣ်ညါ
 လံာ်ဟု- သ့ၣ်လၢအစိးဖးဒုသဘိနဲသိးသိး
 လုၢ်ခူးသဲးခူး- မၤတၢ်လုၢ်အိၣ်ခူးသဲးအိၣ်ခူး, လုၢ်ထီၣ်တၢ်ဆူထံကစၢ်ကီၢ်ကစၢ်ဒ်သိးကဆိၣ်
 ဂ့ၤအခူးဒီးတၢ်ဖဲအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ်
 လုၢ်တၢ်- တၢ်လဲၤဒူးအိၣ်တၢ်မုၢ်ယၢ် (မ့) နါထံအဆၢၣ်လၢတၢ်သးသမုတမံၤမံၤဒ်သိးပုၤဆိးက့
 သဘျီက့ၤအဂီၢ်
 လိၣ်လွဲၣ်- တၢ်ဖိယၢ်တကလုၢ်လၢအကိးဖဲတၢ်စူလီၤသီဒီးတၢ်ယီၤထီၣ်သီအဆၢကတီၢ်
 လဲၤလဲၤတၢ်- လုၢ်လၢတၢ်စူၢ်တၢ်စူၢ်တၢ်န့ၢ်တမံၤလၢတၢ်ယါဘျီက့ၤပုၤဆိးက့ၤအဂီၢ်. တၢ်လဲၤဒူး
 အိၣ်ဒူးအိၣ်က့ၤတၢ်ဝံၤတၢ်ကလၢအဆၢၣ်အမိၤဒီးကွဲၤက့ၤကိးက့ၤပုၤလၢအဆိးက့ၤတဂၤအကလၢဒ်
 သိးအဆိးက့ၤကဘျီက့ၤအဂီၢ်
 လဲၤန့ၢ်ဘၣ်ခူး- လဲၤန့ၢ်လီၤလၢခူးပုၤဂီၤတချုးပုၤဂၤလဲၤန့ၢ်လီၤနီၣ်တဂၤဒီးဘၣ်
 လဲၤဝဲၣ်မ့ၣ်တၢ်- လဲၤကျိၤပျီမ့ၣ်အူအကျိၤလၢခူးယၢ်ဒ်သိးပုၤဆူးထီၣ်ခူးအခါမ့ၣ်အူသုတလဲၤအိၣ်
 တၢ်ဆူတၢ်ချုတဂ့ၤအဂီၢ်
 လဲၤဖဲဘၣ်စူၣ်ခူး- လဲၤဖဲခူးအဆိကတၢ်တနံၣ်တချုးလၢအဖဲဒီးနီၣ်ကီၢ်ဝဲဒ်ဘၣ်
 လဲၤလီၢ်မ့ၣ်- လဲၤလုၤမၤလီၤပံာ်ကွဲၣ်မ့ၣ်အူလၢအအိၣ်လဲၤတၢ်လၢပုၤ
 လၢၢ်သုထံကျိး- ထံမိလၢပုၤအယၢ်ထံလၢအပုၤလၢပုၤကကျၢ်ယဲာ်အဂီၢ်
 လီၤကိၢ်လီၤယဲၤ- ပာ်ဖျါထီၣ်အတၢ်တူၢ်ဘၣ်ခိၣ်ဘၣ်နီၣ်နီၣ်လၢသ့ၣ်လၢသးခဲလၢာ်
 လိကီ- လိယုသ့ၣ်, ဝၣ်ဒီးတၢ်မုၢ်တၢ်ဘိလၢတၢ်ဖဲခူးအလီၢ်တချုးလၢတၢ်ဆူးထီၣ်အိၤဒီးဘၣ်
 လီၤဃိလီၤကီၢ်- တၢ်ဟးဂုၣ်ဟးဂီၤ, တၢ်လီၤမုၢ်လီၤဖးကွဲၣ်, ဆံးလီၤစ့လီၤ
 လီၤကျဲ- အစၢလီၤတူၢ်ကွဲၣ်
 လဲၤဆၢၣ်လီၤန့ၢ်- လဲၤဆၢၣ်ကွၢ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲဟီၣ်ခိၣ်လီၢ်လၢကဖဲအိၣ်ခူးအဂီၢ်
 လုၤဘိလုၤယီၤ- အဒီးအလၢၣ်တဂ့ၤဘၣ်. ဒိၣ်တၢ်တဂ့ၤဘၣ်
 လုၤသုလုၤဂီၤ- လီၤလုၤလီၤပျီ, သ့ၣ်ဒိၣ်ဝၣ်ဒိၣ်တမဲထီၣ်လၢဘၣ်
 လုၢ်လီၤဃိးခိ- ရိၢ်လီၤတဲာ်ကွဲၣ်ဟံၣ်ခိၣ်ဒူးဃိးခိၣ်လၢဟံၣ်အဖီခိၣ်ဆူဟံၣ်ကိာ်ဒု

- သံဉ်သီ- ပုသံအစိဉ်လာဘဉ်တၢ်ပၢ်ထီဉ်အီၤလၢမ့ဉ်အူအဖီခိဉ်လၢတၢ်ကဉ်အူအီၤအဂီၢ်
- သံခိဉ်မုၢ်ဃါ- တၢ်စိတၢ်ကမိၤအကစၢ်လၢပထံဉ်အီၢ်တသ့ဘဉ်
- သံဉ်ခွဲဉ်ကတီၤ- ကတဲာ်ကတီၤအံးထွဲကွၢ်ထွဲ, ထၢဖျိဉ်တၢ်ဖျိဉ်ပၢ်ဃၢ်အီၤဒ်သိးအစၢၤသုတလီၤမၢ်တဂ့ၢ်အဂီၢ်
- သ့ဉ်ခီ- သ့ဉ်ခီဘဉ်လၢအပူၤတကၤ, သ့ဉ်ခီဘဉ်လၢပုၤပိာ်ဘု ဖျုလီၤဘုသဉ်လၢအပူၤ
- သ့ဉ်အမဲာ်ထံပျဉ်- သ့ဉ်လၢအထံပျဉ်လီၤလၢအကပၤ ဒ်ထံယုၤလီၤအသိး တယုၤထီဉ်နီတဘျီ
- သၢထီဉ်ထီဉ်ဘံဃာ်- မၤတၢ်စံးဘျုးစံးဖျိဉ်က့ၤဖံဘံဃာ်မုၢ်လၢအဖံးတၢ်မၤတၢ်လၢခးပူၤဒီတနံဉ်ဝံၤဝဲလံဃိန့ဉ်လီၤ.
- သ့- တၢ်ဝိးတၢ်လီတကလုာ်လၢပုၤကဝဲၤအီဉ်ဆွဲဉ်ဖိ, သဒီဉ်ဖိ, ညဉ်ဖိအဂီၢ်
- သ့ဉ်အီဉ်ဘဉ်ကျၢ်တၢ်- လဲၤသ့ဉ်အီဉ်တၢ်လၢခးပူၤဖဲအဆူးထီဉ်ခးအနံၤတချုးလၢပုၤလဲၤန့ဉ်လီၤလၢအမဲာ်ညါနီတကဖံးဘဉ်
- သ့ဉ်ထွဲမ့ဉ်ခံ- လဲၤသ့ဉ်အီဉ်တၢ်လၢခးပူၤဖဲပုၤဆူးထီဉ်ခးဝံၤမုၢ်ဆုဉ်ထီဉ်တနံၤ
- သိဉ်က့ဉ်တြၢ- ဃၢလၢပုၤထုတီယုၤအီၤအိဉ်ဒီးအမဲာ်က့ဉ်, ပုၤသ့အီၤလၢပုၤဝံအီဉ်သ့ဉ်မုၢ်ဃိဉ်ဝဉ်လၢအပူၤ
- သံဉ်ပူၤ- ခးတလီၢ်လၢပုၤမၤဘုဝံ အိဉ်လီၤတဲာ်က့ၤထဲလီၢ်ခိဉ်ဒီးတၢ်သ့ဉ်အီဉ်ဖျုးအီဉ်အဂၤတနီၤ, တၢ်လီၢ်လၢပုၤမၤအီဉ်ခးဝံဒီးပၢ်တုာ်က့ဉ်အီၤအခိဉ်ထံးတနံဉ်
- သံဉ်ဝဲ (လုးသံဘဲသံ, သံလုး)- တမံတဘဲဘဉ်, တဂ့ၢ်အီဉ်လၢဘဉ်
- သံဉ်သ့ခါ- တၢ်ကိာ်ခါအဆၢကတီၢ်, က့ၤခါ
- သဉ်ဃီသ့ါ- တၢ်သဉ်တၢ်ဖျိလၢအသဉ်ထီဉ်တကမဲဉ်တဖျါ ဘျုးလိာ်အသးခံဖျါမ့တမ့ၢ်သၢဖျါ
- သဉ်ကတံာ်ထီ- တၢ်သဉ်တၢ်ဖျိလၢအသဉ်စဲဘျုးလၢတၢ်ကဆူးပူၤ
- သံးမံ- သံးလၢပုၤဖိမံအီၤ
- သံးမိ (သံးကတံၢ်)- သံးလၢပုၤဃါယုာ်မ့ဖးဒီးဖုဝံပၢ်အီၤလၢကတံၢ်ပူၤန့ဉ်သီ ဝံဒီးဘဉ်တၢ်လုန့ဉ်လီၤထံသံသီလၢအပူၤဒီးအီအီၤ
- သံးမူး- သံးလၢပုၤဖိအီၤလၢတၢ်တုတၢ်ဖျိအဂီၢ်, သံးလၢပုၤအီဉ်မူးအဂီၢ်
- သံးထီဉ်- သံးလၢပုၤအီဉ်ဝဲပုၤထီဉ်ခးအဆၢကတီၢ်
- သံးဖး- သံးလၢပုၤဒုဉ်အီၤသကိးဝဲဒီးအအီဉ်တုာ်လၢပလါပူၤလၢခံကတၢ်တခူး
- သီးဃိး- အိဉ်အါအါဂီၢ်ဂီၢ်ကျၢ်ကထၢလိာ်အသးတုၤလၢတၢ်ဂံၢ်အီၤတလၢာ်လၢဘဉ်

သုံးအိန်ဇုး- မတော်လှိုင်ထိပ်ပတ်ထိန်ဇီးယုတ်လသံခိန်မုာ်ပါဒ်သီးကမၤစၢၤကွၢ်ထွဲအခုးအသံခိန်သီးအတၢ်ဖံးအိန်မၤအိန်ကဒိန်ထိန်ထိန်အဂီၢ်

သုံးအိန်ဖိ- မတော်လှိုင်ထိပ်ပတ်ထိန်ဇီးယုတ်လသံခိန်မုာ်ပါဒ်သီးကမၤစၢၤကွၢ်ထွဲအဘုလၢအမၤန့ၢ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အံၤကအိန်ဘၣ်ဝဲယံၣ်ယံၣ်အဂီၢ်

သူးဘီ- သူးလၢအိန်လၢဟီၣ်ခိန်လီၤ, အလွဲၢ်ဘီလီၤကၢ်ဒိန်ကဆိကမျိၤဒီးဟးဒ်သံမိၢ်ပီၤအသိးအိန်တၢ်သွံၣ်

သူးဝုၤ- သူးလၢအအိန်လၢသ့ၣ်ခံ, အလွဲၢ်ကံၣ်ယု

ဟၢထီၣ်တၢ်ကသွံကဖး- ဇုးဟးထီၣ်ကွံၣ်တၢ်ကသွံကဖးလၢ မိအပူၤ

ဟူပူၤ- မလုာ်အုၣ်ထီၣ်ပုၤသံအဆၢကတီၢ်, မၤဂ့ၤမၤဝါက့ၤပုၤလၢအသံတၢ်တဂၤ

ဟံၣ်ခိန်သုးလံးလံး- အါအါဂီၢ်ဂီၢ်, ဖျါလီၤဘီလီၤမုာ်

အဲးခိန်- သဘျုၣ်သးသၣ်ညါသူးအလၢပုၤထုဝဲလၢဝၣ်ဇီးပုၤဖူဘၢဝဲလၢယံၣ်, အိန်ဇီးအခိန်ဖျိၣ် အခွးဖိအိန်ခံကထၢ

အူၣ်ဂီၤ- လုာ်ခိန်ပုၤခိန်

အိၤကူၤသံး- လုာ်လၢတၢ်အိၤသံးတကလုာ်လၢဘၣ်တၢ်မၤအိၤဖဲပုၤထီၣ်ဇုးအိၤသံးအခါ

အိးလိ- လဲၤယိလီၤကွံၣ်ပျုၤအကူတၢ်တံၢ်လၢပုၤလိအပူၤ

အိၣ်ဆၢဘု- ဘုလီၢ်လံၤတအိၣ်လၢဘၣ်အယိဘၣ်မၤအိၣ်ဘုအသိဖဲဘုဂီၤထီၣ်သိသိအဆၢကတီၢ် ဇီးဖဲအကူးဘုအခါ.

အိၣ်ဘၣ်ကူၣ်တၢ်ဇီး- လဲၤဖိအိၣ်တၢ်ဇီးလၢဇုးပူၤအဆိကတၢ်တကပၤ တချုးလၢအကူၤအိၣ်ဝဲလၢဟံၣ်ဒ်ဘၣ်

အုၣ်ဘုခိန်- အုၣ်ဘုးယုာ်ဘုဇီး ယုတူၣ်, တဘုးလၣ်, ကံကူၢ်လၣ် တချုးလၢအကးဘၢက့ၤအဘုဖိအခိန်ဒ်ဘၣ်, ဖဲအသၢထီၣ်ထီၣ်အနံၤ (အုၣ်စံၣ်အုၣ်ကျၢၤဘု)

အိၣ်အုးအိၣ်ဃီဘု- အိၣ်လီၢ်လံၤကွံၣ်ဘု. ဖိအိၣ်ယုာ်ဘုအသိ (ဘုသးဘုစျီ) ဇီးတၢ်အုးတၢ်ဃီ (အဖိ- ဆွဲၣ်, သဒိၣ်, ညၣ်လံၣ်)

“မိခင်ကတီရုဉ်အချုံ၊ ပါမိခင်ကတီနွဉ်အချုံ
ကတီမုဉ်ပွဲထီဉ်သာဆံ၊ တါကံနုဉ်ကုပတသံ”

